

Vatra veche

Vatra veche

10

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul III, nr. 10(34), octombrie 2011 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc

VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Petre Căpriță „Întâlnire”. Număr ilustrat cu lucrări de Petre Căpriță

Antologie *Vatra veche*

FRUNZE

aș vrea să mă așez pe marginea
trotuarului,
să aștept să se facă noapte la
capătul străzii – singurătatea
mea de acum mai are
ceva la fel cu cea din copilărie,

când nu știam că trece pentru
totdeauna
vremea? nu se poate răscumpăra
cu nimic vremea de atunci? nu
mai rămâne
adevărat niciun gest, chiar așezat
pe stradă cu capul în mâini?

și lumina, care se spulberă pe
obiecte,
și obiectele se fac frunze,
și se fac frunze.

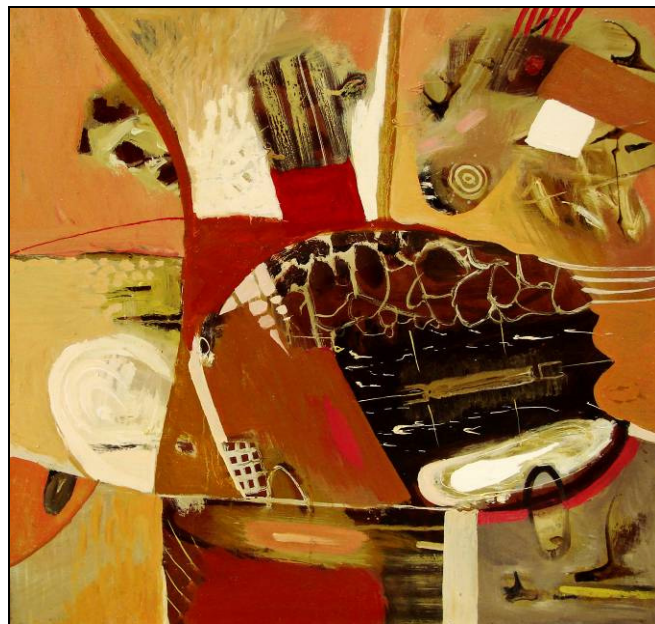
MIRCEA IVĂNESCU

Vatra veche dialog cu Mircea Ivănescu

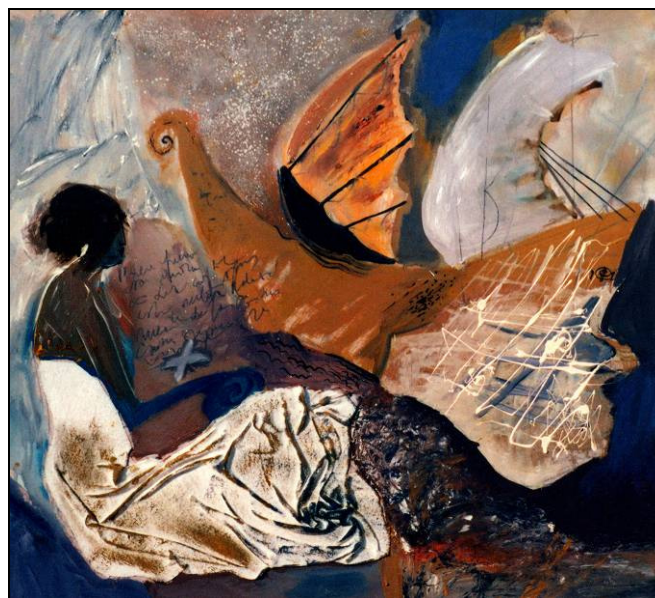
SUMAR

Antologie *Vatra veche*. Frunze, de Mircea Ivănescu/1
Vatra veche dialog cu Mircea Ivănescu, de Nicolae Băciut/3
 Eseu. Poezia orfică, de George Popa/7
 Miracolul unei eterne iubiri: Eminescu – Veronica Mică, de Dumitru Păsat/10
 Întregul și partea, de Ecaterina Țarălungă/12
 Poezia lui Grigore Vieru – Întoarcerea spre copilărie sau decantarea esențelor, de Maria Chețan/14
 Darul perfect al unei amintiri (Ileana Vulpescu), de Cristina Bîndiu/16
 Poeme de Răzvan Ducan/18
 Anchetă „Vatra veche”. Scrișul de mână. Au scris, scriem, vor scrie, de Leo Butnaru/19
 Anchetă „Vatra veche”. Scrișul de mână, de Anamaria Ionescu/20
 Starea prozei. Confesiunea, de Anamaria Ionescu/20
 Un estetician uitat: Liviu Rusu, de Nicolae Băciut/21
 Poeme de Nicolae Băciut/22
 Cronică literară. Denia neagră (Alexandru Petria), de Voichița Pălăcean-Vereș/23
 Cartea rebelă a Cristinei Nemerovschi, de Alexandru Petria/24
 Toate drumurile duc în cuvânt (Nicolae Feier), de Elena M. Cîmpan/26
 Dumitru Toma, Marginile lumii, de Dumitru Velea/27
 Nicolae Bălașa, un prozator cu ștaif, de Marian Barbu/29
 Liviu Ștef și Câmpia Transilvană, de Nicolae Băciut/30
 Beatrice Silvia Sorescu, o poetă pe balansoarul criticii, de Marian Barbu/30
 Filtre. Veșmintele liturgice în Răsărit (de Alin Vasile Goga), de Emil Jurcan/31
 Piațra Fântânele. Acasă la Dracula (Cristina Rusu), de Menuț Maximilian/31
 O casă a sufletului (Octavia Gheorghe), Adunate (Ofilat Varvari), Nazarica Munteanu și timpul lirei, de Menuț Maximilian/32
 Valea reginelor. Poezia Rosei Lentini, de Constantin Stancu/33
 Pași pe Terra. Stațiunea Saint-Gervais, din Mont Blanc, de Tatiana Scurtu Munteanu/34
 Documentele continuității. (De ce) mereu Miorița, de Ștefan Goanță/35
 Convorbiri duhovnicești, cu ÎPS Selean, Arhiepiscopul Harghitei și Covasnei, de Luminița Cornea/37
 Mistica în cultura profundă a românilor, de Mihai Andrei Aldea/39
 Veniți de luați lumină (Luminița Cornea), de Petru Pinca/41
 Poeme de Cezarina Adamescu/42
 Un monument medieval românesc salvat de Dumnezeu, de Alexandru Teodorescu/43
 Starea prozei. Printr-o fugă, dar care?, de Cleopatra Lorințiu/46
 Rugați-vă să nu existe Dumnezeu, de Ion Nete/47
 Poeme de Florin Caragiu/49
 Starea prozei. Un pumn de fâină, de Raluca Pavel/50
 Un exercițiu de comunicare. Qui prodest?, de Mihai Batog-Bujeniță/51
 Evocări. Pițuleasa și Gheorghe Vrabie, Nicolae Spinei, de Ion C. Hiru/52
 Poeme de Valentina Becart/55
 Poeme de Carmen Tania Grigore/56
 Starea prozei. Etajul IX, Oradea, de Corina Lucia Costea/57
 Poeme de Mariana Cristescu/59
 Podul de cărți. Nicolae Esinencu – omul scriitor, de Vitalie Răileanu/60
 Poeme de Dumitru Băluță/62
 Biblioteca Babel. Denis Emorine, traducere de Flavia Cosma/63
 Zorica Senti, traducere de Ion Cristofor/64
 Haijini niponi, traducere Ion Roșioru/65
 Pentru eternitate, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/66
 Starea prozei. Străinul, de Geo Constantinescu/68
 Încercări de străpungere a tăcerii gândului, de Elena Neagoe/69
 Încornorații din comediile lui nenea Iancu și alți încornorați celebri, de Tamara Constantinescu/71
 Poem de Monica Mureșan/73
 Teatru. Am întâlnit și țigani fericiți... sau despre limbaj universal și „stimă de sine”!, de Mariana Cristescu/74
 Concurs Național de Creație Literară în Limba Rromani, de Nicolae Băciut/75
 Bibliocultural basarabean. Arhipelag, de Raia Rogac/76
 Fuego, alintul tuturor vârstelor, de Lygia Diaconescu/77
 Poeme de Melania Cuc/78
 Pamflet. A zecea scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T./79
 Curier/80
 Literatură și film, de Alexandru Jurcan/81
 Epigrame de Vasile Larco/82
 Cui e friică de statui?/83
 Șevalet. Câmpia transilvană – istorie natură și pictură, de dr. Liviu Ovidiu Ștef/84
 Un artist: Marcel Naste, de Nicolae Băciut/85
 Nuduri, de Vasile Mureșan/86
 Petre Căpriță/87
 O seara ciudată, de Ion Mugurel Sasu/88

Număr ilustrat cu lucrări de Petre Căpriță

Petre Căpriță, „Compoziție”

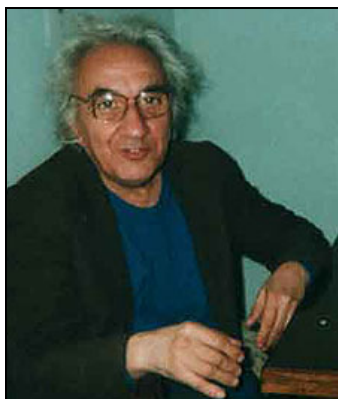

Petre Căpriță, „Așteptare”

Petre Căpriță, „Călătorie imaginară”

Vatra veche dialog cu MIRCEA IVĂNESCU

„Eu cred că succesul și popularitatea sunt factori pozitivi pentru un scriitor”

- Cândva, la Mediaș, într-una din camerele Hotelului „Central”, ne expuneați câtorva tineri scriitori, un „principiu poetic” al dv. Ne întrebați atunci pe noi dacă considerăm că el se susține, rezistă, asemenea **Principiului poetic** al lui Poe. Să revenim în același teritoriu. Vă rugăm să ne vorbiți despre nașterea poeziei. Despre cum scrieți dv. poezie.

- Ca să fiu sincer, nu-mi amintesc despre „principiul” la care vă referiți. Însă, în ceea ce privește nașterea unui poem, în cazul meu personal, dacă-mi dați voie să fac o remarcă personală, din nou, este că el nu poate porni decât de la solicitarea exterioară. Știu că în Istoria esteticii, s-a dezbătut problema poemelor ocazionale și că foarte mari poeți, nu mă gândesc la Goethe, declarau că ei scriu poezii ocazionale, adică plecând de la niște evenimente care survin în fața sau în preajma unui, să spunem, scriitor. În ce mă privește, nu pot pleca la alcătuirea unui text decât dacă am o solicitare din afară. Aceasta explică de ce, practic, toate textele mele pleacă de la titluri sugerate de prieteni sau de cunoscuți sau de la lecturile mele și de ce manevrează, în general, citate și referiri livrești. Firește că reversul situației ar fi, așa cum o lege psihologică spune că numai cine nu are resurse interioare se plictisește, nici eu nu am, probabil,

resurse interioare, pentru că atunci când reușesc să produc textele respective, mă plictisesc.

- Există o poetică a titlurilor, o motivație a titlurilor cărților dv? Ați putea fi suspectat chiar de ostentație!?

- Despre titlurile cărților mele este simplu să vă vorbesc, invocând neputința mea de a le obține. În general, cum vă spuneam adineaori, titlurile mele sunt sugerate sau propuse, dacă vreți, de la altcineva și eu accept și poate din cauza aceasta titlurile volumelor mele succesive sunt stereotipe sau previzibile. O explicație mai profundă ar fi faptul că, în realitate, eu, cum am atras atenția și cum mi s-a atras atenția, nu scriu decât un același text și, deci, ar fi factic, fictivă diferențierea pe baza unei titlaturi. Pe mine m-a învățat, dacă pot invoca persoana aceasta pe care cu toții cred că o venerăm, m-a învățat Nichita Stănescu magia titlurilor când mi-a propus sub diferite forme, diferite titluri care au apărut în unele din cărțile mele.

- Cu ani în urmă, într-un interviu, Nichita Stănescu îmi spunea că șansa poeziei române viitoare constă în întoarcerea la Eminescu. În ce fel credeți că s-ar putea realiza o punte de legătură între poezia lui Eminescu și poezia noastră de azi și de mâine?

- Nu v-aș putea răspunde altfel decât evocând o amintire personală, care mi se pare că „dezleagă”. În ce mă privește, pentru mine ea a reprezentat răspunsul la o astfel de întrebare. Iar anii când am avut privilegiul să îl cunosc pe Nichita și să îl întâlnesc aproape zilnic, s-a petrecut un eveniment pe care eu, el, toți cei ce ne întâlnim pe vremea aceea și

care făceam parte dintr-un grup de tineri și foarte tineri care încercau să găsească niște șanse pentru poezia românească în momentul respectiv, așteptam cu multă nerăbdare apariția, în sfârșit, a unui volum de Eminescu, multă vreme amânat și multă vreme ignorat, vobesc de Eminescu, sau în orice caz minimalizat în importanța și semnificația lui, și anume un volum care a și apărut într-un format mai mult sau mai puțin elegant, într-un format de buzunar, pe hârtie foarte bună și subțire, care se recomanda ca însumând totalitatea operei poetice a lui Eminescu. Nu era chiar totalitatea operei, firește, dar reprezenta, într-un fel, pe vremea aceea, un început foarte frumos, publicând, practic, cu excepția variantelor, poeziile cele mai importante dintre cele postume și pe toate cele antume. Eu n-aș putea – am mai evocat aceasta și cu alte împrejurări, dar rămân pentru mine o amintire de care nu pot face niciodată abstracție, momentele de revelație pe care le-au reprezentat vremea în care îl vedeam pe Nichita de la o zi la alta și în diferite împrejurări publice sau particulare, schimbându-se la față și luminându-se în adevăratul sens al cuvântului, când avea în mână acest volum și de care se despărțea foarte greu și la care recurgea foarte des, și mi-amintesc și acum de felul în care Nichita citea prietenilor cu care se întâlnea frecvent în vremea aceea, texte din acel volum în felul său inimitabil care l-a impus și, cum să vă spun, și care a impus imaginea fizică și auditivă pe care o păstrăm despre Nichita. Citea și recitea poeme din volumul respectiv și (era impresionant pentru mine cel puțin, care nu mă puteam lăuda, și n-o pot face nici acum, cu o cunoaștere exhaustivă a poeziilor eminesciene) evoca niște poeme care pentru mine erau necunoscute și care cred că și pentru contemporanii mei erau mai mult sau mai puțin cunoscute. Mă gândesc în primul rând la două texte care reveneau frecvent în conversația cu Nichita: →

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: Petre Căpriță, „Așteptare”

Pentru păzirea auzului și între păsări și mai ales felul în care Nichita ne-a citit și re-citit și recitat în mai multe împrejurări acest din urmă poem în care am avut de la început impresia unei comuniuni între cel care citea atunci, Nichita, și textul respectiv și în care am regăsit, în primele volume ale lui Nichita, nu numai sugestii și modulații de exprimare în vers din acea poezie, care în fond poate părea o poezie neglijabilă, dar în care pot regăsi o întreagă artă poetică, o întreagă fațetă a artei poetice a lui Nichita. Poezia e necunoscută sau poate deveni cunoscută, e limpede, și cei care își vor da osteneala să o regăsească în volumele lui Eminescu vor înțelege, nădăjduiesc, ce vreau să spun când vorbesc de dăinuirea prezenței poetice a lui Eminescu în poezia românească contemporană, în poezia lui Nichita și, mutatis mutandi, în cea a contemporanilor și a urmașilor lui.

- Cum vedeți raporturile dintre poezie și receptorul ei? Nichita Stănescu năzuia să țină un curs de poezie. Poate că, într-un fel, l-a și ținut prin *Antimetafizica* sa. Nu v-ar tenta să țineți un astfel de curs? Cui ar trebui să i se adreseze el?

- Indiferent dacă m-ar tenta sau nu, nu cred că aș fi în măsură să fac așa ceva. Nu am spirit sistematic, nu am calități didactice și, sincer vorbind, la vârsta la care am ajuns, nu cred că puterea exemplului meu, susținută și de propria mea lucrare, ar fi de valoare didactică.

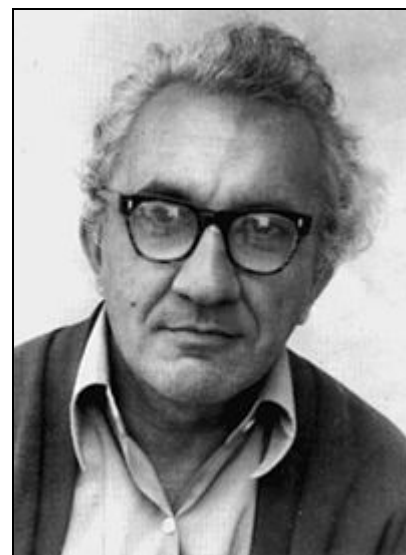
- Vorbiți-mi, vă rog, despre succes, popularitate. Care sunt fațetele popularității unui poet?

- Eu cred că succesul și popularitatea sunt factori pozitivi pentru un scriitor, cu atât mai mult cu cât este tânăr, dar la orice vârstă. Firește însă că aici intervine o disociere cu care e mai greu de operat și pe care cred că n-o poate face cel în cauză, pentru că nu știu dacă cel care se bucură de un asemenea succes de public, de popularitatea respectivă, poate el însuși distinge cât de adevărată ca jude-

cată de valoare este o asemenea popularitate. Sigur că viziunea romantică e că un poet e cu atât mai valoros și mai dăinuitor cu cât este mai greu de înțeles și mai puțin popular. Și aici s-ar putea să nu fie în întregime o eroare sau o infatuare caracteristică romancierilor respectivi. S-ar putea să intervină și unul dintre factorii importanți și care ar trebui să fie constitutivi în lucrarea unui poet. Un poet important și valabil este întotdeauna și un deschizător de perspective noi. Nichita însuși nu a fost înțeles în adevărata lui semnificație decât treptat și asta se poate spune practic despre toți, despre Eminescu însuși. Dar sunt sigur că nici neînțelegerea totală sau chiar parțială acordată unui poet nu este lipsită de semnificație și că, dacă un om care își propune scrierile proprii nu este înțeles imediat, asta nu înseamnă numaidecât că e valoros, după cum un om care este înțeles imediat și aplaudat unanim s-ar putea dovedi a fi doar un repetitiv, o prezență, dar nu o prezență fecundă și semnificativă.

- Există diverse ipostaze ale atitudinii autorilor din generații mai vechi față de autorii tineri. Unde vă situați dv. într-un astfel de cadru?

- Unde aș încerca să mă situez eu ar fi într-o deschidere cât mai sinceră, cât mai multifacetată în raport cu experiențele și propunerile scriitorilor tineri și mai tineri decât mine. Aș dori să cred că-i pot înțelege deși, mărturisesc că uneori nu o pot face și că după puterile mele îi pot sprijini sub o formă sau alta în cariera sau

vocația aceasta de poet care este nerăsplătită de multe ori și nesigură. Însă, pe de altă parte, se spune că poezii aparțin unui gen iritabil și succesul unuia e de natură să irite pe celălalt. Eu însumi am cunoscut de multe ori senzația aceasta, așa că de aceea vă spun numai ce aș dori eu să fiu în această privință, adăugându-vă că nu știu dacă și sunt în realitate așa.

- Ce ne puteți spune despre limbajul (limbajele) poeziei postmoderne?

- Vă mărturisesc că nu știu ce înseamnă postmodern, după cum frecventarea mea la un moment dat a unei literaturi și a unei critici americane îmi propusese termenul de postcontemporan. Nu știu ce poate însemna o asemenea sintagmă, nu știu ce înseamnă postmodern. Pentru că, a vă răspunde cu sinceritate, nu știu ce înseamnă modern. Am citit numerele speciale ale Caietelor critice și alte publicații și intervențiile unor confrăți mai ti-

neri pe care-i respect și-i apreciez, în legătură cu această direcție, să spunem, și cedez ispitei de a vă mărturisi că sunt măgulit de faptul că unii dintre ei mă consideră printre, n-aș zice precursori, printre exemplele care pot fi invocate în sprijinul unui astfel de curent. →

Foto: Alături de Mihai Șora, în centru, la Sibiu, în 1985.

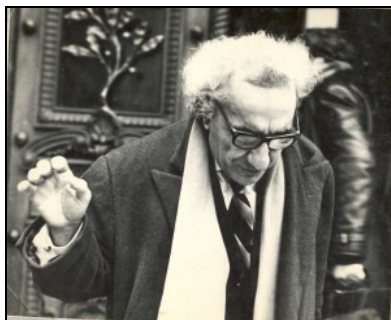

Aș fi fericit dacă acesta ar fi cazul, dar în primul rând ar trebui să știu despre ce e vorba și aici, capacitățile mele teoretice, în ultima vreme, mă părăsesc.

- Credeți că s-a aplecat îndeajuns critica asupra poeziei dv?

- Pe vremea când aveam orgoliile oricărui tânăr care își publica niște cărți și care credea cu toată convingerea că are o anumită seriozitate ceea ce făcea el însuși, eram oarecum nemulțumit de faptul că nu se acordă suficientă atenție cărților mele. Chiar în acea vreme am întâlnit într-o carte a unui critic tânăr, cu care eram prieten și sunt în continuare, deși nu mai am prilejul să-l văd, observația că în anumite texte critice (în ceea ce mă privește) se spunea că sunt neglijat sau, mă rog, insuficient comentat. Acela spunea: „critica nu are dreptul să se alarmeze pentru că, în fond, M. Ivănescu a fost comentat de toți principalii comentatori de poezie pe care-i avem în momentul de față”, și-i enumera. Așa că n-aș avea dreptul să mă plâng. Cum am avut prilejul să vă mai citez dintr-o carte la care țin, pe atunci eram tânăr și nebun, acum sunt bătrân și nebun, acum nu mai țin la asta și mă interesează mai puțin dacă sunt comentat sau nu sau recunoscut, poate și pentru că, deși ecoul critic are foarte mare importanță, de la o anumită vârstă, pentru cel care se străduiește în această direcție și care ajunge către sfârșitul unei vieți pe care constată că și-a investit-o în cuvinte, nu mai are foarte mare importanță ce se spune despre el, și că e important ceea ce crede omul în sine ca real și încheie, să spunem, această viață și această lucrare despre semnificația vieții și lucrării respective. Firește că un punct de vedere ca acesta poate să fie personal și dirijat, controlat de niște veleități, orgolii sau, dimpotrivă, modestii care nu sunt decât trucuri. Dar cred că asta contează în primul rând.

- Cândva, solicitându-vă un grupaj de versuri pentru *Vatra*, mi-ați spus: „Să mai așteptăm. Nu mai scriu de o bună bucată de vreme. Se pare că s-a terminat, nu mai pot scrie”. A mai trecut un timp și mi-ați dat, totuși, un poem (*Marta*, adică să nu fi fost frumoasă?) În ce constă sentimentul

„epuizării resurselor”, al despărțirii de poezie?

- Constă, pur și simplu, într-o stare de totală inerție și, dacă vreți, inconștiență. Am fost deprins, în anumite perioade ale vieții mele și mai ales în ultimii doi sau trei ani, să am conștiința faptului verificat întotdeauna că pot scrie oricând și aproape oricât. (Nu vorbesc acum despre calitatea scrisului respectiv). Dar eram în măsură să plec de la sugestiile unor prieteni, de la detaliile care mă încântau într-o carte sau alta sau chiar într-o revistă sau alta și de la micile revelații pe care le aveau din schimbarea luminii, să zicem, pe o anumită fațadă a unei case, pe stradă sau de la alte detalii de ordin mai personal, să spunem, și să știu că pot scrie un text. La un moment dat, lucrul acesta s-a oprit și am constatat că încercările de a relua procedeul, solicitându-mă sau impunându-mi niște solicitări de acest fel, nu aveau niciun rezultat. După cum v-am mai spus și personal și cum am mai spus-o și în alte părți, pentru mine Rilke a fost un caz și salutar și în mare măsură tiranic. Adică eu am învățat de la el o grămadă de lucruri și în ceea ce privește tehnica propriu-zisă a scrisului de versuri și am crezut că pot să învăț de la el niște manifestări de viață sau niște manifestări de trăire. Treptat, am ajuns să-mi dau seama că (dar asta

e o altă chestie) Rilke nu e chiar un exemplu și în niciun caz nu există chiar o concordanță deplină, să spunem (fără modestie), între mine și el. Dar aceasta este o altă problemă. Știu însă că Rilke suferea și a suferit ani de zile enorm de neputința aceasta de a scrie. Nu știu dacă sufăr la fel de mult ca el, dar aș putea să spun altceva: neputința, incapacitatea mea de a scrie și de care mă lovesc și acum de mai bine de șase luni este, firește, dureroasă și, în orice caz, paralizantă. E dureroasă! Dar mai este ceva și de aceasta mă tem mai mult, adică reprezintă acea definire a iadului pe care am citit-o în *Frații Karamazov*, unde, la un moment dat, citându-se din *Starețul Zosima*, se spune: „Sfinții Părinți știu. Iadul e neputința de a iubi, de a simți”. Incapacitatea asta de a scrie e neputința de a trăi în fond și dincolo de justificarea că ea reprezintă anularea justificării de a trăi, ea reprezintă anularea vieții, nu?

- Ați dedicat numeroase poeme. Cui și ce dedicați poeme?

- Am convingerea că mărturisesc nu numai o datorie, o recunoaștere a unei datorii, ci și o încercare de a mă deschide față de niște ființe la care țin în realitate sau la care aș vrea să cred că țin. Dacă dedic, în cărțile mele sunt foarte multe dedicații către prietenii mei, am făcut-o și o fac și o voi face în continuare, pentru că asta reprezintă expresia unei legături care ține nu numai de propria mea tinerețe și a celui alt, sper, ci și de o relație de care nu se mai poate face abstracție între el și mine; între două ființe. Și lucrul acesta este valabil și pentru toți ceilalți poeți, toate celelalte poete, celelalte ființe – cum vreți să spuneți. Sigur că mai există și alții față de care aș fi vrut să-mi manifest în felul acesta recunoașterea – nu-i vorba de recunoaștere publică aici. Cei interesați, probabil că-și dau seama de recunoașterea personală.

- Cum vedeți dv. apropierea dintre scriitori în viața literară? Poate vă referiți și la apropierea – cel puțin în spațiu – de poetul Ion Mircea, coleg de redacție cu dv. Cum vedeți, așadar, apropierea, prietenii, în viața literară?→

- Apropierile și prietenii în lumea literară și în lume, în general, le-aș vedea totale și necondiționate. În tinerețea mea, pe care mi-am luat libertatea să v-o evoc și mai înainte, am avut prilejul să trăiesc asemenea apropieri față de un număr de doi sau trei scriitori tineri pe vremea aceea. Am constatat atunci, și în ceea ce-i privește și în ceea ce mă privește, o totală disponibilitate și o totală acceptare a oricăror condiții și a oricăror situații. Adică unul dintre acei prieteni mi-a spus odată: „Eu nu mă pot supăra niciodată pe Nichita și nu pot să fac niciodată abstracție de faptul că el e prietenul meu”. Și, intim, nu știu dacă îndemnat de acest exemplu, dar, intim, am crezut că pot spune și eu același lucru. Firește că prietenia, de la o anumită vârstă, odată părăsită adolescența și prima tinerețe, e, nu știu dacă corodată, dar, în orice caz, solicitată de alte împrejurări și de condiții de altă natură. Însă eu cred că principiul ar trebui să rămână același.

Colegul meu Ion Mircea, pe care l-am întâlnit mult mai târziu și care din cauza aceasta nu este unul dintre oamenii pe care i-aș numi prietenii mei cei mai buni – eu nu cunosc foarte precis sentimentele domniei sale față de mine, dar vă vorbesc acum strict personal și vă spun asta pentru că vreau să-mi reafirm convingerea bazată pe experiență, că o adevărată prietenie, totală și definitivă, cum erau dedicațiile pe cărțile noastre, la primele cărți (vorbesc de Nichita, Cezar Baltag, Grigore Hagiu și alții), o prietenie totală și definitivă nu se poate naște decât în adolescență sau la prima tinerețe. Personal, am toată prietenia și, cum v-am mai spus cu un alt prilej, toată admirația, și nu văd de ce aș evita cuvântul respect față de poezia și personalitatea de poet a lui Ion Mircea. Și vă mărturisesc că sentimentul acesta al meu este real și cred eu definitiv, în sensul că nu poate fi zdruncinat și modificat de reacțiile sau răspunsurile lui; și acum îl invoc pe el, fiindcă m-ați întrebat de el. Sau ale altuia față de care aș fi în această situație. Dar aceasta reprezintă ceea ce cred eu că ar trebui să fie relații dintre scriitori. Dar poeții fac parte, repet,

dintr-un gen iritabil și ei sunt deranjați, în general, de prezența, evoluțiile, manifestările unor colegi sau confrați. Și, cum vă spuneam, și eu fac parte din această categorie. Dar eu cred că aici nu intră relațiile de prietenie. Aici intră relațiile de colegialitate sau spectator sau participant la viața literară. Asta-i altceva. Firește că n-ar trebui să existe asemenea manifestări de iritare, dar din moment ce ele există, cred că cea mai bună soluție, dacă pot eu propune o soluție, ar fi ca ele să se contopească într-o mare dăruire, pasiune – astea-s cuvinte mari – într-o mare participare la cauza aceasta nu întotdeauna foarte luminoasă și foarte înfloritoare.

- Declanșați inamiciții? Aveți inamici literari?

- Sigur că am, adică presupun că am, prin însuși faptul că – acesta e un răspuns primejdios – mi se reproșează că la vârsta mea continui să scriu, ocup locuri în planuri editoriale, mă repet, scriu aceeași carte sub aceleași titluri și că ar trebui să las oamenii de bine să-și înceapă, să-și continue și ei propriile cariere. Și vă spun drept că uneori mă simt prost din cauza aceasta.

- Vă dăruieți cu foarte multă pasiune și profesionalism traducerilor. Cum ați ajuns la traduceri? Cum optați pentru ceea ce traduceți?

- În primul rând, pe baza interesului și participării personale la textele pe care le traduc. Sunt convins că traducerea e nemaipomenit de importantă pentru literatură, nu numai pentru cea relativ restrânsă în evoluția ei istorică, cum e literatura română, dar bogată, foarte bogată în valorile respective. Dar și pentru că apariția unor cărți din una sau din alta din literaturile străine contemporane sau clasice nu poate avea decât un efect cât se poate de pozitiv, nu numai în ceea ce se numește largirea orizontului scriitorilor sau cititorilor tineri sau de alte vârste din țara noastră, ci și pentru evoluția limbii literare românești, a modalităților de expresie din România. Sigur că aș fi dorit să traduc mai mult sau aș fi dorit să fac mai bine lucrurile pe care le-am făcut. Însă îmi păstrez convingerea că, de exemplu, un scriitor ca Faulkner, care e consi-

derat intraductibil, n-aș îndrăzni să spun că a devenit traductibil prin strădaniile, firește nu numai ale mele, ci și ale celor care m-au precedat și m-au însoțit în perioada asta. Dar s-a arătat a fi integrabil, nu limbii, ci sensibilității literare și culturale românești.

- În „miezul” unui poem de al dv. vă întrebați: „dar ce e realitatea?” Încercați un răspuns? Ce e realitatea?

- Nu știu ce e realitatea, dar în orice caz nu sunt cuvintele cele despre care se vorbește în această realitate. Aceasta este marea mea spaimă. Adică, nu știu dacă toți scriitorii, dar eu, personal, fac toată vremea, atunci când încerc să scriu, fac cuvinte despre realitate și am tot timpul certitudinea că realitatea este altceva.

- Aș vrea să vă întreb ceea ce japonezii l-au întrebat pe Ioan Alexandru: „Ce este în adâncul inimii dumitale?”

- Aici se poate răspunde în mai multe feluri – și nu din tactică – pentru că nu știu exact cum aș putea răspunde!? Dacă aș ști ce e în adâncul inimii celui care vă vorbește acum, lucrurile ar fi mai limpezi și asta s-ar vedea în ceea ce manifestă omul respectiv. Pe de altă parte, dacă aș ști exact ce este, și uneori am impresia că știu, abia atunci n-aș mai scrie nimic. Și, pe de-a treia parte, nu văd ce importanță, alta decât anecdotică, poate avea răspunsul la întrebarea „Ce e în adâncurile inimii lui X?”

- Pentru că ați amintit de anecdotic – cunoașteți vreo anecdotă „în circulație” despre Mircea Ivănescu?

- Că el era la un moment dat cel mai mare poet român în viață. Aserțiune lansată de el însuși și susținută de ceea ce în literatura anglo-saxonă se numește dead-pan, cu o față impasibilă care putea să însemne, deopotrivă, că omul este serios sau nu. Dar dacă omul era serios? Cel mai mare poet român în viață! Care acum este din ce în ce mai puțin în viață!

Mediaș, 17 iunie 1989

Eseu

Poezia orfică

Pentru a înțelege atributul de orfism și, consecutiv, de poet orfic, reamintim esențialul din mitul lui Orfeu, zeul muzicii în vechea Eladă, și implicațiile sale simbolice și metafizice răsfrânte asupra poeziei.

După cele mai multe surse tradiționale, Orfeu era de origine tracă, fiul al regelui Oeagru și al zânei Caliope. Adoptat de greci, Orfeu aduce aici ideea de nemurire, inexistentă anterior în patria lui Homer (*pentru că muzica desfășoară veșnicia*). Apollo, zeul artelor (*muzica este însumarea metafizică a tuturor artelor*) îi dăruiește lira, iar cântecele sale erau atât de vrăjitoare, încât îmblânzeau sălbăticiunile, furtunile mării, clineau până și stâncile. Soția sa, nimfa Euridice, moare mușcată de o viperă. Orfeu roagă pe Zeus să o readucă pe pământ, acesta se înduplecă, dar cu condiția să nu se uite la Euridice în timpul întoarcerii din infern. Dar Orfeu nu respectă consemnul, astfel că, întorcându-și privirile înapoi spre nimfă, aceasta moare a doua oară și pentru totdeauna. *Pentru că Euridice era muzică pură*, cântul cel mai sublim al zeului. Iar muzica este incaptabilă. O dezmărginire eterică.

După pierderea Euridicei, Orfeu disprețuind carnalul, menadele, preotesele tracice ale cultului orgiastic, îl sfășie și îi azvârle capul în râul Hebros, de unde trece în marea Egee. Capul continuă să cânte (*pentru că muzica este faptă a minții și este eternă*), ajunge în insula Lesbos. Aceasta devine leagănul poeziei lirice, atingând apogeul cu celebra poetă și muziciană Sapho. Și tot aici are loc instituirea unui oracol și a unor misterii orfice, iar lira este ridicată de zei la cer, unde formează constelația lirei.

Ca atare, potrivit mitului lui Orfeu, în creuzetul alchimic al unei poezii orfice intră următoarele elemente: capacitatea de cântare, caracterul incantatoriu și caracterul inițiativ. Poezia nu e nici metrică, nici rimă, nici metaforă. E fluid muzical, fior metafizic, eliberare în inefabil – indiferent de mijloacele stilistice utilizate.

Cuvântul „poezie” derivă de la grecescul *poiein* – care înseamnă a

face, a crea, iar la anticii elini recitarea poeziilor era acompaniată de liră. Prin urmare, poezia trebuie *sine qua non* să dezvolte virtuțile cântului, ale muzicii.

Care sunt aceste virtuți? Fenomenologia muzicii se desfășoară în trei momente; *sunet, stingerea sunetului, nașterea unui sunet nou din energia dezvoltată și indusă de sunetul precedent*, acest lucru la indefinit, astfel că Platon a putut releva faptul că muzica este „veșnicie în mișcare”. Și fiind melodioasă, o poezie induce sentimentul eternității și, prin aceasta, este orfică.

Incantația - *cantabilitatea* unită cu caracterul ritualic de *instituire a logicii interne* a poemului - pregătesc absorbția transfiguratoare în inefabil. Exemplu absolut de poezie orfică este eminesciana *Peste vârfuri*. Melodicitatea poeziei, trăsătură fundamentală a liricii lui Eminescu, care a fructificat în mod unic eufonia, cantabilitatea graiului românesc, împlinește rolul amintit mai sus de a induce sentimentul mișcării fără sfârșit, „eternitatea în mișcare”, proprie muzicii, de care vorbește autorul *Dialogurilor*. În poezia *Peste vârfuri*, incantația ritualică este efectuată de mișcările din natură – alunecarea lunii pe cer și bătaia frunzelor codrului, mișcări continuate de sunetul cornului, deci mișcarea muzicală ca atare, care transferă și amplifică ritualul mișcării indefinite a veșniciei, pregătind în modul acesta inițierea în negrăitul unei morți inițiatice, pierdere de sine într-o beatitudine fără de nume: „Dintre ramuri de arin/ Melancolic cornul sună.// Mai departe. Mai departe,/ Mai încet, tot mai încet, / Sufletu-mi nemângâiet/ Îndulcind cu dor de moarte”.

Poezia orfică inițiază în nemurire. Lucrul acesta îl împlinește *prezentul etern poetic*. Căci, scrie Pindar: „Numai cele frumoase se cuvine să le arătăm oamenilor”, pentru că „cine înfăptuiește frumosul arde slava lui cu văpaia imnurilor de glorie”. „În armonia lucrurilor neperitoare, se păstrează ceea ce voi atinge cu strunele”. Cugetarea înaltă își află cale în Verb și astfel devine Adevăr peren. Secvențele de prezent etern devin tezaurul *Aducerilor aminte*, și în felul acesta, natura – „aștrii și fluviile și valurile mării te strigă din netimp înapoi”. Cel ce jertfește celor mai frumoase devine el însuși tânăr și frumos – un oaspete al eternității melosului.

Înainte de a trece la exemplele unor poeme în întreaga lor desfășurare, trebuie de spus că există strofe, distihuri sau un singur vers care sunt pură incantație și inițiere. Așa are loc cu distihul genial din poezia *Noi* a lui Octavian Goga, prin care ne inițiază în misterul absolutului cântului: „Privighetori din alte țări/ Vin doina să ne-asculte”. Sau finalul din poezia lui Lucian Blaga, *Cântăreții bolnavi*: „Răni ducem – izvoare/ – deschise sub haină./ Sporim nesfârșirea/ c-un cântec, c-o taină”. Iată interdicția lui Hafiz adresată celor care cred că-i pot descifra misterul inefabilului din gazeturile sale: „Nu-ți pune istețimea ca să-nțelegi ce-am spus,/ Căci panami are-o taină și scrie cu nespus”. Și versul lui Arthur Rimbaud: „Și poate că adevărul ne așteaptă în jurul nostru cu îngerii săi plângând”.

Lirica poetei și cântăreței din Lesbos, Sapho, denumită a zece Muză, este paradigmatică pentru poezia orfică a antichității: „Mi se pare-ntocmai la fel cu zeii/ Omul care lângă tine se-așează/ Și de-aproape dulcile șoaapte-ți soarbe /Fruntea-nclinând./ Și surăsul fermecător →

GEORGE POPA

Foto: Petre Căpriță, „Împlinire”

ți-admiră./ Tare-atunci în piept
inima-mi doare./De cum te zăresc
glasul mi se moaie/ Și mi se stinge./ Limba
mi se usucă-n gură./ Foc
cumplit sub piele mi se strecoară./Să
mai văd cu ochii nu pot și tare-mi/
Văjăie-auzul./De sudoare-s plină și
mă cuprinde/ Un tremur; și mai
galbenă sunt la chipu-mi/De cum este
firul uscat de iarbă: Parc-aș fi
moartă.” (trad. C.I.Balmuş)

Sapho nu descrie aici un bărbat, ci instituie o prezență inductoare a reacției totale a unei ființe totale față de o totalitate pe care o resimte ca fiind cosmică. Ni se prezintă cu o deosebită forță lirică freământul sângelui, icoanele vizionare și cutremurul transfigurator încercate la vederea iubitului. Asemuindu-l cu zeii, poeta trăiește înfiorarea sacră a unei hierofanii, a prezenței unei făpturi cerești. Această adevărată revelație dezlănțuie o suită precipitată de reacții din ce în ce mai intense: glasul i se înecă, limba i se usucă, inima o doare, o arșița-i cotopește trupul, ochii i se întunecă, urechile-i văjăie, un tremur îi zguduie întreaga făptură, capătă paloare de moarte. Este transa, este moartea inițiată. Pentru Sapho, fiorul dragostei este sublimul care "atunci când apare, sfarmă totul ca un trăsnet", cum afirmă (pseudo) Longinus în *Tratatul despre sublim*.

Iată lapidar și deosebit de expresiv, în viziunea geniului popular, inducția morții inițiatice în dragoste: „La fântâna lui Novac/ Se-ntâlnește drag cu drag,/ Se sărută până zac./ La fântâna din răzor/ Se-ntâlnește dor cu dor/ Se sărută până mor”. Nu se întâlnesc și se contopesc două nume, ci două principii - ale dragului și dorului, două simboluri vii, perene.

În poezia *Pe lângă plopii fără soț*, există o gradație a incantației care poartă progresiv iubita până la intrarea inițiată în a deveni lumină din lumină, Dumnezeu din Dumnezeu, raza din ochii ei putând aprinde o stea ce poartă până în veșnicie, astfel că „Ai fi trăit în veci de veci”; pentru că iubirea poetului vine *samsaric* din cealaltă vecie, cea trecută, culminația inițierii fiind aprinderea candelii iubirii cu flacăra farmecului ei sfânt.

În lirica profund amară a lui Giacomo Leopardi, poemul *Infinitul* ocupă un loc privilegiat, semnând o secvență de înseninare, de exorcizare

a acestei vieți a suferinței și nimicniciei care l-a făcut pe poet să exclame *"E funesto per chi nasce il di natale"* - nefericit e cel ce se naște în ziua sa natală.

Refugiat în natură, așezat la marginea unui lac și cufundat în binefăcătoarea pace, poetul uită nu numai lumea, dar și pe sine însuși. Devenit una cu nemărginirea mobilă a firii, el își pierde identitatea, persistând doar o pură încântare fără nume: *"Mi-e drag de mult acest colnic pustiu/ Și-acest frunziș ce din atâtea părți/ Ascunde ochiului*

adâncă zare./ M-așez aici și cu privirea țintă/ Eu îmi închipui nesfârșite spații/ Și supraomenești tăceri/ Și-o pace-atâtea de profundă, / Că inima aproape se-nspăimântă./ Și-apoi când vântul freamătă prin ramuri/ Nemărginita liniște-o aseamăn/ Cu acest glas; și-mi amintesc vecia/ Și timpii duși și timpul cel de azi./ Cel viu, și cântul său. În necuprins/ Se-neacă al meu gând. Și ce-n cântare/ Să naufragiez în vasta mare...”

În felul acesta, totul devine înalta bucurie a "naufragiului", a absorbției în acea muzică pancosmică, acel suflu al indefinibilului: „*Così fra questa/ Immensità s'annego il pensiero mio/ E il naufragar m'è dolce in questo mare*”. - dorință asemenea Isoldei în finalul dramei wagneriene: „*In des Wonnens Meer/ wogenden Schwall,/ in dem tönenden Schall/ in des Welt-Atmes/ wehendem All – / ertrinken,/ versinken – / unbewust –/ höchste Lust!*” În valurile unduitoare ale mării extazului, în adiindul Tot al sufletului lumii - să mă înec - să mă cufund - fără de nume - cea mai înaltă voluptate !”

Poezia lui Charles Baudelaire *Harmonie du soir* - Armonia serii - este de asemenea exemplară ca magie și inițiere orfică. Incantația datorită melodicității excepționale, însoțită de mișcarea ritualică suitoare, poartă cu perfectă logică internă către inițierea într-un mister, cel al sacralității și perenității iubirii : *« E ceasul când pe lujer în seara ce se stinge,/ Cădelnițând miresme, se-evaporă-orice floare;/ Și zvonuri și arome se-nvălmășesc ușoare;/ Vals trist și o sfârșeală ce sfâșie și-nfrânge./ Cădelnițând miresme, se-evaporă-*

orice floare;/ Și freamătă-o vioară pe-o inimă ce plânge./ Vals trist și o sfârșeală ce sfâșie și-nfrânge./ Frumos și trist e cerul, altar fără hotare./ Și freamătă-o vioară pe-o inimă ce plânge./ O inimă duioasă pe care neantu-o doare !/ Frumos și trist e cerul, altar fără hotare,/ Iar soarele-n apune se-neacă-n propriu-i sânge./ O inimă duioasă pe care neantu-o doare,/ Din tot ce-a fost lumină orice fărâma strânge !/ Iar soarele-n apune se-neacă-n propriu-i sânge./ Icoana ta în mine potir arzând mi-apare !”

Mallarmé, care - prin decantarea extremă a realului și prin transmutarea sensurilor cuvintelor datorită contaminării lor sensice și fonemice - "divina transpoziție", - a tentat să ajungă la "tenebrele absolute" înțelese ca "Neant", - încredințează muzicii identitatea acestui *Gol* dar "Neant", care însemnează extincție inițiind spre "contemplarea eternității": eterul spiritualității pure, ce se confundă cu negritul. →

Foto: Petre Căpriță, "Așteptare, I"

Că mistica poeziei lui Mallarmé este o inițiere în inefabil, o dovedește suavul poem *Sainte* (Sfânta): *“La geam vechi santal tăinuind/ Ce-n ceas târziu se decolără /Din alăuta-i scânteind/ Cândva cu flaut sau mandoră, //E Sfânta pală răsfoind /Tom de demult ce se dișterne/ Dintr-un Magnificat curgând /Cândva la fine de*

vecerne: // La acest geam ca un potir/Atins de-o harfă modulată/ De-un înger cu zbor de zefir/ Pentru falanga delicată// Cu care ea,- când și santal/ Și carte-apun, - unduie serii/ Pe-acest penet instrumental,/ Muziciană a tăcerii”.

În fapt de seară, la fereastra care ascunde un santal, poetul evocă duetul de altă dată dintre violă și flaut sau dintre violă și mandoră. Amintirea acestei muzici se reaprinde prin imaginea Sfintei Cecilia, patroana muzicienilor, care răsfoiește o carte de imnuri sacre, fluid imaterial „șiroind” în spațiul vibrant al poemului. Asimilarea eternului feminin muzicii înfăptuiește asocierea a două purități menite să ne înalțe și a două mistere : al devenirii - muzica - și al creației - principiul feminin, - mistere care se interferează în acea evoluție fenomenologică în trei momente - viață, moarte, renaștere.

Inaudibilă fizic, muzica - rămâne unica realitate, umplând atât spațiul lăuntric cât și pe cel exterior și confundând totul în aceeași vibrație a negrăitului.

Starea inefabilă generată de cânt, în forma ei cea mai înaltă, mai pură, mai "creatoare" este o stingere inițiativă ducând spre înviere într-o bucurie fără nume, - beatitudinea deplinei descătușări ontice. În felul acesta, inefabilul cântului, poezia "salvează ființa", afirmă autorul *După amiezii unui faun*.

În poezia lui Hermann Hesse, *Jocul perlelor de sticlă*, melosul cosmosului și cel uman constituie o neîntreruptă incantație invocând duhurile sfinte și formulele magice care preschimbă viața în semnificații eterne, iar pe aripile acestui cor de sufluri și vrăji tainice ne înălțăm pentru a fi absorbiți în cântul ce ne preschimbă în miezul sacru al

constelațiilor : *”Muzici din cosmos și din mâini măiestre/ Gata suntem mereu să le-ascultăm,/ Spre pură sărbătoare, - dhuri sfinte/Din timpii cei de har îi invocăm./ Noi ne lăsăm purtați înalt de taina/Înscriselor formule vrăjitoare,/Ce nesfârșirea, patima, viața/Le schimbă magic în simboluri clare.//Spre cristalinul cânt din constelații/ Al vieții-mi sens și-a luat mereu avânt,/ Din a lor sferă nimeni n-o să cadă/ Decât cerește-n miezul lor cel sfânt”.*

Rilke și-a ales drept simbol al universului său poetic din *Sonetele către Orfeu*, pe zeul muzicii, pentru că acesta străbătuse moartea și renăscuse, o învinsese prin natura sa ontică, muzica fiind renaștere perpetuă. Și totodată, înfăptuiește dizolvarea noastră inițiativă - noi cei numerici - în inefabil, așa cum scrie în *Sonetul către Orfeu II,13* : *“Fii înaintea oricărei despărțiri, ca și cum s-ar afla/ în urma ta, ca iarna care tocmai sfârșește./ Căci printre ierni, e-o iarnă ce-atât te va ierna,/ că inima ți-o-ntrece și supraviețuiește.// Să mori neîncetat în Euridice -, și suie cântând iară,/ și mai mult slăvind, suie-napoi în raportul curat./ Între cei ce se sting în apunerii țară,/ fii un cristal care, sunând, s-a spart cu sunetu-odat’//Fii - și cunoaște și a neființei stare,/ înfinit întemeind lăuntrica-ți vibrație,/ deplin s-o desăvârșești în această unică oară.// Printre uzatele, ca și printre mutele, fără de nume,/ rezerve ale deplinei naturi, - negrăitele sume -/extatic să te numeri - și numărul fă-l ca să piară.”*

Cum să evităm stingerea definitivă și să intrăm în circuitul eternității ? Trebuie, afirmă Rilke *”să murim neîncetat în Euridice”*: să intrăm în ciclicitatea perenității proprii muzicii: sunet, apunerea sunetului, renaștere

într-un nou sunet, datorită necesității interne a armoniei care însemnează suirea către un nou raport; iar acest lucru, în dublu sens: muzica, așa cum a gândit Pitagora, este un raport al numerelor; dar și viața este un raport între numere. Suntem numerici și nu entități monadice - însingurări absolute. Parcurgerea procesualității trifazice

a muzicii face ca moartea să fie mereu întrecută. Fiecare sunet, fiecare clipă poartă acel impuls suitor care străbate prin moarte către o mai înaltă treaptă de ființare. Și astfel, prin cânt, ne menținem pe orbita eternității.

Terțina finală a sonetului rezumă ideea poetică a veșniciei umane: suie sincopat, energizat de chemarea către inexprimabil; clipa ta, care este număr, fărâșă, adaug-o "totalității inefabile" a naturii, pentru a ne pierde, a ne absorbi în Unul universal, idee hindusă, idee goethiană și nietzscheană, idee din finalul operei *Tristan și Isolda*.

Poeziile de mai sus sunt doar câteva exemple de creații din lirica universală dezvoltând complexitatea mitică și simbolică a *spiritului orfic*, pe care îl putem afla rezumat în lirica lui Pindar: „Muritorilor le sunt date zile nemuritoare”, deoarece „există o vecie a vremii”; acest lucru are loc când poetul „însămânțează strălucire”, când suflul său poetic viețuiește în „curăția picăturilor de rouă și se înalță către Eter” pentru „a da în floare pe înălțimile sofiei”. Ca atare, trebuie spus că este eronat a se considera orice poezie ca fiind prin definiție orfică. Poezia este orfică atunci când transfigurează și inițiază spiritual.

Privită prin prisma multiplei simbolice orfice, poezia, muzică a verbului, este un mister care nu se înțelege decât cu misterul din noi înșine, setos de elanurile zborului eliberator către cele mai înalte creste ale simțirii și gândirii, luând pe aripi frumosul și sublimul naturii pentru a le înveșnici în prezenturi absolute.

Foto: Petre Căpriță, “Călătorie antică”

Miracolul unei eterne iubiri: Eminescu - Veronica Micle

Romanul erotico-epistolar susținut de către Mihai Eminescu și Veronica Micle (a se vedea volumul *Dulcea mea Doamnă/Eminul meu iubit*, Iași, 2000) îi poartă pe acești doi mari îndrăgostiți pe aripile vântului, parcă luându-i din infernul existenței lor pământești și ducându-i în purgatoriul iubirii lor eterne. Misterul și seducția exercitată de cele 93 de epistole ale lui Eminescu și 15 ale Veronicăi Micle, senzaționale și captivante, (publicate în premieră – D. P.) asupra cititorului din zilele noastre sunt incomparabile.

Începutul primei scrisori se reduce la o nevinovată misivă de condoleanțe prilejuite de decesul profesorului Ștefan Micle, dar în final descoperi o tulburătoare declarație de dragoste: „...Veronică, e întâia dată că-ți scriu pe nume și citez a-l pune pe hârtie - nu voi să-ți spun, dar tu nu știi, nici poți să știi cât te-am iubit, cât te iubesc. Atât de mult, încât mai bine aș înțelege o lume fără soare decât pe mine fără să nu te iubesc... Văzându-te, am știut că tu ești singura ființă în lume care în mod fatal, fără să vrea ea, fără ca eu să voiesc, are să determine întreaga mea viață”.

În epistola din 29 august 1879, a treia după numerotarea propusă de editori, trimisă de către Poet din Botoșani, sentimentul de dragoste devine explicit, iar tonul este imperativ: „Un lucru știu și voi hotărât: să fii a mea pentru totdeauna. Nici nu-mi pot închipui altă viață decât în apropierea ta și numai sub condiția aceasta voi în genere să trăiesc”.

La puțin timp după ce s-au revăzut (Veronica zăbovind câteva zile la București, prezență motivată de obținerea pensiei de urmaș pentru întreținerea celor două fiice ale sale, încă eleve – D. P.), Eminescu îi relatează de urgență: „Eu știu că-ți duc dorul în singurătatea la care sunt osândit. Îndealtminte-rea mă mai iau cu grijile...”

(Mihai și Veronica își propuseseră să locuiască împreună și urma ca poetul să afle o gazdă până la Sf. Dumitru – 26 oct. – D. P.).

„Obosit de viață”, dar „Fericit și mulțumit” de scurta prezență a alesei sale la București, Mihai Eminescu declară patetic: „Veronica, dragă Veronica, când nu m-ai mai iubi, să știi că mor. Când gândesc la tine mi se umple ochii cu lacrimi și nu mai găsesc cuvinte să-ți spun ceea ce de o mie de ori ți-am spus: că te iubesc. Această unică gândire, care e izvorul fericirii și a lacrimilor mele, această unică simțire care mă leagă de pământ e, totodată, și izvorul îngrijirilor mele. Iubește-mă și arată-mi păcatele, căci tu ești Dumnezeu la care mă închin”.

Gonit mereu de „ocupații zilnice și nemernicii”, aglomerat de „griji și greutatea”, îndrăgostit „până peste cap” de iubita lui, dar aflat departe de ea, Eminescu vine să mărturisească următoarele: „Abia am câteva momente seara nu să gândesc la tine, căci aceasta o fac toată ziua, dar să mă răzgândesc și să te sărut în închipuire măcar, dulcea mea Veronicuță”.

Iubirea lor, însă, pare o anomalie pentru lumea în care „invidia și răutatea domnesc peste tot și pururea”.

La insinuările Veronicăi, precum că ar fi petrecut Sărbătorile Crăciunului din 1879 „cu alții și altele” (scrisoarea este datată cu 28

dec. 1879 – D. P.), la suspiciunile ei de infidelitate, „bolnav între cei patru pereți”, dar nici aceia ai săi, poetul se apără cu vehemență și scoate un strigăt de disperare: „Dacă însă este cineva în Iași care să spună că m-a văzut petrecând, acela minte. N-am nici viață, nici mângâiere, nici petrecere fără tine. Ție-ți trebuie să mor eu ca tu să crezi deplin în iubirea mea. Crede că dacă nu scriu, n-o fac din uitare, dar numai din singura cauză că preocupările zilnice parcă îmi absorb timpul, parcă îmi tulbură în suflet și dulcea ta imagine, și eu aș voi să-ți scriu senin micule, nu rău și abrupt, nu tulbure. Cum te văd, cum te aud, cum te sărut, îmi trece nu numai piciorul, dar și orice durere pământească, căci te iubesc ca un nebun și te voi iubi și mort, draga, dulcea și încântătoarea mea Veronicuță”.

Eminescu nu vrea să-i provoace suferințe, nu dorește să o vadă supărată. Numai gândind la așa ceva, simte că-i trece un „fier roșu prin inimă”. Misiva din 5 ianuarie 1880 debutează cu o altă emoționantă mărturisire: „Te iubesc atâta și te voi iubi totdeauna atâta, încât nu există niciun cuvânt în lume care să ți-o poată spune, nici altă ființă, care să te poată iubi tot atâta. Sentimentul meu vecinic e acel penibil al unei mușcăături, a cărei dureri ard și nuncetează nicidecum...” Tot aici aflăm o declarație de mare luciditate și

substanță a iubirii sale pentru Veronica: „Sfânta și dulcea și nobila mea amică, când vei crede tu în sfârșit, fără umbră de îndoială, că nu te pot iubi decât pe tine. Nu înțelegi că pentru un suflet cât de sceptic și cât de necredincios totuși există necesitatea de a crede și iubi. Cu cât această necesitate a fost mai oprimată, mai negată prin rațiune, cu atâta ea a devenit mai adâncă, mai inextirpabilă. Te iubesc, te iubesc cu toată privațiunea de sentiment a trecutului meu, te iubesc tocmai pentru că viața mea a fost un pustiu, tocmai pentru că nimeni nu m-a →

DUMITRU PĂSAT

**Foto: Petre Căpriță,
„Căutătorul de comori”**

iubit în adevăr, tocmai pentru că numai îndurarea și iubirea ta am căutat-o pe pământ și pentru ceea ce am dorit mai mult, am și aflat. Cuță dragă, scumpă, dulce, iubită tu, scumpă femeie, atât de scumpă încât mă trec lacrimile când gândesc la tine”.

Pentru Mihai Eminescu, așadar, Veronica Micle devine unica avere și singura fericire. Însă, deși ambii doresc să fie împreună, multiple și diverse cauze, mai ales de ordin material, îi împiedică să-și realizeze visul.

Măhnită că Mihai nu reușește să-i rezolve suplica, înveninată de răutatea lumii, acostată și agasată de către cei din jur, presată de insistențele unor pretendenți, Veronica amenință cu o ultimă scrisoare.

Ca unul „din oamenii cei mai nenorociți din lume”, poetul îi cere ființei dragi să fie îngăduitoare cu el: „Măi puiule, mă rog ție, fii cuminte și crede-mă că nicicând speranțele mele n-au avut aripi mai lungi și inima mea mai multă dragoste pentru Dta. Singura princesă și singura proletară pe care eu, mincinosul, netrebnicul și caraghiosul o iubesc pe Dna Veronica”.

„Blonda lui iubită” nicicând nu poate fi „o cauză de supărare” și, deși e rămas singur la „Timpul”, (părăsit fiind și de Caragiale, unde acesta, din câte știm, a fost adus de către poet – D. P.), când „moara” gazetărească îl macină ca pe un sac de grâu, Eminescu ține să remarce: „Nu sunt supărat, ci agasat de această goană care nu se mai sfârșește, de această piatră a lui Sisif, pe care zilnic o ridic, fără ca să progrez. . . .Draga, dulcea și îngereasca mea Cuță, niciodată, absolut nicicând tu n-ai putut fi o cauză de supărare pentru mine, și aceasta pentru pricina că tu ești fericirea mea și unica mea fericire și fără tine n-aș avea nici la ce trăi”.

Diverși „voitori de bine” (oare puțini îi avem și astăzi – D. P.) reușesc, prin intrigi și calomnii, să-i despartă pentru un timp. Ducând o viață simplă, trăind retras, poetului nu-i rămâne decât să-și descrie viața de sihastu. Semnificative în această ordine de idei par a fi următoarele rânduri: „Sfârșesc scrisoarea mea (a 32-a din 3 mai 1880 – D. P.) prin părerea de rău că ați găsit de cuviință a-mi imputa fapte, pe care nu le cunosc, relatate Dv de persoane pe

care asemenea nu le cunosc. Sunt atât de retras, Doamnă, și am atât de puțin interes pentru ceea ce se vorbește sau nu despre mine”.

Reieșind din răspunsurile foarte laconice pe care i le face Veronica, Eminescu se consideră într-un fel neglijat, ba poate chiar uitat, dar nu-i face niciun fel de imputări poetei, ci, dimpotrivă, ține să declare: „Iubindu-te cu toată nerozia unui om nenorocit și neputând fi aproape de tine, incapabil a mă mișca într-o lume ca a noastră, aș fi nedrept față cu natura omenească, ca tu să mă iubești cu resignațiunea cu care te iubesc eu, tu care ești o femeie frumoasă și urmărită de toată lumea. Aș fi nedrept să-ți fac o învinuire din ceva ce e pur și simplu vina ineptiei mele și a sărăciei mele”.

„Egal cu sine și nedesmințit”, Mihai Eminescu rămâne a fi model de înaltă conștiință și caracter fără egal. Zbătându-se în lipsuri și mizerie, el refuză să se umilească în fața guvernanților și să insiste la o funcție pe potrivă, însă, constant în sentimentele sale, Eminescu își reafirmă iubirea către Veronica pe romanticele-i unde: „Ți-am spus, Nicuță, care urâtă să fii, tot dragă ai să-mi rămâi și nici nu se poate altfel, căci tu ești cel dintâi amor al meu și vei fi unicul și cel din urmă, dacă te poate mângâia jurământul meu sfânt că nu iubesc și nu voi iubi niciodată pe nimeni afară de tine, dacă te poate mângâia mărturisirea că neagră mi-i ziua în care nu te văd, pustie viața fără de tine. Eu zic: crede în mine și nu vei fi amăgită, afară doar dac-oi muri”.

Prima epistolă a Veronicăi Micle către Mihai Eminescu, scrisă în limba franceză și datată cu 12 noiembrie 1878, anunță deja unele insinuări care-l vor indispune în performanță pe poet, mărturisindu-i, în cele din urmă, totuși, că îl îmbrățișează „mille et mille fois”.

Când Eminescu o acuză de cochetăria ce-i alimentează gelozia, Veronica vine cu următoarea explicație: „Bine, Mițule, nu recunoști tu că hrachețele cochetăriei e o consecvență naturală și e mai mult o compensație, mai bine zicând, un cer mai senin după o lungă suferință fizică și sufletească”.

Despre calomniile ce-i urmau pe îndrăgostiți aflăm în cel de-al 8-lea răvaș al Veronicăi: „Mițule, când ai

ști câte și mai câte versiuni pe conta mea, mă îngrozesc... Nici îmi vine să mă mai apăr când mi le spun. Tot ce-am făcut este c-am cetit unei dame scrisori de-a tale, și am zis – judece oricine dacă Eminescu mi-ar scrie așa, dacă ar fi măcar umbră de adevăr în vorbele clevetitorilor mei, și cu asta le-am zis să le fie de bine și de sănătate și să le dea Dumnezeu atâta bine cât au spus adevăruri”.

Dragostea lor se transformă, astfel, într-o permanentă suferință sau altfel spus, într-o amară poveste de iubire cu dulce început. Au fost înconjurați de calomnii și injurii ca de un fel de gard care înțeapă și sângerează încontinuu.

Dialogul epistolar dintre Mihai și Veronica e un corpus masiv de scrisori inedite, un extraordinar „document uman” și artistic de o inestimabilă valoare, care completează imaginea „iubirii absolute a literaturii române”, iară noi, cei de azi și de mâine, odată cu Eminescu și V. Micle, trăim **miracolul unei eterne iubiri**.

Misivele dintre acești doi mari îndrăgostiți, veritabile ecouri de iubire și confesiuni, au devenit, într-un fel sau altul, o mană spirituală pentru scriitori și savanți, o poveste mirifică și îmbătătoare atât pentru cititorul cult, cât și pentru omul obișnuit.

Așadar, „sincronizați în dragoste și în destin” (M. Cimpoi), Mihai și Veronica au trăit și retrăit stările iubirii la o înaltă tensiune sufletească, de aceea astăzi, poate, „În locul lui menit din cer”, romanul lor abia începe...

Foto: Petre Căpriță, „Împlinire”, II

Întregul și partea

Poveștile, școala și cine suntem de fapt

II

Veacul al XVII-lea a început în zona românească prin mișcarea fulgerătoare a lui Mihai Viteazul care, la 1601, a încercat – și aproape a reușit – să unească între aceleași granițe toate provinciile românești. Lumea românească în întregul ei conștientiza astfel unitatea sa profundă, ca entitate de civilizație și de cultură în primul rând. Ea aparținea însă unui spațiu cu mult mai cuprinzător: Lumea ca univers uman și ca univers cosmic. *Cronograful. De începutul lumii de-ntăiu*, dat la iveală în 1620 de Mihail Moxa, călugăr oltean de la mănăstirea Bistrița, prezentând evenimente de la Facerea Lumii (celelalte, de după Potop), adică legate de asirieni, egipteni, fenicieni, semiți, greci, perși, dar și de locul românilor printre toți aceștia, ca și al neamurilor învecinate cu ei (sârbi, bulgari, turci) duce povestea istoriei până la final de veac cinsprezece, adică la evenimente legate de marii corifei ai neamului: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare și Iancu de Hunedoara. O soliditate de granit, un bloc unitar de civilizație, deși neunit între aceleși granițe, este ceea ce răzbate dincolo de paginile migălite frumos, cu desene măiestre, de călugărul care se gândea la neamul lui. Iar dovada cea mai clară a faptului că el, Mihail Moxa de la Bistrița, încerca să vadă întregul nației și s-o ajute să răzbată deasupra

nevoilor momentului, este faptul că a copiat *Pravila de la Govora* (1640-1641), unde s-au adunat laolaltă (la sugestia lui Udriște Năsturel) legile cele de obște după care se făcuse dreptatea veacuri la rând, un exemplar pentru Țara Românească, altul pentru Transilvania, astfel ca toată Ungrovlahia să urmeze aceleași legi. El a suprapus astfel unei entități religioase una laică, legislativă și ne-a trimis, prin timp, semnul conștiinței sale despre chiar unitatea neamului. Nu este fără însemnătate să pomenim că la Govora lucra, exact în anii aceia, Meletie Macedoneanul, aromân adus de Matei Basarab, la sugestia lui Petru Movilă (moldovean ajuns mitropolit al Kievului), de la muntele Athos, locul unde domniseră cândva magii regilor daci, iar acum se înstăpânise ortodoxia, spațiul unde apartenenții la toate dilectele limbii române se întâlneau nestingheriți. Nu putem iarăși ignora faptul că Matei Basarab, înțeleptul domn, era cumnat cu marele învățat Udriște Năsturel, născut la Fierăști (Herăști), nu departe de Giurgiu. Acesta din urmă a edificat în locul său de baștină un complex în stilul Renașterii italiene (palat și biserică), admirat de Paul din Alep, care l-a numit „nemaivăzut”. Jumătate romanic, puțin bizantin și inspirat deopotrivă de casele țărănești de la noi, a definit astfel nu doar stilul umanismului Țării Românești, ci chiar amprenta sa formativă, care a asimilat ambele latinități: cea occidentală, prin filtrul Renașterii, și cea orientală, bizantină. Udriște Năsturel a făcut politica externă a țării. El a intermediat împăcarea dintre cele două state românești după luptele dintre Vasile Lupu al Moldovei și Matei Basarab. A fost delegat la

împăratul Austriei, la principele Gheorghe Rakoczy al II-lea al Transilvaniei și în Serbia, la Belgrad. A încheiat o alianță între Rakoczy și Matei Basarab. Tot el l-a primit pe delegatul papei Urban al VIII-lea, Levaković, trimis la Matei Basarab pentru propaganda catolicismului. Această mare arie de referință culturală a lui Udriște Năsturel este semnul unei conștiințe profunde a locului geo-politic al neamului său și a rolului său de stabilizator între forțe diverse. Într-un fel asemănător, gândea și mitropolitul Petru Movilă, scriind *Mărturisirea ortodoxă* (1640). Lucrarea a fost tradusă, încă din veacul al XVII-lea, în 15 ediții grecești, slavo-ruse, slavo-sârbe, ca și în olandeză, germană, engleză, maghiară. Radu și Șerban Greceanu au tradus-o în românește și s-a tipărit la Buzău în 1691. La 1640 a apărut, la îndemnul lui Vasile Lupu, domnul Moldovei, pe lângă biserica Trei Ierarhi din Iași, Academia Vasiliană (după modelul antic al academiilor grecești), unde se învăța grecește, dar și slavonește. De marea iradiere a proiectului creștin sud-est european și, de fapt, cuprinzând Mediterana de Est și zona Mării Negre, afirmat de Petru Movilă în spațiul româno-slav și de Kiril Lukaris în cel grecesc, s-a folosit din plin mitropolitul Varlaam al Moldovei, acela născut cu numele de mirean Vasile pe locul binecuvântat al tuturor trecerilor și semnelor vechi de civilizație din Munții Vrancei. El a pus negru pe alb, chemând la acțiune și pe domnul său, Vasile Lupu (aromân ca origine, →

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

Foto: Petre Căpriță, “Erou civilizator”

se numea Vasile Cocheci), conștiința unității de neam. Așa a dat la iveală *Carte românească de învățătură la dumenecele de preste an*, 1643, trimisă și în Șcheii Brașovului, folosind cuvântul „românesc” în titlul său și contribuind la răspândirea limbii române unitare în întreg spațiul fostei Dacii. Iar Vasile Lupu însuși a prefăcut *Cazania* cu textul numit semnificativ *Cuvânt împreună către toată semenția românească* (1643).

În paralel cu acest proiect, pe care l-am putea numi al formării identității românești, s-a desfășurat acela al păstrării marilor tradiții și filiații de cultură și civilizație care legau lumea românească de originile ei îndepărtate. În același an, 1620, în care Moxa a dat la iveală cronograful său, Ioan Românul, călugăr din Sânpetru, Hunedoara, a pus laolaltă textele de literatură care circulasera pe tot pământul fostei Dacii, venind din India, Asiria, Egipt... Le păstrăm azi sub numele *Codex Neagoensis*, după numele lui Neagoe Basarab (Vodă Negru din legende), fondator al Țării Românești, pe vremea căruia se traduseseră mai întâi în românește și începuseră să circule de la un povestitor la altul.

Al treilea mare proiect cultural al primei jumătăți a secolului al XVII-lea românesc s-a exprimat prin continuarea demersurilor culturale –

în principal cronicărești – ale secolului precedent. Grigore Ureche în primul rând, a personalizat anele și cronicile fără autor care circulasera înaintea lui și a scris, în nume propriu, ca moldovean și mare boier pământean ce se afla, *Letopiseșul Țării Moldovei*. Deși ajuns până la prima tipărire, din 1858, doar cu interpolările a doi copiiști, Simion Dascălul și Misail Călugărul, nu putem să nu remarcăm chiar simbolul scrierii acestei cărți la început de veac: era o sinteză a demersurilor secolului precedent pe pământul românesc și semnul încă firav al conștiinței de sine a unei personalități anume, semnată în calitate de scriitor care aparținea acestui neam.

Cu aceste mari mari proiecte culturale, care fac hotăr și pentru literatura secolului, se termină în spațiul românesc prima jumătate a secolului al XVII-lea și este de așteptat ca, în cea de-a doua parte, spiritele locului să fi beneficiat din plin de sinteza culturală precedentă pentru a produce valori noi și pe de-a-ntregul literare. Erau vremurile când Renașterea italiană iradia în lume, Galileo Galilei tocmai îi lăsa locul lui Newton, Blaise Pascal inventa mașina de calcul, James Wyatt inventa motorul cu aburi, Lumea era descoperită nu doar ca Univers, ci și ca micro-univers, se inventau ceasul,

microscopul și telescopul... În Transilvania, un experimentator, pe nume Ioan Românul, făcea teste de pirotehnie și visa la o rachetă... În literatură, stufosului model Shakespeare, i se opunea exactul model Molière. Imaginația și intuiția apucau pe căi diferite de ale rațiunii (acesta e și veacul lui Descartes!) și analizei faptelor. E marele moment al separării pământului de ape, adică al separării științelor de literatură și arte. Cea mai de preț cucerire a secolului a fost descoperirea faptului că totul e măsurabil, inclusiv capacitatea minții omeneste de a acționa. Forța armelor, care a condus lumile vechi, a început, în minunatul veac șaptesprezece, să lase loc forței spiritului, iar acesta a început să fie cultivat pe tronsoane anume, în principal ale învățământului public și ale creației artistice. Lumea românească n-a rămas deloc străină acestui mare impuls al vremii.

Chiar atunci, la jumătatea secolului al XVII-lea, în spațiul românesc a apărut primul mare poet, fondatorul poeziei culte românești. Se născuse la Suceava, fusese elevul mitropolitului Varlaam la Trei Ierarhi, adică la Academia Vasiliană din Iași, și a devenit el însuși mitropolit al Moldovei sub numele Dosoftei. A așezat în română, în versuri meșteșugite, întreaga *Psaltire*. A făcut mai mult decât atât: n-a folosit metrica antică latină ori grecească, ci a căutat un ritm pe potrivă firii limbii române, l-a inventat... Dar n-a fost singura sa contribuție majoră ca fondator de literatură și de cultură: a tradus în română *Istoriile* lui Herodot. Acest grec al antichității, întemeietorul istoriei ca disciplină, se născuse în Caria, un regat de pe coasta Asiei Mici cu deschidere spre Marea Egee. Țara lui dispăruse de pe harta lumii chiar atunci, pe când Herodot se forma ca om. De aceea a fost el atât de interesat să descifreze cauzele mailor evenimente, încrengătura lor ascunsă privirilor omului de rând, care naște ori face să dispară popoare întregi. A studiat cu temei bătăliile desfășurate în toată zona, de la Pontul Euxin (Marea Neagră) până pe țărmul Africii de Nord, de la Poarta de Fier a Asiei (aflată între Caucaz și Marea Caspică, locul de trecere al tuturor marilor migrații), până în îndepărtata Britanie.

Foto: Petre Căpriță, “Erou civilizator”

Poezia lui Grigore Vieru - întoarcerea spre copilărie sau decantarea esențelor

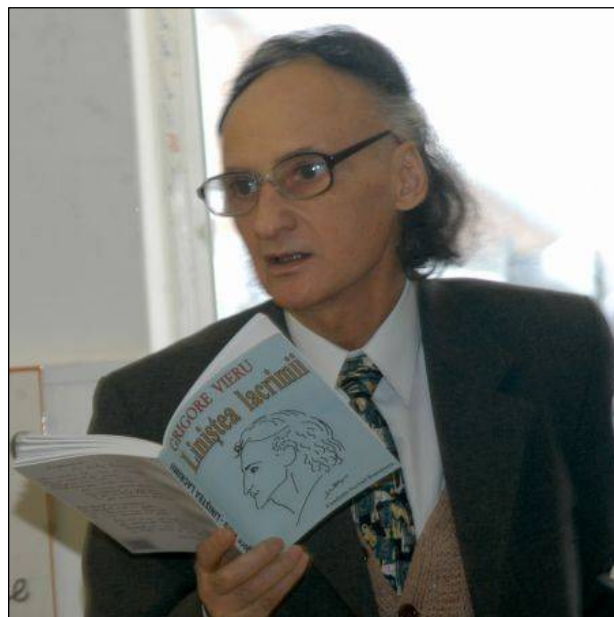
(II)

Nu știu dacă versurile poeziei *Toamna* se adresează *cititorului-jucător* sau *cititorului-erou*, fiindcă aceste categorii se referă mai curând la genul epic, care face posibilă o identificare a copilului cu personajul operei literare. În cazul de față, având în vedere că discutăm despre un text liric, aş propune mai curând un alt termen, considerând că versurile se adresează *cititorului-explorator*, aceluia care își lărgeste orizontul de cunoaștere, și aş face din nou referire la afirmațiile lui Charles Temple: „Cărțile bune numesc lucrurile înconjurătoare și creează cadrul necesar copilului pentru înțelegerea experiențelor sale personale. În același timp, cărțile bune îi transportă pe copii în alte lumi și le dau ocazia să observe lucrurile din alte perspective. Ele extind capacitatea de înțelegere a lumii înconjurătoare și dezvoltă capacitatea copiilor de a-i înțelege pe alții.”

Caracteristicile esențiale ale textului literar de calitate ar fi așadar facilitarea procesului de asimilare a cunoștințelor prin *profunzimea* și *plurivalența* perspectivelor pe care le oferă copilului, precum și prin *clarificarea* experiențelor personale ale acestuia. Am propus, așadar, termenul de *cititor-explorator* deoarece, luând din nou acum în discuție poezia *Toamna*, prin lectura acesteia, copilul își sistematizează informațiile pe câteva paliere, referitoare la anotimp și la caracteristici ale acestuia, rămânând să lămurească poate referințele mai complexe la soarta greierului cu ocazia unor relecturi ulterioare care vor surveni la alte vârste și se vor constitui în niște întâlniri mai bogate cu textul.

Din același volum *Moșul din leagăn* face parte și poezia *Ploaia* care este o altă exemplificare a unei viziuni în care toate lucrurile din univers au o viață tainică pe care poetul o descoperă prin joc: „*Vine ploaia peste lunci/ Cu picioare-albastre, lungi!/ Pic-pic-pic, pic-pic-pic,/ Grăul crește mare-n spic!/ Iată, ca pe țărăieci,/ Prind în palme stropii reci./ Ploaie, tu de unde știi/ Să crești pâine în câmpii?*”

Intrarea copilului în lumea secundă propusă de text este intermediată prietenos de *animismul* care caracterizează elementele naturii și face inteligibile lucrurile, prin faptul că ele pot fi *reprezentate grafic de către lector*: ploaia care vine are „picioare lungi”, iar stropii ei sunt asemenea unor „țărăieci”... (Referitor la înțelesul ultimului cuvânt amintit, trebuie să precizez că inițial am crezut că sensul lui ar fi de „insectă care țărăie” sau, mai restrâns, chiar de „greier”, deoarece credeam că însușirea de „a țărăi” este specifică acestora. Spre surprinderea

mea, căutând în dicționar, am aflat că „țărăiacul” este, de fapt, o *pasăre călătoare*, de mărimea unei vrăbii, care scoate un țârâit prelung și repetat).

Aș semnală aici prezența elementelor care fac posibilă acea „extindere a capacității de înțelegere a lumii înconjurătoare” despre care vorbea Charles Temple când se referea la cărțile bune: *baza percepției* o reprezintă pentru copil elementele cunoscute din rândul cărora fac parte sosirea ploii, sunetele specifice acesteia, grăul cu spicul lui sau existența stropilor de ploaie, în timp ce elementele care lărgesc orizontul copilului, propunându-i *perspective noi* sunt tocmai acel *animism* de care am amintit, precum și posibilitatea reprezentării mentale a unor *fenomene care iau formă concretă*. Astfel, ploaia este ființa cu picioare lungi și albastre care vine peste pământ, stropii ei sunt ca niște păsări ce pot fi prinse în căușul palmei, iar punctul maxim al acestui animism l-ar constitui chiar finalul poeziei, pe care cititorul adult îl interpretează ca pe o simplă interogație retorică, dar copilul se vede pe sine (se proiectează) în persoana celui care

întreabă : „Ploaie, tu de unde știi/ Să crești pâine în câmpii?!” Finalul acesta deschis este comun atât poeziei în discuție, cât și celei prezentate anterior, *Toamna*, în care am întâlnit ceva asemănător: „Ce ești trist, măi greiere?” Ambele interogații comunică atât disponibilitatea ludică a poetului, dar și, în subtext, o altă atitudine, mai gravă, destinată unei relecturi la altă vârstă.

Care sunt așadar „drumurile” în literatura pentru copii a lui Grigore Vieru și care sunt reperele „hărții” pe care o circumscrie lirica sa ? →

MARIA CHEȚAN

Afiș „Maraton de Poezie Grigore Vieru”, Galeria „Deisis”, 11 februarie 2011

Întâlnim aici *chipul mamei* și *al bunicii*, imaginea *anotimpurilor*, *a rândunicii*, *a albinei*, *a furnicii*, *a hultanului*, *a pușorilor*, *a stelei*, *a soarelui*, *a curcubeului*, *a greierașului*, *a valului*, un întreg univers guvernat însă de legi proprii. Reproduc în continuare versurile poeziei **Pușorii**, ca o exemplificare, și în același timp pentru o mai corectă înțelegere a *strofei finale*, ce are în ea limpezimi de perlă: „Pui golași, cum stați în cuiburi/ Fără plăpumioare?! /- Ne-nvelim cu ale mamei / Calde aripioare!!! Dar când mama nu-i acasă/ Și ploaia cerne?! /- Ne-nvelim atunci cu frunza / Ramurii materne.// -Dacă n-o să vină mama/ Și-o să cadă frunza? – Cum nu o să vină mama?! Cum să cadă frunza?!” Ultimele patru versuri cuprind sintetizată poetic contrapunerea atitudinii raționale (bunul-simț comun) aparținând *adultului* și atitudinea nedesprinsă încă de miracol a *copilului*: „Cum nu o să vină mama?! Cum să cadă frunza?!” Lumea a cărei efigie sunt aceste versuri *nu este atinsă de relativitate* și cunoaște fericirea adamică sub forma „stelelor fixe”: dragostea maternă este încă atotputernică, iar *moartea încă nu există*. Dacă pentru omul matur *frunza* este un semn al fragilității și al trecerii, pentru copil ea este doar o formă protectoare și eternă.

Simplitatea poate reprezenta calea cea mai scurtă către esențe, iar copiii au nu numai intuiția necesară conectării directe la adevăr ci și, în mod surprinzător, capacitatea înțelegerii aspectelor tainice ale lumii. Probabil spiritele creatoare păstrează și ele această disponibilitate de a vedea dincolo de aparențe, astfel încât există puncte în care creatorul și copilul se întâlnesc. Doar poetul, nu și omul comun, poate exprima *ideea de trecere* văzută splendid, ca o apropiere a spațiilor sau ca o *anulare a hotarelor dintre lumi*: „Și nu există moarte! / Pur și simplu, cad frunzele / Spre-a ne vedea mai bine / Când suntem departe.” (*Metafora*)

Pe de altă parte, *simplitatea* pe care o aminteam când ne referim la versurile pentru copii din volumul **Moșul din leagăn** ar putea să își afle resursele și în literatura populară românească, pentru care poetul mărturisea că are mare admirație: „Marea poezie românească am descoperit-o nu la școală, pentru că ea era interzisă, ci din proverbele noastre, care nu puteau fi interzise, din cântecele noastre populare, pe care le auzeam pe la șezătorile noastre la care mergeam cu soră-mea[...] Proverbele, ghicitorile noastre sunt fără egal pe fața pământului [...] folclorul nostru este poetic, este fără egal.” Forma lapidară a versurilor, amintind de proverbe, ritmul de multe ori trohaic, măsura scurtă, rima împerecheată sau încrucișată, unele dintre imaginile utilizate, apelul la elementele din natură și

„înfrățirea” cu acestea par să confirme, și din perspectiva poeziei pentru copii, afirmația lui Haralambie Corbu: „Folclorul și tradițiile populare conjugate în mod organic și firesc cu valorile perene ale literaturii naționale și universale stau la temelia creației lui Grigore Vieru.”

M-am întrebat dacă titlul neobișnuit al volumului cu poezii pentru copii **Moșul din leagăn** are o legătură cu ideea de înțelepciune, de pătrundere spre centrul ascuns al realității. S-ar putea astfel clarifica cel puțin o accepțiune a acestui nume (căci înțelesurile pot fi, desigur, mai multe...). Sinonimul lui *Moș* ar putea fi cuvântul *copil*, căci pentru poet, copilul e un înțelept care are acces la esențe, în ciuda lipsei de instrumente ale cunoașterii, sau poate tocmai de aceea, fiindcă ingenuitatea permite „scurtarea” drumului spre adevăr. Și-atunci am putea înțelege și

refuzul deliberat al poetului de a complica inutil fața lucrurilor, fapt mărturisit într-una din poeziile sale: „M-am săturat de simboluri/ Pictează-mi o miriște, / Mi-e dor de copilărie./ De Prut. De liniște” (**Pictează-mi o miriște**). Dorul de copilărie și dorul de Prut echivalează cu revenirea la o matcă a firescului într-o zodie mult prea tulbură și tulburată de deciziile arbitrare ale unor stăpâni vremelnici ai destinului omenești.

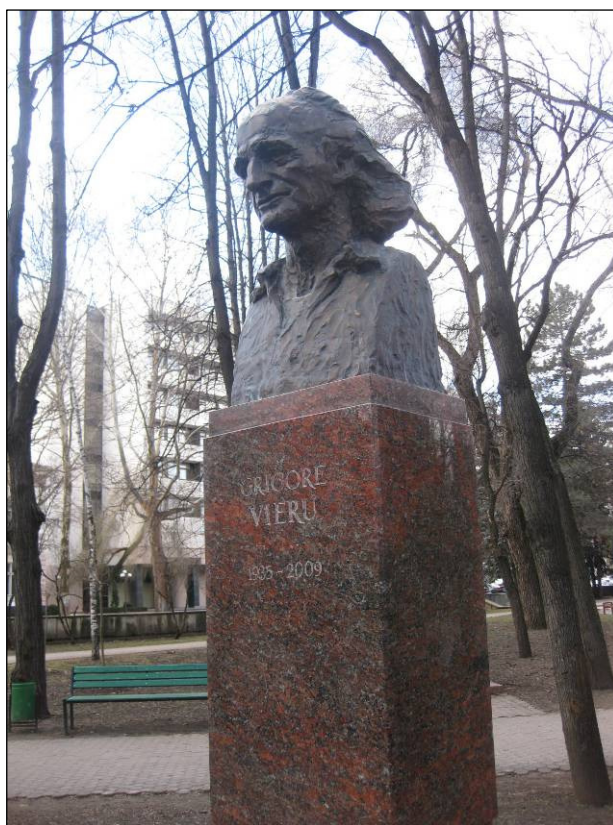
Simplitate, dar nu simplism, frumusețe și căldură, versuri ce amintesc prin concizie de structura celor populare, un animism ce demonstrează empatie cu tot ce ne înconjoară, amestec de ludic și gravitate mascată, străfulgerări de miracol perfect înțelese de copii, acestea sunt câteva

elemente ce caracterizează universul „boabei și al fărâmei” din volumul **Moșul din leagăn**; credem cu toată convingerea că unele dintre aceste poezii pentru copii ale lui Grigore Vieru ar merita o cercetare mai atentă și ar putea fi introduse în manualele de limba și literatura română din ciclul primar sau secundar, ca o primă treaptă în urcușul spre (re)cunoașterea de către noi toți a valorilor literaturii românești de peste Prut.

*

Notă: Această lucrare este parțial susținută de Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POS DRU), finanțat din Fondul Social European și de către Guvernul român, cu numărul contractului POSDRU 80641

Foto: Bust Grigore Vieru, pe Alea Clasicilor, din Chișinău

Darul perfect al unei amintiri sau despre iubire, efemer și curajul de a trăi

Vorbind într-un interviu din 2010 despre romanul *Rămas-bun casei părintești*, Ileana Vulpescu își amintește impresia pe care a avut-o Titus Popovici atunci când a citit-o: „Dragă Ileana, dar e atâta tristețe, e atât de îngrozitor de multă tristețe”¹.

Într-adevăr, aceasta este senzația la primul contact cu textul. Destinele personajelor sunt puse sub semnul unei tristeți venind parcă de dincolo de vreme. De fapt, ca în majoritatea cărților doamnei Ileana Vulpescu, nimeni nu este cu adevărat fericit. Clipele de fericire au regimul efemerului. E de ajuns să închizi ochii și fericirea a dispărut ca și cum nu ar fi existat niciodată. Și, tot asemeni tuturor romanelor autoarei sus-amintite, singurele momente de fericire sunt cele care stau sub semnul iubirii și al frumosului. Astfel, pentru Melina Mavros „bucuriile-adevărate ale călătoriei erau cele de a fi văzut, de a fi învățat cum trăia lumea în alte părți, de-a se fi-mpărtășit din frumusețea unor locuri și-a unor lucruri vestite, în timp ce pentru Agripina culmea frumuseții este Place de la Concorde „Un loc străin într-o țară străină. Câtă pace. Câtă măreție”.

Mesajul profund al textului este surprins de gândurile Agripinei: „Toți suntem datori cu o moarte, asta știm cu toții, dar uităm că mai înainte suntem datori cu-o viață și asta e mult mai greu.”

Pretextul desfășurării epice este vânzarea casei părintești a doctorului Șerban, casă intrată în averea familiei prin căsătoria străbunicului său, Ienache Krețulescu, cu Melina Mavros. „Construcția romanului se bazează pe capitole-portret, un bun prilej pentru autoare de a povesti tot ce știe despre cineva și, în egală măsură, sursă pentru minunate descrieri de toalete, bijuterii, interioare.”², reușita fiind „conferită de bucuria de a evoca o epocă la care autoarea ține mult”³.

Cele trei tablouri care împodobesc peretele din fața patului din odaia în care locuieseră părinții doctorului Șerban (pentru că, în restul casei, Spațiul locativ aduseseră alte familii) le reprezintă pe cele trei femei care au marcat puternic trecutul familiei: Melina Mavros, Agripina și Luxița Bantaș.

Melina Mavros, așa cum răzbate din amintirile doctorului Șerban, impune prin caracterul puternic, prin inteligența deosebită, prin corectitudinea față de sine și față de ceilalți. Provenind dintr-o familie de simigii greci săraci și cu 10 copii, căsătorită la doar 18 ani cu kir Costi Mavros, Melina trăiește 24 de ani „alături de un bărbat bătrân, sucit, pentru care orice lucru era ori prea lung ori prea scurt, ori prea închis ori prea deschis, mâncarea era ori prea rece ori prea fierbinte, curvar la vremea lui și de aceea bănuitor și pe umbră de bărbat, bolnav de gelozie, plin de hachițe, zgârcit, numărând paraua ca pe vremea când descărca vapoarele în pireu, cu-o fire menită să nu fericească pe nimeni, având grijă să-i amintească destul de des nevastei că o culesese din gunoaiile Galaților ca s-o facă mare cucoană”. În ciuda răbdării și tenacității, viața alături de un asemenea om îi „așează o cocleală pe suflet, care omora orice dorință de

noutate” și o umple de o scârbă de care simte că nu ar scăpa nici dacă ar fugi departe. Calitatea sa umană deosebită se dovedește atunci când, stăpână pe averea lui kir Costi, nu numai că nu-l lasă de izbeliște – cum de altfel se aștepta acesta-, ci „îl hrănise cu tot ce era mai bun și mai scump și-l îmbrăca-n fotoliul lui, ca pe-un ginere./.../ Îi citea toate cărțile și toate ziarele românești, grecești, franțuzești și nemțești pe care le dorea”, îi cânta la pian „ca să-i înfrumusețeze puținele zile pe care le mai avea de trăit”, „era îngăduitoare și-și înfrâna orice privire și orice vorbă repezită pe care kir Costi le-ar fi stărnit și unui înger, cu hachițele lui ce se-nmulțeau invers proporțional cu zilele câte-i mai rămăneau de trăit”. Felul în care alege să-și trăiască viața după moartea lui se înscrie pe aceleași coordonate ale înțelepciunii, ale stăpânirii de sine, ale echilibrului interior. Un singur lucru va sparge acest echilibru: dragostea pătimașă pentru tânărul doctor grec cu chip de „înger sever și-ntunecat”, Nicos Gheorghidis. Plecarea acestuia la Paris o face să se simtă văduvă, pentru prima dată în viață. După șase luni de jelit după dragostea pierdută, Melina hotărăște să-și reia viața: „Melina Mavros, ori pune-ți lațul de gât ori trăiește ca oamenii. Ai ajuns de răsul și de mila slugilor.”

Căsătoria cu Ienache Krețulescu o tratează ca pe o negustorie: „Chiar așa, boier Ienache. Te cumpăr. De ce să te faci că nu știi că eu știu? Dar bagă de seamă, să nu zici că nu ți-am spus: oricât de bună ar fi o marfă, nu dau pe ea mai mult decât face.” Și totuși, menajul lor rezistă. La zece ani de la căsătorie, este chiar invidiat de ceilalți. Legați mai ales prin „comunitatea lor de gusturi și păreri” și prin asumarea unui rol pe care consideră îndreptățit și corect să-l joace până la capăt, Melina și Ienache vor fi despărțiți doar de moartea care-o seceră pe frumoasa grecoaică.

Agripina e, din punct de vedere fizic, total opusă Melinei, fiind tot atât de blondă pe cât era cealaltă de brunetă. Ambele însă se remarcă – asemănându-se astfel - printr-un extraordinar bun gust, printr-o teribilă capacitate de a rezista în fața greutăților. Măritată la doar 14 ani cu boier Sache Poenaru, mult mai în vârstă decât ea, Agripina se trezește, →

CRISTINA BÎNDIU

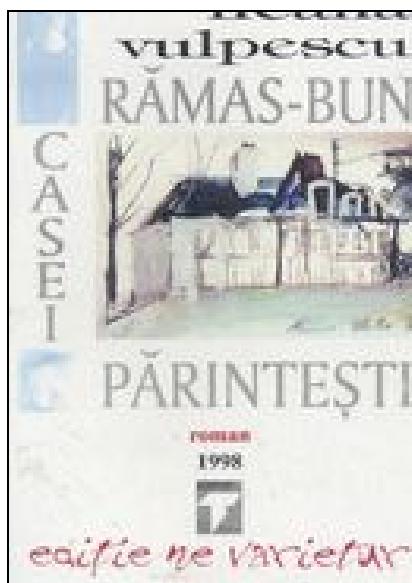
¹ www.bookblog.ro, Andreea Chebac, *Ileana Vulpescu: „În cărțile mele este atâta tristețe câtă este și în viață”* - interviu

² Bărsan, Cristina, Corobca, Liliana, *Dicționarul general al literaturii române*, apărut sub egida Academiei Române, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2004-2009, în „*Critica și Istoria literară despre autoare*”, vol. *Notă informativă bătută la mașină*, Editura Tempus, Ploiești, 2011, pag. 381

³ idem

foarte de tânără, văduvă și alungată de ficele răposatului soț. Fire întreprinzătoare, dar mai ales dornică să-și asigure o anume independență financiară, reușește să-și deschidă prăvălie de pălării în Lipscani. Această independență îi lipsește atunci când, căsătorită cu Ienache, se trezește sub papucul greu al coanei Catița, mama acestuia. Frumusețea ei stârnește pasiuni: în sufletul lui Dinu Serafiotti (pe care, pentru a-și încerca puterea asupra lui, îl convinge să fure de la nevastă-sa inelul de logodnă primit de la boier Sache pe care aceasta i-l smulse de pe deget după moartea boierului), în sufletul lui Ienache Krețulescu (cu care se va și căsători după moartea Melinei, cu binecuvântarea acesteia), în sufletul unui negustor care îi cere o oră de iubire pe care s-o poarte în suflet toată viața, ca pe o comoară de preț: „Mă uit când treci și-aș săruta și pământul pe care calci. [...] Iubește-te o dată cu mine, doar o dată și nu mai vin a doua oară, pe cinstea mea de om, o dată, ca să am ce să-mi aduc aminte câte zile le-oi mai avea de trăit. Ca să am și eu în lumea asta la ce să-mi fie drag să mă gândesc”. Departe însă de a fi încântată de statutul de femeie fatală, Agripina nu vrea decât să iubească și să fie iubită. Melina o vede „aureolată de o nouă frumusețe, aceea a unei minți sprintene și-a unui suflet în stare să priceapă mai mult decât suprafața faptelor”. Comparația dintre cele două femei din viața lui o face Ienache Krețulescu, cu un surprinzător obiectivism: „Am luat-o pe Agripina fiindcă o iubesc, à la manière. Mi-e mai comod s-o am lângă mine, decât să bat drumurile după ea. E frumoasă, are-o blândețe și-o bunătate care mă liniștesc. E un reazăm! Și-nvățată cu greul. E isteată, dar cam prea sensibilă, prea vulnerabilă; știe să se stăpânească, dar suferă. Melina era cu totul altceva; mult mai multă minte și mai puțină sensibilitate; nu sensibilitate-n sensul capacității de a pricepe, ci în sensul suferinței. Melina avea rețetele ei radicale-mpotriva suferinței: umor, ironie și chiar cinism. Deși erau între noi atâția mari de ani, viața cu ea era mai ușoară decât are să fie cu Agripina. Cu ea nu aveam permanent teama de-a n-o face să sufere. Pentru ea, trăsătura cea mai pregnantă a vieții era hazul. În cea mai dificilă

situație găsea ceva de râs. Pentru Agripina, latura tristă a lucrurilor *en ale dessus*”. Totuși, aparentul obiectivism al lui Ienache nu face altceva decât să reflecte mentalitatea acestuia, nevoia lui de a căuta vina mereu în altă parte, chiar sau mai ales atunci când aceasta îi aparține în cea mai mare parte. Ienache se prefăce că nu vede diferența de statut dintre cele două soții ale sale – și asta dintr-un soi de egoism și de comoditate care-l însoțește toată viața și nu-i permite să se gândească decât la propriul său confort, atât material cât și sufletească. Dacă Melina percepe căsătoria dintre ei doi ca pe o înțelegere, în care poziția ei era bine cunoscută de la început, poziție pe care și-o menține cu fermitate, Agripina vine în căsnicie îndrăgostită și cu o percepție total romantică asupra căsătoriei: „Viitoarea căsătorie a lui Ienache, visa Agripina, trebuia pusă sub semnul armoniei, lucrul cel mai înălțător în relațiile dintr-o familie, sub semnul iubirii”. Contradicția puternică dintre vise și realitate frânge sufletul Agripinei, care va muri înainte de vreme. Tifosul nu este decât răspunsul fizic la otrava pe care coana Catița nu obosește s-o strecoare în sufletul nurerii ei prin orice vorbă, gest, privire. Iar atitudinea duplicitară a lui Ienache, care refuză constant să-i ia apărarea deoarece impunerea în fața mamei lui însemna un efort la care nu era dispus, – i-ar fi tulburat liniștea! – nu face decât să înrăutățească lucrurile. Așa se face că singurul suflet de care Agripina se simte aproape în casa Krețulescu e Melina, al cărei portret devine confesorul tinerei femei.

Același egoism, aceeași comoditate le remarcă la tatăl ei și Ruxanda, fiica lui Ienache și a Agripinei. Vlăstar urât al unor neamuri de oameni frumoși, Luxița sau Ruxița – cum o alinta Agripina – pare să moștenească puterea de caracter, voința, inteligența și priceperea Melinei – care nu-i este rudă (ca și cum Agripina reușise să transfere, prin respectul și admirația față de grecoaică, calitățile acesteia asupra fetei sale). Pasionată de lectură și de cunoaștere, de sport și activități în aer liber, cu un extraordinar spirit practic și organizatoric, Luxița ia frâiele casei în mână încă de la 14 ani, suspectându-și tatăl – pe bună dreptate – de delăsare și lipsă de voință. Cu o limbă ascuțită și cu un mod brutal de a spune verde în față tot ce gândea, coana Luxița nu trezește ură în sufletele celorlalți, ci simpatie, pentru că nici ea nu face și nu spune nimic cu răutate. Unele din răspunsurile sale devin adevărate anecdote ale vremii, ca de exemplu cel adresat unui văr care, ajuns ministru, uită de unde a plecat și nu mai răspunde invitației la una din mesele sale vestite.

O figură pitorească, surprinzând esența moravurilor vremii, este coana Veta Krețulescu. Din familie de boieri scăpați, ea devine intermediarul ideal, atât pentru vânzările de case, de moșii și de bijuterii, cât mai ales pentru căsătorii și aventuri amoroase. De o urâtenie puțin obișnuită, rămasă văduvă și săracă încă de tânără, mătușa lui Ienache are ca adevărată bucurie „samsarlăcurile de dragoste, bilețelele strecurate în palmă, vorbele șoptite la ureche dintr-o suflare, închipuirile pe care le stârneau ele-n mintea ei”. Remarcându-se atât →

prin extraordinara discreție cât și prin cunoașterea la zi a tuturor noutăților („noutățile pe care le putea afla din gazete erau fleac pe lângă ce știa coana Veta”), coana Veta „se purta ca o cucoană și continua să fie considerată o cucoană”. Ea este cea care pune la cale căsătoria lui Ienache cu Melina, o scoate pe Agripina în lume la sfârșitul perioadei de doliu după primul soț, cum tot ea îl aduce în viața Melinei, mult înainte de căsătoria cu Ienache pe doctorul Nicos Gheorghidis și tot ea o va mărita și pe fiica Agripinei, Luxița, la dorința acesteia („Adăpată la-nvățătura «frailiței»[...] și la dragostea și-nțelepciunea autohtonă a Firei, care-o iubea mai mult decât orice pe lume, văzându-se ajunsă la cincisprezece ani, cu un tată leneș și delăsător, Luxița se-adresase fără jenă coanei Veta Krețulescu și-i spusese: «Tușică, mărită-mă, ca să mă văd în rândul lumii».”). Moartea ei, la peste o sută de ani, trezește nostalgii în rândul celor care însoțesc, „pe o vreme frumoasă de octombrie, printre copaci care cu foșnet sec îi așterneau în cale covoare de frunze uscate”, pe cea care pare să fie „sora mai mare și sol al unui veac ce se apropia de apus”. Dinu Serafiotti surprinde, sintetic, gândurile tuturor: „Cu ea îngropăm un veac”.

Valeriu Cristea observa că „Scriș cu o matură stăpânire a tonului și a materiei, într-o frazare impecabilă, dar fără efort vizibil, atent ritmată, romanul [...] explorează inteligent filonul pitorescului [...], împletește poezia un pic melancolică a unor vremuri apuse cu luciditatea pe alocuri malițioasă, evocarea elegantă, cu observația exactă și cu ironia”⁴. Planul acțiunii pendulează permanent între trecut și prezent, mai mult chiar, între un trecut apropiat și unul situat la mare depărtare, într-o călătorie spre obârșii pe drumul sinuos al evocării, o călătorie a sinelui spre propria profunzime. Fiind nevoit să-și vândă casa părintească, doctorul Șerban simte nevoia de a compensa pierderea aceluia spațiu purtător al istoriei unei familii, de o profundă valoare spirituală, prin retrăirea întâmplărilor de demult. Astfel, drumul spre trecut este un drum al redescoperirii rădăcinilor și o modalitate de

reconfirmare – poate chiar reconfigurare - a propriului univers interior, a conștiinței apartenenței la un neam care și-a asumat datoria de a trăi și de a lupta, fiecare în felul său - prin demnitate și umor (Melina), prin iubire și răbdare (Agripina), prin spirit practic (coana Veta), prin luciditate și inteligență (coana Luxița), chiar prin lene și comoditate (Ienache) – pentru a-și împlini această datorie.

Simbol al vieții care trebuie trăită, dincolo de orice, este magnolia pe care mama profesorului Șerban o sădise în ajunul nașterii lui. Magnolia îi prevestește destinul într-un vis pe care mama îl are înainte de a-și naște pruncul, floarea de magnolie îi este talisman în timpul războiului, iar mama sa îngrijește - cu o grijă de-a dreptul superstițioasă – copăcelul până la întoarcerea de pe front. „Magnolia [...] – constată profesorul Șerban - e clepsidra mea. Noi suntem gemeni.” Se spune despre magnolii că sunt printre cele mai vechi plante de pe pământ, fiind asociate de-a lungul timpului cu frumusețea și perseverența, cu demnitatea și spiritul nobil. Din această perspectivă, magnolia profesorului Șerban dobândește o dublă conotație: martoră a istoriei, rezistând peste timp în ciuda greutăților inerente, și reflexie spirituală a „geamănului” său.

Viața pare, într-adevăr, o datorie greu de plătit. Mai dureros e că... ea trece, la fel de repede ca un vis „Trece și ne lasă pustii – subliniază Melina Mavros - de asta trebuie să-i smulgem cât putem mai mult, s-avem măcar ce să ne-aducem aminte, la bătrânețe, pentru cine apucă bătrânețea, s-avem ce să ne-ducem aminte chiar și la tinerețe. E-atât de trist să n-ai amintiri, iar dacă le ai urâte e și mai trist.[...]. Cel mai de preț dar pe care ți-l poate face un om este o amintire frumoasă”. Cu atât mai mult cu cât „La nimic nu folosește pe lumea asta să fii nici frumos, nici deștept, dacă n-ai noroc”.

Tonul ușor melancolic, uneori ușor ironic, al romanului, te prinde. Câteva ceasuri lumea ta devine aceea lume pitorească de altădată. Câteva ceasuri regretul despărțirii de casa părintească e și al tău... Apoi... rămâi cu satisfacția de a fi citit o carte ca o lecție de viață. O lecție despre iubire, despre tristețe, despre amintiri, despre efemerul trecerii prin lume...

Toamnă cu gutui

Dacă Rai există,
El se numește toamnă,
Dacă Iad există,
Toamnă acolo nu-i,
Se forjează frunzele
În toamnă,
Sunt înșurubate
Gutuile-n gutui.

Dacă Iad există,
E fără de toamnă,
Nu știu de sunt draci,
Smoală, dacă îi,
Ceea ce e sigur,
Este că acolo
Sunt deșurubate
Gutuile-n gutui.

Între Rai și Iad,
Toamna poartă vina,
Gutuii-i diferență,
Gutuile-s lumina.

Calea, adevărul și toamna

„Calea, adevărul și viața”
a scanat cândva toamna primordială,
care a fost apoi salvată de
Dumnezeu
într-o icoană a desktop-ului
său veșnic treaz.
De atunci, în fiecare an,
cam în același timp,
ea e printată pe foaia
de zi cu zi a vieții și a morții.
Această melancolie e un paspartu.
De aici începe poemul,
cu un brad tânăr pus în vârf,
pe casa abia ridicată a gravitației
atotbiruitoare.
Cuptoarele Siemens-Martin
fierb în frunze ciorbele grele ale
fierului.
Ploile sunt tu(r)nate cu traiecte în
paharele înalte,
cu mai multe picioare, ale vântului.
Chiar și Newton, ca o suprasarcină,
numără pe abac, viermii din merele,
repetat căzute din pomi.
Va fi o masă tihnită în iarbă,
direct fără pătură,
va fi o masă tihnită pe trotuare,
direct pe sub pașii.
Acolo doar privirea se satură și
nimeni alții.
De fapt, totul nu e decât
o lecție-școală despre
veșnicia cea ruptă-n fund
a mersului lumii.

RĂZVAN DUCAN

⁴ Apud Bârsan, Cristina, studiul citat, pag. 381-382

Anchetă „Vatra veche” SCRISUL DE MÂNĂ AU SCRIS, SCRIEM, VOR SCRIE...

(III)

Parcă i-ar semăna, parcă nu i-ar semăna autorului său scrisul lui Viazemski; pătrate, unele litere luate aparte, însă butucănoase, ca din topor, cu streșini de paie prăvălite în toate părțile, ca într-un cătun obișnuit, ce e proprietatea vreunui cneaz.

Începând cu Alexandru I, scrisul țarilor are alură de cal-circar, dresat, în stare să se miște doar în cerc.

...Sârma frântă, tremurătoare – scrisul lui Tiutcev, amintind de colțuroasele linii gotice ale domurilor nemțești...

...Gogol e un sârguincios, sub a cărui mână mai trăiește încă modelul consacrat de caligrafie”. Apoi, în altă parte: „Îngrijitul, delicatul și copilărescul scris al lui Gogol...”

Lev Tolstoi învedera prin excelență o atitudine conservatoare față de munca scrisului, fie aceasta și de rutină. Neavând la inimă ciornele, el nu așternea în grabă prima sau a doua variantă a vreunei povestiri. „Neacuratețea” unei atare metode, precum i se părea lui, l-ar fi deprimat, l-ar fi abătut de la subiect, curmându-i pofta de a mai scrie. Spunea că se conduce mereu „de sentimentul afectivității sau al urii față de mișcarea scriiturii. Plictiseala e cel mai sigur semn al neartistismului. Până nu am șlefuit fraza precedentă, nu pot începe alta nouă”. Antipodul lui Tolstoi îl reprezenta, s-ar putea spune, Dostoievski, despre care N. Ciudakova remarcă: „Scriind capitolele din *Adolescentul* cu o imaginație și rapiditate fulminante, (Dostoievski) lăsa în manuscris însemne sugestive –

aluvionile gândirii sale puternice, imagini, scene schițate grabnic pe colțurile de file, pe câmp, printre rânduri...” Iar B. Tomașevski depista în astfel de manuscrise și „un fel de nerăbdare psihologică a șuviului de gânduri haotice, de nestăvilit”.

Dostoievski însuși dădu dovadă de erudiție și intuiție psihografologice demne de atenția experților în domeniu. Iată un pasaj din romanul *Idiotul*: „Oho! exclamă generalul, la vederea micii probe caligrafice, prezentate de cneaz –, păi asta nu-i probă, e o adevărată mostră, un model! Și încă din cele mai rare! Ia te uită, Ganea, ce ditamai talent!”

Pe foaia cea groasă și velină cneazul însăși se cuvea cu vechi caractere medievale rusești următoarea frază: „Scrisu-s-a de către smeritul egumen Pafnutie și cu mâna sa iscălitu-s-au”.

– Iar așa – porni a lămuri cneazul, cu extremă îndemânare și plăcere –, asta e propria iscălitură a egumenului Pafnutie. Splendid se mai iscăleau toți acești vechi egumeni și mitropoliți ai noștri, și cu ce ales gust, uneori cu câtă sârguință!... Apoi am mai scris și cu alte caractere dincoace: ăsta e acel caracter rondo-majuscular francez din secolul trecut, unele litere se scriu oarecum altfel; chiar caracterul folosit în piețe și de către copiii aceia publici, imitat după propriile lor mostre... Am strămutat caracterul francez în literele rusești... (Iar acesta e unul din caracterele pur rusești, cel practicat în cancelarii, în cele militare mai ales, scrierea furierilor, cum s-ar zice. Așa se scrie o hârtie oficială, adresată vreunei mari-mărimi, cu caractere așijderea majusculare, într-acea preafrumoasă scrisă, scrisă cu aldine, în negru-gras executate fiind literele, dar de un admirabil gust, totuși. Un caligraf nu și-ar fi permis parafele acestea ori încercările astea de parafe, mai bine zis, le vedeți colea, semi-coditețele astea, neduse până la capăt, dar, în întregul ei privită scrisa, ia uitați-vă, anume în ele

fi constă tot caracterul, zău dacă nu înțeleg sufletelelul acesta de furier și soldățoi ce se vedește icea: ce tare s-ar fi avântat el, parcă, și ce mai dă din el talentul, cum s-ar zice, dar și ce tare-i mai e prins în copci gulerul vestonului, disciplina militară până și în scrisul lui răsfrângându-se; o drăgălășenie!

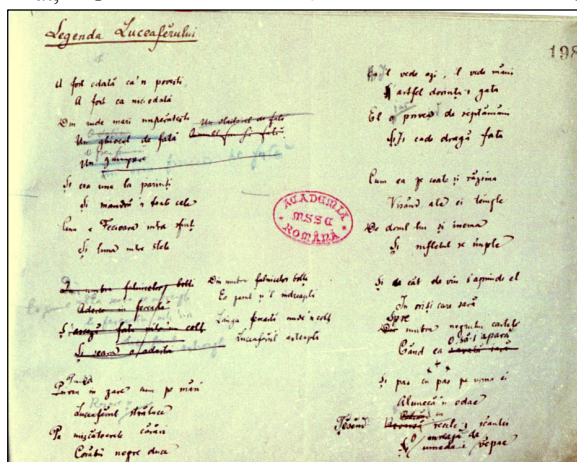
...Ei, iată colea și cea mai simplă, obișnuită, dar și de cea mai pură speță totodată, scrisă englezească: aici e culmea ce-o poate atinge grația, mai sus n-are unde accede, totul e aicea numai farmec, în scrisul acesta mărunț ca mărgelele, scăpărător ca mărgelele, e un model finit; dincoace îi puteți vedea și variația, care iar franțuzească e; mi-am însușit-o de la un voiajor comercial francez: celeași caractere englezești, doar că linia neagră e un piculeț mai neagră și mai groasă decât în cele englezești, chiar dacă se încalcă oarecum astfel proporțiile și luminozitatea! Vă invit a constata și altceva încă: ovalul e așijderi schimbat, e nițeluș mai rotund, și iar mi-am permis aici o parafrază, or, parafele sunt cel mai periculos lucru posibil, domnilor! Parafa cere un gust absolut ireproșabil; dar și când îți reușește, când izbândești a-i găsi proporțiile, cu nimic nu mai este comparată atuncea o astfel de scrisă, poți să te și îndrăgostești de ea, zău.

– Oho! pân-la finețuri ajungi mata, tăicuțule – răsă generalul – care caligraf? Ești pur și simplu un artist!” (Trad. de Al. Cosmescu.) Cred că această mostră de psihografie îndereptătește extinderea citatului.

Ținând cont de multiplele exemple și mărturisiri referitoare la autoflagelarea pe care și-o aplică mereu Dostoievski aproape ca pe o fatalitate a conștiințozității față de munca literară, e greu de spus câte intervenții de corectură a suportat pagina despre frumusețea și semnificațiile implicite ale scrisului de mână. Ca toate că eleganța, cursivitatea și naturalitatea expresiilor ar putea să le trezească unor cititori păreri eronate despre o presupusă ușurință și lipsă de efort. La urma urmei, „tradiția” de a considera munca literară ceva ce ține mai mult de joc decât de efort conștient, aplicat cu îndârjire și perseverență, își ia începuturile din negura epocilor.

LEO BUTNARU

Foto: manuscris eminescian –
Legenda Luceafărului

Anchetă „Vatra veche”

SCRISUL DE MÂNĂ

Stimate prieten,

Am citit cu plăcută surpriză ancheta literară referitoare la scrisul de mână, găzduită de revistă. M-a făcut să zâmbesc și m-a invitat la o replică.

Scrisul de mână Poezia unora, coșmarul altora. Parte a personalității noastre, la fel ca și vorbirea sau privirea. Îl am și acum în minte pe tatăl meu, jurnalist și scriitor, chinându-se să scrie cu litere cât mai mari pentru ca ochii lui bolnavi, să poată citi ulterior. Era un om al cuvintelor, așa că scria mult. Mașina de scris a fost o binecuvântare. Cu toate astea, computerul nu a fost niciodată prietenul lui. Când venea vorba de memorie digitală, eu eram asistenta lui. Îmi dicta ce avea de scris, îi citeam, scriam și trimiteam mailurile, îl ajutam la documentare. Nu a avut niciodată încredere în pagina pe care nu o putea atinge sau documentul pe care nu îl putea semna. Era fascinat de lumea

informaticii, dar o privea de la distanță.

Caligrafia nu a fost nici la mine punctul forte. Am îmbrățișat editarea pe calculator fără ezitare. Dincolo de ușurinta scrierii și corecturii, am o senzație aparte stând în poziția mea favorită la biroul din lemn masiv, de epocă, al tatălui meu, având alături o cupă de șampanie și scriind la laptopul meu roșu. Asta și pentru că mă comport ca și cum ar fi un stilou foarte deștept. Când creez, nu îmi place să o fac decât la laptopul meu, iar când este la reparat, recunosc că îmi e foarte incomod să lucrez pe laptopul (tot al meu, de altfel) pe care îl am la muncă. Computerul personal este parte indispensabilă a ritualului meu creativ. Animal ciudat, aparținând celor două lumi, cea de dinainte de Revoluție și cea de după, deopotrivă, nu mă pot imagina citind o carte în format electronic. Îmi place mirosul de hârtie și tipar. Și îmi amintesc cu nostalgie de perioada liceului, când aveam prieteni prin corespondență. Chiar am păstrat unele scrisori. Mai scriu de mână? Da, uneori, notițe, bilete lăsate pe frigider, mesaje. Am și o agendă de telefon clasică. Dar dacă ne referim la ceea ce

creez, categoric digitalul câștigă. Mă uit la paginile scrise de mână, de mine și de alții, cu nostalgia cu care privim fotografiile din albumul de familie. Lumea evoluează, se schimbă, iar noi trebuie să ținem pasul cu ea. Dar eu am convingerea că și în viitor vom avea o poză înrămată pe raftul bibliotecii și câteva rânduri scrise de mână cu drag și primite cu bucurie într-un sertar.

ANAMARIA IONESCU

Starea prozei

CONFESIUNEA

1. M-a cerut de nevastă în genunchi, în gară. Era ușor afumat și încă înșurat cu cea de a doua soție, însă asta nu l-a oprit să ție cât îl ținea gura:

- Vrei să fii soția mea?

Și întreaga Gară de Nord să răspundă :

- Da!

Dar asta a fost doi ani mai târziu. Începutul a fost într-o vară dulce în târgul Botoșenilor. Eram supărată pe viață și deprimată – a se citi furioasă pe bărbați. M-am refugiat în compania plăcută a unor prieteni de familie, decisă fiind să uit că există masculi, cel puțin pentru o săptămână. Nu a fost să fie așa. Bărbații au prostul obicei să se insinueze în viața noastră fie atunci când nu ne dorim, fie când nu ne așteptăm. Oricum ar fi, ne iau prin surprindere și ne dau peste cap, așa cum un val rebel te dă jos de pe saltea, la mare. Iar cazul meu nu avea cum să fie o excepție.

Ochii albaștri, genele lungi, fața de șmecheraș, bine făcut, talent dublat de o zdravănă experiență cu femeile. Pe scurt – un golan cu maniere și farmec. Credeți că i-ați fi putut rezista? Și eu am crezut. Culmea este că inițial nici măcar nu mi-a prea plăcut. Era sigur pe sine, arogant chiar. Îmi amintesc că nu s-a făcut cunoștință, după care „altețea sa” – prințul de sub Tâmpa - nici măcar nu m-a învrednicit cu privirea, darmită cu o vorbă. Mai mult decât atât, de-abia

o cunoscusem pe mama lui, deci trebuia să „fac frumos”. În cazul meu asta înseamnă să mai și tac din când în când. Și mai ales, să nu includ bancuri în program. Așa încât mă străduiam să particip la conversație într-un mod inteligent, reținut și rafinat, în timp ce bărbatul de la celălalt capăt al mesei mă studia cu coada ochiului. Dar asta aveam să o aflu ceva mai târziu. Pe moment, mă enerva cumplit că individul ăsta cu aere cât China decisese că sunt singura persoană din acea casă care merită ignorată. Sau, cel puțin, așa părea.

ANAMARIA IONESCU

Anamaria Ionescu, născută pe 3 septembrie 1976, a trăit întreaga sa viață în București. A avut o relație specială cu mama sa, Monica, dar tatăl său (Mihai Ionescu - reputat realizator de radio și TV - "Acasă la..." și "De toate pentru toți", cu Mișu Fotino și Coca Andronescu - și autor al volumului de memorialistică - jurnalistică "Hoțul de chipuri") este cel de la care a moștenit microbul cuvântului scris și vorbit. A absolvit Facultatea de Drept în 2000, dar începând din anul al III-lea de facultate lucrează - inițial în calitate de colaborator, apoi ca angajat - ca reporter, redactor și acum realizator de emisiuni în cadrul Societății Române de Radiodifuziune. De 12 ani lucrează la postul Antena Satelor al Societății Române de Radiodifuziune, fapt ce a ajutat-o să stabilească o legătură specială cu mediul rural și viața acestuia, chiar dacă autoarea și familia sa sunt citadini prin excelență.

A debutat cu volumul de proză scurtă "Camera obscură", Editura Nico, 2009

Ocean întors

Un estetician uitat: LIVIU RUSU

110 ani de la naștere

În 2006, demersurile făcute pentru atribuirea numelui "Liviu Rusu" Bibliotecii Orășenești din Sărmașu au avut ecoul scontat, înțelegându-se locul pe care Liviu Rusu îl ocupă în istoria localității, ca fiu al său, fiind una dintre personalitățile marcante ale vieții culturale legate de numele Sărmașului.

Personalitate distinctă a vieții universitare clujene, recunoscută atât pe plan național cât și internațional, nu doar pentru activitatea sa didactică, ci și pentru contribuția sa în domeniul esteticii, Liviu Rusu, prin naștere, va aparține în primul rând Sărmașului, ca vrednic fiu al localității...

Născut la 9 noiembrie 1901, din părinții Constantin, preot, și Ela, născută Turi, Liviu Rusu a învățat primele trei clase primare, între 1908-1911, în Sărmașu, iar clasa a IV-a a făcut-o la Liceul Evanghelic German din Bistrița (1911-1912), unde va studia și în ciclul gimnazial și în cel liceal, până în 1920.

Și-a continuat studiile la Facultatea de Drept (1920-1921), apoi la Facultatea de Litere și Filosofie din cadrul Universității « Regele Ferdinand I » din Cluj (1921-1925).

Își începe cariera universitară încă din timpul studenției, fiind numit în 1923 preparator, iar după absolvire, în 1928, devine asistentul renumitului psiholog

Florian Ștefănescu-Goangă, la Institutul de Psihologie din Cluj.

Teza de licență a avut ca temă "Selecția copiilor dotați".

Din 1928, este doctor în filosofie, specialitatea psihologie, la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj.

Între 1928-1929, face o specializare în Germania, la Leipzig, Berlin, Hamburg.

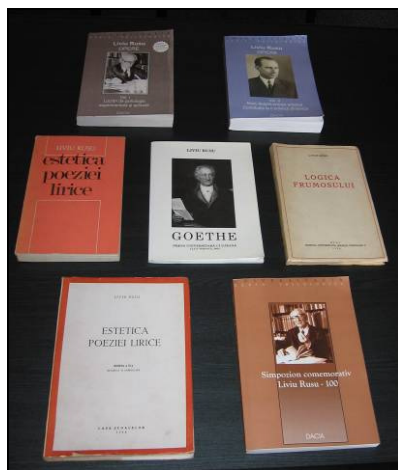
Din 1929, este conferențiar, iar din 1931 docent în psihologie cu teza *Aptitudinea tehnică și inteligența practică*.

Preocupările din domeniul psihologiei s-au materializat în studii publicate, între 1929-1939, în *Revista de psihologie*, în volume colective (L. Rusu, L. Bologa, N. Mărgineanu, Al. Roșca, D. Todoranu, *Psihologia configurației*, 1929) sau personale (*Principiile de bază ale psihologiei aplicate*, 1929, *Problema orientării profesionale*, 1929).

După o specializare la Paris (1933-1935), în 1935 își susține un doctorat de stat în estetică, sub conducerea unei somități în materie, Charles Lalo, la Universitatea Sorbona, cu teza principală *Essai sur la création artistique. Contribution à une esthétique dynamique*, cea secundară fiind *Le sens de l'existence dans la poésie populaire roumaine*.

Din 1938, este profesor titular de estetică la Facultatea de Filosofie și Litere din Cluj, de unde este înlăturat de noile autorități în 1948.

Până în 1961, este bibliotecar, alături de Lucian Blaga, la Academia R.P.R., filiala Cluj.

Cărți semnate Liviu Rusu

Timp de zece ani, până în 1971, revine la catedră, la Universitatea « Babeș-Bolyai » din Cluj-Napoca, în specialitatea Literatură universală și comparată.

În perioada în care a fost bibliotecar, a lucrat în paralel și la Institutul de Lingvistică al R.P.R., fiind cercetător în cadrul colectivului de literatură română.

A avut o strălucită carieră didactică în învățământul superior, ca profesor titular de estetică la Universitatea din Cluj-Napoca, și apoi profesor consultant, până la sfârșitul vieții sale, survenită în 17 decembrie 1985.

Debutând ca psiholog, cu lucrări ce suscită până astăzi interesul (Selecția copiilor dotați, Aptitudinea tehnică și inteligența practică, Principiile de bază ale psihologiei aplicate, Problema orientării profesionale ș.a.), Liviu Rusu se impune apoi ca estetician, critic și istoric literar, comparatist.

Lucrările sale *Essai sur la création artistique* și *Le sens de l'existence dans la poésie populaire roumaine* au dobândit încă de la început o notorietate internațională.

A colaborat la prestigioase periodice românești „Lumea universitară”, „Națiunea”, „Societatea de mâine”, „Revista de Filozofie”, „Viața Românească”, „Steaua”, „România literară”, „Secolul XX” ș.a., precum și la publicații de renume din străinătate.

S-a remarcat ca om de știință de mare probitate profesională, cu o cultură vastă, un rafinat cunoscător al problemelor esteticii și literaturii române și universale, preocupat de dezvoltarea cercetării în domeniu, văzută în perspectiva interdisciplinarității artelor, de afirmarea valorilor culturale românești, atât din domeniul literaturii, cât și din cel teatral și muzical.

Nu în ultimul rând, a manifestat interes pentru promovarea valorilor literare și de exegeză literară universală, fiind și un neobosit traducător.

A fost adeptul cercetării interdisciplinare a artelor, preocupările sale incluzând și activitatea de traducător din literatura și exegeza literară universală. A organizat și a participat atât în țară cât și în străinătate, la numeroase reuniuni→

NICOLAE BĂCIUȚ

științifice, congrese internaționale de estetică și literatură comparată, a ținut conferințe publice, s-a manifestat în numeroase dezbateri polemice cu personalități ale vieții universitare și literare, a făcut parte din foruri științifice internaționale, cum ar fi Asociația Internațională „Lenau”, (membru în comitetul de redacție al revistei de literatură comparată Lenau-Forum, Viena), Asociația Internațională de Literatură Comparată, Federația Internațională de Limbi și Literaturi Moderne, Asociația Internațională de Estetică. A fost membru al Uniunii Scriitorilor, al unor prestigioase foruri academice. A fost membru titular al Academiei de Științe Sociale și Politice.

Ca o recunoaștere a meritelor și contribuției sale, i-au fost conferite înalte titluri și distincții. Integrarea în cultura mureșeană e certificată și prin includerea în dicționarul „Scriitori români mureșeni”, de Ana Cosma, apărut în 2000.

A debutat în 1925, în ziarul *Națiunea*, din Cluj, cu critică literară.

Opera sa se constituie, în principal, din cărțile **Goethe, câteva aspecte**, Cluj, 1932, **Max Dessoir, estetician și filosof**, Cluj, 1933, **Essai sur la création artistique. Contribution à une esthétique dynamique**, Paris, Alcan, 1935, București, 1972, (considerată lucrarea sa de căpătâi, despre care s-au exprimat Charles Lalo, Charles Werner, Edgar de Bruyne, V. Feldman, B. Fondane, Hector Talvart, Eliot D. Hutchinson, Guillaume de Bricqneville, P. Panici, D. Z. Milacici, Henri Focillon, R. Müller-Freienfels, J. Gantner, Wellek și Warren, Cesare Pavese, Mircea Măcaș, Petru Comarnescu), **Le sens de l'existence dans la poésie populaire romaine**, Paris, 1935, **Estetica poeziei lirice** (1937), Cluj, ediția I, București, 1944, ediția a II-a, București, 1969, ediția a II-a, **Logica frumosului**, Cluj, 1946, ediția a II-a, București, 1968, **Eschil**,

Sofocle, Euripide, București, 1961, ediția I, București, 1968, ediția a II-a, **Eminescu și Schopenhauer**, București, 1966, **Viziunea lumii în poezia noastră populară: de la resemnare la acțiunea creatoare**, București, (1967), **Scrieri despre Titu Maiorescu**, București, 1979, **De la Eminescu la Lucian Blaga și alte studii literare și**

estetice, București, 1971, **Eseu despre creația artistică. Contribuții la o estetică dinamică**, București, 1989.

Liviu Rusu a colaborat, de asemenea, la diverse publicații de cultură din țară și străinătate.

I s-a acordat Premiul “Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Academiei R.S.R., pentru volumul **Scrieri despre Titu Maiorescu** (1979), Premiul special al Uniunii Scriitorilor pe anul 1980.

Având în vedere cele de mai sus, considerăm că este o onoare pentru orașul Sărmașu să-și omagieze înaintașii care și-au legat numele de aceste locuri, iar prin acordarea titlului de Cătățean de onoare postmortem lui Liviu Rusu, în 2011, se face un act de restituire a memoriei unei personalități remarcabile a vieții culturale și didactice românești, se pune mai bine în evidență galeria celor care au contribuit la creșterea prestigiului Sărmașului.

Viața și opera lui Liviu Rusu sunt pilduitoare pentru noi, cei care suntem mai mult sau mai puțin implicați în menținerea unui climat de emulație culturală.

Liviu Rusu rămâne un model de mare altitudine culturală și morală, de extins orizont educațional.

Prin opera sa, Liviu Rusu va rămâne mereu în viața celor care resimt acut nevoia de cunoaștere și de definire a identității culturale naționale.

Foto: Biblioteca Orășenească « Liviu Rusu », Sărmașu, Mureș, întâlniri literare

SĂRMAȘ

Sărmaș, Sărmaș,
marginea mea de oraș,
fă-mă toamnă,
timp colivie,
rană ce-nvie,
Sărmaș, Sărmaș.

Cui să te las,
scrisoare nescrisă,
ceas închis într-un ceas,
poartă deschisă?

Fă-mă copil,
fă-mă fântână,
sete să-ți fiu,
mână în mână
să coborâm
din tărâm în tărâm,
din lumină-n lumină.

Sărmașu, 29 XI 2000

ELEGIE MUTĂ

Încă o dată ascuns
și uitat în cuvinte,
încă o dată ploaie de vară
peste un trup
fără veșminte,
încă o dată
într-un alt început,
încă o dată

gura unui mut.

Sărmașu, 27 august 2005

MIRUIRE

Cândva va fi
seară,
cândva va fi ieri,
departe aproape,
cuvânt în tăceri –

curând vei fi eu,
curând, prea curând,
lacrima pietrei,
sângărând,
miruind.

Sărmașu, 27 august 2005

LACRIMA

Lacrima –
privirea din urmă
a unui orb.

Sărmașu, 27 august 2005

NICOLAE BĂCIUȚ

Cronica literară

Deania neagră, în culorile curcubeului și ale sufletului nostru comun

De fiecare dată când mă pregătesc să vorbesc despre scrierile lui Alexandru Petria, întâmpin o problemă. Poate că este mișcarea de recul a sufletului meu delicat – de femeie romantică, idealistă, înclinată spre visarea adolescenței și evadarea într-un spațiu al imaginarului idilic, unde poveștile se proiectează pe fundalul unor tablouri bucolice ori exotice, unde soarele dulce se sărută cu briza duioasă venind dinspre oceanul colorat într-un pur albastru turcoaz – la contactul cu un univers artistic întunecat, relevând istorii dramatice, burlești, tragi-comice uneori, dar ancorate, fără doar și poate, în realitate imediată. Realitatea reflectată în cărțile lui Petria este aceea pe lângă care trecem cu toții, dar, spre deosebire de scriitorul beclenar, noi întoarcem pudici capul, prefăcându-ne că nu observăm nimic, că nu auzim măcar un zvon din ceea ce ar putea atenta la puritatea sunetelor ce ne mângâie auzul.

Povestea nu începe niciodată, în cazul lui, cu „a fost odată”, nici nu se încheie cu vreun happy-end amintind de filmele mediocre produse la Hollywood ori de telenovelele sud-americane ce îndulcesc după-amiezile și serile gospodinelor între două vârste, frustrate și încremenite într-un prezent continuu bălțind în nemulțumirile existenței de fiecare zi, femei ce-și găsesc în imaginile derulate pe ecran spațiul în care se pot refugia câteva zeci de minute pentru a căpăta miligramul de speranță care să le ajute să se simtă vii până a doua zi, când va rula episodul următor.

Nu, categoric, povestirile adunate de Alexandru Petria sub titlul *Deania neagră*, editura „Herg Benet”, 2011, nu sunt nimic din toate acestea, dimpotrivă. La prima lectură, gândul mi-a zburat la naturalismul lui Émile Zola. Apoi mi-au venit în minte realismul dur din *Golanii* lui Liviu Rebreanu, *Maidanul cu dragoste* al lui G.M. Zamfirescu și din controversatul roman *Groapa* al la fel de controversatului scriitor actual Eugen Barbu. La a doua lectură (căci da, recunosc, povestirile sale sunt ca alunele prăjite sau semințele de floarea-soarelui, știi că-ți fac rău, dar nu te poți opri să le consumi până nu simți că ți-au crăpat buzele de la sare, iar papilele gustative au fost complet anesteziate, așa că e neapărat nevoie să reiei lectura!), am avut o senzație de deja-vu: mă simțeam ca odinioară când, smulsă din mediul universitar, locuiam într-un bloc muncitoresc și, speriată de singurătate, mă asociazam agapelor prietenești ale colocatarilor mei, lăcătuși, sudori ori muncitori necalificați, absolvenți de profesională și, în cazuri fericite, ai liceului la seral, angajați la Combinatul de Utilaj Greu. Le ascultam, amuțită, consternată, îngreșată și stupefiată, totuși cu interes nedisimulat, exagerat pe alocuri, poveștile ai căror eroi sau

martori fuseseră. Fără teama de a jigni sentimentele ascultătorilor, neformalizându-se câtuși de puțin, vecinii mei, stimulați de cafeaua dulce, sorbită zgomotos, ori de țuica adusă de la țară, de la părinți, dădeau glas unor istorisiri șocante, bulversante de-a dreptul, exprimându-și gândurile, ideile în stare brută, căci nu considerau că ar fi cazul să folosească cuvinte alese, străine graiului de-acasă, ori să se ferească de înjurătura care transmitea, fără urmă de dubiu, exact ceea ce simțeau în clipa aceea a narării.

Cele 27 de povestiri din *Deania neagră*, (Deania este spațiul ficțional unde se petrec întâmplările povestite, o localitate mică, anonimă de undeva din Transilvania) au în centru indivizi simpli, fără contur, personalități șterse ce trăiesc, în marea majoritate, destine mărunte, rareori marcate de evenimente demne de luat în seamă ori care să trezească elanurile de nestăpânit ale inimii. Cu excepția lui Liviu, personajul-narator al textului cu titlul *Din dragoste pentru Salma Hayek* ori a naratorului din *Moartea pornoromancierului*, doar două-trei personaje au aspirația de a se împli în plan cultural ori spiritual. Pentru restul, idealul în viață îl reprezintă o existență fără grija zilei de mâine, deci elementarul confort material. Își doresc o casă, un copil, ori să câștige dând curs impulsului venit în urma unui pont, având impresia că se pot îmbogăți peste noapte, din comerțul en-gros cu flori, de pildă.

Textele lui Al. Petria nu sunt cosmetizate, nici excesiv stilizate. Scriitorul preferă expresia brută, dură, șocantă, fiindcă el aduce în atenție experiențe șocante, elementare. Lumea pe care o are sub lupă este una în care indivizii acționează nu în urma unor îndelungi procese psihice, ci fiindcă dau glas instinctelor. Nu sunt indivizi complecși din punct de vedere psihologic (nici chiar senatorul Dan Precup din *Alegerea* sau inginerul Todoran din *În porumbar*, ori Luca, soțul nimfomanei din *Frumoasa economistă*), ci se definesc prin simplitate interioară, de aceea ei nu problematizează, nici măcar atunci când încearcă să (se) explice anumite evenimente prin care au trecut, sau în cazul când pun, asemeni lui Ostioian, jalba-n proțap spre a-și găsi dreptatea... Vorbesc deschis despre dorința trupească, despre sex, despre năzuințe personale, despre tot ceea ce ar trebui să rămână taină individuală.

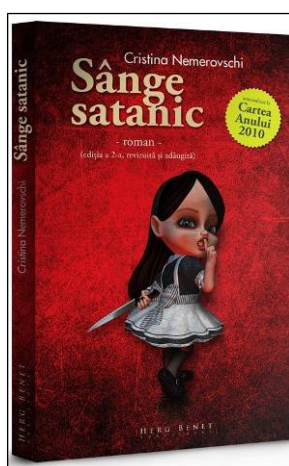
Pentru că adevărurile despre care se vorbește în cartea lui Petria sunt atât de dure, încât nu se pretează la niciun fel de îndulcire menită a menaja sensibilitățile cititorilor, vom observa că în *Deania neagră* ideea este de fiecare dată înveșmântată într-o expresie frustă, limbajul este simplu, colocvial, trivial uneori – după necesități. Scriitorul nu este un pudibond; jurnalist fiind, cunoaște societatea românească până în străfunduri și o reflectă în scris așa cum o percepe. În carte se oglindește în fond, nu doar universul Deaniei, ci întreaga societate românească. Iar aceasta nu este una în care conversațiile abundă în neologisme, iar dialogurile dintre oameni nu au ca subiect metafizica ori asceza. Hai s-o recunoaștem, în ciuda absolvenților de studii superioare, ieșiți pe bandă rulantă din universități în ultimele două decenii (doar la noi se poate auzi de șef de promoție al unei universități de stat care... absolvă facultatea cu bursă de merit, dar a fost în stare să-și ia bacalaureatul numai după 40 de ani – asta ca să dau exemplul unui celebru interpret de muzică pop de la noi, dar, Doamne, câți sunt asemenea lui în țară!), suntem un popor de semianalfabeți, ne ducem zilele într-o țară în

care oamenii nu mai știu citi, dar nu mai știu nici să se adreseze unii altora ori, pur și simplu, nu consideră necesar să depună efortul minim în elaborarea unei fraze spre a se face mai ușor înțeleși de cei cărora li se adresează.

Iar Alexandru Petria nu este un ipocrit; în fiecare pagină semnată de el citim, în subtext, declarația sa de adeziune la realismul dur: „Aceasta-i lumea în care trăim, eu v-o prezint așa cum e!”. De-aceia îmi permit și eu să vă îndemn în încheiere: dacă nu v-a plăcut *Deania neagră*, mai citiți-o încă o dată. De data aceasta, renunțând la prejudecăți și aruncând un ochi în oglinda sufletului, unde este adevărul nedisimulat – despre noi ca indivizi particulari și despre noi ca societate.

VOICHIȚA PĂLĂCEAN-VEREȘ

Cartea rebelă a Cristinei Nemerovschi

Am o dezamăgire în ultima vreme. Observ cu tristețe cum generația tânără – până în 30 de ani - și-a pierdut cu totul orice spirit de revoltă. Verva, nonconformismul și verticalitatea care ar trebui să o caracterizeze. Adolescenții, în special, sunt deja resemnați, deja încadrați în sistem, cu numărul matricol prins de la naștere pe mâneca hainei.

Unde sunt frumoșii revoltați din alte vremuri și ce mai putem aștepta de la o

generație de adormiți, care ar trebui să ia frâiele în propriile mâini? mă întreb adesea. Ei bine, am avut marea bucurie de a-i descoperi, dacă nu în viața reală, măcar în câteva cărți apărute recent, scrise de autori tineri, pentru un public cu spirit tânăr și rebel. Dar sunt excepții. Una din aceste cărți este „Sânge satanic”, romanul cu care a debutat autoarea Cristina Nemerovschi, o absolventă de Filosofie din București. Romanul, care a fost nominalizat la titlul *Cartea anului 2010* în „*Observator Cultural*”, ca și microromanul subsemnatului - „Zilele mele cu Renata” - na, ca să mă laud!, a apărut la editura Herg Benet la sfârșitul anului trecut, fiind reeditat deja, în august 2011. Un roman cu cojones, am spus la prima lectură, care pare cu adevărat scris de un bărbat. „Sânge satanic” este o carte care îți scurtecircuitează șirul gândurilor. După ce o citești, nu mai poți rămâne pasiv în fotoliu și înghiți pe nemestecate mizeriile pe care ți le rulează seară de seară tembelizorul. Un roman care te face să vezi altfel lumea. Să recunoști spiritul mort, de turmă, pe care-l întâlnești tot mai des pe stradă. În semenii tăi cu priviri pierdute, care parcă și-au pierdut orice abilitate de a raționa și de a reacționa. După ce citești „Sânge satanic”, ai tendința de a observa mult mai ușor tot ceea ce este putred sau pur și simplu nu merge așa cum ți-ai dori în viața ta. Fie că este vorba de cuplu, fie că vorbim despre job, șefi, prieteni sau vecinii de bloc.

„Sânge satanic” e o lecție și, în același timp, un manual. Cartea Cristinei Nemerovschi strigă spre noi, din fiecare

pagină a sa, să ne trezim. Până nu e prea târziu. Să privim falsitatea lumii în care ne complacem și să facem naibii ceva pentru a o schimba.

Atenție, însă: aici nu e nici pe departe vorba despre o rebeliune ieftină. Autoarea stăpânește perfect subiectul despre care scrie. Romanul devine, pe alocuri, filosofic: un existențialism pur, dar interpretat într-o manieră personală de Cristina Nemerovschi. Care te face să îți pui o mulțime de întrebări. În paginile cele mai alerte și mai mizantropice, „Sânge satanic” devine mai degrabă o desfășurare de nihilism. Dar, și atunci, personajul principal (un rebel filosof și narcisist – „voi fi oricum, întotdeauna când îmi voi privi reflexia în apă sau oglindă, cea mai mișto ființă care a existat vreodată pe pământ”) are grijă să nege doar ceea ce trebuie negat. Ce rămâne în urma acestui nihilism atroce, care mătură în calea sa prejudecăți, obișnuințe, prostie, frici stupide, autosuficiențe, somnolențe? Rămâne originalitatea și autenticitatea, voința personajului de a evolua cu fiecare gest și cu fiecare gând. Rămâne o poveste neobișnuită de iubire și multă, multă filosofie, dar nu filosofie stearpă, moartă, pe care o găsești în manuale. Ci, mai degrabă, filosofia trăirii și a introspecției nemiloase. Încăpățânarea de a reflecta până la capăt, fără teamă, asupra a tot ceea ce ți se întâmplă. Încăpățânarea de a te cunoaște complet, fără ocolișuri.

Cele patru personaje care apar în „Sânge satanic” au o trăsătură comună: sunt vii, verosimile și colorate natural. Nimic livresc, nimic contrafăcut. Nimic pus în carte doar cu scopul de a impresiona cititorul. M. este misogin ca destui români, este foarte credibil și coerent în acest misoginism, iar evoluția lui în roman este cu atât mai impresionantă cu cât mintea care i-a dat naștere este una feminină. Multe pagini ale cărții, cu monologul lui M. despre neajunsurile sexului frumos (și prost!, ar zice personajul M.) sunt atât de intense încât nici măcar n-ai bănuî că romanul este scris de o autoare. Dar M. nu este doar misogin. Este un revoltat, prin excelență, iar revolta lui se îndreaptă asupra tuturor oamenilor falși, manipulabili, conformiști, plini de prejudecăți, morți pe dinăuntru, indiferent de sexul acestora. Autoarea folosește experiența avută în anii în care a lucrat ca jurnalist, arătându-ne situația destul de tragică în care a ajuns și jurnalismul, parazitat de tot felul de specimene jalnice, ridicole, de „capre” care nu știu că „Procesul” este o carte scrisă de Kafka. M. se revoltă împotriva corporatismului, împotriva analfabeților care au infestat diferite domenii (paginile acestea sunt de un umor savuros), împotriva adulților resemnați, împotriva tuturor celor care și-au uitat sau și-au renegat visele. Visele întunecate și dorințele ascunse ne fac să fim cu adevărat ceea ce suntem, spune M. În lipsa lor, rămânem niște marionete, niște măști care stau pe carne smulsă. →

ALEXANDRU PETRIA

Este M. un rebel fără cauză? Da și nu. Este un rebel fără cauză pentru că este un visător, un idealist, căci ce altceva decât idealism poate fi iluzia că s-ar putea schimba ceva în bine într-o astfel de lume atât de bolnavă cum este cea în care viețuim? Cum ar putea această lume falsă, obsedată de emisiuni TV și supermarket-uri, adusă spre autenticitate? Evident, e o luptă pierdută din start, în care M., personajul principal din „Sânge satanic”, crede totuși. În același timp însă, este și o rebeliune cu oarecare sorți de izbândă. Cu toții ne-am putea reconsidera propriile valori. Cu toții putem redobândi controlul asupra propriilor vieți. Cu toții am putea, dacă am deschide ochii, îmbrățișa idealul lui M. Astfel, dacă lupta personajului pare pierdută la nivel general, atunci când se războiește cu societatea, cu lumea care nu mai are sorți de scăpare din ghearele superficialității, a corupției și a minciunii (masele de oameni sunt comparate cu “un vierme scârbos cu mii de capete”), totuși ea ar putea fi câștigată la nivel individual. Idealul vechilor greci, *cunoaște-te pe tine însuși*, trebuie reaplicat, de fiecare în parte, la filosofia lui M.

Deși crede în capacitatea fiecărei ființe de a se smulge din tăvălugul depersonalizant, perspectiva lui M. asupra întregului este pesimistă: “După voi, nu va rămâne nimic. Vor veni alții în locul vostru, care vor accepta cu cea mai mare bucurie jugul lăsat liber. Și-l vor trece cu mândrie în jurul gâtului, vor ține spatele drept, știind că au intrat în rândul lumii. Și veți dispărea din scenă, la fel de discret precum ați intrat.”

În spatele acestei revolte, extinse pe toate planurile, în romanul „Sânge satanic” se desfășoară diferite drame care dau intensitate cărții. Monologurile lui M. sunt fin echilibrate (dacă putem cu adevărat vorbi de echilibru în cazul acestui roman...) cu diferite întâmplări. Cotidiene am putea zice, dar nu banale. Nimic din viața celor patru personaje nu este banal. Mai degrabă, am spune că acești patru tineri (M., R., B., D.) trăiesc într-un carusel, care îi învârtă până la leșin, făcându-i, pe de o parte, să vadă urâtenia lumii care îi adăpostește și, pe de altă parte, să își contemple propriile suflete, frumoase, complicate și neliniștite.

“O retrăire a adolescenței”, așa caracterizează poetul Ștefan Bolea romanul, în prefață. Într-adevăr. “Sânge satanic” propune, ca mod de viață, o adolescență perpetuă. Dacă maturizarea înseamnă să negăm tot ceea ce avem profund, personal și autentic, dacă ea înseamnă să ne călcăm sufletele în picioare și să scuipăm pe ele numai pentru a obține un job bine plătit la o corporație, să renunțăm la o mare parte din ceea ce suntem pentru a forma un cuplu alături de un străin sau un aproape străin numai pentru a păstra aparențele, la naiba cu maturitatea!, ar spune M. Să rămânem adolescenți, adevărați, întregi și teribiliști.

Teribilismul, o trăsătură de obicei hulită, primește o reinterpretare personală și o revalorizare interesantă în roman. El e opus resemnării, care ne moleșește și ne ucide într-un final. Mai bine să-ți scuipi dușmanul în față decât să pleci capul înaintea lui, crede personajul principal al cărții.

Ca toți nihiștii autentici, M. este un spirit nobil. Are încredere în oameni și, de fiecare dată, experiența îi arată că a fost prea generos acordându-le această încredere. Dincolo de mizantropia sa, paradoxal, este și un iubitor de oameni, văzând în fiecare ființă ceva din propriul său suflet. În ciuda aparențelor, personajul nu este deloc arrogant, așa cum foarte just remarca și prozatoarea Doina Ruști, în referințele sale la acest roman.

Deși mai puțin prezente – practic, personajul principal este atât de bine conturat încât monopolizează atenția cititorului, dar aici este evident meritul autoarei care reușește, în aproape 400 de pagini, să îți țină interesul la cote maxime – cele două siluete feminine ale romanului sunt și ele atractive. Pe de o parte, R., o tipă de 21 de ani, blazată, studentă la Filosofie, amatoare de senzații tari care nu exclud drogurile, alcoolul sau sexul cu diferiți necunoscuți, de cealaltă parte D., sora lui R., o puștoaică de 14 ani care trăiește prima sa experiență sexuală alături de protagonistul romanului. Tabloul este întregit de prezența lui B., un adolescent de 15 ani, care se

îndrăgostește de carisma și personalitatea coplesitoare a lui M. Nu veți găsi mai mult de două sau trei scene tari de sex în roman. Cu toate astea, atmosfera și scriitura păstrează acel sentiment de imprevizibil, de atracție fizică, de nestăpânire, de agitație și nonconformism pe care cei ce trăiesc în apropierea unor adolescenți rebeli îl cunosc îndeajuns.

Trebuie să vă avertizez însă: cartea nu este pentru cei cu stomacul prea fin, care își doresc o literatură “frumoasă” mai mult decât una vie. Proza Cristinei Nemerovschi este autentică, dură, originală, dar nu vorbește despre lucruri frumoase. Cartea este greu de citit de cei mai slabi de înger pentru că ne arată, fără dantelărie și accesorii, toată urâtenia din jurul nostru. Tot compromisul în care, cu bună știință sau nu, ne-am vârat până în gât. Lucrurile astea nu se pot spune într-un limbaj cu șoșetuțe albe, iar “Sânge satanic” își asumă din plin consecințele.

De ce poartă romanul acest titlu? Autoarea se confesează: “Atributul “satanic” sugerează și un alt aspect: arta adevărată se naște din întineric, urâtenie, durere. Artistul creează în clipele de profunzime, de confruntare cu sinele său dezgolit, iar aceste momente sunt întotdeauna dureroase. Fericirea îl face să se îndepărteze de creație. Artistul lasă ceva în urmă pentru că simte exact defectele acestei lumi, vrea să umple găurile acesteia – într-o lume perfectă, creația ar fi lipsită de sens. „Satanismul” sugerează haos, suferință, hidoșenie, neclaritate și, totodată, o stare propice creației.”

Nostalgia cărții – prezentă pe mai multe niveluri – amintește pe departe de “De veghe în lanul de secară”, celebrul roman al lui Salinger. Cristina Nemerovschi creează în „Sânge satanic” niște chipuri memorabile și niște sentimente care nu te pot lăsa stană de piatră. Nostalgie, revoltă, iubire, tristețe, depresie, repulsie, bucurie, entuziasm, durere... nici nu mai contează ce. Doar să simți, cu adevărat.

Foto: Petre Căpriță, „Oglinzi ale timpului”

TOATE DRUMURILE DUC ÎN CUVÂNT

Ceea ce scrie Nicolae Feier iese din tiparele unei literaturi obișnuite. Cărțile lui sunt cercetări asupra originii unor cuvinte cu încărcătură semantică bogată și cu trimiteri la cultura majoră. Oricât ar spune și susține unii că aceste scrieri au caracter speculativ, afirmația lor se clatină, pentru că ele se bazează pe izvoare și sunt atât de bine înarmate cu argumente și exemple, încât e greu să nu recunoaștem valoarea lor documentară, pe care, cu siguranță, o vor avea în viitor.

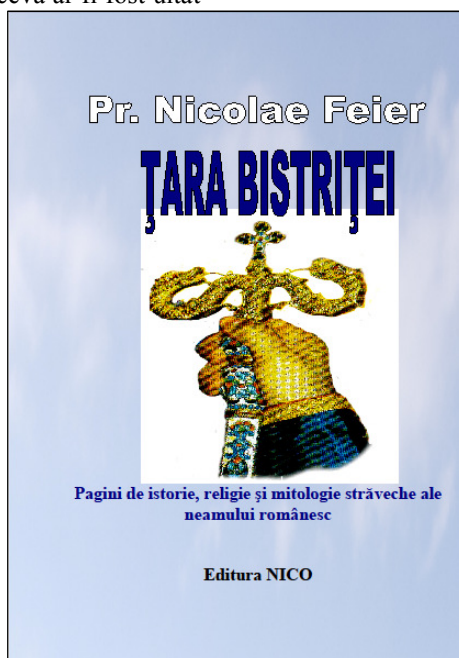
Nicolae Feier apare ca un scriitor neobișnuit între confracții săi care scriu, e ca o floare rară în câmpul cu flori, asupra căruia stau, admirativ, ochii cititorilor. Dar Nicolae Feier e, înainte de toate, preot și lucrul acesta străbate ca o rază de lumină peste tot ce scrie. Dacă ne-am aștepta ca literatura lui să fie religioasă, în sensul ei recunoscut, ne-am înșela. Cu rigurozitatea acesteia, preotul scriitor se-ntoarce la primele cuvinte din limba română, cuvinte-realități, și, ca și cum ceva ar fi fost uitat sau lăsat deoparte, el recuperează până la detaliu și ultimul semn la care, poate, nu ne-am fi gândit. Stratul pe care merge Nicolae Feier nu este cel al formării limbii române – acesta fiind deja conturat – dar el mai găsește în pământul lexical alte și alte vestigii și, ca un arheolog, le scoate în lumină, le aduce în discuție.

Ce sunt cărțile lui Nicolae Feier altceva decât frumoase „Predoslovii” adresate cititorilor? Unde se înscrie genul literar pe care-l abordează, dacă nu în rândul „Didahiilor” lui Antim Ivireanul sau a „Cărții românești de învățătură”, a lui Varlaam? După „Zestrea strămoșească”, un calendar neobișnuit al sărbătorilor românilor, după „Besii, pileații daci sau tarabostenii”, o descriere a bessilor „preoții (leviții) tuturor tracilor”, „Domnești” este numele unei cărți și a primei localități – privilegiată, care se bucură de atenția binemeritată, ca așezare, ca topos. Scriitorul oferă un îndrumar al demersului livresc, cu talentul care atrage, ademenește, prin cuvânt: „Am reperat fiecare eveniment, oricât de neînsemnat, consemnat epigrafic sau arheologic la Domnești și am extins la maxim informația despre cultura din care a făcut parte, integrându-l în uriașa arie de cunoaștere a unei lumi ce ni se destăinuie, ca o mireasă ce își ridică voalul ca să-i vedem frumusețea. De aceea „evenimentul domneștean” devine doar pretext pentru câte o incursiune eseistică într-un univers larg, demult uitat”.

Nicolae Feier are darul cuvântului, el trăiește din fețele cuvântului, îi dă acestuia împlinire prin poveste și îl dezvăluie altfel. Uneori suntem surprinși de înlănțuirea de sensuri pe care o face Nicolae Feier, cu tot ce e-n jurul nostru, cu lumea veche, din epoca tracilor. Nu ne vine să credem că e chiar așa, dar suntem conștienți, fără a fi lăsați

să plecăm nedumeriți. Că Țibleș e muntele sacru Țebeleis, că „sat” vine de la „Sati”, numele fiicei lui Dak za (zeul dac) nu ne-am fi gândit, desigur, niciodată. Cert este că folosim de atâtea ori nume de locuri, de ființe, fără să ne întrebăm de unde vin ele, ce înseamnă, ce-au generat, în timp. Tocmai această preocupare îl caracterizează pe Nicolae Feier, atent observator al tezaurului de cuvinte românești.

Intrate în circuitul de valori naționale, cărțile lui Nicolae Feier trebuie să fie cunoscute, promovate, pentru că ele propun, clar, deschis, o altă imagine asupra unor denumiri, decât cea cu care ne-am obișnuit, chiar și din școală. Nu știm cine va hotărî asupra variantei oficiale și dacă teoria lui Feier va avea câștig de cauză. Nici nu are o importanță prea mare. Aceasta este varianta lui, e basmul lui. E surprinzător să aflăm că Bucovina nu este doar „Ținutul de fagi” – „Buchenland”, dar și „Gura oii”, după „Buco” și „ovina”, că Bistrița nu are în compunere doar slavul „băstro”, „repede”, dar că reprezintă și „Țara bessilor”, bessii fiind preoții traci. Demonstrația lui Feier e atrăgătoare și se bazează, în esență, pe izvoarele de pe

vremea tracilor și pe interpretarea că dintotdeauna ce este matern rezistă, iese la suprafață, în obicei și chiar în obișnuința vorbitului „de acasă”.

Scriind despre satul natal – Domnești, părintele Feier oferă un prilej de alte meditații asupra obiectelor ce ne înconjoară. Oare ce-o fi însemnând Nicolae Feier, într-o decodificare marca autorului? Nicolae înseamnă „învingătorul”, dar Feier să fie, oare, din germanul „Feuer”, de foc, de patimă, sau „feiern”, de sărbătoare, sau mai aproape „făurar”, acel îndrăgit Homo faber?

Cu Nicolae Feier și scrierile sale, Bistrița și-a îmbogățit cu sensuri noi tezaurul de cuvinte românești – adevărată vatră veche de cultură păstrătoare de tradiții, lingvistice, etnologice, folclorice, istorice. Și chiar literare. Metoda lui Nicolae Feier, una minuțioasă, cu adresabilitate directă, poate fi folosită și în alte spații de pământ românesc, atât timp cât mai este credință, și credință în cuvânt.

ELENA M. CÎMPAN

Dumitru Toma - Marginile lumii

Volumul **Marginile lumii** (Ed. Aius Printed, Craiova, 2011) constituie partea ultimă, care încheie fără închidere tripticul poetic propus de Dumitru Toma; partea care se alătură celorlalte două, a mitului poetului, **Fereastra dinspre lume** (Ed. Sim Art, Craiova, 2009), și a trecerii și petrecerii omului, **Umbra și fumul** (Ed. Sim Art, Craiova, 2010), ea purtând asupra **facerii și refacerii**

omului și a lumii sale. Tripticul, în alte cuvinte, se deschide de la limbul poetului, cu acea prigorie ca entitate poetică, trece prin „nodul” dialectic și ontic al omului, în sensul cel mai exact de metaforă, și se împlinește prin lumea conștientă de împletirea sa la drama divină. În termeni consacrați, este o trecere de la „lumea mică” la „lumea mare”, de la individual prin particular la universal. Dar noutatea consistă în aceea că Dumitru Toma vede sensul și finalitatea acestui traseu, ca margini ale lumii răsfrânge în om. Ca proces de curgere salvatoare a infinității în finit, a duhului în om și peste lume, a unei „vrăji” ce ține lumea în ordine și de sub care nimic nu se poate schimba. Adică, devenirea din sânul marii drame divine cu om și lume cu tot. Pentru desfășurarea în cele trei „acte” a acestei drame este necesară participarea omului într-o aidoma mișcare; numai că această mișcare este vizibilă ca dualitate și cuplu, bărbat-femeie, cu tot ceea ce viziunea creștină a desfăcut spre înțeles, partea a treia rămânându-i omului ca trăire și împlinire, cu fulgurații poetice și ontice ale luminii de Sus.

Trebuie să fii într-o bună așezare ca aceste fulgurații să-ți atingă creștetul capului!

Dumitru Toma privește „marginile lumii” ca un bătrân orizontul, și înțelege că linia care îl desparte de un „dincolo” este tocmai ceea ce îl unește și-l afirmă în nedespărțire, ca fiind întreg și în unitate. Este o viziune ce ține de primordialități dar și de finalități, vizibilă mai întotdeauna în strălucirea ochilor țaranului de la Dunăre și Carpați, percepută în întinderea mâinilor sale către marginile lumii, dar și în strângerea lor pe piept; o viziune ce în cărți, și într-un anumit timp, i s-a zis romantică, grație orizontului său totalizator și integrator. Dar Dumitru Toma nu-și impune exigențe și situații de ordinul formelor culturale sau poetice, fie ele de ieri sau de azi, ci se așază creștinește în șirul străbunilor și privește lumea cu făpturile, încercările și ființa ei, așa cum aceștia o văd în mișcarea continuă de împlinire și de **a fi**. Nu este ușor, îl ajută expresia, cu retragerea ei parcă în anonimizare, și privirea simplă de a desface umbra de lucruri și de pașii omului. Potrivit imaginii torsului cu al său caier și fir ce trece prin versurile acestei cărți și leagă sensurile de dincolo de ele, se cuvine să aducem ca treaptă necesară notarea lui Eminescu din **Mss. 2258**, fila 114: „*Reprezentafia este un ghem absolut unul și dat simultan. Resfirarea acestui ghem simultan e timpul și – experiența. Sau și un fuior, din care toarcem firul timpului, văzând numai astfel ce conține. Din nefericire, atât torsul cât și fuiorul țin întruna. Cine*

poate privi fuiorul abstrăgând de la tors, are predispoziție filosofică”. Notarea aceasta ne-a devenit familiară prin comentariul lui Constantin Noica din cartea **Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii noastre** (Ed. Eminescu, Buc., 1975), și chiar de forță euristică. Deși sub aceste aserțiuni pare a palpa modelul kantian cu subiectivitatea reprezentăției, cantonată în aceasta și despărțită de ființă, de unde cunoscuta alunecare în celebrele antinomii, Eminescu deschide calea spre suprimarea acestei subiectivități, fapt vizibil în formularea „*un ghem absolut unul și dat simultan*”, unde, între ființă și manifestarea sa, strecoară particula dialectică **și**. Schimbând, oarecum, termenii cu fuior și torsul firului, el consideră că acela care se poate abstrage de la tors, de la curgerea timpului, are **predispoziție filosofică**. Dar **predispoziția poetică** în ce ar consta? În puțină, continuăm, abstragerii de la tors pentru a privi fuiorul și a recupera torsul cu fuior cu tot, adică individualul cu determinațiile sale. Prin această recuperare se deschide calea curgerii infinității și a divinității în lume. O cale ce se încearcă cu fiecare om. Nu spune iarăși Eminescu: „*În fiecare om Universul s-opintește?*” (**Mss. 2258**) (**Fragmentarium**, Ed. științifică și enciclopedică, Buc., 1981). Cu fiecare om și cuplu, spune viziunea creștină, și confirmă psihanaliza.

Sub aceste fraze călăuzitoare să citim poemul-fronton **Se începe iarăși torsul**, al cărții lui Dumitru Toma: „*Dintru beznă spre tăcere ființa-i dără de lumină / Destrămată și sucită între dragoste și vină / Și-ncercată de-amândouă pentru-un loc de nu știu unde /.../ Să se-nceapă iarăși torsul ce ne poartă pe-amândoi / Înserând de-a unu-ntr-altul când ne minte și ne plimbă / Printre pietre și răzoare și nicicum nu se mai schimbă*”. Dumitru Toma nu se sfiește

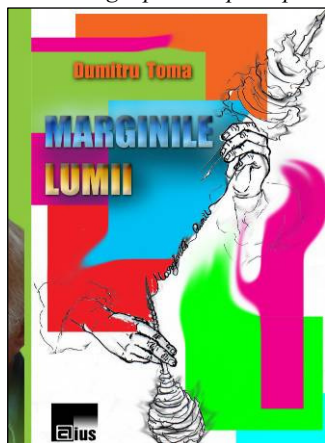
să lase, în această parte de început, limbajul să curgă eminescian și cu volute teogonice. Cum universul se încearcă cu fiecare om, tot astfel și totalitatea se caută și mijeste în fiecare parte și început. Sub presiunea ei se avansează spre punctul de origine a lumii și omului și se caută aducerea lui în conștiință ca temei a ceea ce **desparte și leagă**. Din acel punct de origine pornesc **contrastul dialectic** și **totalitatea ca proces**. Există o vreme, a pragului **trecerii și petrecerii**, când sufletul se desparte de trup, și mai degrabă o alta, a **gândirii** ce recuză „*mălul nostru*”, când omului i se arată acestea, în ceața și-n noaptea dinapoi, ca **destin ontic**: „*O lumină cât un sâmbur cu-ntuneric la mijloc / În care să-ncape toate, împreună, la un loc – // Și obiele și găitane scăpărate pe amnar, / În*

bumbacul de pe fusul ce ne răsuțește iar / Și ne poartă peste praguri, peste ce gândirea poate, / Înspre-o apă-n care-ncape ce-au vrut sâmbetele toate”, (**Au vrut sâmbetele toate**, s.n.). Există un continuu proces a tot și toate, la care omul, ca ființă gânditoare, participă. Prin alegerea cunoașterii, cu moartea deopotrivă, și a destinului creator prin gând și moarte, omul ajunge să fie făptura pizmuită în univers. În această pizmă, în aceste zâmbete ce i se poartă, consistă forța negativului care se preschimbă în afirmativ și puțină sa de a participa, pe măsură, la Marea Dramă Divină, de facere și refacere a sa și a lumii. În această participare și proces sunt faze când se poate vedea dincolo de aparențe și reprezentări, când se pot surprinde contrastele în funcțiune și se poate percepe în domeniul sensibilului țesătura suprasensibilului, în umbra →

materiei, lumina spiritului. Și dintre aceste posibilități, dintre aceste „daruri”, poematicele este unul.

Dumitru Toma, ca un țăran ce ridică privirea spre cer și multe i se năzar, se pomenește cu cuvintele căzându-i de la această înălțime: „Doamne, fie ce-o fi dar să știi că eu pot / Și din inima beznei la lumină Te scot”, (**Fie ce-o fie**). Nu-i superbie, ci înțelegere exactă și plecare smerită, când omul simte că divinul strălucește prin sine și că are nevoie de el, că și-ntr-o mână de țărană tremură aburul Sfânt, că și cu o bucată de lut ajuns albastru se poate împlini lumea: „Pragurile dinspre mine / Sunt cât zarea și nu sunt, / M-au făcut un lut albastru / Care seamănă a unt // Și pe care-l cer zugravii / Când icoanele lor crapă / Să le dregă pe sub pleoapă / Zărilor să le încapă... // Și e rar și-l sorb sitarii / De sub maluri, de sub dâmb, / Și e cum e cerul gurii / Unde apa jură strâmb – // Greu și stins ca ofu-n șale, / Uns în câte poți cuprinde / Între scândurile sale / Când se strânge și se-ntinde.” (**Am ajuns un lut albastru**). Din sensul acestei participări, chiar cu trecerea și petrecerea omului, și din plecarea îngândurată a frunții se ridică poezia sa smerită, sub chip de *doină*.

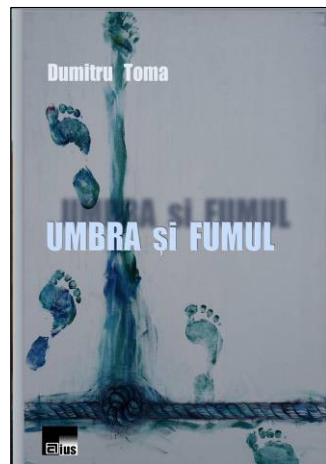

Vorbele par spuse și re-spuse; legănarea lor, adulecătoare de veșnicie; muzicismul, o vrajă căzută pe lucruri; iar sensurile, ca părțile unei monede rupte spre îmbinare și recunoaștere, sunt înveșmântate în pânza subțire de borangic trecută prin apele luminii ortodoxe.

Chiar dualitățile fenomenelor naturii, percepute astfel de simțul comun, se răstoarnă în subiectivitatea reprezentării și a conștiinței și simultan se reîntorc pe căile obiectivării, proprii actelor dramei divine la care este înscrisă participarea omenească, pe traseul refacerii unității. Spre evidență: „**Este noapte** și-ntr-o doară degetele se-mpreună / Parc-ar vrea să prindă câmpul răvășit în spini de lună / Și să-l sperie chiar dacă nu-l apasă nicio vină / Sub răstăvul din mustața vântului care suspină. // **Sau e ziuă** și sunt plopii ce visează-n taină stele / Cât sperăm să ne răsfrângem în răcoarea din cișmele / Când se tulbură că scapă printre pietre umplând vadul / **Ca și cum** ar trece pragul Raiului înfrățit cu Iadul – / **Ca și cum** ar veni moartea să se pupe-n bot cu viața / Și din caier să ne tragă sucitura, carul, ața.” (**Este noapte când e ziuă**, s.n.).

Dumitru Toma luminează peste tot, în lumea aceasta „mare”, contraste care duc pe puneri la un loc, despărțiri care se neagă și se refac în unități, părți care se topesc în întreguri: „Cât albastru e în cer / Și cât soare spart în apă, / Câte stele-și dau lumina / Ca adâncul să le-ncapă...”, (**Câte stele-și dau lumina**); sau: „Vântul trece peste unde, / Fură cerul și-l înalță / Ca o pânză ce ascunde / Când e pusă peste față. // Și îngăduie păcatul / Că visarea și pământul / Au fost una stinsă-n altul / Să se lege începutul.” (**Trece vântul peste unde**). Viziunea este profund creștină, ortodoxă și sofianică, am zice după Lucian Blaga, atât și încă mai mult, divinul nu doar „coboară”, ci infuzează lumea cu modelul jertfei sale și simultan îl aduce pe om la participare: „Dinspre vatră către dâmb / Crește cucul la carâmb / Și scade cocleții-n jos, / De la inimă la os. // Îi întoarce și-i înfîșe / În lumina din cârlige / Și pe față și pe dos / Să iasă carâmb frumos; / Răurași cu roșu-n cui / Pentru lacrimile Lui, / Flori nălbite-n apa iei / Pentru dragostea Mariei... // Că-au lăsat-o îngerii / În

amiaza din suspin / Când s-au corcit sâmburii / Într-un fruct de pom străin.” (**Crește cucul la carâmb**, s.n.). Omul participă cu sine și prin gândire, una din căi fiind poematicele, dar, mai ales, prin mișcarea inerentă cuplului, din constituirea inițială, **bărbat – femeie**. Nu este locul desfacerii acestui traseu, dar el a băntuit mintea atâtor oameni și creatori, de-ar fi să ne amintim de funcția cununiei (cei cununați rămân astfel și „dincolo”), sau de sculptura **Adam și Eva**, a lui Brâncuși. Un cuplu „vertical”, unde Eva de pe arhitraba susținută de Adam are trăsături ale Maicii Domnului, un cuplu executat din lemn și așezat pe o bucată de marmură albă, ca pe o piatră în râul Iordanului. În fine, femeia din „cuplul” lui Dumitru Toma are funcția de separare și rodire, s-ar putea spune de *coiunctio oppositorum* (un poem, **Luna zise către Soare**, aduce generalizat mit al **Soarelui și Lunii**,

însă cu desfaceră conciu-lui spiralic pentru a se putea revărsa lumina și a se desfășura timpul, pentru a se lega contrastele), ea asigură răsucirea firului omenesc, luminând „în mic” jertfa „cea mare”, transmutând iubirea prin moarte în viață. E mult spus?, dar astfel se revarsă din cele mai multe versuri: „Sufletul să ți-l deznod / Și când este luna verde, / Trupul tău să prindă rod / Că eu nu mai am ce pierde.

// Și mă trec cu barba-n piept / În bătaia vântului, / Că încerc să le îndrept / Cu rodul pământului. // E făcut să mă slobod / În vârtoare și arșiță, / Trupul tău să prindă rod / Sub tufa de lămâiță... // Că de mult mi se năzare / Negura din luminiță / Și arșița din vârtoare / Într-o lacrimă de viță.” (**Trupul tău să prindă rod**); sau: „Te aștept să ieși din râu / Să te văd cum te îmbraci, / Când pe maluri rabdă-aprinse / Torțele de grâu și maci. // Vreau să știu de ești aceeași / Ce-a venit mai înspre ziuă / Și mi-a tras ca pe dimie / Toate visurile-n piuă; / Dintre maiuri prin livadă / Le-a purtat în larg ocol, / C-a intrat tot câmpu-n casă / Să mă roage să mă scol // Și să caut jos la apă, / Că degeaba stau și zac, / Când tu umbli despletită / Să-mi legi soarta de arac – // Sau de sus vii dezgolită / Și nimic nu îmi ascunzi, / Că de când te scalzi în scapăt / Niciodată nu te uzi.” (**Te aștept să ieși din râu**, s.n.).

Există un *eros* bine ascuns în poezia lui Dumitru Toma, de sorginte antică și creștină, în primul rând, de **a pune la olaltă** lucrurile făcute, lumea efectelor cu cea a cauzelor, sau preluând cuvintele eminesciene, ghemul absolut unul cu darea simultană a lui, și în al doilea rând, ca fiind **bune** cele bine făcute. Dar el vine și ca o adiere din cel din Marea Dramă Divină. Cuvântul în care se revarsă este unificator și la fel pune la un loc elementele materiale și făpturile vii, actele omenești cu legile și numele lor – în vederea configurării întregului, mai bine spus, sub presiunea absenței acestuia, ca să împlinească totalitatea. O lume în care se aud picurii infinității, ai veșniciei, zice poetul, o lume absorbită în infinitatea sa, dar ale cărei margini se împreună în gândirea și sufletul omului, în pieptul reînnoit al acestuia. („*Marginile lumii* sparte / În care de-atunci înot... // Și înot și iar înot / În vâpaia ce-a cuprins-o / Și mă arde peste tot; // Și la maluri nu ajung, / Că nu sunt și de departe / Orizonturi mă străpung.”, **Marginile lumii**.) Simplificând: ce e „dincolo” se varsă „aici” și ceea ce este „aici” se umple de lumină de „dincolo”. →

Contrastele nu lasă loc antinomiilor; continuu separările se afirmă și se neagă, pentru a se face vădite unități și totalități. Pentru a le surprinde poetic, Dumitru Toma și-a asumat exigența statorniciei ideii în cuvânt, proprie poeziei populare – prin vechime și anonimat – și aidoma celei intelectualist-ermetice – prin elevație personalizată. Din obiectivitatea acestora se hrănește lirismul său, de simplitate reflexivă și de complexitate omenească. Un lirism încărcat de o anume liniște metafizică, cu un muzicism adiacent ce și el leagă și totalizează. Astfel *se vede* omul în bună așezare sub cerul înstelat. De fapt, această ultimă parte a tripticului, prin omul luminat în „serviciul divin”, se suprapune celorlalte două, preluându-le sub cupola **totalității**. Iar poemul ultim, **Este beznă în lumină**, încheie testamentar, dar fără închidere: „E lumină din lumină și în miezu-i este beznă / Ce mă țese ca-n gogoasă de la creștet pân-la gleznă / Și aștept pânzit în giulgiu-i ca să-i crape borangicul / Să văd marginile lumii cum se joacă de-a nimicul... // De-a nimicul și de-a totul când și-arată ziua zimții / Într-o apă ce botează harul, pietrele și sfinții, / Și le lasă încurcate lăstărișuri și paragini / Să-și ascută-n carnea noastră colții vetrele din margini.”

DUMITRU VELEA

NICOLAE BĂLAȘA, UN PROZATOR CU ȘTAIF

Cele șapte romane ale scriitorului Nicolae Bălașa, deși abordează subiecte total diferite, din spațiile complexe ale existenței românești, de la sate și orașe, instituții culturale proeminente, au o singură axă metodologică – povestirea. Oricât de complexă se prezintă ea, în diferențierile de abordare, povestirea nu dispare programatic. Autorul, cu o pregătire de specialitate în domeniul comunicării, a transferat vizibil povestirea de tip clasic, care trecea prin transfer al realului invocat, spre imaginar, într-un impuls catalitic al dezbaterii la vedere. Metoda este a eseului, pe care englezii, apoi americanii, în epocile moderne, au folosit-o cu prestigioase realizări. Orice s-ar spune și de către oricine, avizat sau nu, realitatea existentă (parțial sau total), cea imaginativă, demonstrativă, dincolo de cauza directă, rămâne programatoare pentru texte literare care să susțină durabil asemenea fațete ale prozei.

Deschiderea spre literar presupune – în perioada actuală (!) – stăpânire, nu atât de informație specializată, cât putere de interpretare, de a impune formulări, limbaje adecvate care au semnificații. Trecerea romancierului prin medii sociale, profesionale, cu irizări în spații multiple, ține de capacitatea analizei, a producției de... vorbire cu sens.

Mi-am procurat aceste mici eșantioane teoretice, consultând îndeaproape, cu viu interes, romanul al șaptelea, semnat Nicolae Bălașa, intitulat ca un poem în proză: **Viața ca iluzie și clipa ca destin**, Editura „Măiastra”, Târgu Jiu, 2011, 184 pagini.

Față de celelalte scrieri ale sale, acesta iese din canoanele știute, din interiorul țării noastre, și își plasează personajele într-un mediu specializat – un colocviu internațional de comunicare, care s-a desfășurat la Montpellier.

Pe autor nu-l interesează decât „în trecere” spațiile franceze în care a viețuit un timp limitat. De ce? Fiindcă este acut interesat, și în această privință, de grăitoare comparații, cu ceea ce a lăsat în România și în spațiul est european. La acest capitol, îl ajută istoria, oricât a fost de mășteră, geografia și politica sucită, adesea distrugătoare, fără vreo muștrare. Numai că Nicolae Bălașa, având bine clarificate ligamentele politicii, în epocile moderne, din țările lumii, și ale marilor puteri, expres capitaliste, dezbate nu cauze, ci efecte. Eseul se instalează prin jocuri de idei, în cadrul cărora se găsesc identificați filosofi, istorici și geografi, conducători de popoare și națiuni, ca-ntr-un tur de orizont al definirii marginilor în care s-a mișcat lumea: Heidegger, Parmenide, Alexandru cel Mare, Pilat, Socrate, Dumnezeu, Iisus, Asia, Istanbul, Moscova, Siberia, Beijing, Shanghai, Pascal, Europa, Berlin, Marx.

Ca în orice oratorie, retorica se infiltrează ca în propria-i conferință. Și așa apar principiile, logica strânsă a demonstrațiilor, eliberarea aserțiunilor de vituperări stângace ori hazardate.

La o asemenea ținută academică a discursului narativ sunt excluse, chipurile, abaterile întâmplătoare. Și totuși, clipește pișcherlicește prozatorul, îngăduindu-și să citeze secvențe fie din înțelepciunea lui moș Gogu („Bă, n-ai să o duci niciodată bine dacă nu muncește altul pentru tine!”), fie a unei babe, de la el din sat („Bă, Marine, mai du-te, măi băiete, și tu la Biserică! Mai roagă-te la Dumnezeu, că prea ești dus, mumă!”).

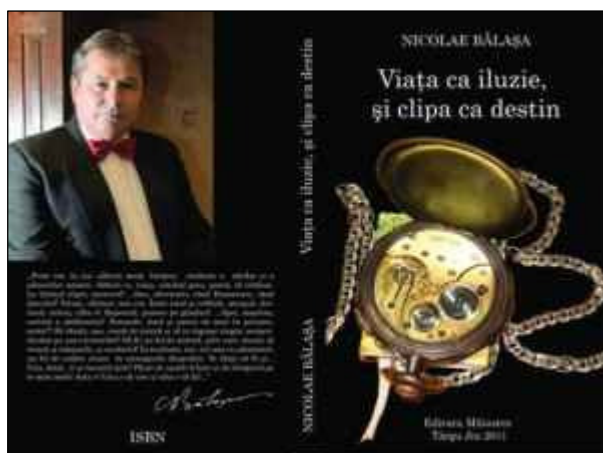
De ce prozatorul i-a oferit babei o asemenea partitură? Deoarece, mai înainte, cugetând ori scriind, în spirit reflexiv, Nicolae Bălașa reținuse: „Căutăm în beznă, scântea, cu gândul că doar-doar, însă singurele noastre semne trimise în univers sunt cele lăsate de piroaiele răstignirii. De altfel, lumea, de când e lumea, s-a tot frământat, încoace și-n acolo, ca să mai capete, măcar, un gram de minte. Și minte, neam! – vorba unei babe...”.

Deja, stilul indirect liber se instalează confortabil! (În roman sunt zeci de asemenea exemple, să le numim parafraze la anumite limbaje deja cunoscute).

Epicentrul romanului îl ocupă și-l dezvoltă, într-un mod clasic, iubirea, rațiunea ei, obligațiile, speranțele, avatarurile încheării unui cuplu. El-Nick (un *alter ego* retușat, deși pare un portret în oglinda de cristal), ea – Olesya, o româncă din Cernăuți, prietenă bună cu Yanina din Odesa.

Felul cum se încheagă prietenia, apoi dragostea celor doi – el, profesor român, ea profesoară în Ucraina – evidențiază victoria lor ca pe un blam dat celor bogați veniți și ei la simpozion: nemți, englezi, francezi și câțiva italieni. Compătimitor, începând de la sine, romancierul se exprimă: „Singuratici, temători, dar, totuși, alături, eu, român, niște blonde ucrainiene și câțiva rățăciți de turci, rămași, parcă, bezmetici, de când a căzut Constantinopolul sau Imperiul Otoman”.

După expunerea *ex cathedra*, eul creator începe procesul cunoașterii. Ca odinioară la Balzac sau Rebreanu, spațiul înconjurător îl reprezintă strada în cele două ipostaze: populată până la sufocare, doar ne aflăm într-un oraș important – Montpellier!, și degajată până la a fi pustie. →

Secvența a doua face posibilă apariția actanților în vizorul protagonistului. Erau două tinere frumoase – Olesya și Yanina. Observatorul de serviciu le trasează numaidecât particularitățile vii, inclusiv cazuistica identității lor în istorie și-n politică.

De aici în acolo, fulgurațiile politice poposesc cu asupra de măsură, înclinând disertația, nu odată, spre specificul național al românilor. Chiar și în controversele lui cu ele, secvențial doar cu ucrainianca Yanina, înmulțite alternativ cu Olesya, înviorază neprevăzut narațiunea. Ea înaintează... productiv, scriitorul deconspirând teoria „facerii” unei lumi literare, fără modele anterioare.

Conform tradiției românești, după ce tinerii conchid că vor să-și ducă viața împreună pentru totdeauna, se apelează la etapele premergătoare consfințirii deciziei luate.

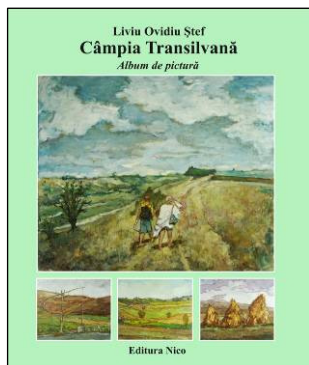
Scriitorul vine cu suspansul. Textul se încarcă de tensiune: acțiune și reflecții, frământări în neliniște și hotărâri. Despărțirea este iminentă! Deși fiecare trăiește în țara lui, comunicarea oficiată cu... telefonul mobil îi ține un timp în mrejele speranței, a retoricii asumate pe cont propriu. Un accident nefericit, produs în cadrul unor mișcări de stradă, în Ucraina, pune sub semnul întrebării însăși existența Olesyei. Odată aflată vestea, iubitul Nick se mobilizează, în fel și chip, doar simțea că trebuie să fie tată!, și reușește să se găsească în aceeași cameră de spital cu femeia visurilor sale. Așadar, salvare reușită.

Schematic, romanul ar prezenta următoarele cadre: *întâmplare* (în Franța) – *căutare* (de către Nick) – *hotărâre* (amândoi) – *întâmplare* (Ucraina, România).

Romanul oferă elegante disertații, o bogată dialogie, dar și inserții ale unor descrieri, toate gravitând în jurul titlului. El va fi fost întâiul sau i-a urmat textului?

MARIAN BARBU

Dr. Liviu Ovidiu Ștef și „Câmpia Transilvană”

După ce a imortalizat pe pânză imagini ale bisericilor de lemn din județul Mureș, ale satului săsesc, ale Cetății Medievale a Sighișoarei, aducându-le și în pagina de album, Liviu Ovidiu Ștef și-a mai asumat o provocare, nu mai puțin dificilă, de a găsi imagini ale Câmpiei Transilvane ilustrative, reprezentative,

pentru a fi fixate în culoare pe pânză.

Ciclul de lucrări astfel realizat, șaiszeci la număr, sunt și document, istorie, dar și artă, depunând mărturie despre ceea ce înseamnă Câmpia Transilvană, în viziune picturală.

Ca și în cazul demersurilor anterioare, și de această dată lucrările, care au fost expuse mai întâi în Galeria de Artă „Unirea”, din Târgu-Mureș, au ajuns și într-un album, realizat, ca de fiecare dată, cu mult profesionalism de autorul însuși, tipărit fiind, în condiții grafice impecabile la S.C. Intermedia Group din Târgu-Mureș.

Se dă astfel viață mai lungă și vizibilitate mai bună lucrărilor sale, care intră, editorial, într-un circuit mai mare, pe care nicio galerie nu l-ar putea asigura.

N. BĂCIUȚ

BEATRICE SILVIA SORESCU, O POETĂ PE BALANSOARUL... CRITICII

În recent apăruta carte – *Rădăcini cu mirări și miresme*, (Ed. Măiastra, Tg. Jiu, 2011, 98 p.) – poeta **Beatrice-Silvia Sorescu** clasicizează folositor, în principiu, pentru vârstele fragede ale copiilor. De aceea, coboară cu vădită bucurie

în „lumea celor care nu cuvântă”, a florilor, desfrunzește ori îmbogățește tot ce i se pare meritoriu de a intra în categoria frumosului nealterat. Gingășia, personalizarea, prin personificări elegante, suita de epitețe, metafore chibzuite intră pe cadre sau registre poetice, ușor de reținut.

De mai multă vreme, fiind profesoară de limba română, având prestanța cuvântului rostit, Beatrice-Silvia Sorescu a înțeles extrem de natural beneficiile estetice ale textelor scrise. Așa încât, ordinea cuvintelor din acest volum ne apare ca fiind fixată parcă numai așa. Orice schimbare s-ar opera devine caducă, lipsită de sens. Multe poezii, cu o încărcătură lirică vizibilă, sunt compuse într-o cheie atât de simplă, că și tu ai iluzia compunerii pe loc a unei variante similare. Numai că, în final, îți retractezi gândul, renunțând la... pasișă. În fața consacrațiilor, se stă mai deoparte! De ce? Fiindcă profesoara a citit cu mare atenție poezie, în special pe cea dedicată copiilor. Și acest volum este redactat prin diferențiere față de scrierile anterioare bine cunoscute. Poezia „Hoțul”, din trei catrene, având rimă împerecheată, cu o tonalitate jucăușă, dată de trohei, vizează... vântul. În năzdrăvăniile lui arhicunoscute, a furat o prăjitură pufoasă, dintr-o farfurie. Păgubașul – copilul nedumerit. Deîndată, a trecut de la îmbufnare, la mare supărare! O clipă de răzgândire și copilul se luminează pe loc: „Pesemne că i-a fost foame / De le-a luat în ziua mare / Și m-a lăsat nemâncat”. Conclusiv, dar și confesiv. Deh, sinceritatea vârstei!

Approape că fiecare pasăre, liberă în sălbăciea ei, găză, animal de curte, de pădure, obiecte și ființe dragi din rândul celor știute, văzute sau nevăzute, primește drept de preemțiune în catalogul liric al profesoarei.

Reproduc o gingașă poemă... coșbuciană, din care se degajă felul de autoapreciere a unei fete, care simte că începe să se maturizeze: „Sunt o bună gospodină! / Mama m-a-nvățat de toate! / Să șterg praful prin vitrină, / Să calc rufele spălate. // Când lipsește mama mea, / Dau cu mătura prin tindă. / Mă gândesc, frumos să-i stea, / și mă uit și în oglindă”. (*Gospodina fudulă*)

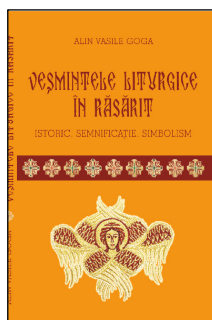
O altă poemă – *Să știți*, ne-ntoarce la *Concert în luncă*, de Vasile Alecsandri. Universul invocat nu mai este al florilor, ci al păsărilor din Delta Dunării: „Să știți, în Deltă-i Gală mare! / Tot păsăretu-i adunat / Să spună tot, cu mic, cu mare, / De-un an, ce a realizat. // Întâi, venit-au pelicanii / Cu pantofi noi, portocalii / Apoi, aliniați, bătlanii / Ce-aveau o droaie de copii”.

Luminiscența florilor, mișcarea continuă a găzelor, a insectelor, înțelepciunea unor animale, proiecția terestră a unor fenomene ale naturii, dincolo de noi, viețuitoarii, se regăsesc umanizate într-un mod delicat. Toate supravegheate de o particulară sensibilitate pe care poeta Beatrice-Silvia Sorescu o stăpânește într-o deplină cauză a maturității.

MARIAN BARBU

Filtre VEȘMINTELE LITURGICE ÎN RĂSĂRIT

Cartea pe care domnul Alin Vasile Goga ne-o propune spre lectură (*Veșmintele liturgice în Răsărit*, Ed. Nico, 2011) se vrea a fi o conștientizare asupra simbolismului și a valorii sacrale a veșmintelor sacre. Veșmintele liturgice poartă în ele amprenta ambianței sacrale din spațiul eclezial, unde ele își au rolul și locul. Haina sacră este imaginea hainei paradisiace, ca o condiție a apropierii de Dumnezeu. Ea reprezintă decența și smerenia slujitorului, după modelul *muntelui Horeb*, unde Moise își păstrează haina, simbolul smereniei, dar își aruncă orgoliul, subsumat în purtarea sandalelor. Hainele devin astfel pline de lumină, pnevmatofore, ca unele care participă la revărsarea

treapta preoției, oricare ar fi ea (diacon, preot sau episcop).

Scopul cărții lui Alin Vasile Goga este acela de a apleca privirea spre sfințenia hainei, într-o lume în care valoarea veșmintelor a devenit una pur estetică și senzorială. Trăim într-o lume care a pierdut simbolismul hainelor și sacralitatea lor. Poporul nostru a avut permanent sentimentul veșmintelor, care trebuie să aibă *amirosul liturghiei*. Haina țaranului,

harică din cadrul revelației. Hainele nu sunt sfinte intrinsec, prin ele însele, ci numai prin purtarea lor la slujba sfântă de către slujitorul chemat haric la

asa cum comentează părintele Dumitru Stăniloae, este legată de umbra sacră a bisericii de lemn.

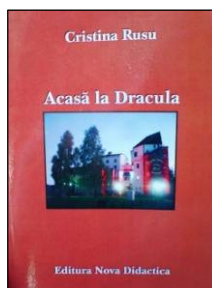
Astăzi, din păcate, haina s-a vulgarizat, pierzându-și sobrietatea și suplețea ei de odinioară, precum și sensul ei sacru. Omul contemporan nu mai reflectă prin veșmintele lui axiologia unei ființe legate ontologic de sacralitate. Acest lucru dorește autorul cărții să îl facă: să se aplece spre veșmintele liturgice, pentru ca apoi să ne dea posibilitatea de a continua reflecția noastră spre veșmintele cotidiene, ca o umbră a liturgicului. Este o carte care te provoacă spre meditație, care te duce dinspre biserică spre casă, dinspre veșmintele sacerdotale spre cele personale, dintre sacru spre profan.

pr. prof. univ. dr. EMIL JURCAN

Piatra Fântânele – acasă la Dracula

Profesoară de geografie, Cristina Rusu propune, prin volumul „Acasă la Dracula”, apărut la Editura Nova Didactica, o reîntoarcere la adevăr prin redescoperirea mitului Dracula, acolo unde-și are rădăcinile, în Pasul Tihuța. Cartea, prefată de prof. Ioan Seni, se bazează doar pe faptele concrete, începând cu publicarea romanului „Dracula” al scriitorului Bram Stoker, a cărui acțiune se petrece în Pasul Bârgăului, unde vampirul își avea castelul și care era „un ținut din ce în ce mai sălbatic și mai pustiu. Multe prăpăstii mari și ametoitoare, multe cascade, de parcă natura ar fi serbat cândva un carnaval”. Apoi, personajul principal, Jonathan Harker, poposește într-una din seri la Hotelul „Coroana de Aur” din Bistrița. În carte nu se spune nicăieri că Dracula ar fi Vlad Țepeș, ci se specifică doar că ar fi rudă cu domnitorul. De altfel, este confirmat de către istorici faptul că, deși Branul este asociat cu Castelul lui Dracula, Vlad Țepeș nu a pus niciodată piciorul acolo. Mitul lui Dracula la Bran este o invenție a autorităților române, care au lansat ideea după revoluție.

Cristina Rusu are meritul de a face lumină în acest caz, mergând pe firul istoriei, începând cu tatăl lui Țepeș, Vlad al II-lea, cunoscut sub numele de Vlad Dracul, fiul lui Mircea cel Bătrân, până la domnia lui

istoricii fiind părtași la acest neadevăr tocmai pentru a atrage turiști. Interesant este faptul că scriitoarea aduce în fața cititorilor legende legate de strigoi. O parte dintre acestea sunt culese din județul Bistrița-Năsăud, de pe Valea Ilișua. Astfel, găsim o căsătorie de conveniență între o fată și un băiat frumos și bogat, care la un moment dat, la munca câmpului, se transformă într-un câine mare, care o atacă pe fată. Indiferent cum ar fi strigoiul, de apă sau de pământ, singurul mod de apărare era usturoiul sau înțepătura, pentru a se scurge sânge. Mitul vampirului este prezent și în literatură, amintind aici doar romanele „Domnișoara Christina” de Mircea Eliade și „Castelul din Carpați” de Jules Verne. În practică, mitul Dracula a fost pus în județul nostru de baronul Alexandru Misiuga, care a început să facă schițe ale celor două hoteluri imaginate de scriitorul irlandez, după ce turiști englezi au venit pe urmele lui Dracula. În anul 1974, mitul Dracula a prins viață la

Vlad Țepeș. Deși nu s-a găsit legătura cu Branul, aici au fost turnate multe filme, inclusiv „Interviu cu un vampir”, cu Tom Cruise,

Bistrița și, mai apoi, la Piatra Fântânele. Din păcate, baronul a trecut la cele veșnice înainte de a-și duce la bun sfârșit planul, acela al înființării unui parc cu tematică draculistă la Piatra Fântânele și o ecranizare a romanului Dracula cu actori români în același loc. Puțină lume știe că, la un moment dat, a fost interzis, la Castelul Dracula, să mai existe cavoul, deoarece o turistă elvețiancă a leșinat la vederea vampirului care a tâșnit din sicriu. Autoritățile comuniste au sigilat subsolul castelului. Castelul de pe Bârgău este singurul care are dreptul de a purta denumirea Dracula, însă, cu toate acestea autoritățile naționale susțin prea puțin turismul în județul nostru. Să nu uităm de salonul „Jonathan Harker” de la hotelul „Coroana de Aur”, aflat și el în ambianța romanului.

Cristina Rusu vine cu elemente concrete de promovare a turismului în județul nostru, pornind de la deviza „Piatra Fântânele – acasă la Dracula”. O carte care surprinde atât prin valoarea adevărului, cât și prin modul în care un profesor de geografie cu rezultate deosebite la nivel național reușește să aducă proiecte care ar putea fi puse ușor în practică. Cristina Rusu surprinde plăcut și în ipostaza de scriitor, cartea fiind croită ca o poveste despre personajele draculiste.

MENUȚ MAXIMINIAN

O casă a sufletului

Trăind în atmosfera satului tradițional, la Parva, Octavia Gheorghe a fost mereu părtaşă la o comuniune cu cele sfinte. Cel de-al treilea volum pe care-l semnează, „Casa sufletului meu”, apărut la Editura Karuna, este o dedicație de dragoste pentru Tatăl Ceresc. Cele 92 de poezii au un mesaj sufleteș de o mare sensibilitate, după cum declară în *Prefață* prof. Ana-Maria Șincari: „În iubirea de Dumnezeu, nu trebuie vorbe de fală/ Trebuie ceva concret, mai ales o faptă reală”. Aici, în casa poeziei, rugăciunea devine balsam pentru sufletul omului: „Să ne rugăm pentru noi și pentru alții/ Să ne rugăm să trăim frumos, ca frații”.

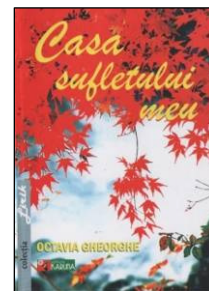
Atunci când povara apasă gândurile poetului, în atelierul de creație apare nădejdea în împlinire:

„Plâng, Doamne, de bucurie că ne-ai ascultat/ Plâng, Doamne, de bucurie că ne-ai ajutat”. Creștinul bun este omul păcii, omul lucrurilor bine făcute: „Un creștin bun, în dușmănie nu poate trăi/ Căci de aici pleacă ura, invidia și un război poate izbucni”. Cartea este dedicată copiilor și nepoților, lucru care se vede și din versuri: „Îl rog pe bunul Dumnezeu să se uite la familia mea/ Și la toți multă sănătate și liniște sufletească să ne dea”. Cu toții, în clipele noastre de comuniune cu tainele sfinte, luăm legătura cu Maica noastră: „Sfântă preacurată Maică, cad în genunchi și mă rog la tine/ Dă-mi preasfântă sănătate și-ți întoarce fața spre mine”. Ceea ce se remarcă la Octavia Gheorghe este mesajul pe care-l aduce versul, unul al bucuriei clipei de întâlnire cu Dumnezeu, al lucrurilor simple de care trebuie să ne bucurăm: „Semnul crucii îți dă liniște

și pace/ Iar cel ce semnul crucii-l face/ Apoi spune o rugăciune spre Dumnezeu/ Totdeauna va fi fericit, nu-i va fi greu”. Aproape în fiecare vers

este invocat Cel de Sus: „Trimite-mi, Doamne, a ta lumină/ Că și eu sunt fiica ta, nu sunt o străină”.

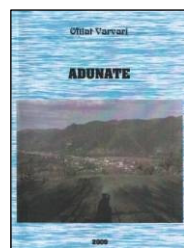
Cu siguranță, lumina a venit la Octavia Gheorghe, care se poate considera un om împlinit, un poet care redescoperă sensurile vieții: „Fiecare vers trebuie să atingă coarda sensibilă a cititorului/ Pentru a înțelege sentimentele nobile ale poetului/ Din suflet către suflet sunt transmise mesajele sale/ Și reflecții despre viața lui pune în valoare”.

Adunate

Profesorul Ofilat Varvari, din Măgura Ilvei, și-a adunat materialele științifice și publicistice într-un volum apărut la Editura Napoca Star. Intitulată chiar așa, „Adunate”, cartea surprinde prin multitudinea de informații din studii, comunicări științifice și referate pe o tematică variată, istorie, metodică, psiho-pedagogie, istorie literară. Se remarcă, în mod deosebit, studiul despre epopeea lui Ghilgameș, una dintre cele mai vechi scrieri ale omenirii de aproape 5000 ani.

Trecător prin două revoluții, Ofilat Varvari surprinde latura socială a comunității din care face parte și nu numai. Scriitorul, îndrăgostit de literatură, observă un personaj comun în romanul „Ion” de Liviu Rebreanu și în romanul „Dascălul din Blidar” de Darius Pop – Păscălașul, de altfel vorbește mult despre prietenia dintre cei doi scriitori ai meleagurilor noastre, înfiripată într-o vacanță de vară la Maieru. O mare parte dintre articolele din carte îi sunt

dedicate lui Darius Pop, muzicolog, dascăl și patriot, luptător înflăcărat pentru drepturile românilor transilvăneni, a cărui operă a fost reeditată de curând și lansată la Măgura Ilvei, odată cu dezvelirea bustului ce-i oglindește chipul. Apoi, Ofilat Varvari se oprește asupra manifestărilor organizate de Astra Năsăud, militând pentru deschiderea muzeelor de istorie spre școală, aici putând fi organizate lecții pentru înțelegerea noțiunilor istoriei patriei. Momentele importante prin care a trecut Transilvania sunt și ele zugrăvite în mod plăcut de autor. Dintre portretele creionate amintim pe cel al ilustrului dascăl Sever Ursu, de la Maieru, al profesoarei și poetei Gabriela Pușcaș, al actriței Ionela Nedelea, cu toții având în fibră sânge de ilvean. O carte care prezintă gândurile unui intelectual al județului Bistrița-Năsăud, un dascăl care nu a trecut degeaba prin vremuri.

Nazarica Munteanu și timpul literar

Scriitoarea Nazarica Munteanu a ajuns la cel de-al șaptelea volum. De această dată ne propune întâlnirea cu „Timpul... spectacolul răbdării”, prin intermediul Editurii „George Coșbuc”. Gânduri-rânduri care aștern dorința netrucată a omului de a străbate prin lumea oarbă întru căutarea viitorului. „O vană iluzie” spune scriitoarea, care propune prin intermediul unor pastile literare picături din suflet întru așteptarea timpului care va vindeca „durerea din oasele noastre”. Cu fiecare carte,

sau versuri în proză. La scriitoare, noaptea devine lumină, învățându-ne să fim mai buni, descoperindu-ne elanul vital care este principiul spiritual. Fiecare expunere este un antidot pentru aducerea fericirii supreme pe aripile unui timp care dezleagă mesajul luminii. Cartea stârnește atât prin titlurile alese la fiecare „pastilă”, care nu depășește două aliniate, cât și prin cuvintele

Nazarica Munteanu aduce o altă viziune asupra lumii, fie prin versuri, proză

meșteșugite care se odihnesc în aceste pagini, recunoscând autorul.

Binecuvântarea cerului și cântecul îngerilor răzbat de dincolo de lumea imediată, în taina umbrelor descoperind lumina salvatoare.

Prin această carte, Nazarica Munteanu se apropie și mai mult de scriitorul profesionist, dovedindu-ne că, la doar câțiva ani de la publicarea primei cărți, are un drum al ei, străbătut pas cu pas, individualizând-o în rândul scriitorilor bistrițeni și nu numai.

Pagină de

MENUȚ MAXIMINIAN

VALEA REGINELOR, POEZIA ROSEI LENTINI

Eugen Dorcescu ne propune un volum de poeme în limba română a poeziei Rosei Lentini^[1], traducere chibzuită din limba spaniolă, care aduce un argument liric în geografia literară a Europei, o antologie cu tristețe, apoi rezistență în fața evenimentelor contemporane, reînnoirea la coordonatele imperiului, ale istoriei care trădează prezentul prin motivele eterne.

Antologia ne prezintă, la început, pe scurt, viața și opera poetei, tandrețea versului în lumea europeană modernă, date care vin să informeze cititorul despre o lume aparte, o lume a visului străbătut de furtuni spirituale, de violența ultimă a lumii, de melancolia la marginea oceanului.

Un motto interesant pentru acest volum: *“Funcția cuvântului, dincolo de mica mizerie și mica tandrețe de a desemna aceasta sau aceea, e un act de iubire: să creeze prezență”* – Roberto Juarroz. Acest citat dezvăluie temele principale ale volumului: detenta prezenței, iubirea ca fulger târziu, mizeria zilnică transformată în poezie.

În prefață, Eugen Dorcescu face o analiză interesantă a poeziei scrise de Rosa Lentini și trimiterele sale sunt pertinente: „Pentru Ștefan Zweig, poetul “este un paratrăsnet solitar ce adună (...) întreaga tensiune atmosferică a focului sacru, și această forță este aproape întotdeauna mortală”. Zweig, Ștefan, 1999, 63. *La lucha contra el demonio. Hölderlin, Kleist. Nietzsche*. Barcelona: El Acantilado.

Mai multe date în acest sens ne aduce Karl Jaspers, notând că Van Gogh consideră de asemenea munca sa de pictor ca un “paratrăsnet”. Asumând încărcătura simbolică și transcendentă a fenomenelor amintite, Jaspers afirmă, în consonanță cu gândul conținut în poezia lui Hölderlin: “Acum, cel care se expune pericolului este chiar poetul: poate sfârși nimic, în timp ce misiunea sa constă tocmai în a capta divinul primejdios în forma poeziei și în a-l transmite ființelor umane într-un mod care să nu fie dăunător.” Jaspers, Karl, 2001, 198. *Genio artístico y locura*. Barcelona: El Acantilado. Citatul este important pentru că dezvăluie puterea poeziei, în general, de a prelua energiile debordante ale răului și a le transforma în versuri care schimbă mințile, inimile, lacrimile spre bine... Fraza este profundă și surprinde în acest context, dar focalizează lumile eterne ale poemului în poezia concretă a Rosei Lentini.

Antologia reține poeme din ciclurile: “Citind-o pe Alejandra Pizarnik”, 1999, “Caiet egiptean”, 2000, “Sudul spre mine”, 2001, “Cele patru roze”, “Venitul și piatra”, 2005

Titlurile dezvăluie ideile acestor poeme, sunt poeme care răscolesc cititorul prin profunzimea atmosferei poetice, este redată o altă insulă în lumea contemporană, insula protectoare, cea pe care se refugiază copiii poemului, insula cunoașterii prin versul luminat.

Lecturile, istoria, evenimentele imediate, brutale, sunt aduse în poezie de către Lentini, iar traducătorul, important poet contemporan, simte versul și lasă poemul să zburde, să curgă spre cititor în limba română, aproape la nivelul creației originale, cumva intacte, de sine stătătoare...

„Trebuie să scrii ca într-un legământ
săpând în umbră, cu lumina înăuntru.

Și zice: “iarna urcă prin mine”

și este mai în sine cu sine însăși.

Tăcerea ți-a luat în stăpânire poarta

șanțul și golul. Cineva trece

ca un lup cenușiu în noapte

cu puii săi jupuiți

în timp ce moartea îi cioplește oasele

ca pe niște sculpturi, ca pe niște flaute.”

Există un loc unde se formează întrupările poetice, o lume a poeziei concrete și lensele pliuri ale dublei memorii...

Urmărind poemele, descoperi versuri memorabile: a zămisli absența, după-amiaza îmbracă în aur grădinile, lumina strălucitoare care s-a scufundat în Egipt, Egiptul tindea spre stele ori se afunda în nisip, grăunțe de somn pe care ne sprijinim

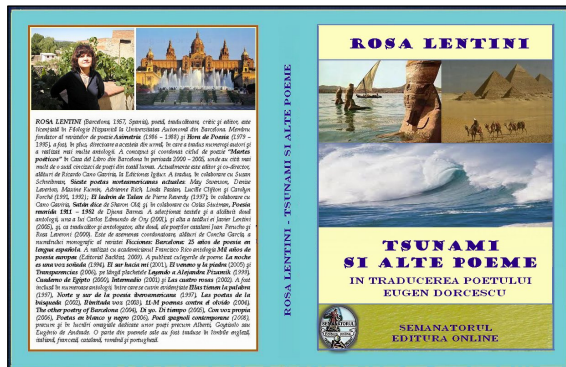
capul, apa a șlefuit cântecele, marea pasăre a crepusculului iluminează drumul de întoarcere, odihnindu-se cuvintele iau forma obiectelor...

Rosa Lentini este fascinată de trecerea și tăcerea imperiilor, e jocul divin care controlează lumea, istoria trecută care se reinventează în prezent, puterea și măreția care alunecă în ape și nisipuri, marile edicte inundate de timp, apoi ieșirea, salvarea prin poezie, credință, cântec. Tema Egiptului este una puternică, a fascinat oamenii pentru că le-a marcat destinele, iar imperiul actual ne marchează destinele fie că este în joc prestanța Statelor Unite, Europa, China, fie că este în joc moartea noastră cea de toate zilele. Prin poezia Rosei Lentini descoperi că puterea imperiului stă în fragilitatea sa... Se dezvăluie cititorului mecanismele imperiului, meandrele care îl desenează, deschiderile spre lume și Dumnezeu... Egiptul a fost o temă importantă în creștinism, dar și una în manualele de istorie lăsate în mâna păcătosului, o temă a eliberării de sub tirania sistemului...

„Din vechiul Egipt se remarcă geografia sa egocentrică. Desenul lumii în formă de triunghi cu un vârf în jos reunea cele două părți ale țării, cea înaltă și cea joasă. O linie în centru îl împărțea în două. Figura obținută din această reprezentare era cheia vieții, cheia întregii existențe. În termeni generali, nordul era bogat și sudul mult mai sărac. Marile capitale precum Memphis, Tebas ori Alexandria înflorau la frontieră pe malul Nilului sau în deltă aproape de mare. Egiptul tindea spre stele ori se afunda în nisip.” (*Cheia lumii*)

Eugen Dorcescu simte aceste poeme și le dă o atenție deosebită, versul plutește frumos în mintea cititorului, pătrunzător și tainic...→

CONSTANTIN STANCU

Fragilitatea ființei, ca și fragilitatea imperiului sunt testate prin tema *tsunami*, forțele necontrolate ale energiilor create, cele care mătură bulevardele istoriei și fac mereu curat în lume, pentru a conserva lumea, cu toate că individul, concret, e pus să reziste acestora, să biruie cumva, irațional și divin, e rezistența prin viața simplă, ca viață...

*„Mai târziu pe străduțe și pasaje
în casele dărâmate, sub pietre
și graiuri o călătorie amorțită:
fuziunea intimă cu noaptea, odihnă,
transparența intactă
a unei ape cu pești mai reci
mâna pe care nu izbutim s-o trezim”.* (Tsunami II)

Efortul poetului, a poetei, în lume este redat prin poemul *Hărți*, de fapt o privire de sus în istorie, un contur ieșit din ceața poemelor, în aceeași manieră precum în vremurile genezei. A privi detașat lumea este efortul suprem al omului, conștiința destinului său în univers.

*„Și priviri pe deasupra distanței
fiindcă prezențele îl susțin mai puțin pe om
decât cei absenți, atât de asemănători în liniștea lor
nașterii lumii
și precum izvoarele de asemenea liniile
de culori naufragiate*

spălate după un timp de nisip”.

Este o hartă a posibilului, o hartă eternă, dragostea se scrie la acest capăt de cer, pe aceste ulițe simple, iar timpul din care suntem alungați dă putere vieții, centrul plin de dorință și absență...

E un loc pentru cei care visează în *Valea Reginelor*, un Templu pentru **Femeile Faraon** care au marcat trecutul, au dat sens deșertului și mișcarea Nilului în istorie, o poveste care se va ivi înspre lumină...

Eugen Dorcescu notează în prefața volumului: „Memoria și copilăria se aliază în poem, se condensează, pentru a se preschimba în lemnul unor vâsle iute-trebuitoare, dar nici grădinile, nici poveștile lor nu sunt de ajutor, fiindcă nu-i lemn îndestulător pentru a ridica diguri. Doar pentru a arde. Pentru a ilumina un scurt răstimp, o clipă.”

Poezia Rosei Lentini luminează o clipă istoria imperiului cu limbajul special al celei care a străpuns *tsunami* cu puterea memoriei și a șoaptei...

[1] Rosa Lentini, *Antologia Rosa Lentini – Tsunami și alte poeme*, Editura online „Semănătorul” – 2011, poezie, traducere de Eugen Dorcescu.

Pași pe Terra

Stațiunea Saint-Gervais din Mont Blanc - acoperișul Europei

Orașul Saint-Gervais face parte din departamentul francez Haute-Savoie, situat în regiunea Ron-Alpi, la granița cu Elveția și Italia, un oraș spa, construit la răscrucea dintre secole, cu un patrimoniu bogat în clădiri tradiționale, biserica în stil baroc și zone pietonale. Hotelul Le Regina, de aproape 100 de ani, situat în centrul orașului St. Gervais, este în apropierea restaurantelor, a magazinelor, a telescaunului și a stației de autobuz.

Stațiunea este situată la altitudinea de 850 m, în inima zonei Evasion Mont-Blanc cu 445 km de pistă de schi. Cea mai înaltă pârtie pornește de la 2350 m altitudine. Aici găsim 65 km de pârtii deservite de 27 instalații de transport pe cablu, care fac legătura cu celelalte stațiuni din regiune. Snowboarderii se pot bucura de zăpadă în snowpark, iar copiii au la dispoziție cursuri individuale de schi.

Apa termală din Mont-Blanc irigă băile termale de peste 200 de ani. Datorită beneficiilor sale terapeutice, Saint-Gervais este singura stațiune balneară de altitudine din Alpi.

Cu clădirile sale de la începutul secolului trecut, caracterizate de eleganța acelei epoci, St. Gervais oferă vizitatorilor o panoramă de vis cu bogăția unei naturi luxuriante prin prezența maiestuoasă a muntelui Mont-Blanc, cel mai înalt vârf din

Alpi și din Europa de Vest, cu înălțimea de aproximativ 4810 m. Unul dintre mijloacele de transport în comun este tramvaiul, care oferă posibilitatea de deplasare pe parcursul întregului an, fiind o necesitate pentru toți vizitatorii din zonă.

Saint-Gervais pune la dispoziție o piscină acoperită, un patinoar – gazda clubului de hochei pe gheață Mont Blanc, care oferă șansa de a încerca unul dintre sporturile olimpice de iarnă – curling-ul.

În timpul verii, St. Gervais se transformă dintr-o stațiune a zăpezii în una cu peisaje alpine, păduri, pajiști cu flori și animale sălbatice. Parcul Merlet este unul favorit al iubitorilor de animale, cu 20 ha de peisaje naturale, neatinse, inclusiv cascade. Găsim aici trasee impresionante pentru drumeții, călărie sau ciclism montan. Se pot practica, de asemenea, tenisul, golful, tirul cu arcul, zborul cu parapanta și alpinismul. Este permis pescuitul și scăldatul în lacurile cu apa cristalină de munte.

Saint-Gervais nu este atât de izolat de agitația lumii moderne cum ar părea. Aeroportul din Geneva este doar la o oră distanță, iar la poalele muntelui găsim gara Le Fayet.

TATIANA SCURTU-MUNTEANU

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

(De ce) mereu Miorița?

(III)

Este îndeobște știut și deseori spus că un lucru, un fenomen, cu cât este mai deosebit, de mai mare audiență, cu atât este mai sancționat prin luări de poziții și pro și contra. Oponenții, frecvent și detractori de profesie, și mereu la pândă, de regulă teribiliști mereu în derivă, indivizi de bravadă în căutare veșnică de oportunități sinecurale care să-i și remarce măcar prin înjurături, trebuie să admită și ei că demersurile lor neavenite își aveau punctul de plecare tot în răsunetul fast al fenomenului, cu alte cuvinte și ei au fost *ab origine* impresionați, poate copleșiți de marile valori exprimate în adevăruri, dar, din lașitate dobândită, au renunțat la toate, s-au rezumat la recunoașterea propriilor personalități prin blamare și murdărire, ambele mai la îndemâna lor și mai profitabile. Treabă de Luciferi izgoniți din rai. Nu oricine își permite să atace *Miorița*. Faima copacului atrage după sine și faima securii care l-a doborât. Găselniță diavolească de-a lui Nichiperca cel Bătrân care și-a permis să pună sare în mările și oceanele făcute de Dumnezeu sau să împovăreze cu ghimpi trandafirii. Este și cazul *Mioriței* noastre, regina spiritualității românești, care va purta totdeauna coroana absolutului de sorginte omenească, deoarece, fiind vorba de virtuți și valențe filozofice și artistice de-ale oamenilor, și absolutul poate fi pământenizat și, ca în atâtea rânduri, și românizat. Cazul *Mioriței*, dominanta sufletului nostru, sinteza zestreii acestui suflet, însemnul definitoriu al inconfundabilității, legitimația în fața timpului și a spațiului, eul acestui popor și neam privit prin *Miorița* ca ființă indestructibilă și de sine stătătoare între alte ființe popoare, rude mai de aproape sau mai de departe cu noi. Par acestea a fi etichetări forțate prin dimensiunile lor, dar nu sunt, dacă ținem cont că, de veacuri, obiectivul lor, *Miorița*, a purtat simbolurile esențiale ale sufletului românesc. (Trebuie să mai spunem, și tot ca dintr-un început, fie și într-o paranteză, că suntem convinși de faptul că niciodată nu se va putea spune sau scrie totul despre *Miorița*, așa cum nu se va putea spune sau scrie despre toate ipostazele spirituale, unele consolidate până la osificare, ale poporului nostru, despre cuvintele multelor sale glasuri rostite sau rămase nerostite, dar de rostite, și care ar trebui franc și repede rostite, despre ființa poporului ca întreg și unicat, întregul reprezentând suma niciodată aceeași a vârfurilor sale, a *summum-urilor* lor – nu e niciun tâlc, dar nici vreun mof în faptul că le-am numit așa –, dintotdeauna existente și totdeauna în procese simultane de alte nașteri și de mortificări după tipul viețuirii în lume.) Orice înțeles sau tendință de înțeles, fie și doar părelnice în deslușire, se multiplică încă de pe pragul intuirii ei *ex-abrupto* în alte înțelesuri sau tendințe de înțelesuri care, la rândul lor, nu stau nici ele pe loc și reclamă urgentă receptare de către toate planurile vieții. Nicăieri ca în *Miorița*, punctul geometric, semnul grafic pe care toți ne grăbim să-l punem după sfârșitul unei judecăți, al unui sfârșit, fie și numai aparent, ca toate sfârșiturile, nu este mai iluzoriu și nu ferecă în el doar pentru a tenta și mai mult văzul lumii, nu ferecă, vorba vine,

că de fapt el însuși ne invită să-i ignorăm fragilele lacăte puse mereu peste ademenitorul *Dincolo*, mereu alt *Dincolo*, unul ascuns doar de un vâl cât o părere, vâl care nu ascunde, ci, dimpotrivă, cheamă stăruitor spre el. Fiindcă vârfurile, *summum-urile*, lumea – ce s-ar face lumea, mai ales, lumea sufletească fără ele? – reprezintă, ca visurile treziei, nu ale somnului, ținta tuturor aspirațiilor. Îndeplinirea, ajungerea, la propriu sau la figurat, pe creste certifică imediat drept victorii demitizările și rușinoasa umilire la care e supus vârful despuat de tainele lui și despersonalizat. Succesul egoist și atât de trâmbitat al controversatei victorii este însă, până și ca spectaculozitate, foarte departe de nobila caznă a urcușului. Iar în privința câștigului moral rezultat din acest demers deloc paradoxal, acesta rezidă tot în voluptatea efortului sisific. Dar dincolo de fulgurarea miezului de vară în miezul de iarnă, dincolo de satisfacțiile mari, dar găunoase și efemere, rămâne ceva cu adevărat de preț, însemnul căutării înscris prin numele temerarului fie pe succes, fie pe insucces. Hronicul eroilor mitologiei mai câștigă ceva, un nume care să rămână acolo ca imbold pentru muritorii de rând, atâta timp cât ei vor cutreiera neantul ca un nor de stropi de neant, adică mereu. Un succes neglijabil în cărțile necuprinsului, – a spus-o recent, dar cu alte cuvinte, unul dintre temerarii contemporani cu noi, dar uriaș prin majusculele sale în aur, că abia încap în ochii pământenilor – stă mărturie. Și e colosal pentru noi prin garantarea unui nou început. Hotărâtor însă, nu doar așa cum sugeram, este ce rămâne, cât rămâne, de ce a rămas și rămâne și ce dă, ce oferă. Iar prin izbânda lui, ciobănașul nostru rămâne și va rămâne, pentru că a dat ceea ce încă nu era scris cu niciun fel de semne, dar era citit și răscitit și de mulți înțeles ca un dar dumnezeiesc. A dat – zică-ne oricine orice, dar cuvântul nu poate și nu trebuie ocolit – a dat *românescul*, *românismul* numite – pentru o eventuală neutralizare – și specific național. Spre a proteja, vezi, Doamne! susceptibilitățile unor copilării politico-ideologice întârziate sau prea grăbite ale unor minți înfierbântate și speriate că le-ar rămâne trăsnaile văduve de oameni. →

Liebling, septembrie 2010

ȘTEFAN GOANȚĂ

Viața hărnică însă neobosită, fără să-i uite totuși pe oamenii pe care și-i luase în grijă. Venea, după obiceiul ei, de nicăieri și, fără să le ia în seamă păsurile sau mulțumirile, se ducea în drumul ei tot spre nicăieri. Două cuvinte, de fapt unul spus de două ori, dar care și așa tot nu spunea nimic. Până într-o zi când omul, de voie sau de nevoie, a zăbovit la un ceas de luminare divină în fața lui, a cuvântului, și cât pe-aci să se facă stană de gheață de atâta spaimă. Nu se aștepta ca tocmai vorba aceasta care, până acum, nu-i spusese nimic, să-și caște dintr-o dată o mie de guri în fața lui și să... Doamne, ferește și apără de ce ieșea din vorbele acelea! De fapt, nici nu se putea altfel. Un cuvânt cu atâtea lacăte pe el nu se putea să nu ascundă monștri. Frică, frică, dar tot îl trăgea așa pe om – om, ce să-i faci! – să rămână pe loc, la privit și la auzit, fie ajuns numai ochi și urechi. Reținut, se înțelege, tot de spaima care îl paraliza. I se părea că se tot trezește în dezmiardări de gheare de oțel numai înmuiate în miere. Și de atunci a început dumnealui să aibă cu adevărat de a face cu viața și viața cu el. «Stăi, fă, că-ți arăt eu ție!» (Asta o spunea viața din el, țâțâind însă din câteva balamale mai șubrede, că niciodată nu știi ce poți păți dacă te pui cu nebunul încă și turbat de frică.) Și tot din când în când: «Ba stăi tu, bațocura lumii, că îți arăt eu ție!» (Asta o spunea tot țâțâind din câteva balamale șubrede, curajul.) Și a început păruiala, ba și sângerarea. Cât să fie de-atunci? Nu prea mult, cam zece, douăzeci de vremi, de vecii cu tot tacâmul, puse una în capătul alteia care se lăsa în jos sub greutate. Își umpluse omul și scăfârliia și peștera de dumnezei și tot se mai adăugau alții. Dar de unul adevărat nici nu era vorba. Sau nu-l găsea? Și nu-l găsea, pentru că la căutare, ce e mai frumos pe lumea asta, mîntea nu prea îl ajuta pe om. Umbla dumnealui cu spaima și curajul în el de-a orbișul, de-a orbecăitul, de-a buzna, de-a târâșul, de-a fel și chip, după cum îl purtau cele două care nu-l puteau ține pe loc niciun stropșor de timp, umbla și, ca un făcut, da tot din hop în hop. Vedea în pom întâi crengile uscate și pe urmă, după ce se sătura de azvârlit în cele uscate, le vedea și pe cele pline de rod și dădea în ele. Abia nimerea, dacă nimerea într-o groapă pe care s-o astupe peste el vântul, ploaia și ce se mai îndura de un hoit. Dar nu era un oricine, era unul care mergea în două picioare și cu fruntea sus, frunte sub care se înfruntau cele două lucrături ale minții, frica de moarte și curajul tot de frica morții.

Încet, încet, cele două au împărțit oamenii în oștiri perechi, una contra alteia, și acum să te ții tâmbălău! Dar nu numai în tabere de războinici înarmați cu pietre și cu scurtături de moace și cu viclesuguri de copii neînțărcați, că doar la de-astea îi ducea capul – la cele deștepte ale animalelor din jur nu ajunseseră - ci și în fel de fel de alte cete care de care mai purtate de minte de-aia rea, că de cea bună era criză mare, cum a fost și este și acum. Iar de nărvul ăsta al mâncatului omului de către om nu s-au lăsat dumnealor, oamenii, niciodată, și puține speranțe ar fi că se vor lăsa, mai ales, acum. Iar de la o vreme, alde cutare și cutare ăștia, tot mai mâncăcioși și mai pofticioși de carne de om, au deprins și chichițele meșteșugului civilizat al omorâtului, și gustul

războiștei ce le-a plăcut lor mai mult și mai mult, și aproape toată *minticica* lor căpătată cu greu au pus-o și pe ea la bătaie în slujba omorului. Au trecut ani peste ani, iar dumnealor, tot cu frica și curajul în ei, și mai cocoși țănoși împintenați, înzăuați, împlătoșați și atârând de aur și de alte podoabe, și mai curcani, ca niște butoaie, înfoiați și împosocați și mai însetați de sânge. Ce nu fac frica și curajul când își amestecă puterile! Aținându-se pe de-alături, alți inși, mai strânși și mai nestrânși în cete, mult crescuți și ăștia în priceperile lor, habotniciți și sihăstriți în peșteri și zdrelindu-și genunchii și coatele în rugăciuni, cohorte sau însingurați cerșetori, știutori și dezlegători ai tainelor lumești, ghicitori, văzători și înainte și înapoi, cei cu farmece și descânțece, magicieni juruiți pe viață și dincolo de viață Diavolului, oameni de temut și ziua și noaptea, meșteri în a lua laptele de la caprele vecinului și rodul viilor și al pomilor altora, legători și dezlegători de boli și de bube de toate culorile, făcători și desfăcători în ale dragostei, vrăjitori care țăpăiau pe lângă tine până te sculai tu din boală și zăcere și cădeau ei, *doftori* și *doftoroaie* care vindecau alte *beteșiguri*, *brâncă*, *mătrici*, *izdat*, o boală neagră alungată pentru totdeauna de pe aici de Baba Zvâca, aia care le știa pe toate, numai să moară și ea nu. Dar se pricepea la ale altora, la lipitul căscăturilor și găurilor făcute în carne de sabie și suliță și care, ca să nu mai vorbim și de pus oasele rupte cap la cap, după ce capetele chele le erau scăldate, mai întâi, în lapte acru de să zbiere și în miere atunci picurată din fagure și în vin tare, scuipa de trei ori «Ptiu, ptiu, ptiu!» peste ele, să fie într-un ceas bun și începea să le pomădeze cu alifii și prafuri scumpe din sânge roșu de lăcustă verde, din unsoare de nevăstuică borțoasă, din scuipat de șarpe, din tocătură de muște verzi uscate și pisate în piuă sau în *pisolniiță*, din năpărlitură de broască răioasă văduvă și din câte și mai câte, că le mai uită omul, de-aia e om și e supus greșelii... Nu-i amestecăm însă aici în niciun caz – ne-ar bate Dumnezeu dacă am încerca – pe cei care au pus umărul la roata lumii și au împins, au împins căruța înainte, treabă începută din începutul începutului, de când binele a început să se aleagă de rău. O vorbă, numai o vorbă și despre ăia care aveau urechi și ochi numai ca să nu le vâjaie vijelia prin găurile ălea, că de făcut inventarul, cum se zice acum la numărătorele celor din Grădina Domnului, ar mai fi nevoie de încă o omenire lângă și peste asta puse amândouă să socotească, măcar o veșnicie de acum încolo, o vorbă, cum ziceam, și de firoșcoșii firoșcoșilor ăia care se țineau de înțelepții pomeniți să învețe de la aceștia sau să-i învețe și care erau încredințați că, dacă nu azi, mâine sau cel mai târziu până poimâine sau până la Sfântul Așteaptă, tot ce vor

atinge ei, fie și scârboșenii, se vor preface în aur, și încă o vorbă – că nu poți tăcea, dacă te-ai pornit, așa cum nu se poate opri nici cocoșul din cântat, dacă și-a slobozit glasul – o vorbă de întrebat: Unde am ajuns? Acum e acum, că de întrebat toți pot întreba, dar de răspuns, mai puțin. Nicăieri!

Foto: Petre Căpriță, „Marele tors” (Fragmente de timp antic)

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan al Episcopiei Covasnei și Harghitei

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, îmi amintesc de un cuvânt de învățătură pe care l-ați ținut după sfânta liturghie arhierască de la **Mănăstirea Mărcuș**, de lângă Sfântu Gheorghe, din **Duminica Sfinților Români**. Ați început binecuvântând clipa din duminica aceea când se prăznuia „chemarea poporului român la încreștinare”. Mai întâi, v-ați oprit la cuvântul Sfintei Evanghelii din duminica aceea și ați ajuns la afirmația că pruncii reprezintă lumina ochilor părinților. Vă rog să explicați pe larg această interpretare a pericopei evanghelice.

Î.P.S. Ioan: În **Duminica Sfinților Români**, a doua duminică după Rusalii, biserica noastră românească a rânduit să pomenim pe toți sfinții români, de la începuturile bisericii noastre ortodoxe până astăzi. Această pomenire coincide cu chemarea Apostolilor. În Sfânta Evanghelie care se citește în acea duminică, vedem cum Mântuitorul și-a chemat pe primii Săi Apostoli să-L urmeze. Spune Sfântul Evanghelist Matei că Mântuitorul se afla pe malul lacului Ghenizaretului și a văzut doi frați care pescuiau în mare, pe Petru și pe Andrei, și le-a făcut chemarea să vină după El. Consemnează Sfântul Evanghelist Matei că **au plecat după și cu Hristos chiar în clipa aceea**. A mers mai departe și a întâlnit, într-o altă corabie, alți doi frați, pe Iacob și pe Ioan, împreună cu bătrânul lor tată Zevedeu; își coseau, își reparau mreaja pentru pescuit. Le-a spus și acestor doi frați să vină după El. Consemnează, și pentru ei, Sfântul Evanghelist Matei că **îndată au plecat după Hristos**.

Iată două elemente de temporalitate care marchează începutul chemării de către Hristos a apostolilor la El. Primii doi frați, **în clipa aceea**, iar ceilalți doi frați, **îndată**. Oare ce-a fost în inima acestor frați, deveniți apoi Sfinți Apostoli, încât la un singur cuvânt, au lăsat totul și l-au urmat pe Hristos? Nu aflăm din contextul Evangheliei

ca Hristos să le fi promis ceva, să le fi zis – veniți după mine că am să vă dau atâția arginți, pe zi, pe săptămână, pe lună ș.a.m.d. Nimic - și totuși au lăsat totul. Apoi mai vedem un lucru care ne cutremură și astăzi: **Hristos a venit în lume pentru noi, să ne cheme la El**. A venit în lume să asculte rugăciunile părinților, ale mamelor care nu au prunci și se roagă lui Hristos să le rânduiască și lor darul vieții, darul nașterii de prunci. Și îl dă Hristos. Câte dintre femei au fost ascultate de Hristos și au avut în pânțe și apoi în brațe, fii! Dar iată că vedem că Hristos, ajungând în corabia unde era Zevedeu, îi ia pe cei doi fii. Cum ar fi aceasta? O fi greșit oare Hristos să lase un om bătrân singur, fără ajutor! Să-i ia sprijinul bătrânețelor lui și lumina ochilor lui! **Ce sunt pruncii? Lumina ochilor părinților**. Dacă i-ar spune cineva unei mame: dă-mi copilul sau dă-mi un ochi, ce-ai face, iubită mamă, când ai fi pusă într-o asemenea situație? Să alegi între ochii tăi și copilul din brațe ce urmează să ți-l răpească cineva! Ți-ai strânge copilul în brațe, l-ai privi, înlăcrimată, pentru ultima dată, și i-ai spune răufăcătorului: acum ia-mi ochii, l-am văzut și o să-l mai văd în cer.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, bătrânul Zevedeu nu a făcut nimic rău, și-a crescut copiii întru credință și în mila lui Dumnezeu, pregătindu-i pentru viață, totuși Hristos i-a luat fiii.

Î.P.S. Ioan: Bătrânul Zevedeu nu se ceartă cu Hristos, nu-L întreabă de ce-mi iei pruncii, pentru că deja sunt mari, i-am învățat să pescuiască, să-și câștige și ei cele de trebuință, hrană pentru familie. N-a spus nimic și i-a lăsat, iar ei s-au dus cu Hristos.

De aceea și credincioșii care au prunci, atunci când îi cheamă Hristos la El, nu-i mai opriți. Și vă întreb de atâtea ori: de ce nu vă lăsați pruncii să vină la Hristos? De ce, iubită mamă, când duminica, glasul duios al clopotului se aude peste sat, în loc să-i spui copilului tău vino cu mine la Hristos, îi spui mai stai ... în pat, dragul mamei, mai odihnește-te. **Lăsați copiii să vină la Mine, spune Hristos**.

Întreb credincioșii de multe ori de ce n-au venit cu pruncii la biserică, așa cum a venit Zevedeu cu cei doi prunci ai lui și i-a dat cu totul lui Hristos? **Încredințați-vă pruncii lui Hristos, iar nu diavolului!** Atunci când părinții pleacă la sfânta biserică și copiii rămân în fața televizorului sau a altor aparate, atunci ei nu sunt pe brațul lui Hristos, ci sunt, din nefericire, prinși în cea mai neagră gheară a diavolului care produce atâtea și atâtea răutăți pe pământ.

L. C.: Mi-a amintesc că, în duminica aceea, când se face și pomenirea tuturor sfinților români, Înaltpreasfinția Voastră a pus credincioșilor o întrebare surprinzătoare, anume dacă au cunoscut în viața aceasta vreun sfânt. Vă rog să reveniți la această problemă și să exemplificați cu date concrete. →

LUMINIȚA CORNEA

Foto: La Mănăstirea de la Izvorul Mureșului, în mijlocul credincioșilor

Î.P.S. Ioan: Atunci, i-am rugat pe credincioși să-mi spună dacă au cunoscut în viața aceasta vreun sfânt, prin satul sau orașul unde locuiesc, pe scara blocului etc. Au stat muți ca peștii, dar eu le-am spus că au văzut mulți sfinți. Apoi mamele fiecăruia dintre noi n-au fost sfinți? Dați cu pietre în ele! **Oare este cineva dintre noi care ar putea să dea cu pietre în mama lui? Niciunul.** Niciunul dintre noi n-am îndrăzni să dăm cu piatra în mama noastră. De ce? Pentru că a fost o sfântă mamă care ne-a crescut, ne-a dus la viață și, asemenea lui Zevedeu, ne-a dus apoi la Hristos. Cine oare v-a dus pe frăția voastră întâi la biserică dacă nu mama? De aceea mare praznic este în ziua când îi prăznuim pe toți sfinții care au trăit aici în Carpați, și de-o parte și de alta a lor. Îi prăznuim pe toți sfinții care s-au rugat lui Dumnezeu în graiul nostru românesc. Dar oare le-a fost ușor, în decursul secolelor, când vitregiile vremii au fost câteodată foarte grele? **Chiar de la început, după ce Apostolul Andrei a venit în părțile noastre și apoi alți misionari creștini, până la anul 313, mult sânge a curs de o parte și de alta a Carpaților.** Avem și mărturii scrise despre atâția sfinți din epoca primară a Bisericii, care au trecut la Domnul ca martiri, de aceea dacă te ridici mult la înălțime, planeta aceasta a noastră se vede, din Univers, albastră, dar undeva se vede cu picuri de sânge și partea aceea marchează spațiul nostru românesc, pentru că **mult sânge pentru credință s-a mai vărsat de o parte și de alta a Carpaților.** Au fost vremuri când pe Olt și pe Mureș nu curgea apă, ci curgea sânge, curgeau lacrimi și curgeau suspine.

Știți, vă aduceți aminte, din istoria mai recentă, despre trecerea la Domnul a voievodului Constantin Brâncoveanu cu cei patru fii ai săi și cu sfetnicul său Ianache. Pentru ce li s-au tăiat lor capul? Pentru ce oare? Pentru credința în Sfânta Treime Dumnezeu. Acum vă spun ce s-a întâmplat la poarta Raiului, după ce în ziua de 15 august, Adormirea Maicii Domnului, 1714, acești bărbați sfinți au fost martirizați la Constantinopol. În ziua aceea de **Adormirea Maicii Domnului**, spre seară, spre apusul soarelui, un înger al Domnului, care păzea poarta Raiului, a văzut un pâlce, un mănunchi de oameni care se îndrepta spre poarta Raiului. Și a spus îngerul lui Hristos – se văd în depărtare niște oameni venind spre poarta Raiului. Și a spus Hristos îngerului: Lasă-i să se apropie. Și când s-au apropiat, a spus îngerul: Doamne, ce fel de oameni or fi oare aceștia pentru că sunt fără cap? Au capul în mâini. Și atunci i-a spus Hristos îngerului: **Deschide-le poarta Raiului, să intre! Căci vine Brâncoveanu cu fiii săi. I-am chemat la nunta mea. Uită-te la ei cu ce straie frumoase românești au venit la nunta mea! Și-a intrat Brâncoveanu cu capul în mâini, la fel copiii săi și Ianache, sfetnicul, spunând: Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ți-am adus ca dar la nuntă capul meu și-al fiilor mei.** Și-a luat Hristos capul lui Brâncoveanu în mâinile Sale, l-a sărutat și-apoi i l-a pus pe umeri. Apoi a luat capul celuiilalt copil, celuiilalt și fiecăruia i-a pus capul tăiat de păgâni la loc. Și așa, astăzi, copiii săi sunt întru bucuria lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

L.C.: Știu că, în istoria noastră românească, au fost mulți jertfitori pentru credință, de aceea Mihai Eminescu mărturisea că „în lumea aceasta nu este nimic mai interesant decât istoria poporului nostru. Trecutul lui tot, tot este un șir neîntrerupt de martiri.” Mă întreb și vă

La slujba de binecuvântare de la Mănăstirea Valea Mare

În grădina Arhiepiscopiei din Miercurea Ciuc

întreb, Înaltpreasfințite Părinte, astăzi, ar mai putea face cineva un asemenea sacrificiu?

Î.P.S. Ioan: Pun și eu întrebarea: care dintre noi oare, dacă ni s-ar cere astăzi capul pentru credință, am fi în stare să-l punem jos?! Câți dintre noi? Mulți ne-am lepăda de credință, am fugi departe, numai să nu se atingă cineva de un fir de păr din capul nostru, nemaivorbind să ne și taie capul. Să ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea pace și viață liniștită, să nu se atingă sabia de trupurile noastre și ale copiilor noștri, să trăim cu toții în pace pe lumea aceasta.

Chiar dacă unii sfinți și-au dat chiar capul lui Hristos, dacă nu poți și dacă nu-ți va cere capul, să știi că inima fiecăruia dintre noi ne-o va cere. **Dă-I inima lui Hristos! Deschide-I larg porțile, să intre Hristos în inima ta!** Să facă Dumnezeu ca, atunci când vei ajunge, pe înserate, la Poarta Raiului, îngerul Domnului să-I dea de veste lui Hristos: Doamne, văd de departe un om îndreptându-se spre Poarta Raiului. Și să zică Hristos: Lasă-l să se apropie. Și iar să zică îngerul: Doamne, dar văd că are în mâini inima. Și spune Hristos: Lasă-l să intre că inima aceea a păstrat-o pentru mine! **Păstrați-vă inima pentru Hristos și duceți-i-o cu toții ca dar lui Hristos, pentru împărăția cea veșnică!**

MISTICA ÎN CULTURA PROFUNDĂ A ROMÂNILOR

Consemnări folcloristice (III)

Atestări ale misticii ortodoxe în legende

Busuiocul din muntele Nedeiului e o creație cultă din care filonul popular nu se poate distinge de intervenția livrescă. Asemenea par și *Legenda muntelui „Piatra arsă”* și *Retezatul*.

Muntele Tâmpa nu prezintă elemente mistice evidente. Și aici apar uriașii ca factor istoric și geomorfologic.

Muntele Urlea este în mod clar o creație cultă, patriotică, în care filonul popular lipsește.

Povestea muntelui Vâlcoi are ca fir epic fundamental întâmplările românului Vâlcoi, desigur, creștin, după o întâlnire cu Michiduță. Dincolo de anumite aspecte intenționat hazlii ale acestei legende, structura mistică pe care este construită este evidentă.

Vârful cu Dor nu este o legendă în sine, ci explicarea unei legende într-o interpretare personală a naratorului (Nicolae din Petroșița). Oricum, textul extrem de scurt nu permite nicio analiză din unghiul care ne interesează pentru lucrarea de față.

Babele este o creație cultă târzie, amestecată cu alta mai veche și cu unele motive populare. O încercare de analiză este automat improprie.

Stânca Cojocarului, legendă a ținutului Bicăzului, pare a nu conține elemente mistice evidente. Menționăm totuși denumirea unei forme de relief după o întâmplare tragică – asupra importanței căreia am stăruit mai sus – și apariția unei zicători, „ca dragostea cojocarului”.

Legenda *Stânca Corbiței* suferă de o influență târzie, modernizantă. Elementele mistice sunt mai puțin evidente, constituind substratul inițial pe care se construiesc o serie de motivații ale firului epic. Dincolo de problematica evident creștină a logodnei și a nunții și de remarcă interesantă din punct de vedere mistic „*n-a fost să fie*”, trebuie observat că se consideră normal ca și tătarul să respecte logodna și nunta. Purtarea fetei care, văzând că apărătorul ei a fost ucis, se sinucide, corespunde unor întâmplări destul de cunoscute din martirologiul creștin al primelor

veacuri, al căror exemplu a fost urmat de-a lungul timpului de multe femei creștine.

Legenda Detunatei, prezentată și ea fragmentar, include și comentarii culte, în final, dar și textul popular, la început. Și aici elementele mistice sunt evidente: căderea fetei de uriaș și stricarea cetății ridicată de ea, întâmplare ce urmează îndeaproape istorisirea biblică despre Babilon și stricarea lui (Facerea 11.4 și), invocarea lui Dumnezeu Cel care răzbuună (Deuteronom 32.35).

Stânca Dochiei și dragostea fecioarei este o legendă cu certe intervenții literare. Dincolo de orice dispută între cult și popular, fondul religios creștin este limpede.

Piatra babei prezintă un caracter contradictoriu. Cea prefăcută în piatră este o zână tânără, dar numele care se dă pietrei e de „*Piatra babei*”?! Deși elementele mistice evidente există, considerăm legenda îndoielnică (fie la culegere, fie la transcriere, fie printr-o contaminare sau prelucrare ulterioară). Desigur, este posibil să ne înșelăm, dar preferăm o rigurozitate suplimentară laxității.

Piatra fetei nu este o legendă culeasă de la un narator popular, ci o prezentare cultă a unor forme de relief, cu includerea unei legende care, populară sau nu, este prelucrată

Foto: Petre Căpriță, „Spre atemporal”, „Zbateră”

extrem (piatra aruncată de uriaș este „*aerolit*”, are „*câteva mii de metri cubi*”, purtarea unei fete „*a revoltat toată Brăila*”, „*cu vuiet și cu tunet, stânca despică văzduhul, în urmă rămân nori de praf, fulgere scânteiază din piatră, în frecarea ei cu aerul*” [s.n.]” ș.a.m.d.).

Pietrile muierilor pare și ea a suferi de unele interpolări culte, de inspirație națională (patriotică). Ca și în alte cazuri, preferăm a evita orice comentariu.

Turnul lui Butu este o legendă al cărei fundament mistic ortodox este mai mult decât evident. Dincolo de explicarea unui toponim, ea reamintește și faptul că întotdeauna sfârșesc tragic toate încercările de a rezolva problemele prin apelarea la magie sau vrăjitorie și mai ales încercările de a întoarce cursul firesc al lucrurilor prin asemenea practici. Puterea crucii, atât ca simbol material (obiect), cât și ca gest, definesc încă o dată caracterul ortodox al spiritualității acestei legende.

Cetățuia Stâncuței este o creație literară tipică. *Piscul Fetei*, deși mai aproape de filonul popular, pare a se încadra cu totul la aceeași categorie. Asemenea apare și *Scările lui Vodă*, ca o explicație cultă a unui toponim popular.

Șanțul „Brazda lui Novac” nu prezintă elemente mistice evidente.

Brazda lui Traian, cu toate că este un text scurt, prezintă o serie de elemente mistice evidente: „*a dat Dumnezeu de a răzbit voinicul*”, „*să te crucești, nu alta*”, „*capul spurcăciunii, în loc să piară [...] odată s-a vârat într-un stei de piatră*. Și de-acolo trimite și azi răutăți asupra oamenilor”. *Câmpul Radovanului* este o legendă legată de Mănăstirea Argeș.→

pr. drd. Mihai Andrei ALDEA

Colibița este o legendă ce are ca erou pe Ștefan cel Mare, iar gândirea creștină este prezentă în mod clar (Ștefan este „povățuit de o putere dumnezeiască”, face „multe minuni”, „mai știe Dumnezeu” cu câte neamuri a luptat etc.).

Huda Feciorilor, text foarte scurt, nu cuprinde niciun element mistic evident.

Groapa Mașa-Bâra este o repovestire, mult înflorită literar, a unei legende populare. Ca și în cazurile similare, evităm orice analiză suplimentară. *Poiana Țigăncii* este în aceeași situație.

Stânca Caprelor este o legendă populară pentru două toponime, Stânca Caprelor și Prăpastia lui Coroiu. Textul se referă la „un sihastru cu numele Cororiu” și este prezentat fragmentar, astfel încât este greu de stabilit dacă este o compoziție cultă ori populară. Legenda în sine este eminamente creștină, similară cu alte vieți ale sfinților devenite clasice.

Mucea lacului este, de asemenea, o legendă a cărei structură creștină fundamentală este evidentă.

Concluzii

Prima observație care se poate face după această analiză este a prezenței mai mult decât evidente a unei *gândiri* sau *spiritualități mistice* în legendele populare românești. Această prezență scade odată cu prelucrarea cultă a materialului brut popular. Una dintre marile probleme ale identificării structurii mistice ortodoxe este lipsa de cunoștințe în domeniu. Pare de necrezut ca o serie de elemente creștine mai mult decât izbitoare să fie trecute cu vederea sau interpretate – mai mult decât forțat! – ca păgâne, vreme de aproape două sute de ani. Am dat asemenea exemple referitor la tâlcuirea legendei *Poiana Negrii*, la originea sintagmei „să fi prins pe Dumnezeu de-un picior și nu i-ar fi părut așa de bine”, la paralela între ontogeneza toponimelor în Vechiul Testament și în cultura profundă românească, la caracterul clasic martiric al purtării eroinei din *Stânca Corbiței*, la raporturile dintre *Legenda Detunatei* și texte vechi-testamentare etc. Toate aceste observații sunt pentru noi, din punctul de vedere al teologiei, absolut izbitoare, pentru a nu spune chiar truisme. Cu toate acestea,

interpretările au ocolit cu mai multă sau mai puțină eleganță întreg teritoriul spiritualității ortodoxe, ceea ce, ne repetăm, poate părea de necrezut. În realitate însă, faptul nu este atât de uimitor. Până la Părintele

Dumitru Stăniloae și alți câțiva corifei ai spiritualității ortodoxe a secolului XX, a existat o prăpastie între cultura creată de Sfânta Tradiție în forma ei străveche și mediul cult. O serie de forme de gândire și cultură asimilate din vremuri străvechi de către români au fost, mai ales din secolul XVIII și până relativ de curând, greu accesibile sau chiar inaccesibile nu doar mediului cult, ci chiar majorității românilor. *Patericul*, *Limonariul*, *Viețile Sfinților*, chiar și *Sfintele Scripturi*, circulau până în sec. XVIII fie în română fie în slavonă, de multe ori copiate de mână, de multe ori tipărite. Din mănăstiri, schituri și biserici, prin gura duhovnicilor, prin glasul predicilor, prin povestiri din om în om sau prin citire directă se răspândeau în popor cu putere. Mai apoi, odată cu trecerea interesului elitelor politice și economice de la cultura ortodoxă la cea modernă grecească și franțuzească mai ales⁵, cu repetatele valuri ce au lovit Biserica⁶ și cu formele de cultură impuse oficial de către stat poporului, vechea cultură populară a început a fi tot mai puțin trăită și, implicit, mai puțin cunoscută. În epocă, marele gânditor

Mihai Eminescu a pus o întrebare fundamentală: „Oare tinerimea care astăzi își uită limba și datinele prin cafelele Parisului și care se va întoarce de acolo republicană și îmbuibată cu idei străine, răsărite din alte stări de lucruri, va mai fi în stare să înțeleagă pe acest popor, a cărui limbă și istorie n-o mai știe, ale cărui trebuințe nu le înțelege, ale cărui simțiri o lasă rece?” [Eminescu :161]

Dincolo de limbajul aspru eminescian rămâne ca o certă dilemă problema diferenței radicale între cultura sau culturile din vestul Europei și cultura profundă românească, problemă pe care am ridicat-o și altă dată⁷. Dincolo de eventuale abordări nostalgice ori, dimpotrivă, disprețuitoare, ale problemei, rămâne ca esență **faptul** diferenței dintre culturile în care se instruiă elitele Țării Românești și cultura populară în care trăiseră strămoșii lor și în care încă mai trăia o mare parte din popor (ce-i drept, în rapidă scădere⁸). Acest fapt este explicația interpretării faptelor de folclor din perspectiva unei spiritualități străine. De aici și contradicția între fondul real al folclorului românesc și exegezele apărute. Și dacă la nivelul discuției filozofice fiecare poate argumenta o poziție subiectivă chiar și în domeniul cercetării folclorice, la nivelul faptului, al situației concrete, este însă limpede, cum dovedește materialul ales, că fondul ortodox al culturii populare profunde românești este o realitate incontestabilă.

Putem concluziona că legendele populare observate relevă în mod cert existența unui fond mistic ortodox bine încheșat și fiindând ca parte inseparabilă a culturii profunde românești.

Foto: Petre Căpriță, “Meditație”

⁷ Trebuie să precizăm că cea românească nu este singura contradicție. Asemenea opoziție apare și între vechea cultură celtă creștină – din Irlanda, Țara Galilor, Scoția etc. – și culturile ulterioare medievală și respectiv modernă, precum și în multe alte cazuri. Nu ne propunem a analiza această situație **calitativ**, ci doar a prezenta **o stare de fapt**, de maximă importanță pentru cercetătorul obiectiv.

⁸ Astfel încât, la începutul celei de-a doua jumătăți a sec. XX, un iubitor și mare cunoscător al acestei culturi a putut face teribila afirmație: *cultura veche românească este dispărută astăzi* [Bernea, 1997:8].

⁵ Dacă putem spune așa, trecerea de la *Învățăturile lui Neagoe Basarab* la Aristofan, Bastilia și Moulin Rouge...

⁶ De la încercările de transformare a sfințelor lăcașuri în „întreprinderi mănăstirești” de fanarioți și până la intervențiile directe și încercările de desființare totală din a doua jumătate a sec. XIX.

Veniți de luați lumină din lumină!

Cartea „Pe cărarea Raiului – Convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ioan” (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010), deși abordează tematici teologice fundamentale, deci greoaie – care de-a lungul istoriei au solicitat intens cele mai luminate minți ale Bisericii (ierarhi, teologi, preoți, precum sfinții Nicolae, Atanasie, Spiridon ș.a., ca să pomenim doar câteva nume de mare notorietate ale veacului al IV-lea, cu contribuții hotărâtoare la finalizarea lucrărilor primului Sinod Ecumenic de la Niceea, 325) – în opinia mea trece cu notă maximă proba exigenței pe care orice autor și cartea sa o susțin în fața cititorului. Unele tematici comentate în prezenta carte, precum cele referitoare la Sfintele icoane, Sfânta Cruce, Maica Domnului, cu o pondere covârșitoare în cultul și doctrina bisericii noastre, au prilejuit de-a lungul istoriei nenumărate controverse.

Cartea nu este elaborată după documente stătute de arhivă, ci este un produs proaspăt, actual, conceput și elaborat în direct, la minut am putea spune, din inițiativa a doi foarte laborioși ostenitori în grădina Domnului și a Maicii Domnului. Este vorba despre Înaltpreasfințitul Ioan, Arhiepiscopul Covasnei și Harghitei, și despre profesoara Luminița Cornea din Sfântu Gheorghe, județul Covasna. Rezultatul respectivului dialog sau *Convorbiri* se citește cu mare interes și se gustă cu multă plăcere, asemenea unui fruct delicios, proaspăt cules din livadă.

Î.P.S. Ioan Selejan este unul dintre ierarhii de vârf ai bisericii și ai țării, un model de slujitor valoros, modest, apropiat de popor, care nu și-a lăsat mintea și ambițiile omeneste călăuzite și euforizate de aburii succesului efemer și deșert, cuvântul fiindu-i întotdeauna în consonanță cu fapta, adică da, ce este da, și nu, ce este nu. La rândul ei, doamna profesoară Luminița Cornea, doctor în filologie, născută și crescută în climatul de adâncă evlavie al unei familii preoțești – tatăl însuși fiind un foarte pasionat și talentat condeier – stăpânește cu ușurință și folosește cu abilitate terminologia religioasă și chiar teologică, înlesnind substanțial elaborarea cărții.

Parcurend cuprinsul acestei cărți sau *Convorbirile* dintre cei doi autori, ne apare în ochii minții imaginea de la Stejarul Mamvri și convorbirea pe care patriarhul Avraam a avut-o cu Dumnezeu, ascuns sub chipul celor Trei tineri.

Cartea este extrem de atractivă prin ineditul ei, în sensul că fiecare idee scoate la lumină un lucru nou sau în alt fel spus, față de cum l-au spus alții. O carte de convorbiri emană direct din minte și din inimă, intervievatul exprimând gânduri și simțăminte în premieră. Între primele tematici abordate este cea a *păcii*, concret ilustrată de către Mântuitorul prin *Fericirea* a șaptea: „Fericiti sunt făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Mt.V,9).

Î.P.S. Ioan afirmă că singura pace durabilă și adevărată este pacea în Hristos, deoarece între oameni „au fost

încheiate atâtea tratate de pace de-a lungul istoriei, dar s-a văzut în timp că nu au fost altceva decât false tratate de pace” (p.9). Pacea mai poate fi realizată și prin mijloace caritative, adică prin practicarea milei trupești și sufletești, săvârșite cu fapta și cu cuvântul, prin susținerea materială și morală a omului de lângă noi. Această idee este ilustrată prin pilda *Samarineanului milostiv* și este atribuită calității

de doctor a Sf. Evanghelist Luca, desigur, omul cel mai în măsură să înțeleagă și să simtă „cât de greu și cât de grav este să fii rănit și părăsit la o margine de drum” (p.12). De la învățătorul de lege, care nu știa cine este aproapele, învățăm că atunci când nu știm ceva, să ne îndreptăm către Mântuitorul, Cel ce are răspuns la toate întrebările. Î.P.S. Arhiepiscop Ioan strămută cu abilitate, din mers, pe „aproapele” de lângă noi, în noi înșine, chiar în inima noastră, după cuvântul Mântuitorului, care, după Înviere, nu li se adresează apostolilor cu cuvintele: „Rămân alături de voi, lângă voi”, ci le-a spus: „rămân cu voi și în voi”.

O altă tematică arzătoare dezbătută în cuprinsul cărții este *rugăciunea*, care ar trebui să ne fie tovarăș de călătorie pe întreg parcursul vieții, deoarece rugăciunea este pavăză și zid de apărare împotriva potrivnicilor, a primejdiilor și a necazurilor.

Pornind de la textul: „căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte vi se vor adăuga vouă”, Î.P.S. Sa își dovedește capacitatea de a selecta prioritățile care ar trebui să ne preocupe și pe care ar trebui să le abordăm în viață, dând întâietate valorilor nemuritoare, fără a neglija însă grija față de trup, ci dimpotrivă realizând un paralelism perfect, armonios, echilibrat între grija față de trup și cea față de suflet, cele două componente ale întregului uman, spunând: „un trup nehrănit este un trup bolnav, un suflet fără rugăciune este și el slăbit” (pag.17).

Referitor la *pomelnice*, afirmă că prioritare sunt pomelnicele și rugăciunile făcute pentru cei ce nu pot merge la biserică. Într-o atare situație ne asemănăm celor patru care l-au dus pe paralticul din Capernaum cu targa în fața lui Iisus. În acest caz, pomelnicul ține loc de targă, iar Hristos din Sf. Cuminecătură este același din Capernaum.

În ceea ce privește prezența *icoanelor* în școli, spitale, penitenciare, primării sau în alte instituții publice, Î.P.S. Ioan afirmă că România este țara lui Dumnezeu, țara icoanelor, în fiecare casă de român regăsindu-se o icoană „pe peretele dinspre răsărit, fiind împodobită cu maramă, cu ștergarul foarte frumos țesut în război, gătită cu fir de busuioc” (p.29).

Despre *Sf. Cruce* afirmă că este „**stindardul creștinilor**”. Părinții noștri nu au pus niciun alt semn pe turla bisericii decât Sfânta Cruce”, ori se știe că biserica este asimilată corăbiei lui Noe, prin care seminția umană a fost trecută din viață, prin moartea potopului, la o nouă viață. Și în creștinism, biserica se compară cu corabia lui Noe și este protejată de crucea suferințelor lui Iisus Hristos. →

Preot dr. PETRU PINCA

ADORMIREA FECIOAREI

- floricele de câmp -
Cicoare, măceș, albăstrie
smălțuind
liniștea câmpiei.

O boară de vis
rătăcită-n tre gene –
cină cu mama.

Adormire cuminte
sicriu de lacrimi –
Sfânta Fecioară.

Seri de Gustar,
Frunze murite.
Tăcere strivită sub tălpi.

Femeia singurei iubiri
numărându-și pașii
pe drumuri.

Greieri pe miriște
împart liniștea –
satul – fără cosași.

Casă cu oleandri.
Sihăstria Obcinei –
rai pământesc.

Dumnezeu și sfinții.

Vârful Toaca.
Mănăstire pe acoperiș.

Pe vremea păstoririi
rădăcinile -
cu vârful în cer.

Ușor ca o pasăre
dobândind bucuria
în Duhul.

Iarmarocul de jos.
Spațiul lăuntric -
clipe de har.

Reflectată-n ferestre
Pasărea nimănui -
mesaje în plisc.

Fântâna Fecioarei
loc de adumbrire
în Duhul.

A doua Bunăvestire
fericind-o
pe Maica Precista.

Gândul în cuvânt -
așa cum se prefiră
lumina-n ferestre.

Memoria sufletului
venerând chipul celest –

icoană.

Prinzând aripi
cuvântul divin
dinspre suflet la inimă.

Trasă de-un cal și fără
birjar
căruță cu roți
fără spițe.

Apa formând stalactite
urmând Calea Sării
în ocne.

Ochi de auroră mijind.
De pe suflete
curge noaptea.

Trei salturi deodată –
Taci,
ascultă și înțelege.
Măsura desăvârșirii –
împlinirea

în celălalt.

Întru Duh
adânc de smerenie,
păstrează-ți măsura.

Mai presus de iubire
adâncul smereniei.
Noi – în genunchi.

Mănăstirea din codru
pe scoarță
numără rugăciunile.

La orizont –
eul de ieri, eul de mâine.
Azi – în genunchi.

*(din vol. de foto-vignete
spirituale, în curs de
apariție: OGLINZI CU
MEMORIE)*

**CEZARINA
ADAMESCU**

*15 august 2011
Solemnitatea Adormirii
Maicii Domnului*

→

Nu dorim și nici nu ne permite să despicăm firul în patru, nici măcar să facem referiri, cât de cât, asupra fiecărui subiect, dar după parcurgerea întregului material, avem credința și convingerea că prezenta carte este gândită și lucrată la un nivel foarte înalt, absolut profesionist, iar prin apariția ei devine izvor și document chiar pentru preoții ce doresc să-și lărgescă orizontul profesional sau să-și aprofundeze cunoștințele în mai multe discipline teologice precum Dogmatica, Morala, Liturgica, Studiile biblice (Noul și Vechiul Testament), Istoria bisericii universale, Istoria bisericii ortodoxe române ș.a., din fondul doctrinar al fiecărei materii regăsindu-se citate elemente importante. Ori, dacă **pentru preoți și teologi, este o carte de doctrină, pentru cititorul profan este o reconfortantă sursă de meditație și recreare spirituală.** Fără să exagerăm, socotim că, deși de dimensiuni restrânse ca extensie sau volum, cartea este vastă prin varietatea conținutului și prin profunzimea ideilor cuprinse în răspunsurile date fiecărei întrebări.

Întreaga carte este ca o cale pavată cu nestemate de cea mai bună calitate, care ne poartă pașii spre împărăția lui Dumnezeu. La fiecare răscruce sau nou subiect adus în discuție, este așezat câte un indicator pe care scrie „către împărăția lui Dumnezeu”. Toate drumurile sau tematicile, indiferent din ce direcție vin, ne conduc spre poarta Raiului, iar tâlcuirea dată fiecărui subiect este atât de lină

și de netedă, încât pașii călătorului sau ai cititorului, care o parcurge, străbat cu mult spor acest drum cu final fericit.

Cartea mai prilejuiește un încântător popas de recreare și de reflecție asupra trecutului vieții noastre, dar mai ales asupra a ceea ce avem de făcut în viitorul nu prea îndepărtat, când fiecăruia ne apare, tot mai clar și tot mai aproape, tabloul propriului nostru apus de soare.

Obişnuiesc ca pe unele cărți citite să-mi notez anumite observații, chiar între rândurile care-mi inspiră respectiva observație sau pe marginea filei. Le notez imediat, ca să nu le uit, de regulă cu creionul, pentru a le putea șterge, după ce pe cele mai interesante mi le notez într-un caiet, pentru folosirea lor într-un eventual material. Pe lângă observațiile, absolut pozitive, făcute pe marginea acestei cărți, fiecare subiect parcurs l-am notat cu binecunoscutul calificativ academic: „Exceptional”, deși ar fi trebuit să mă potolesc și să nu notez nimic, deoarece întreaga carte e de reținut: nimic de eludat, nimic de completat și chiar nimic de comentat, deci, fără cuvinte.

În opinia noastră, **cartea „Pe cărarea Raiului” este un izvor răcoritor și lin curgător de apă vie ce astâmpără cu prisosință setea drumețului vlăguit de arșița ispitelor** și de obstrucțiile vieții pe care o trăim, dar și o foarte hrănitoare vitamină pentru inimă și minte, ce se consumă cu plăcere, ca o pâine caldă, proaspăt scoasă din cuptor.

Monumente ale românilor din afara frontierelor:

UN MONUMENT MEDIEVAL ROMÂNESC SALVAT DE DUMNEZEU

(Biserica Domnească și Catedrală din orașul Herța - azi în Ucraina - monument medieval românesc, la frumoasa vârstă de 255 ani)

În noiembrie 2005, întâlnindu-mă cu preotul paroh Nectarie al bisericii ortodoxe cu hramul "Sf. Spiridon" din Herța, am avut plăcerea să-l informez, în premieră, că această biserică a credincioșilor din Târgul Herța (care este și Biserica Domnească și Catedrală, așa cum reiese din documentele de arhivă), refăcută cu lăudabilă sânguină de enoriași, după căderea comunismului sovietic (în 1991) – regim care transformase sfânta biserică în depozit de materiale chimice!! – este un adevărat monument medieval al românilor din Herța, care are o istorie zbuciumată și dramatică; atunci dumnealui m-a rugat să-l sprijin ca, pe baza datelor istorice descoperite privind originea și vechimea acestei biserici-monument, să marcheze adevărata identitate a bisericii prin refacerea, parțială, a unor inscripții distruse de comuniștii sovietici după 1940.

Nu era o sarcină ușoară, deși obținusem deja câteva date din arhive și biblioteci; dar în acest caz fiind vorba și de o Biserica Catedrală ctitorită de doi domni ai Principatului Român al Moldovei (din care Ținutul Herța a făcut parte, fără întrerupere, sute de ani, până la răpirea lui samavolnică de către agresorul sovietic în 1940) din sec.XVIII-XIX, era bine să ajung chiar la documente originale aflate în Arhivele Naționale. Dumnezeu m-a ajutat și astăzi sunt în posesia copiilor xerox după hrisoave, scrisori sau rapoarte bisericești din vechime, care atestă identitatea și frumoasa vârstă de 250 ani (în 2006) a bisericii orașului Herța (azi în reg. Cernăuți, Ucraina), precum și dramatica sa istorie).

Astfel, e de reținut mai întâi, că importanța bisericii ortodoxe din Herța a crescut odată cu amploarea pe care a luat-o dezvoltarea economică a Târgului Herța (aflat de-a lungul drumului comercial Cernăuți –

Dorohoi – Iași) începând cu a doua jumătate a sec. XVIII. Marile și vechile familii de boieri români (cu influență la Curtea Domnească de la Iași și chiar la Poarta Otomană) Ghica și Holban devin interesate de acest târg și ocupă treptat poziții importante în interiorul și în jurul acestuia; ca urmare, logofătul Gheorghe Ghica ajunge stăpân al moșiei Herța, iar Ilie Holban biv vel pitar și urmașii acestuia (Gheorghe Holban – diplomat la Istanbul, Andrei Holban biv – vel stolnic și Ilie Holban – ban) ctitoresc și preiau epitropia (administrarea) bisericii ortodoxe din Herța. Până spre sfârșitul sec. XVIII, biserica din Herța a fost construită din bârne din lemn, undeva în zona cimitirului de azi (la ieșirea spre Cernăuți). La 1785, bătrânul Ilie Holban biv vel pitar lasă sarcină prin testament urmașilor săi (după ce reface biserica din temelii – tot din lemn și îi stabilește hramul cu patronul "Sf. M.m.Gheorghe", în amintirea fiului său Gheorghe – mort de ciumă la Istanbul pe când era în misiune diplomatică) să ridice o altă biserică, din piatră și cărămidă, lângă cea de lemn; pentru îndeplinirea dorinței testamentare a primului ctitor din familie al sfintei biserici, în perioada 1785-1793, urmașii holbănești dar și alți boieri și chiar unii răzeși mai înstăriți cu credință din Herța și Ținteni (sat alipit la moșia Herța la 1794) fac mai multe acte de danie către biserica ortodoxă din Herța. Totuși, construcția acesteia, din zid, poate începe abia în 1795, după ce, în timpul primei domnii (1793-1795) a lui Mihail Șuțu Voevod, parohia Herța intră în sfera de interese a Scaunului Moldovei de la Iași. Astfel, prin mai multe hrisoave de danie și de miluire, Vodă Șuțu înzestrează biserica din Herța cu o avere considerabilă și venituri regulate rezultate din taxe și impozite

din vânzarea unor mărfuri în mai multe târguri din Moldova (cele mai importante fiind: Chișinău, Fălțiceni și Dorohoi) precum și din taxe vamale, venituri care depășeau suma de 2000 lei / an. Dar cel mai important HRISOV, pentru destinul bisericii din Herța, emis de acest Prinț al Moldovei, este cel din 30 Iulie 1794, hrisov prin care MIHAIL ȘUȚU VOEVOD se declară, el însuși, CTITOR al acestei biserici, pe care o miluește din nou, direct din Cămara (Visteria) Moldovei, cu 150 lei / an "la fiecare zi de hram..". La 28 octombrie 1794, printr-un alt hrisov, numește doi noi epitropi ai averii bisericii din Herța în persoana a doi boieri români din Sfatul Țării: Costachi Ghica – logofăt și Andrei Holban – biv vel stolnic (membri ai celor două familii care stăpâneau moșia și epitropia ortodoxă a Herței la acea vreme). Ca urmare, ÎNCEPÂND CU ANUL 1794, biserica ortodoxă din Târgul Herța cu întreaga ei avere devine LOC DOMNESC și primește RANGUL de BISERICĂ DOMNEASCĂ. Toate acestea au făcut ca, în anul următor – 1795, să fie întrunite toate condițiile financiare și materiale pentru a începe ridicarea din zid a bisericii, conform obligației testamentare. Lipsea doar terenul adecvat construcției: căci o Biserica Domnească trebuia ridicată, conform uzanțelor, în centrul urbei, iar într-un târg relativ tânăr, ca Herța, era foarte greu să găsești un asemenea loc în poziție centrală și suficient de întins ca să asigure suprafața și pentru cimitirul bisericii. Dar iată că credinciosul logofăt Gheorghe Ghica – stăpânul moșiei Herța – donează cea mai mare parte a curții sale (aflată în centrul urbei), pe care se va înălța, din piatră și cărămidă, Biserica Domnească (și mai târziu Catedrala) din Herța, în urmă cu peste două sute de ani, supraviețuind tuturor calamităților, până în ziua de azi.

Din nefericire, tot în timpul domniei lui Mihail Șuțu Voevod, Biserica Domnească din Herța este amanetată (ipotecată), împreună cu toată averea sa, chiar de către acest principe moldav, unor negustori armeni și sârbi (de la Istanbul) de la care se împrumutase cu circa 30.000 lei (o sumă uriașă la acea vreme) în încercarea de a-și salva averea și →

domnia (care, cum se știe, se” cumpăra” de la Înalta Poartă). Astfel, pentru prima dată (a doua oară s-a întâmplat în 1940), biserica din Herța se afla în pericol să dispară, și să intre pe mâna unor păgâni care vroiau s-o vândă în târg la “Sultan-mezat” (licitație cu strigare la turci, în Evul Mediu)!! Tot din această cauză, ridicarea din zid a bisericii se încheie abia la 1806.

Astfel, al doilea eveniment istoric important, pentru destinul acestei Biserici Domnești a Herței, este marcat de acțiunea creștină a Domnului Moldovei Alexandru Moruzi Voevod, în a doua sa domnie (1802-1806), prin care alături de credincioșii români herțeni, reușește să salveze Biserica Domnească din Herța din “...străinele mâini”. Practic, salvarea bisericii din Herța s-a materializat prin HRISOVUL Principelui Moldovei Alexandru Moruzi, emis în ziua de 15 Mai 1804 la Iași, hrisov care prevede, în esență, răscumpărarea Bisericii Domnești din Herța de la negustorii creditori (1) ai fostului domn Mihail Șutu și trecerea acesteia, cu întreaga ei avere, în PROPRIETATEA EPITROPIEI MĂNĂSTIRII ȘI SPITALULUI (2) “SF.SPIRIDON” din IASI. Se poate spune fără echivoc că HRISOVUL PRINCEPULUI ALEXANDRU MORUZI din 1804, MAI 15, constituie ACTUL OFICIAL DE PROPRIETATE AL EPITROPIEI “SF.SPIRIDON” (devenită în sec. XX, după desființarea mănăstirii, “fondațiunea religioasă privată Casa spitalelor Sf. Spiridon” Iași, condusă de un urmaș al boierilor holbănești – A.D. Holban (3)), IASI, ASUPRA BISERICII ORTODOXE (care va primi ulterior, probabil înainte de ocuparea Herței în 1940, același HRAM), din orașul HERȚA. Semnând HRISOVUL din 15 Mai 1804 și plătind răscumpărarea bisericii, ALEXANDRU MORUZI Vv. devine, la 1804, al doilea domn al Moldovei – CTITOR al acestei Biserici Domnești din Herța. Acest

HRISOV se găsește în original la Arhivele Naționale din Iași, România.

Spre sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX, Târgul Herța din jud. Dorohoi, Regatul României, cunoaște o rapidă dezvoltare economică, cultural – religioasă și demografică, ajungând înaintea celui de-al Doilea Război Mondial la o populație de circa 10.000 locuitori (din păcate în anii ocupației sovietice comuniste, orașul Herța s-a întors cu 100 de ani înapoi, numărând astăzi, în 2011, doar 2000 de locuitori). Ca urmare, după adoptarea noi Legi a cultelor din

1894, BISERICA DOMNEASCĂ din HERȚA primește rangul de CATEDRALĂ (fapt consemnat în Arhivele Mitropoliei Moldovei de la Iași).

În încheiere, voi prezenta și dovada vechimii Bisericii Domnești și Catedrală din orașul Herța, biserică care își are rădăcini adânci în Evul Mediu, meritând cu prisosință și calitatea de MONUMENT ISTORIC MEDIEVAL AL ROMÂNILOR DIN HERȚA. Astfel, se știe că, până la 1940, principalele informații și date despre istoria bisericii ortodoxe din Herța ca Biserică Domnească, erau înscrise – și reprezentau actul de identitate al bisericii-monument, ca oriunde în lumea civilizată – pe zidul de la intrarea în biserică și în interior pe diferite elemente de arhitectură ca și pe obiecte vechi bisericești (cruci, icoane, evanghelii). Aceste inscripții au fost șterse de ocupantul sovietic, din motive lesne de înțeles. Dar Dumnezeu a vrut ca aceste înscrise

de valoare să nu se piardă, astfel am putut să le descopăr într-un RAPORT al PROTOERIEI DOROHOI (de care aparținea parohia Herța) din 1902, unde au fost copiate cu exactitate. Aflăm cu emoție din aceste înscrise: anul ridicării din zid a bisericii din Herța – 1806, anul sfințirii acesteia – 1808, numele unor ctitori din familiile Holban și Țintea (vezi placa aniversară în imaginile anexă), numele proprietarului – Epitropia Sf. Spiridon din Iași și mai ales data de 1756, IULIE 8, înscrise pe policandru montat în cupola centrală, DATĂ CARE POATE FI CONSIDERATĂ CA PRIMA ATESTARE DOCUMENTARĂ A BISERICII ORTODOXE A ROMÂNILOR DIN HERȚA și care a fost descoperită, nu întâmplător, în anul 2006, an aniversar, când Biserica Domnească din Herța A ÎMPLINIT FRUMOASA VÂRSTĂ DE 250 ANI.

Iată că au mai trecut 5 ani (în 2011 aniversăm 255 de ani de la prima mențiune istorică a Catedralei din Herța) și s-a ivit prilejul, cu sprijinul scriitorului Nicolae Băciuf, să reeditez și în România (în Ucraina a apărut la Cernăuți sub forma unui articol în paginile săptămânalului de limbă română “Libertatea Cuvântului”), în paginile revistei *Vatra Veche* din Târgu-Mureș, această frumoasă și miraculoasă poveste a supraviețuirii unei străvechi Biserici voievodale a românilor herțeni.→

Lt.col.(rz.)

ALEXANDRU TEODOREANU,
coordonator programe la Asociația
STINDARD, București

(1) Motivația răscumpărării înscrise în acel lăptos hrisov vorbește de la sine despre credința, logica sănătoasă și gândirea politică a acestui princip: “...spre cuvinciosă sprijinire (a bisericii din Herța n.n.)... nu găsim a fi nici după lege,

nici după plăcerea lui Dumnezeu, a se da dajnică biserica Herței la neguțitori și mai vârtos fiind și nepravoslavnicu și fără cuviință și urât a se vinde lăcașul lui Dumnezeu în ivală, strigându-se prin târg (licitând cu strigare n.n.) și prețuindu-se (târguindu-se la preț n.n.) – făcându-se și aceasta o ră (rea n.n.) pildă pentru alții – lucru hulit de către oameni, vrednic de toată judecata...” În hrisovul din 15 Mai 1804, Alexandru Moruzi poruncește ca o parte însemnată din veniturile anuale ale Bisericii Domnești din Herța să fie folosită “...spre ajutorul și trebuincioasa cheltuială a bolnavilor...” internați în această bolniță (spital), lucru care s-a și întâmplat până în vremea lui Alexandru Ioan Cuza, când s-au secularizat averile mănăstirești. (ANEXA 1: Averea bisericii orodoxe a românilor din Tg.Herța)

(2) Alexandru D. Holban era, în vremea lui Carol I, un cunoscut și radical om politic conservator, ajungând chiar Vicepreședinte în Camera Parlamentului României. Și-a făcut studiile superioare în Franța, absolvind Școala de ingineri agricoli din Grignon în anii 1856 – 1860. După 1888, a preluat Epitropia Casei Spitalelor “Sf. Spiridon” din Iași, a cărei stare a prezentat-o într-un discurs în Cameră la 18.04.1890. A pledat pentru menținerea spitalelor din Iași sub administrare privată religioasă ortodoxă, combătând preluarea lor de către Stat, continuând tradiția strămoșilor lui holbănești, foști ctitori de biserici și mănăstiri (dotate cu bolnițe pentru cei suferinzi cum au fost: mănăstirea Mogoșești din Ținutul Herța, ctitorită de Sava Holban, și mănăstirea Sf. Spiridon din Iași, cu un prim epitrop stolnicul Andrei Holban

În imagini:

Placa 1, placa 2 – placa aniversara din marmură așezată de Asociația STINDARD București și Fundația GH. ASACHI Herța, cu prima atestare, ctitorii și situația juridică a catedralei Herța, monument medieval românesc.

Biserica Herța 1 – Catedrala din Herța azi (reparată, consolidată de enoriași)

Biserica Herța 2 – Catedrala Herța pictura de Artur Verona în anii 1920/30.

ANEXA 1

Averea Bisericii Domnești din Herța

Donată Mănăstirii “SF. Spiridon” din capitala Principatului Moldova – Iași (ulterior, după 1859, Casei Spitalelor ortodoxe ”Sf. Spiridon” din Iași, România), prin HRISOVUL Domnului Moldovei Alexandru Moruzi, din 15 mai 1804.

Averea imobilă:

1. “ Tot locul pe care se află zidirea bisericii (începută la 1795 n.n.) și toată ograda ce ieste trebuincioasă pentru îngroparea morților (cimitirul bisericii n.n.)....”, conform scrisorii de danie a răposatului logofăt Gheorghe Ghica(stăpân al moșiei Herța la acea dată n.n.) din 18 ianuarie 1795(1);
2. Două case în incinta bisericii (case parohiale, probabil), donate de locuitori anonimi ai Târgului Herța (1800-1804), spre pomenirea logofătului Gheorghe Ghica;
3. O casă “... aproape de biserică care este școală (confesională n.n.)...” ridicată (după 1795) pe cheltuiala bisericii;

4. Una dugheană (pentru transportul și vânzarea unor mărfuri) “...mișcătoare pe roate..”, construită pe cheltuiala bisericii;

5. 20 (douăzeci) sălașe de țigani, la marginea Târgului Herța, donate de Domnul Moldovei Mihail Șuțu, la 28 sept.1794.

6. Locul pentru țințir (cimitir n.n.) existent și astăzi la ieșirea spre Cernăuți, loc donat de Răzășii de pe moșia Ținteni (care s-a unit cu moșia Herței la 1794), “...anume Vasile Țintă – mazi, Ioniță Țintă, Ursul Țintă,...i (și n.n.) Gheorghe Țintă, i Arsăni Țintă, i Neculaiu Țintă...” , DANIE adeverită de “...dumnealui ispravnic de Herța (dovada că Herța era organizat ca Ținut la acea dată n.n.) la data de 24 iunie 1794;

7. O casă în Târgul Herța, pe locul “...dumisale logofăt Iordachi Ghica, cu întăritură de la Domnia Sa Alexandru Mavrocordat Voevod..” (1);

8. O altă casă, tot în Herța, “...danie de la Nastasia Hândăgiasa, fimeia lui Ivan Sârbul...”(1);

Averea mobilă din:

1. Taxe din vânzarea și tăierea vitelor (mortasăpia) în târgurile: Folticeni, Dorohoi, Chișinău, Stroiești (Noua Sulița), Folești (Bălți), Tuzora (Orhei) întărite bisericii domnești din Herța prin hrisoavele Domnului Moldovei Mihail Șuțu din 7 și 17 ianuarie 1795, 5 și 18 aprilie 1795, 2 august 1795 și hrisovul lui Alexandru Moruzi Voevod din 15 mai 1804.

2. Taxe din vânzarea unor produse agricole (stupi, miere de albine, vin sau rachiu) în Vatra (piața) Târgului Dorohoi, întărite prin aceleași hrisoave.

3. Cotă parte din veniturile unor bresle (exemplu: bresla ciubotarilor), din munca țăganilor (400 lei pe an) sau scutiri de impozite pentru poslujnicii bisericii.

4. Subvenții date de Curtea Domnească a Moldovei din Iași: 20 lei pe lună din vama cea mare domnească și 150 lei pe an, de ziua hramului (era “Sf. Gheorghe” în acea vreme), direct din Cămara (bugetul n.n.) Domnească.

Lt.col. (rz) Alexandru Teodoreanu

PRINTR-O FUGĂ, DAR CARE

Partea a treia

Marina d'Agosta

12. Într-adevăr, se deslușea marea între crengi, dincolo de tot. Dar pentru asta, trebuia să faci ceva drum, să cobori o pantă de vreo 60 de grade, să te învârti pe vreo șase șapte străduțe, să treci prin spatele unei casei pe un drumeag strâmt, între un zid și alt zid, să ajungi în spatele unei stații abandonate de electricitate, după care dădeai într-un

drumeag cu nițel asfalt și-apoi deja erai în fine bine plasat ca să poți vedea pe unde mergi și mai ales unde vrei să ajungi, adică se vedea marea și plaja. Coborai o pantă printr-un loc viran, ajungeai într-un loc plat, tot viran, pe care era o pancartă: *Danger! Propriété privé! Accès interdit.*

După asta, ajungeai exact în șosea, o traversai și gata, erai gata, pe plajă.

O mică excursie.

-Important e că suntem aici, că putem profita de mare, te poți relaxa și că suntem împreună. O să vezi, la venirea lui Ange lucrurile se vor clarifica.

Zilele următoare, patru la număr, au trecut într-un fel destul de calm, fără evenimente. Am fost vizitați pe rând, mai curând inspectați aș zice de toată familia, era familia ei, exclusiv, și curând ne-am dat seama de adevăr.

Adevărul era că acest Ange, care avea trei copii din legături anterioare, se căsătorise acum doi ani cu această fată mai înstărită, care moștenise de la tatăl ei acea bucată de pământ pe-o văioagă.

Mama ei o lăsase în casa de piatră și se așezase la rândul ei nu departe, împreună cu o soră, tot supraponderală, se pare că era o trăsătură hormonală a familiei pe parte maternă. Asta e, Ange se încrustase cum zic francezii, adică își găsisse un cuib comod, dându-și poate chiar și lui senzația că e stăpânul locurilor, stăpânul situației.

Doamnele povesteau că la sfârșit de săptămână veneau copiii lui, să petreacă weekend-urile în familie, se pare, în cămăruța în care pentru moment eram adăpostiți noi. Nu am deslușit mari semne de afecțiune pentru această situație. Era oarecum normal.

Pe de altă parte, am înțeles că măritișul fetei le ușurase oarecum sufletele, nu e ușor pentru o fată bătrână să își găsească un soț pe o insulă.

Toata familia se regăsea astfel grupată pe câțiva metri pătrați, maximum 500 metri pătrați, pe acest colț de deal stâncos și arid... totuși, deosebirea între toate casele și

gospodăriile aflate mai jos, pe colină, până la buza plajei, și acest mic domeniu al lor era evidentă.

Celelalte case erau dichisite, chiar dacă modeste, bine întreținute, curtea și grădina erau udate și vegetația creștea sănătoasă, dar nu în dezordine. Mai tot timpul se auzea sunetul mașinilor de tuns sau al foarfecelor care ajustau orice plantă mai rebelă.

Măslini, oleandri, buganvillieri înfloriți în tonuri de roz și violet, passiflora sau tufe de lavandă, aloë enorme și smochini populau grădinițele curate și ulițele sau mai bine zis căile de acces, căci adeseori acestea nu depășeau jumătate de metru în lățime, cât să te strecori de la o casă la alta și să intri în căsuțele vopsite în tonuri clare.

Nu departe, trona un hotel nou, turnat în betoane, cam fără gust, o piscină era în construcție, prilej de hărmălaie și muncitori în continuă dezordine, apoi, un pic mai sus, pe **Pontu Nouvu**, era o casă enormă, dar părăsită înainte de a fi terminată.

Localnicii erau prietenoși, toată lumea se saluta de dimineața sau de seara cu „Messieurs, Dames, Bonjour“.

Nu era, cum bine observasem la venirea în taxi, decât acel mic magazinăș la poale, numit de ei *la superette*, foarte scump de altfel, de unde puteai lua niște legume ofilite, pâine, conserve, lapte, și un altul, gen bistro, dar fără osteneala de a servi altceva decât băuturi, cu câteva mese așezate în față, numit **La Cave**, unde se adunau seara să bea o bere sau un vin rosé, la taclale interminabile, bărbații satului.

Trei sferturi din case erau închiriate turiștilor, iar satul era cumva un amestec între sat-sat și stațiune, un fel de Vama Veche dar mai organizată, mai plină de flori și mult mai scumpă...

Se pare că tatăl acestei Giovanna fusese și el ceva, vreun meseriaș. Oricum, murind, îi lăsase soției și fetei această casă și niște bani. Copiii din căsătoriile sale anterioare erau deja oameni în toată firea, spre șaizeci de ani, Giovanna fusese deci fructul unei iubiri de bătrânețe.

Nu prea se vedea niciun interes pentru curățarea împrejurimilor, lucru bizar, căci văioaga de alături, așa, lăsată în sălbăticie și dezordine, ar fi putut adăposti orice, chiar animale sălbatice, care mai apoi nu mai aveau de parcurs decât exact doi metri până la intrarea în casă... Brrr... mă apuca groaza când mă gândeam la ce animale ar putea sălășlui într-o asemenea vegetație...

În primele zile, noi ne-am apucat să adunăm într-un colț mizeriile, să măturam, să spălăm geamurile și să adunăm ierburile, buruienile uscate...era un „*travail de Roman*“, cum zicea Bertrand, o muncă nu de român, ci de roman... Căldura era nimicitoare, nu existau nici măcar minimele unelte necesare, nu era o roaba, o furcă, o coasă... în fine, cu mâinile goale nu prea puteam face mare lucru și nici cu o biata greblă anemică cu dinții rari de tot.

Totuși eram mulțumiți de treaba noastră, eu am început să salvez mușcatele de prin ghivece, le-am curățat și le-am înșirat un pic de umbră...a doua zi aproape că își reveniseră. Aveam senzația că mă trezesc în „Fata moșului și fata babei“... cu legendara fată care curăță pomii și îi oblojește... și că faptele mele pozitive și dezinteresate vor fi observate.

Sigur că eram nerăbdători să vină stăpânii casei, cu toate că nu ne revenisem încă din șocul primei zile. →

CLEOPATRA LORINȚIU

Ange se lăudase cu casa cea mare și încăpătoare, de fapt aveam de a face cu un living care includea bucătăria din care se desprindeau dormitorul lor și camera copiilor în care eram noi, asta era tot la o adică. De alte camere, dependențe sau etaj, nici vorbă. Descrierea inițială fusese total diferită. Oare nu eram în aceeași casă din care ne vorbise el pe parcursul celor șase luni? Plana un mister...

Întrebarea era cum aveam să supraviețuim *à la longue*, cum fusese propunerea inițială. Să stai așa, în înghesuială, nu mi se părea posibil, probabil Ange avea o soluție...

Duceam cu mine o umbră de îngrijorare...

-Lasă, stai liniștită. O să vină Ange și ne vom lămuri. În primul rând, el mi-a promis că vorbește cu amicii lui pentru ca să cumpărăm de aici o mașină, foarte repede. Îi

cunoaște pe toți *dealerii* de mașini și garajisții de pe aici. După aceea o să fim independenți și vedem noi.

Asta, cu independența, era o idee esențială... cum să poți să vizitezi un loc când ai mâinile legate? ...Izolați, cum eram noi, pe un vârf de deal stâncos... nu era cazul să ne aventurăm, eram în definitiv în Corsica...nu era locul cel mai potrivit pentru investigații pe cont propriu...

-Pe urmă, important era să îl găsim pe Jean Castaldi, adăugă Bertrand, foarte tonic și încrezător. El o să mă ghideze pe aici fără îndoială. Asta e însă o problemă. Am impresia că Ange sau nu îl cunoaște sau...nu vrea să vorbească despre el, în fine, eu i-am vorbit despre Jean și el mi-a spus „*je ne vois pas*”, lucru imposibil, căci familia lui Jean e o legendă aici...

RUGAȚI-VĂ SĂ NU EXISTE DUMNEZEU...

(fragment)

Motto: *Și ei spun aceasta că fiecare din voi zice: Eu sunt al lui Pavel!, sau: Eu, al lui Apollo!, sau: Eu, al lui Chefa!, sau: Eu al lui Hristos! Împărțitu-S'a oare Hristos?*
(Pavel, Epistola 1, Corinteni)

“Eccelei – Celei!/ De vei spune tot ce știi/ Mort vei fi printre cei vii!/ sub blestem, ca Chisamera/ Anafora, Anafora,/ Zadar – Celei,/ Celei – Zadar,/ Bate clopotu'n zadar/ Chisamera-n firul ierbii/ Cornu'ce-l pierdură cerbii/ Anafora, Anafora/ Chisamera, dusă-n lume/ Cu blestemul lumii-nelume/ Eccelei – Celei !/ Chisamera dă-n hotar/ Cu-al zadarului zadar,/ Paragină-n păraginare,/ Anaforă-n Anaforire/ Eccelei – Celei – Zadar/ Toacă toaca în zadar.../ Chisamera-n firul ierbii,/ Cornu'ce-l pierdură cerbii,/ Mortul viu, printre cei vii/ Cum oricine poate fi./ De va crede toate-a ști./ Ei, Celei – Eccelei – Celei...”

Mult timp, înainte de a părăsi Chisamera, luându-mi picioarele la spinare, sub comanda militară „Cu stângul înainte, marș!”, să fiu sigur că o să-mi meargă strâmb pe unde m-or duce pașii, mă ținuse în loc o ispită.

Afurisita, îmbrobodindu-mă în fel și chip, făcea, cum s-ar spune, și pe dracu' în patru să mă amețească și, cu min-tea astfel tulburată, măcar să-mi închipui, dacă nu chiar să cred că, în toiul Creației, LUCRAREA se săvârșise almintrelea de cum ne obligă dogmele subrogatorii de Dumnezeu să o vedem.

Cică nici vorbă de fastuoasa vălurire a zării împânzită cu voalurile aurorelor boreale, polare sau astrale, prinse în cingători de curcubeie.

Ba, chiar lipsită cu desăvârșire de vreun semn mărturisitor al proslăvirii grației divine! Întreaga recuzită orbitoare în strălucire, de care gurile preoțești și cărțile bisericești nu prisosesc a face caz, fiind rodul unei agoniseli, în timp, de sofisticări. Convocate atât pentru a împodobi împărătește, cât pentru a spori măreția obiceiului credincer, astfel încât să-i asigure trăinicie, prin fiecare oficiere, an de an, la dată fixă, scrisă îngroșat cu litere roșii în calendar. Corolarul ostentelilor asigurând impresia persistenței ecoului clipei dintâi, păstrată, captiv, în potirul sfintei sărbători, îmbălsămat cu osanale revigorate de soboare vlădicești...

Asaltat cu insistență asupra îndoielnicei stări a Creației oficiale, mi-a fost peste poate să nu-i cad ispitei în cursă. N-am dat buzna, ci m-am apropiat, să zic așa, mai agale, e drept, neîncrezător, târșind pași sau

îi făceam într-un ocol care să mă țină cât mai de-o parte, ca și cum zăbovitul era pricinuit de o cădere pe gânduri, socotită de mine numai potrivită pentru a-mi dosi codeala.

Apoi, ardoarea, ațâțată bine, a prins aripi, iar după o vreme, am prins grai ca să mă și pronunț cum că nu mi se părea a fi nevoie de prea multă istețime să pricepi că Facerii îi sta mai firesc turnată într-un tipic apropiat, dacă nu identic, de al lucrărilor pământești. Îmi stăruia în minte, de mic, rânduiala pregătirii pâinii celei de toate zilele, începând cu amestecul făinii în apă fierbinte, frământarea și prepararea aluatului, pus, apoi, sub ștergar, în bătaia soarelui, la dospit, unde se umfla, gata să dea peste marginile căpisterii. Atunci, gospodina casei își sufleca, degrabă, mânecile, lăsa de-o parte alte treburi și, prinzând bine de căpistere, relua frământatul până simțea coca dând bine, după care o porționa, din ochi, în gogoloaie, plămădindu-le îndelung, înainte de a le petrece pe cărpătorul prăfuit cu făină, în așternutul frunzelor proaspete de nuc, împreună cu care erau ținute un timp anume, zăvorâte în cuptorul încins, a cărui gură sta astupată bine cu tava metalică, să nu răsufle căldura adunată din stratul de jerătic!

Într-o astfel de alcătuială, Creația ne-ar fi mai la îndemână să ne-o apropiem, încăpând-o cu mintea ca pe orice întocmire de pe la noi, decât așa cum ne-o înfățișează Biblia, învăluită în pompă liturgică, umflând cosmosul până la cutremur, mai, mai să-l scoată din țâțâni, spre a-i înfricoșa spre asumarea poverii păcatului, pe cei care uită să-și lase →

ION NETE

gândurile, așa cum își dezbracă straietele necurate, la poarta bisericii, să se poată arăta în toată curătenia în fața Domnului, plini de supușenie și ascultare, numai ochi și urechi pentru cele spuse lor din Cartea Sfântă. În slujba aceluiași, scop nu se pierde nicio ocazie de a li se bicui auzul prin pilde și parabole prin care li se dă de înțeles că neascultarea e sămânța pârdașnicului negru, iar furișarea dinaintea altarului, deșirând ghemul îndoielilor din suflet nu are cum să fie plăcută Domnului! Dimpotrivă, se trece, negreșit, în pomelnicul săvârșirii de grele păcate, profanatoare de cele sfinte, a căror ispășire se face în cazanele cu smoală clocotită, din tavernele Iadului.

Că, chiar, m-am pomenit întrebând, după ce prinsesem oarece îndrăzneală, dar fără a uita să trag, din când în când, pe furiș, cu coada ochiului spre cer, de ce, la o adică, în momentul cu pricina, Domnul cel pus pe fapte mari nu s-ar fi putut urca, frumușel, în vârful unui deal pleșuv și ascuțit, asemeni celui cu care l-a înzestrat, mai apoi, pe Sisif. Acolo sus, beția slavei și tăria largului de necuprins, zădărându-L, avea loc din plin să facă paradă de putere! Făptuind, la vedere, miraculoasa începătură de lume. Nimic nu L-ar fi stânjenit, nici măcar straietele de lumină, s-o ducă până la capăt.

Toate celea cuvenindu-se a fi aflate din gura Lui, nu așa cum sunt auzite, ca și cum ar fi povestite de cineva închipuit că a fost de față.

Atunci și acolo, Dumnezeu era singur! Așa s-ar cuveni, din Biblie, să-I auzim glasul, ca-ntr-o spovedanie:

Acu, Îmi umplu cu țărâna culeasă, degrabă, palmele făcute căuș. O îmielmez, îndelung, cu scuipat. Îndată, o frământ dumnezeiește, cum numai Mie îmi stă în putere. În sfârșit, e timpul să mlădiez tina pregătită! Îi dau formă și chip în care, pentru un timp, o voi ține ferecată. Sub porunca: Să fie întru ascultarea Mea! Făgăduiesc că, în starea provizorie de-acu, n-are a aștepta decât până e scris să vină timpul! Atunci, abia, o voi încorona, ca deplină creatură dumnezeiască! Eu, Creatorul, însoțit de sunete de trompeți și alaiuri de heruvimi, cu aceleași mâini cu care te-am înzidit în humă, te voi desfereca din închisoarea lutului. Cu fală mare te voi petrece pe sub arcadele în bălbătăi ale Judecății de apoi, înspre luminișul zăriștii împăcării eliberatoare!

Cu cât forțam faptele spre matca unei curgeri aievea, cu atât lucrarea Domnului mi-apărea mai limpede și convingătoare, slava măreției sale fiind sporită, cu adevărat, de aura intrării dumnezeiești, pentru prima și singura dată pe viu, în arena lumii!

Aproape fermecat de propriile plăsmuiri, mă lăsam dus orbește de ele, având senzația că sunt de față, adică, făcut părtaș, astfel încât să-L văd și aud pe Domnul sfîțind făptuirea dintâi. Ca și cum Lucrarea s-ar fi petrecut, chiar atunci, în fața ochilor mei. Vedeam ridicarea pe picioare a întâiului om. Chipul Domnului strălucitor de bucurie, că a ieșit bine. Încordându-se, suflă îndelung, asupra mogâldeței de lut, în așa fel încât abia observ cum se adună, laolaltă, grația divină și duh din cel necurat. Nu mă înspăimânt, încrezându-mă deplin în puterea Lui. Presupun, doar, că printr-o astfel de îmielmare se întărește legământul indestructibilității dintre partea cerească și cea pământească, de Domnul gândită și pusă la cale. Astfel întocmit, omul putând fi înstăpânit asupra peștilor mării, păsărilor cerului, animalelor domestice și a toate vietăților ce se târăsc pe pământ și a tot pământul.

Lumina care continuă să nimbeze fața Domnului, mă asigură că presupunerea nu m-a înșelat. Aud, întruna, cum își binecuvântează creația, spunând, încântat, că e bine.

Intervine neprevăzutul! Prin ispita șarpelui! Dintr-odată, rânduiala Raiului, abia întocmită, e răvășită.

Mă cutremur, descoperind privirea Domnului în veștejire. Nici strop din strălucirea bucuriei cu care atesta, act după act: e bine!

Raiul e răscolit până în adâncuri de ecoul întrebării Lui, răstite: Pentru ce ai făcut aceasta?

Îmi vine să intru în pământ, înfricoșat că pe mine mă întreabă, surprinzându-mă că-L pândesc.

Răsufală, potolindu-și încordare.

N-am idee încotro se uită, așa că îmi trag sufletul, stăpânindu-mi spaima.

Ca să mă treacă dintr-o mirare în alta, șopotește, nu știu cu cine: Iată, Adam, s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele și răul, și acum nu cumva să-și întindă mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci!

Amăreala Îl posomorăște, încât îi scapătă sclpirea din ochi de-a binelea, iar zarea se încheagă, întunecându-se.

E limpede, lucrarea a ieșit altfel de cum plănuse. Mai mult ca sigur că de aceea o îneacă în negura întunericului.

Aprins de furie, dacă nu cumva se preface, doar, să mă buimăcească de-a binelea, îmbrânțește creatura, făcându-i vânt, într-un iureș, de-a dura, încât mogâldeța de humă, făcută ghem, abia se mai vede, rostogolindu-se pe coastă, la vale.

Abia acum își descarcă întreaga furie, prăvălind o avalanșă de afurisenii, parcă, să-i șteargă și urmele, pentru totdeauna: Blestemat, în veci, va fi pământul pentru tine. Cu osteneală să te hrănești din el, în toate zilele vieții tale. Spini și pălămidă îți va rodi el și te vei hrăni cu iarba câmpului! În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat: căci pământ ești și în pământ te vei întoarce! Nu spera și nu ai teamă!, încheie, pe un glas izbitor de blând, față de cel auzit de mine puțin mai înainte. Schimbarea tonului îmi dă fiori care mă pătrund până în adâncul sufletului, făcându-mă să tresar, ca trezit brusc dintr-un coșmar!

Năuceala răvășitoare nu-mi șterge din minte anatema, mai grea decât capacul de granit al sarcofagului, sub care soarta omului fusese pecetluită pe veci.

Oarecum dezmeticit, îmi zic că numai vedenia din care abia ieșisem mă îndemna să cred astfel, părerea fiindu-mi întărită și de ce mi-aminteam că auzisem vorbindu-se privitor la puterea lui Dumnezeu, ca tot ce zice, să se și înfăptuiască!

Foto: Petre Căpriță, "Natură statică"

sinceritate

nu e ușor să fii sincer
nu ești
când spui ce-ți trece prin minte
cuvintele ies
și le privești ca un străin
și te privești ca un străin
nimeni în jur
trece mult până găsești
un cuvânt
care să știe ca o pasăre
căile vântului
îți vorbesc și nu mă aud
dar ochii aruncă umbre până departe

razant

ține hățul acestui animal de povară
el te învață trasee sigure îți duce în
spate baloturile
de lucruri nepurtate
te împrietenește cu țărșii vâruți nu
refuză
nicio vorbă te recunoaște prin perdele
le împinge cu botul

cât e moartea de lungă
miroase a noapte pe străzi dar nu
întreabă de ce nici paznicul de serviciu
nici sirena salvării
izvoarele subterane își fac loc în copaci
cuvintele
dau senzația pietrelor aruncate razant cu
oglindea apei –
câteva atingeri după care
cei adormiți pe jos se trezesc/ ochii le
sunt
guri de fântâni

sub cerul liber

uitarea e un veșmânt acvatic
ce cade la nesfârșit din privire
peste un corp colțuros, în mărul
pe care-l duce cu sine, după ploile
repezi.
vârtejuri propulsează în aer mici
întâmplări
trecute. ca punctele de lumină
ce traversează văzul închis sub pleoapă
sunt ele, la stingerea zilei.

lângă râu, îți așezi figuranții:
cuiburi de pietre, în care sfârșie focul
și aruncă umbre pe fețe – acele expresii
ce-și pierd fixitatea, atinse de căldura
tăciunilor. sub cerul liber,
gândul capătă paloarea unui mort tânăr,
ca și cum, pentru un scurt răgaz, ar
învia
noaptea când am văzut același vis.

pentru că noi – acum abia – stăm față-
n față,
deși nu ne mai recunoaștem după
micile semne
înșirate pe pânze de-ntuneric, în limba
locului.

ochi de păpușă

pădurea alunecă
pe bordura cartierului. am lăsat în
cornetul de vânt
vocea din hârtie de învelit porțelanuri.
roțile-i cresc sub apă, iar liniștea
aceasta care îmbie arcadele nu cruță
nici gândul,
nici strunele lovite cu uitare de sine.

când răzui pielea, dau peste ruinele
unei întâmplări
în care sângele ține partea învinșilor;
faza lungă, faza scurtă
și antebrațul lucind în oglindă...

visul deschide un ochi
de păpușă în șemineu. pe autostradă
începe
viața lăsată de izbeliște – un teren de
vânzare
despre care nimeni nu întreabă,
apusul întors din cale și pietrișul
genunchilor tăi.

micile întâmplări ale absenței

văile cu tufe de ienupăr se voalează
în menta serii, când aerul tremură sub
vergele de apă
și dublează pasul unei fericiri
temătoare.

aceasta suflă în ușă și ochii tăi se
deschid fără să uite nimic
din largile ochiuri ale părului spre
inimă. lângă buze,
întunericul se strânge cât să-mi poți
vorbi de micile întâmplări
ale absenței. în grădina cu buturugi,
spaimile
și-au atins de mult capătul și acum
surprind reflexul
schimbării, în pliul obrazilor. spațiul e
din nou
un cuvânt locuibil, în a cărui mișcare
plonjăm,
pentru că suferința e marginea însăși a
lumii ce ne părăsește.

dar, ieșind de la noi, icnetul ei suie-n
văzduh și de acolo, destins,
ne umbrește ca o pânză ținută din

patru colțuri de îngeri.
și nu dezarmăm, căci memoria tulbură
apa
din care beau cei supuși uitării și
vindecarea vine peste ei,
cei ce sunt cu un cap mai înalți decât
timpul.

izvorul, vineri

bucuria de a aprinde focul începe cu
hârtii pe jumătate scrise.
strâng frunze pe o prelată
și le arunc în râu. aici se vorbește
șoptit.
copilul nu s-a născut,
aerul intră și iese
cu tot cu aceste stânci zvelte – părul
lor verde
cade peste un iris de apă. spăl vase
sub plutitorul călcâi al serii.
durerea e moale –
se prelinge în iarbă. acopăr cu pânze
mesele,
pregătesc farfurii și pahare, le-nvelesc
cu alte pânze,
ca pe niște trupuri gata să se
desprindă, să sară
între pădăii. sute de nume te fac să
visezi
frigul de-afară. copilul
duce de mână noaptea. nu răspunde,
însă privirea-i
din spatele globilor mei pânzește
copacii bătrâni.
cu palma lipită de căine, în ploaie,
doarme cu ochii deschiși. o urechiușă
ascultă pe scăriță
mierla. corpul se strânge, împinge
bulgării
în care înaintează un cuțit zburător.

FLORIN CARAGIU

Un pumn de făină

Darius închise jurnalul, îl aruncă în fugă pe masă și se duse valvârtej spre telefonul care suna deja de jumătate de minut. Cu mâna stângă la piept, ca și când ar fi vrut să nu-i dea inima pe afară, inspiră și expiră, își așază un zâmbet pe față și ridică receptorul.

- Alo? Alo? Mama?

- Alo, Darius?

- A, ce faci Andrei?

- Bine, tot nu te-a sunat?

- Nu, încă aștept.

- Hai, vii la un fotbal?

- Nu, nu mă simt prea bine și trebuie să-l ajut și pe Radu la o temă la română.

- Nu te-am mai văzut de o lună, hai la o minge!

- Nu, acum, poate săptămâna viitoare. Hai că mai vorbim, nu mai pot acum. Te sun eu.

Darius puse receptorul în furcă, fără a aștepta un răspuns. Se lăsă pe podea, se ghemui, aidoma unui copil în pântecul mamei. Își apăsă stomacul cu podul ambelor palme, așa cum apasă un grădinar pământul din preajma unei flori abia plantate. Un geamăt ușor, ca de om bătrân, străbătu camera semimobilată. *Trebuie să-mi treacă, sunt mai tare decât durerea*, își spune tânărul de 15 ani. *Va veni Radu în curând și nu trebuie să mă vadă așa. Durere, te rog, dispare.* Cu greutate, Darius se ridică și se îndreptă înspre bucătărie. În drumul ce părea că nu se mai termină, deși erau numai doi pași, auzi soneria. Apoi, ca de obicei în ultima vreme, pumni puternici aproape scoteau ușa din țățâni.

- Darius, deschide ușa, știu că ești acasă. Ai restanță la întreținere, când o plătești? Trec săptămânile și o să te evacueze ăștia. Pumnii se opriră, vocea se auzea din ce în ce mai încet, dar cuvintele îi răsunau lui Darius în minte ca niște tunete în miez senin de vară. Mai bine ți-ai lua de lucru, pesemne mă-ta a uitat că are doi băieți de când a plecat în Grecia. Și-o fi găsit pe acolo vreun moș cu bani.

Mama băieților nu mai sunase de două luni. Plecată de jumătate de an, munea cu ziua pe unde apuca, nu reușea să agonisească nimic. Suna acasă când putea, când nu mai rezista de dorul copiilor. Se gândea că e egoistă dacă aruncă banii pe telefoane în loc să-i strângă și să le trimită băieților. Ultima

dată, acum două luni, le trimisese 200 de euro. Darius, cel mare, avea grijă de casă, devenise după divorțul părinților, bărbatul casei. Mama se destăinuia lui ca unui om mare. Până la urmă, Darius era un om mare, încărcat de poverile mamei, de neliniștile și durerile sale, de grija celui mic și de întreținerea casei. Școala începuse de o lună. Din banii trimiși ultima oară de mamă, Darius plătitese restanțele la întreținere, lumina, apa și telefonul. L-ar fi închis dacă nu i-ar fi trebuit, nu îl ținea decât pentru apelurile mamei. Îi cumpără lui Radu cărți și caiete și i se rupse inima când, după prima zi de școală, fratele său îi spuse că e băiat mare, a trecut într-a patra și că nu poate merge oricum la școală, cu același ghiozdan rupt și vechi de doi ani, pentru că râd colegii de el. Cum poți să faci un copil să înțeleagă că, deși faci tot posibilul să-i fie bine, câteodată nu e de unde? Tocmai de asta a plecat Maria în Grecia, singură și fără niciun sprijin. A strâns bani mai multe luni, bani adunați din mila oamenilor, pentru că administratorul blocului pentru care lucra ca femeie de serviciu o concediase. Întârziase două ore când Radu avuse febră foarte mare. Nu ar fi fost primul copil care îi murea din cauza febrei și simțea nevoia să stea alături de cel mic, măcar până îi scade temperatura. Administratorul nu a înțeles-o. Darius nu s-a plăns niciodată nimănui de greutățile sale. Mergea și el la școală, pentru că îi plăcea să învețe, să citească și să scrie și pentru că acolo nimeni nu știa ce se întâmplă în viața lui. Nu îi amintea nimeni că nu are ce să-i pună fratelui pe masă. Norocul a fost că s-a gândit să cumpere, cu

puținii bani care i-au mai rămas, un sac de făină și unul de mălai. Îi ținea ascunși în dulapul din sufragerie, să nu-i vadă puținii musafiri care îi treceau pragul și pe care îi primea mereu cu inima strânsă că nu are ce să le ofere, în bucătărie. De ceva timp, era îngrijorat pentru că mama lui nu mai sunase, se temea să nu fi pățit ceva pe acolo. Niciodată nu e ușor printre străini. Deja, avea în minte discursul pe care îl va spune mamei când îl va suna. *Mamă, stai liniștită, noi suntem bine, învățăm bine și nu avem probleme. Am plătit datoriile și ne-au mai rămas bani. Da, da, stai liniștită, lunile astea ne-am descurcat de minune și tot ne-au rămas bani. Da, mâncăm bine, stai liniștită, nu te agita, să nu ai din nou probleme cu inima. Ai și tu grijă de tine, că dacă pățești ceva, cine mai are grijă de noi? Dacă nu ai de unde, lasă luna asta, nu trimite bani, ți-am zis că mai avem.* Nu vroia sub niciun chip să o sperie sau să îi pună sănătatea în pericol. La urma urmei, de ce i-ar fi spus?

Radu intră fulger în casă, punând punct gândurilor fratelui său.

- Ce faci, frate-miu, ce mâncăm azi? Am o foame de lup!

- Bună, Radu, cum a fost la școală? I-a plăcut compunerea doamnei învățătoare?

- Da, da, ce mâncăm azi?

- Păi ce vrei, mămăligă sau turte?

- Vreau altceva, vreau pizza, nu am mai mâncat pizza de un an! Nu mai vreau nici măcăligă, nici turte. Numai asta mâncăm! M-am săturat! Nu mai vreau!

- Oamenii nu fac mereu ce vreau! Promit că atunci când trimite mama bani mergem la o pizza. Bine?

- Bine...

- Hai, spală-te pe mâini, imediat sunt gata turtele.

Cât ai zice pește, Darius pregăti trei turte, le așază frumos pe o farfurie și îl strigă pe fratele său. Cu foamea cât o gaură neagră, Radu se năpusti asupra lor.

- Poftă bună, Radu!

- Mersi! Usturoi nu avem, nu?

- Nu, nu mai avem...

- Tu nu mănânci?

- Am mâncat înainte să vii.

- Mereu mănânci de vreo câteva săptămâni înainte să vin eu... ție îți →

RALUCA PAVEL

faci mai multe turte? Îți faci o măămăligă mai mare?

- Hai, Radu, știi că nu e așa...

- Abia aștept să vină mama...

Darius îl privea pe fratele său mâncând și înghițea în sec. *De-ar ști Radu*, se gândi el ferindu-și privirea de fratele său.

*

O săptămână mai târziu, în apartamentul familiei Lupașcu, telefonul zdruncina pereții.

- Alo?

- Da, răspunse o voce pițigăiată de femeie.

- Cine sunteți?

- Cine sunteți dumneavoastră? Eu sunt Lupașcu, Maria, mama băieților, proprietara apartamentului. Unde sunt băieții mei? Cine sunteți?

- Doamna Lupașcu... eu sunt asistent social, Elena Răducan.

- Ce caută un asistent social în casa mea? Vreau să vorbesc cu băieții mei. Dați-mi-l pe Darius la telefon! strigă disperată femeia.

- Doamnă, Darius nu se simte tocmai bine...

- Vreau să vorbesc cu Darius, unde e?

- Doamnă, Darius a dezvoltat o formă foarte gravă de ulcer, nu a mâncat mai mult timp! Femeia își alegea cu grijă cuvintele, dar în capul mamei, vocea ei răsună din ce în ce mai pițigăiat.

- Doamne, nu se poate, e bine? Unde e?

- Din păcate, nu e bine... l-am găsit prea târziu. Am auzit că sunteți în Grecia, pregătiți-vă bagajele. Numai dumneavoastră mai puteți avea grijă de cel mic... Darius nu mai este...

Luni mai târziu, Radu găsi ascunsă, în spatele celor doi saci din dulapul din sufragerie, agenda lui Darius. Nu reuși să citească mai mult de primele rânduri. *E a cincea zi de când nu am mâncat, încă mă țin bine, deși, uneori mă doare stomacul asta ca naiba. Mi-e tare frică să nu se termine sacii ăștia și mama nu mai dă niciun semn... nu vreau să spun la nimeni că numai măămăligă și turte îi pun pe masă lui Radu, mamei nu i-ar plăcea să mă plâng cuiva, nu vreau să sufere sau să facă alt preinfarct... Radu mi-a reproșat și azi că nu mănânc cu el, îl mint în continuare că mănânc înainte să vină el de la școală, el crede că mănânc mai mult decât el...poate va înțelege într-o zi cât valorează un pumn de făină și că pe al meu i l-am dăruit lui.*

UN EXERCIȚIU DE COMUNICARE.

QUI PRODEST?

Barcelona... Un oraș cu o personalitate fermecătoare, comparabil cu oricare altă capitală europeană, o destinație de vacanță pe care aș recomanda-o, fără nicio reținere, chiar și celor mai cărcotași turiști. Oferă cu generozitate, dar și cu multă pricepere administrativă, istoria celor peste două mii de ani de existență, precum și realizările uneori incredibile ale mâinilor, minților și nu de puține ori ale geniului acestor minunați oameni, catalanii. Orașul mai oferă și excelente mijloace de transport în scop de vizitare, cele atât de îndrăgite de turistul modern, gras, leneș, pretențios, posesor însă al unei memorii fenomenale. Cea a camerei foto.

Cum nu mă abat niciun milimetru de la definiție, timp de o săptămână, zilnic, de dimineață și până după prânz, am hoinărit printre sutele de obiective demne de a fi vizitate, apoi, doborât de oboseală și foame, mă regalam într-unul din restaurantele din Port Vell (Portul Vechi) cu deliciasele creații ale bucătăriei mediteraneene.

Așa era și în acea după-amiază în care, aflat pe terasa unui mic restaurant, priveam cerul zdrențuit de catargele ambarcațiunilor din port și îmi poleiam visele cu auriul unui nobil catalan pe care îl tratam cu venerația cuvenită. Eram, aș putea spune, așa cum rareori ni se întâmplă în viață, între parantezele temporare ale stării de beatitudine (se poate interpreta!) care exclude, pe timp foarte scurt, inconvenientele cotidiene. Cu alte cuvinte, mă simțeam bine. Numai eu, fiindcă restaurantul, în ciuda eforturilor unui tânăr aflat la intrare și care îmbia trecătorii să intre, era cam gol. La un moment dat însă, din restaurant a ieșit un om, nici tânăr, nici bătrân, nici gras, nici slab, nici frumos, nici urât. Dacă vi se pare că am descris-o pe vestita Mona Lisa, ei bine, adăugați la asta un zâmbet seducător, o gestică largă cu o irezistibilă putere de convingere și folosirea cu abilitate a resurselor lingvistice, nu tocmai bogate, sau excesiv de gramaticale, a cam zece limbi.

Tânărul înainte amintit a primit o nouă sarcină și a plecat să o rezolve, iar omul despre care vă povestesc, în cam douăzeci de minute, a reușit să ocupe toate locurile de pe terasă.

Reușise să convingă un grup remarcabil de tineri americani sau americanizați, care au comandat,

evident, hamburgeri și Coca-Cola, câteva doamne ceva mai în vârstă, părând a fi din Franța după cum au băut apă plată cu lămâie și atenția cu care au controlat nota de plată, dar și câteva familii ușor supraponderale, asta ca să mă menajez, bucuria oricărui lucrător în domeniu, adică oameni care atunci când se apucă de mâncat nu se opresc la lucruri nesemnificative.

Trebuie să recunosc, omul care făcuse acest exercițiu mă încântase și neliniștea unei conferințe cam neglijate, dar aflată în viitorul nu tocmai îndepărtat, despre comunicare, se transformase în interes și căpăta chiar substanță.

L-am abordat abia atunci când, mulțumit de lecția pe care o dăduse tinerilor angajați, cei care acum se mișcau cu grația și viteza balerinilor chinezi care fac filme despre artele marțiale, și își oferise un moment de respiro în care numai privirile fulgerau ordine, pentru noi de neînțeles. Am aflat că este patronul restaurantului, că se numește Guglielmo, ba chiar, am cunoscut-o și pe distinsa sa mamă, care, aflată la casă, urmărea cu strânsnicie bunul mers al lucrurilor în toată întreprinderea. Ca să fiu sincer, nici Guglielmo nu părea foarte în largul său în prezența mamei. Însă treburile în restaurant mergeau zbârnâind și consumatorii erau mulțumiți. Ceea ce, în fond, este singurul lucru important. Ne-am despărțit prieteni...

Imediat însă ce am ieșit pe porțița grădinii, starea de bine a sărit dintre parantezele temporare și m-au cuprins nedumeririle.

În orașul meu natal, aflat pe malul fluviului Dunărea, se află, păstrând proporțiile, o locație numită tot Portul Vechi. Un loc cenușiu cu un istoric vag funcțional, dar niciodată estetic, iar acum trist și fără viitor. De ce oare!? Apoi m-am gândit că, iată, și la noi sunt acum o mulțime de restaurante cu specific, bucătării diverse, unele chiar exotice, dar o cultură a întâlnirii la restaurant nu s-a format încă, iar oameni precum Guglielmo nu am văzut. Și iar mă întreb: de ce oare...

Așa cum v-am spus, parantezele în care viața pare o poveste frumoasă spusă la gura sobei sunt extrem de puține, iar în timp, ce să mai vorbim...

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Evocări

PIȚULEASA ȘI GHEORGHE VRABIE

De un calm incredibil, totdeauna elegant până când și cureaua se asorta cu pantofii și nelipsitul sacou cărămiziu, fața totdeauna senină, plină de zâmbet, ochii străjuți de sprâncene stufoase așezate sub fruntea lată de unde pornea un păr alb, nins de vremuri și de vremi.

Când recita bulgărul de aur al literaturii populare, balada „Miorița”, fixa ochii într-un punct fix, ca și când ar fi fost singur în amfiteatru și o spunea așa de frumos încât nici respirația nu se mai auzea în sală. Și câte variante nu știa prof. univ. Gh. Vrabie, marele folclorist român; și câte alte balade, doine – din diferite zone ale țării – un mare iubitor al creației nemărginite a poporului român păstrător de tradiții, datini, obiceiuri.

Magnetofonul Tesla cu carcasă metalică pe care îl purta cu dânsul era mult prea greu pentru mânuțele domniei sale și totuși nelipsit în peregrinările prin zonele pline de folclor ale județului și ale țării.

Sunt mândru că m-am numărat printre studenții mai apropiați sufletului său nobil care, de-a lungul anilor, adunase întreaga înțelepciune a poporului român învățată din întâlnirile cu păstrătorii aurului folcloric, din basmele, baladele, din lacrimile doinei sau din înțelepciunea proverbelor și zicătorilor românești.

Tânăr profesor ce trecusem prin mâinile uriașilor Șerban Cioculescu, Augustin Z.N. Pop, Gabriel Țepelea, Ovidiu Răureanu, Gh.N. Dragomirescu, Mihail Diaconescu și nu în ultimul rând ale lui Gh. Vrabie, mă mândream, chiar dacă de multe ori dânsii nu se mândreau cu mine – înțelegându-mi spiritul meu jucăuș și năzbătios.

Ieșisem profesor.

Lucram la școala generală din satul Slatina, comuna Nucșoara, cam prin 1968. Telefonul pe care l-am primit de la prof. Gh. Vrabie m-a bucurat, ba chiar mai mult, m-a onorat. Mă anunța că, dacă este cu puțință, ar dori să stea câteva zile la Domnești, la mine, valea Doamnei fiind o zonă plină de folclor și înțelepciune populară. Am primit cu drag propunerea marelui folclorist. I-am pregătit camera, modestă atunci, la

Pițuleasa

Gh. Vrabie

începutul căsniciei. L-am așteptat în stația RATA din centrul comunei. Avea o durere groaznică de cap, fie din cauza gropilor, fie din faptul că mereu reclama o durere de cap.

Am discutat mult în seara aceea, despre preocupări, despre elevii mei, despre comoara folclorică a văii Doamnei, pe care dorea s-o investigheze.

A doua zi, odihnit, fără durerea de cap, a respirat adânc aerul curat al Domneștiului, invidiindu-mă pentru liniștea în care trăiesc, pentru aerul curat pe care îl respir, dar și pentru sarmalele cu mămliguță pe care le pregătiseră Mariana – soția mea – meșteră în arta culinară.

L-am însoțit la familia Tecău, nevăzător, păstrător de comori. Casetofonul era destul de greu. L-am găsit acasă. Știa că venim. Cunoștea, incredibil, atât de multe doine, balade, variante ale Meșterului Manole, ale

Mioriței, făcea chiar el versuri, cele mai frumoase fiind dedicate celor doi flăcăi ai lui Nică lu' Dan, omorâți la țâlva Ureanului – de schijele unei grenade rămasă din timpul războiului. El nu vedea. Nu avea nimic scris, dar avea o memorie ieșită din comun. Totul a înregistrat folcloristul prof. Gh. Vrabie. Când s-a pornit „Orbul lui Tecău”, aproape că nu puteau face față comenzile magnetofonului.

Am fost cu dumnealui la baba Zmirca, de asemenea izvor de nestemate ale poporului român. Aici a admirat un costum bătrânesc național, ce și astăzi se află în lada de zestre a muzeului. Profesorul era satisfăcut. Se observa în ochii lui bucuria faptului că aceste comori nu vor pleca dincolo odată cu păstrătorii lor. A stat câteva zile la mine, în camera dinspre drum. Se auzeau de afară glasurile înregistrate ale țăranilor domnișani deținători de mari bogății, de care folcloristul nu se mai sătura, ascultându-le.

A treia zi dimineata, am urcat împreună spre Nucșoara, cu un camion Zil al vărului meu Nicu Moiescu. Am stat câteva ore în cancelaria școlii din Slatina – admirând ambianța, buna înțelegere a colectivului didactic al școlii, al cărei director era inegalabilul om și profesor Ionel Teleguș. În jurul orei 10, împreună cu primarul Chelu, om deosebit, am urcat coasta destul de obositoare spre casa rapsodului popular, recunoscuta Pițuleasa, pe numele ei Maria Cârstoiu.

Eram liber de orice greutate. Magnetofonul îl căra elevul Jubleanu, destul de voinic, din clasa a VII-a, care, cu câteva zile în urmă a fost prins fumând și apoi plimbat, cu voia părinților, prin fața școlii cu Țigara în gură – procedeu mai puțin pedagogic.

Am găsit bătrâna torcând, pe prispa casei înconjurată de glastre din pământ încărcate cu duble și mușcate de diferite culori. Nu știu precis vârsta, oricum trecută de optzeci, în vârsta fusul și fabrica firul de lână cu o viteză și iscusință deosebite.

Părea un adevărat monument de înțelepciune, parcă coborâtă din frumoasele basme române și aromâne, într-un peisaj mirific, cu oile păscând iarba crudă a muntelui, cu căpițele din fânul proaspăt cosit, cu iarba din care răsăreau florile multicolore ale câmpului care împrăștiu mirosul pur, strecurat prin aerul curat al →

ION C. HIRU

munților; un firisor de apă peste care era aruncată o punte și ea îmbătrânită de ani și timpuri, iaz străjuit de arini ai căror frunze își mai păstrau verdele crud – chiar dacă toamna își lăsase brumele.

Pe un scăunel cu trei picioare, își torcea firul amintirilor din caierul octogenar, bine legat de furca înflorată care, probabil, o înflorase cu migala briceagului, cealaltă jumătate, plecată mai de mult timp în lumea veșnică, fie păscându-și oile din Brătîla, fie în pauza dintre două mămăligi, seara, la focul ciobănesc de lângă stîna din Leaota sau Zârna.

Pe acel scăunel lucrat de mână rudărească din bardă și cuțitoaie, am găsit stăpâna casei, o sfântă coborâtă din biblie, care ne-a răspuns cu multă sensibilitate salutului, nepărînd a fi deranjată. Caierul amintirilor se scurgea pe fusul țigănesc viu colorat cu motive florale. Oare la ce se gîndea? ...ce film se derula pe ecranul minții ei agere? ...nu pot ști niciodată. Era doar dînsa cu amintirile atîtor ani ce-i apăsau umerii gârboviți de multă istorie trăită.

Cunoștea doar primarul pe care îl întreabă cine suntem. Ne-am prezentat cu mult respect, așa cum se cuvine unui astfel de suflet. Domnul profesor Vrabie i-a spus despre scopul vizitei. N-am să uit niciodată cuvintele bătrînei: „*Demult de tot a mai fost cineva care mi-a pus vocea pe un aparat dintr-o ladă și după aceea m-am auzit la radio*”.

Continua sfîrșitul fusului între degetele zbîrcite ale „*artistei*” – pentru că era cu adevărat o artistă, o ciocărlie, o pasăre măiastră al cărei vers era inegalabil. Și la ce vîrstă... Doamne!... cum poți face tu astfel de minuni?!?!

Magnetofonul Tesla era pus în funcțiune, fusul își continua sfîrșitul și deodată, din acea guriță de aur încrețită de ani, s-au auzit primele triluri ale frumoasei balade „*Milea*”, apoi ale cântecului preferat al Pițulesei „*Vară, vară, primăvară*”, pe care numai ea știa să le interpreteze așa de frumos.

S-au înregistrat mai multe cîntece, a recitat versuri populare ale zonei. Nu ne mai săturam ascultînd-o. La un moment dat, pe un ton impunător, ne-a spus „*gata*”, continuînd să smulgă lîna țigaie din caierul proaspăt așezat cu grijă în furcă.

Am plecat de acolo, cuprinși de o liniște sufletească nemaicunoscută pînă atunci. Nimeni n-a scos un cuvînt. Eram electrocuțați de acea femeie, de acea țarancă de la poalele Carpaților, de

vocea ei, de corectitudinea versului său liniștitor, de măreția monumentului țarâncii române în peisajul curat al muntelui. Am coborât cu aceeași mașină la Domnești îmbătați de splendoarea trăită.

Surpriza a fost ca o lovitură de baltă. Înregistrarea fusese un fiasco. Bucuria s-a transformat în tristețe, remediabilă totuși. A doua zi am luat din nou drumul Slatinei, dar de data aceasta pe o vreme mohorâtă de toamnă.

Cu greu am convins talentata interpretă să se lase înregistrată din nou, explicîndu-i defecțiunea microfonului reparat seara de specialistul Mihai Avram.

A ieșit o înregistrare bună, alungînd tristețea din sufletul cercetătorului, prof. univ. dr. Gh. Vrabie.

După ceva timp, am primit de la folcloristul împătimit o amplă scrisoare de mulțumire și o fotografie de grup, la mijloc aflîndu-se rapsodul popular Pițuleasa, fotografie oferită primarului Nucșoarei - Pierin (Chelu).

Un mare rapsod popular, Pițuleasa; un mare folclorist, prof. univ. dr. Gh. Vrabie.

NICOLAE SPINEI

Pe la începutul lunii iunie a anului 1982 – o zi insuportabil de călduroasă, pentru un început de vară – A.R.O. aparținînd liceului din localitate descinde spre capitală, la Ministerul Construcțiilor de Mașini, sub patronajul căruia se află Liceul Industrial Domnești. Pe scaunul din față, contabilul școlii – omul căruia i se datorează construcțiile atelierelor-școală, modificarea construcției fostei școli de fete, devenită internat, și chiar extinderea Școlii generale. Păcat că alții își însușesc meritele. Nu pot trece cu vederea numele domnului Manolescu, șef contabil al Inspectoratului școlar, bun prieten al domnului Duțu Buceloiu, omul care s-a aflat mereu în spatele tuturor realizărilor, cu mîna darnică de fonduri, aproape neștiute de mai marii comunismului județean.

După ce problemele școlii au fost rezolvate la minister, A.R.O. parchează în Piața Amzei, pentru aprovizionare cu pâine, unt, cafea, acesta fiind, de fapt, scopul prioritar

Nicolae Spinei

al deplasării. Cozi interminabile și la pâine și la unt și la cafea, chiar și la „*tacâmuri*” de pasăre. Cu un leu în plus la pâine, puteam lua multă și mergea mai repede. Am făcut câteva drumuri de la centrul de vânzare pînă la mașină unde, destul de repede, s-au umplut cei doi saci. Știți ce ani erau... Păstram pâinea cîte două săptămîni în pungi de plastic, la frigider. Vă reamintiți anii aceia, nu?

Ajunsesem cu ultimul transport de cîte patru pâini la ușa din spate a mașinii, cînd au apărut un maior de miliție și doi plutonieri. Unul se îndreaptă spre mine, „*marele infractor*” și, după ce-mi face teorie, mă întreabă pentru ce ne trebuie atîta pâine. I-am răspuns că pentru o înmormîntare, aproape să-mi dea lacrimile. Fără să știu, celălalt „*infractor*” spusese că pentru o cumetrie și, culmea, al treilea, șoferul Lucă Tucă, le-a explicat că sunt pentru o nuntă. Au rîs cei trei, ne-au luat sacii din mașină, dar zîmbetul maiorului și semnul din mîna au făcut sacii să zboare înapoi în mașină, unde i-am acoperit cu o pătură. Așa era pe atunci, pâinea se găsea cu greu, în schimb o mîncam în liniște, feriți de bubuituri de pistoale, droguri, găști, clanuri, răzbunări, spurgeri de bănci, bancomate, case de amanet și, mai ales, fără soldați uciși pe cîmpuri de luptă străine.

Dar nu despre asta este vorba. M-am pierdut în această povestioară, pentru cei ce nu erau pe atunci sau erau prea mici ca să știe ce sacrificii făceau părinții pentru ca pe masa lor să fie unt și pâine albă.

Am ajuns la Pitești după-amiaza, în jurul orei 17, abătîndu-ne de la →

șoseaua națională București – Pitești, undeva la stânga, unde inspectoratul avea o clădire, ce se numea Tabără pentru pionierii fruntași, unde își petreceau copiii „oamenilor muncii” zile de odihnă și distracție. Astăzi se numește Centrul Cultural Brătianu.

În mașină, se urcă un bătrânel simpatic, cu părul alb, tuns scurt, sub care fața mică adăpostea doi ochi verzi, deosebit de ageri. Cămașa cadrilată, purtată peste pantaloni, trăda faptul că domnul acesta în vârstă venea de la muncă, în ciuda anilor care-i apăsau umerii uscățivi. Își ocupă locul exact în fața mea, sprijinindu-și picioarele, încălțate în niște sandale ușoare. Îl cunoșteam de undeva, dar nu știam de unde. M-a sfredelit hipnotic cu acei ochi de un verde aproape de albastru. Până să trecem podul de peste Argeș, ridică degetul arătător, adresându-mi-se cu o voce impunătoare: „Domnule, eu te cunosc, ești fostul meu elev Hiru, din Domnești, și stăteai în ultima bancă cu Ioniță Valeriu – doi copii fără astâmpăr, într-o clasă majoritatea de fete”.

Vocea lui îmi „spunea” ceva, dar tot nu știam cine este. „E clar, nu mă recunoști! Sunt profesorul tău Nicolae Spinei, cu care în clasa a XI-a, ultima clasă de liceu, ai avut o situație neplăcută. Te-am lăsat corigent pentru că ai parafrazat versurile marelui poet Lucian Blaga: **„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii.../ căci eu iubesc/ și flori și ochi și buze și morminte”**. Până la urmă, ți-am dat drumul, aveai „maturitatea”.

După aproape 25 de ani, acest mare profesor, Nicolae Spinei, și-a recunoscut un fost elev, cu locul din bancă și cu impertinența lui copilărească de a ignora un mare poet român, interzis pe atunci. Și totuși DOMNIA SA, profesorul SPINEI, marele profesor patriot SPINEI, ni l-a predat pe Blaga în trei ore, în acele timpuri, anii '60, când se puteau întâmpla multe.

Cuvintele cheie „eu” și „alții”, contrastul dintre cunoașterea paradisiacă și cea a poetului, luciferică, ne erau explicate cu mâna dreaptă ridicată mult deasupra capului mic, în care strălucea o minte, o memorie nemaiîntâlnită de mine. Nu-i păsa de ce s-ar fi putut întâmpla. „Trebuie păstrată perfecțiunea lumii, corola de minuni... nu ucid tainele... sporesc tainele lumii... îmbogățesc întunecata zare a misterelor, pentru că iubesc și ochi și

buze și morminte”. Și conchide, cu mâna dreaptă la inimă: „La baza actului creator stă iubirea, iar lumea este contemplată prin lumină, primul element al poeziei”.

Cât curaj, în acei ani, când eram obligați să învățăm pagini întregi cu versurile Mariei Banuș, ale lui Dan Deșliu, Mihai Beniuc, cu fructele lui roșii din „mărul de lângă drum”, în acei ani când pentru un singur cuvânt puteai fi întemnițat.

Ce se mai distra când spunea că „mărul de lângă drum” al lui Beniuc nu are gard în mod intenționat pentru a putea câinii să ridice un picior...

Petre Căpriță, „Materie”

Și cu cât curaj, DOMNIA SA, PROFESORUL SPINEI, într-o bună zi de sfârșit de an școlar 1959 – 1960, în clasa a XI-a, clasă umanistă, încă de la ușă, anunță: „Vom studia timp de trei ore despre poetul național, poetul pătimirii noastre, Octavian Goga, despre poetul dezrădăcinării, cel care a trăit drama acestei dezrădăcinări, idealizând țaranul român, acest rob dintotdeauna al pământului”.

Cum putea omul acesta, scriitor de inteligent, să trăiască versurile, pe care le recita cu lacrimi în ochi! Doamne! „La noi de jale povestesc/ A codrului desișuri/ Și jale duce Mureșul/ Și duc tustrele Crișuri”. Fixa ochii într-un punct și, fără să-i miște, recita versuri ce se potriveau de minune cu starea jalnică a țaranului, prin anii '60, când era împins forțat spre colectivizare.

„În sufletu-mi strivit de groază/ Păgâne patimi prind să fiarbă/ Trudită, chinuită coasă/ Vei mai cosi tu numai iarba?” Aceste versuri mi s-au întipărit adânc în memorie.

După mult timp, am aflat că domnul profesor Spinei era deseori chinuit de Securitate, ale cărei

„urechi” erau și prin Școala Medie nr. 2 din Pitești. Și, dacă nu mă înșel, a avut de pățimit pentru curajul său de adevărat intelectual, demn, cinstit, curajos, omul acesta care a șters praful nepăsării comuniste de pe marii poeți ai națiunii române, interziși de ideologia comunistă a deceniului al șaselea al secolului trecut.

Cunoștea atâtea versuri din Eminescu, ca nimeni altul. Recita cele 98 de strofe ale „Luceafărului” pe nerăsuflăte, mai abtîr ca un artist profesionist.

După întâlnirea din mașina A.R.O., ne-am mai văzut o singură dată, la cofetăria „Violeta”, de lângă teatru. Am servit o prăjitură și o băutură răcoritoare și am discutat aproape două ore, în care m-am destăinuit și s-a destăinuit. I-am vorbit de furia comuniștilor împotriva copiilor foștilor legionari, adevărați sau inventați de fiara comunistă. S-a întristat când a auzit că am avut de înfruntat injuriile comuniștilor, care m-au îndepărtat din funcția de viceprimar. S-a întristat și auzind povestea amară a doctorului Teja Papahagi, pe care îl cunoștea foarte bine și despre cum i s-a făurit acestui mare om un dosar politic nedrept.

Discuția noastră s-a finalizat cu câteva vorbe de-a dreptul dure: „Dispariția porcilor ăstora e iminentă, dragă domnule profesor Hiru, fostul meu elev zburdalnic”.

L-am mai văzut de câteva ori la Televiziunea Pitești, după 1990, vorbind despre Eminescu, frumos, ca nimeni altul! Tonul său, când ridicat, când liniștit, când aspru, când melancolic, discursul său documentat, plin de citate, fie din proză sau poezie, dovedeau apartenența domnului profesor SPINEI la adevărata intelectualitate românească, dânsul fiind o personalitate națională, o mândrie a dascălimii argeșene, mare cărturar, mare pedagog, mare om de literatură și nu numai.

Profesorul NICOLAE SPINEI – veșnic o amintire vie, neuitată de generații de elevi.

Un om de cinci stele, diamant de zeci de carate în cartea de aur a învățământului argeșean din toate timpurile.

ION C. HIRU

În brațele absurdului...

Noaptea hienelor mă ajunsese
din urmă
și era în plină zi
fântânile își ofereu apele adâncului
în cupe răsfrânte
invintându-mă să beau

... dar n-auzeam decât un hohot

Deșertul și pustiul din mine
unelteau
acuzându-mă de lașitate...

Am început să alerg la întâmplare
și să plâng
prea mult soare
într-o inimă
cuprinsă de spaimă și-ndoială

Câmpiile își așterneau covoarele
de iarbă și răcoare
invitându-mă să stau

... dar nu vedeam decât hienele
adulmecând renunțarea

Poveștile ce le-am purtat în suflet
ca pe-o mângâiere
s-au năpustit asupra inimii
sugrumând-o

Am început să alerg și să cânt
prea multă sfâșiere
într-un singur trup
înveșmântat în tăcerea
orelor îndoliate

Noaptea hienelor mă ajunsese
din urmă
și era ziuă
o zi plină de promisiuni

... și dintr-o dată
strigătul nefiresc
acuzator...

Lângă steagul răvășit

al înfrângerii
zăcea o inimă -
ce-și abandonase
firul de sânge
și nisip
și-ndoiala...
în brațele absurdului
necuprinsului...

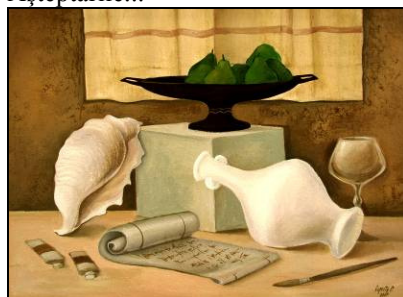
Din jurnalul unei zile (paznicul din umbră...)

Nu știu dacă lumea a apărut dintr-un
„bob de aur”
sau dintr-o minte rătăcită...
culeg în fiecare vară rodul câmpiilor
ce cu supunere se închină cerului

eu stau undeva
între cer și pământ
indecisă -
un bob zăbavă?
nu!

Voi trasa un cerc și voi chema la mine
pe ultimii cuceritori ai lumii
e-atâta freamăt în această rotire
surdă...
și atât de absurdă!

Așteptările...

sunt ca ceasurile vechi închise în
tăcerea
secundelor moarte
se-aud sirenele, clopotele, cântecele
și...
râsul perfid al „paznicului din
umbră”...

Eu stau undeva
în mijlocul cercului
cu trupul înrădăcinat în pământ
și brațele împietrite în aer
cineva îmi vrea sufletul
altcineva... îmi cere restul de trup
nu poți rămâne întreg - într-un timp
revolut...

Când cerul s-a prăbușit ca un capac
de sicriu
peste cercul redus la dimensiunea
unui cui...
mintea-mi rătăcită

a înțeles...
că „boabele de aur” sunt pentru
păsările
din colivii
atent vegheate
de „paznicul din umbră”...
din umbră...

Arginți înșelători...

Și taci...
doar dinții puternici mai sfâșie
câte o primăvară ce trece alene
pe alea așteptărilor

Și surâzi...
doar brațele trufașe
mai încolăcesc grumazul timpului
târându-l în povestea
arginților înșelători

Și urci...
doar talpa viguroasă
ți-o mai ștergi de fiecare zi
imaculată
amânând nepermis... contemplarea

Și nu bănuiești...
dar sfidător întorci spatele
zăpezilor odihnite...
ce te vor îngropa
sub avalanșa de întrebări,
întrebări...

Să mușc din liniște...

Să mușc din liniște
ca dintr-un măr
desprins din pomul
venerat de mine
... și-nlănțuiți
agoniza-vom
nebănuind
că prima zvâcnire
va naște în tine
un monstru...

Eu mai aștept
cu ochii deschiși
întoarcerea
în visul fără coșmaruri...
... prea multe daruri
iubito
rotunjite în sânul
unui măr
ce-a risipit liniștea
nefăcutului...
nefăcutului...

VALENTINA BECART

Foto: Petre Căpriță, „Natură
moartă”

un sezon cât o viață

străbat un munte de răbdare
pe versantul acesta defrișări de vorbe
pe celălalt plantații de cuvinte
departe
tot mai departe
clopote vestesc ora de vecernie

cu ploaia pe umeri sunt mai puternică
mă pot strecura fluid
spre miezul făgăduinței
ca un copil din flori
în căutarea semințelor

aud cum sfârâie în coaja copacilor
nodul de chihlimbar
și mă întreb
la ce bun înstrăinarea

la ce bun plânsul dintr-un ochi vegetal

negustorul travestit în coșar

m-a așezat la masa de scris

până la venirea întunericii
am timp să iau piatra
de pe inimă
și să culeg mătasea
sub care ruginesc șoaptele

îmi place să aștept
neprevăzutul
să-i desfăc nodul cravatei
apoi să urmăresc
șerpuirea glasului
în pulberi de oglindă

poem turnat în cupe înalte

oare unde se ascund șoaptele?

această liniște controversată
devine poveste
și ne apropiem de final.

deși nu am sărutat
niciodată un fluture
plutesc peste nefericiri în zig-zag;

distanța între anotimpuri
este inegală,
cu repere camuflate de vârstă

și totuși

aceeași grupă de sânge
ne așteaptă dincolo
să aniversăm străngerile de mână

nu doar șerpui înghit prada întreagă

în zadar dă în floare
rădăcina orelor cuminți

așteptarea devine ploaie răsfirată
peste borne prăfuite

ziua este un abur
ridicat din cenușa pietrelor de var

atent la însemne
trupul își înghite carnea
cu o poftă egală cu depărtarea

în plutire pe apa sâmbetei

din toate lucrurile ies aripi
numai mâna mea rămâne intactă.
rostuiesc un culcuș între ape
trupul se golește de râsul homeric
un val de tristețe atinge tâmpla
sprijinită într-un maldăr fără
substanță.

închid pumnii și mă umplu cu
amintiri
până când inima e saturată
și se scufundă

ca un batiscaf războinic.

un semn de afecțiune

de dragul tău
șoimul dresat a venit
la prima strigare
am știut
că absența ta
încapă sub aripile lui înguste
mi-am strâns umbra la piept
și ne-am așezat
la masa lungă
cât un poem de dragoste

echilibru între benzi de unde scurte

sub icoane
atârnă momeli împăienjenite
mă îndrept somnambulă
spre locul eliberat de constrângeri
găsesc același semn
o carte de vizită
și câteva mănuși desperecheate
îmblânzitor al inimii
poate fi numai corpul ceresc
acoperit într-o spumă de carne

unii cred ca e un festin cu supă de
efemeride
și că fiecare nod în aripă
este ciot din elitră

fie la ei

eu mi-am vazut îngerul
în toată splendoarea lui îngăduitoare

versuri albe pentru zile negre

la ieșirea din somn
râd de una singură
nu e o închipuire
o umbră se desprinde
din mijlocul fiecărei dimineți
și se îndreaptă în pas alergător
spre alaiul nupțial al zilei respective
doar, doar va prinde
buketul aruncat de mireasă

uneori se împiedică în
prejudecăți voalate
atunci se vâd cel mai bine formele
de femeie scorpion
și inima aflată în extensie ispititoare

CARMEN TANIA GRIGORE

Petre Căpriță, "Natură statică"

Starea prozei

Etajul IX, Oradea

Trebuie să fie mai bine de doi ani de când conversez, cu mare plăcere, cu un jurnalist sportiv din Oradea. Deși e mai tânăr decât mine cu vreo 10 ani, în fiecare dimineață și seară îmi trimite câte un mesaj, pe telefon, chiar dacă, uneori, nici nu apucăm să ne zicem altceva, peste zi. Toate textele lui sunt pline de voie bună, de încredere în ziua ce abia se sfârșește sau în cea care va urma.

Niciodată n-am înțeles de unde-și are forța pozitivismul său și nici atașamentul față de persoana mea (din alt oraș, cu așa o diferență de vârstă, experiență de viață, preocupări...și-aș continua cu încă două liste motivele crescânde mele nedumeriri).

Acum un an, fiind venit cu o echipă din Bihor la o competiție, la noi, la Poli, în Timișoara, am decis să ne găsim „la o cafea”. Nu mică mi-a fost mirarea să descopăr, dincolo de farmecul mesajelor, o persoană plină de umor, un umor plăcut, deloc forțat...natural, și cu o mare doză de respect, așa putea spune, în tot ce face. Da, un umor jovial, niciodată incisiv ori denigrator. Mă uitam, încercând să nu zâmbesc prea tare, la figura lui, cu freză „buzdugan” (altădată „creastă”), la ochii mici, de un albastru cenușiu, ce te fixează până în adâncul inimii, la mâinile acelea fine și delicate...la picioarele lungi și subțiri, cu tălpi de balerină...la întreaga-i înfățișare de înător... ori voleibalist (după părerea mea de nespecialist).

E impropriu spus „la o cafea” pentru o persoană care a optat definitiv pentru o alimentație sănătoasă, bio (și n-ar pune gura pe cafea!). „La un ceai” (pentru el). Ceea ce admir, însă, la L. e faptul că, deși a încercat să mă convingă să am grijă de...ce mănânc...nici nu mi-a stricat plăcerea de a servi masa împreună la Restaurantul Chinezesc (preferatul meu), nici nu a comentat dacă am venit însoțit de vreo prietenă (eu, cu gândul de a-l însura... că e cam vremea!).

De povestit, așa, mai mult...povestim destul de rar. Am aflat doar că mama lui e recăsătorită și mai are un frate.

Pentru că sunt „maica văicărelilor”, mi-a dat și el sfaturi bune, ori mi-a spus vorbe de mângâiere (când boceam prea tare, cu procesele mele interminabile).

Acum, când am venit de la mare, cu enterocolită, mi-a trimis, mai ceva decât doctorița mea, indicații de dietă.

Ieri, când am ieșit, pe la 15, de la Bac-ul de toamnă, după două zile de corectat... no comment!... mi-a zis simplu: „Lasă tot și hai la mine, la Oradea, până mâine dimineață! Ai un accelerat la 16. La 19 ești aici. Te aștept la gară!”

Wow! Am rămas mută. Mii de întrebări nebune au năvălit: „De ce? Ce o să facem/ce program avem? Unde o să dorm?” etc. Banii mei...ca la sfârșit de concediu...

M-am buzunărit. De dus-întors aveam, dar niciun tramvai în plus.

„Ok! Vin!” i-am scris...și am intrat sub duș, cu viteza luminii. Aproape udă m-am îmbrăcat, am chemat un taxi și-am plecat! Am prins trenul tocmai când îi anunțau plecarea.

Până la Arad, abia mi-am uscat părul și mi-am restabilit ritmul cardiac.

„Ți-ai luat medicamentele pentru dimineață, la tine?” citesc în mesajul venit pe melodia lui Liszt.

Deschid geanta, să controlez. „Da!” îi răspund.

„Mai ții regimul pentru enterocolită?”

„Da, încă o săptămână.”

„Te iube!”

Mii de artificii mi-au explodat în lumina orbitoare a soarelui de Salonta. Câte adolescente se înghesuiau în pieptul meu? M-am ridicat și am plecat spre WC, fără vreo nevoie primară. Am închis rapid. M-am închis! Măinile îmi tremurau de emoții. M-am privit în oglindă: albul ochilor îmi era roz-vișiniu. Fața alb-verde!

„Să mai iau o pastilă de tensiune! Pff! Sunt ridicolă!”

Îmi venea să plâng...habar n-am de ce. Eram fericită? De ce mi-era frică? Așa arată o clipă de fericire la 43 de ani? Am uitat cum e să te bucuri?

„Hello, doamna! Și alții face pipi pe ei! Nu ești numa' dumneata în trenu' ăsta!”

se răstea la ușa toaletei o țigancă frumoasă și grasuță, cu un copil blond, cârlionțat, care amenința să facă pe el. „Ți-e rău?”

„Puțin!”

„Lasă că-ți descânt după ce face ăsta mic!”

Am fugit în capătul celălalt al vagonului, unde aerul condiționat, prea tare, îi gonise pe călătorii sensibili. Era bine. De mă deportau acum în Alaska...se topeau ghețarii!

„Apă plată?”

„Apă plată.” continua să mă consulte L.

Când trenul a intrat în gara Oradea, nu-mi mai păsa de motivele Anei Karenina...

...dar trenul a oprit exact în locul în care era L....fără freza țepi, fără freza buzdugan. Paloarea lui m-a făcut să zâmbesc. Pentru prima dată îl simțeam stângaci.

„Bine-ai venit!”, îmi zise, încercând o strângere de braț...dar își retrase mâna, simțindu-se vulnerabil.

„Suntem adulți, ce naiba! Ne purtăm ca doi puștani... neexperimentați!” îmi ziceam.

...da, asta eram! Doi oameni care au uitat cum e... să fie ceva frumos.

„Mergem cu taxiul sau vrei cu tramvaiul...ca să vezi și o parte din oraș?” (mi-am amintit că nu era o lună de când făcuse mașina...zob! Am văzut accidentul la știri!)

„Cu tramvaiul!”

Nimeriserăm un loc lângă compostor (ales de mine!) și, în scurt timp, cred că făcu, pentru ceilalți călători din tramvai, peste 20 de bilete. Era roșu, transpirat, abia răsufla... Voia să-mi explice despre clădirile pe lângă care treceam, dar mereu era întrerupt: „Și mie, amândouă!”, „Mie, numai unu!”

La prima stație l-am prins de mână și-am coborât. Eram istovită...de propriile emoții și gânduri, de căldură și înghesuială.

„E ora la care se-nchid ștrandurile și toți vin spre casă!” mă lămurește L., reușind să respire...în sfârșit.

„Mergem o parte din drum pe jos...ca să-ți mai arăt câte ceva din oraș!”

„Ok!” →

CORINA-LUCIA COSTEA

“Aici se construiește pietonalul...de obicei sunt numai cafenele și mașini de fițe... Aici a dormit regina Maria... Biserica cu lună...E bun primarul ăsta!...” și-așa am ajuns la stația de autobuz, care ne-a dus într-un cartier modern, aproape de Sala Sporturilor.

“Măi, cine-i dama? Fă-i vânt! Până dimineată-s solo, că-i plecat în cursă.” îi șoptește, în autobuz, o damă tot ca mine de durdulie, cu ochelari.

Abia acum îmi revin! Mustăcesc un surâs, să nu devină zâmbet, ori râs în hohote. L. e verde! O ignoră.

“E cel mai înalt bloc din zonă!” îmi explică, aproape șoptit, la ureche. Aerul cald, al respirației lui mă face să redevin o copilă ștregară, care domină situația. E pierdut! Dama se lipește cu corpul de el și-l înghesuie, fățiș.

“Aici coborâm!” mă atenționează L.

Cobor. Nu privesc înapoi. “Sunt problemele lui...ale lor. Eu vin și plec...” gândesc.

Într-adevăr, era cel mai înalt bloc, cu două lifturi... “recent reparate”.

De la etajul IX, unde locuiește L., priveliștea e minunată!

Pășesc cu emoție în “sanctuarul” lui L.!

Treaba cu dama din autobuz...e uitată.

Stau în pragul camerei, înlemnită: peste tot tronează cupe, diplome, trofee...poze/tablouri cu L. ca jucător, absolvent de jurnalistică, gazetar sportiv. Diplome de mulțumire pentru promovarea sportului bihorean, a fair-play-ului, a blogului său...

E o fațetă pe care n-am știut-o decât superficial.

Aici e adevărul L.!

Nu cel din autobuz, nici cel care le făcea, cu zel, biletele pensionarilor în tramvai...nici măcar cel care scria „Te iubel!” unei dame divorțate, cu 10 ani mai mare decât el.

“Intră! Scuză-mă, puțin... să-mi schimb tricoul! Ți-am pus o limonadă pe masă!” zice și trece spre baie. E ud, ca și cum ar fi ieșit de sub duș.

Mă plimb, cu emoția turistului surprins la templele grecești... Nu știu de ce lăcrimez.

Suntem atât de superficiali (când îi etichetăm pe cei cu care intrăm în contact)! Merităm să fim nefericiți, pentru asta?

“Baia e liberă! Poți să faci un duș, dacă vrei. Și hainele tale sunt ude! Dacă n-ai de schimb, ți-am pregătit câteva... pe măsură!”

Surâd... ”pe măsură!” Cred că brațul meu e mai grosuț decât glezna lui. Trăiască mărimile universale!

Revigorata de stropii călduți, într-o ținută Nike, mă înfățișez. Afară, deja se întuneca.

“Hai, pe bloc!”

“Pe bloc?” mă întreb nedumerită.

Sună la o vecină, ia cheia și urcăm, cu două pături sub braț.

„Sus”, erau: o masă de plastic, cu față de masă albă, două scaune, un videoproiector, ecran, laptop.

Pe masă, tanti Marika (vecina), pregătise „meniul sănătos”: piept de pui (de casă), orez cu morcovi, legume fierte (de grădină), mere rase (eco), apă plată.

“Ai scris, în povestirile tale, că e frumos asfințitul, la pustă, și răsăritul, la mare. Aș vrea să le vezi, la Oradea. Să-mi spui...pană la Crăciun... ce te-ar împiedica să rămâi aici?”

Dacă nu eram pe scaun, sigur aș fi căzut. Soarele se ascundea, rușinos, după blocuri. Pe ecran începuse să ruleze un film despre viața lui Maradona.

“Mai e... până la Crăciun!”

Oradea, 01.09.2011

O SEARĂ CIUDATĂ

(Urmare din pagina 88)

Cât de condamnabil poate fi faptul că, aflat în incinta unui impozant edificiu, poți considera mai important un vis frumos decât o realitate... normală? Era din ce în ce mai puțină lumină, oare se făcea economie de energie electrică? Nu se mai poartă. Mai degrabă pleoapele deveneau tot mai grele. Nu era chiar beznă dar ceva a luminat colțișorul prevăzut cu masă și scaune, luna? Dar de ce era dublă? Și un zâmbet plutea în spațiu purtând promisiuni de mult nemaivisate, parcă era porumbelul care zbura deasupra unei ape curgătoare din Orientul Apropiat cu mulți ani în urmă. Ce-o mai fi fost? Nu atunci, acum? Nimeni nu știe. Să sperăm.

Seara se instalează treptat, aerul tot mai rece înțepă cu mii de ace piele zgribulită, cam prea multe ace pentru o biată seară, oricum drumul acesta se termină la ușa

apartamentului denumit acasă. Parcă a spus cineva că este inutil zborul dacă de fiecare dată, după aceea, trebuie coborât pe pământ, ori n-a spus, cine mai știe, dar așa este.

Scara nu-i cea din visul lui Iacov, nu urcă și nu coboară... ba coboară... ce-au mai cresut fetele vecinilor, toate la timpul lor, chiar și tinerețea. Ritualul: sonerie, vizor, cheie în broască, ușă deschisă, cap cu bigudiuri.

- Probleme de fus orar?

- Am zăbovit undeva, au inventat ăștia un vin care se numește „Păstorel”.

- Aaa! Credeam că a înviat Păstorel și a mai devenit și vampir, asta din cauza mușcăturilor pe care le ai pe gât.

- Ei, lumea a evoluat, s-a emancipat, nu mai există

vampiri.

- Văd că s-a emancipat după urmele de ruj din jurul mușcăturilor. Și ce culoare grețoaș are!

Foto: Petre Căpriță, „Galaxia M”.

BALADA TIMPULUI PIERDUT

Unde e neaua aia albă de-altădat'? -
soptești,
înfrigurat,
prea des,
acest slogan,

deja fumé, ar zice cineva
„qui fut jeté
en un sac en Seine...” -
ca un golan.

Bietul Villon... „Mais”,
totuși,
unde sunt
„les neiges d'antan?” -
se întreba mereu.

Vă amintiți
„Ballade des dames
du temps jadis”?

M-aș tot întoarce,
răsuci,
și eu,
precum lapona Enigel
după ciupearca,
mânătarca
rigă
Crypto,
ca după soarele-inel
de foc
ce pare-ncremenit în loc
și el.

Și, totuși,
unde sunt
„les neiges
d'antan?”

VESTE POVESTE...

Vestea s-a răspândit
peste tot,
au sunat buciumele,
au foșnit codrii,
au fremătat izvoarele,
a venit dragul Ilie –
știți voi, Sfântul bun de iubit,
cu furtunile lui fierbinți
biciuindu-mi carnea sub lacrima
ploii.

Ți-am spus eu,
ți-am spus
că nu se moare așa ușor,
nu se moare așa repede,
ar fi prea simplu
și trist
să treci dincolo
fără să mai scapere,
măcar o dată, stelele
de dor,
fără să-ngâni privighetorile
în zori,
fără o panglică
albastră

din curcubeu,
cerul - dor
fără să-ți trimită solie
marea
un val amețitor.
Ți-am spus că
nu se moare
de dragoste,
nu se moare.

Până te doare,
ești viu.
Nu se iubește așa ușor...

AȘ CUMPĂRA UN SUFLET

Mă tot învârtesc printre tarabe,
de vreun ceas mă tot învârtesc
printre mărgelile colorate,
zdrențe găurite de molii
și precupeți duhnind a poșirca
botezată
de nea Nilă,
paharagiul cu vilă și merțan,
știi tu care,
ăla,
fratele milițianului de ne bubuia
în ușa pe la 4 ore din dimineață,
și se șteau nanele urbanizate
cu moațe, șoptindu-și
reciproc și solidar:
„Ni, tu, că n-o deschis curvele
dracu’
și iar o să vină la noi ăla,
să-ntrebe așa și pe dincolo,
că de unde au mașină de scris
și cine doarme pe la ele.”

Face o balaoacheșă din târg,
sticlindu-și trei dinți din aur
de-adevăratelea:
- Hai, cocoană, să-ți dau în bobi,
întind, uite, și cărțile, auleu!, dă
palma,
stânga, bre! Și pune-un ban la
baba-n poală!
- Ce să-mi ghicești, muiere? - zic,
și mai lasă-mă cu stânga, că m-am
săturat!
Ce să-mi mai ghicești?
- De noroc - zice -, la drum de
seară,
în așternut, de bani, de procopseală
și iubit...
- Hait, ai nimerit-o! Uite, norocul
meu
se plimbă prin târg cu laba ruptă,
de inimă albastră nici nu mai
vorbesc,
ar cumpăra și el un suflet,
da’, de unde nu-i,
nici Dumnezeu nu cere.
- Ham așa e, se tângui

nodul de câlți puricos –
și mă urmă până acasă,
și mă iubi,
și mă iubi
până muri.

Aș cumpăra un suflet...

EȘAFOD

Cineva
mereu,
îmi aburește oglinda
și fuge. Pur și simplu
dispare.
Coboară pe umbra vântului,
foșnindu-și îndoielile
ca o rochie prea largă
de bal,
din tafta...
- Vine,
nu vine? -
rânjește la mine umbra.
De ce nu ai și tu
o margaretă
cumsecade,
ca oamenii normali,
să-i smulgi petalele?
- Cum să smulgi petale de flori?
Cum să sfâșii
tristețea,
carnea,
zdrențe să fac
din steagul acela,
biruitor,
al indiferenței,
să-l nu-l mai văd în nopțile
apelor de argint?
- Pe dracu’, indiferență!
Am văzut capete
rostogolindu-se
de atâta indiferență –
zise călăul,
privindu-mă pofticios.
Învață să te uiți și-napoi!
Ca și iubirea,
durerea se împarte,
mai totdeauna,
la
cel puțin
doi.

MARIANA CRISTESCU

Podul de cărți

Nicolae Esinencu - Omul scriitor

Nicolae Esinencu este cel mai *plural* dintre scriitorii noștri plurali – autor al mai multor incomparabile romane, editând 15 volume de versuri, scrie nuvele, schițe, semnează scenarii pentru filme și este printre cei mai prolifici dramaturgi din Moldova de Est. Nu știu dacă mai există vreun gen în care nu și-a exersat / manifestat marele și multiplul său talent. Fiind *un produs* – până la ce punct vom înțelege mai încolo – al epocii sale, Nicolae Esinencu nu s-a confundat cu ea – o epocă ce durează din *secolul XX* până în primele decenii ale secolului al XXI-lea!

Cei care l-au cunoscut și îl cunosc – unii urmărind să-l laude, alții să-l jignească – afirmă că rar au întâlnit un om care să rămână, indiferent de pozițiile pe care le-a avut printre oameni, neschimbat, *inconsecvent*, așa ca la început. Nicolae Esinencu nu ascunde că a urmărit aceasta și că orice adaos la înfățișarea lui morală a ținut seama de integritatea pe care și-o propusese.

În privința scrisului, nu s-a abătut niciodată de la *programul schițat foarte demult* (sau poate foarte recent!), cu toate că acest *demult* cuprinde și o lungă perioadă de cristalizare.

Materia scriitorului Nicolae Esinencu este una și indivizibilă, ea se distribuie, după *necesități de tactică*, aci în degetarul unei metafore, aci pe întinsul vălurit al unui roman sau al unei nuvele, ori prin replica unui personaj din piesele sale...

Nicolae Esinencu este același și mereu altul! Nu știu cum va putea duce mai departe povara Cuvântului, însă astăzi zboară citindu-și versurile, și sunt convins că mai poate zbura între (câteva) zeci de cărți. Poezia pentru acest autor este ritm, rimă, măsură, bătaia inimii. Nicolae Esinencu nu crede în poezia fără inimă, fără ardoarea existențială a Logosului, exprimat prin adevăr, întrupat în inima cititorului, inimă care bate ca un clopot. Clopotul istoriei, clopotul realității, clopotele satelor noastre, clopotele inimii neamului – clopotele sunt măsura imnurilor noastre. Sufletul poetului Nicolae Esinencu a ajuns și el în neliniștile, durerile și bucuriile acestui popor, în bucuriile sale din lumina

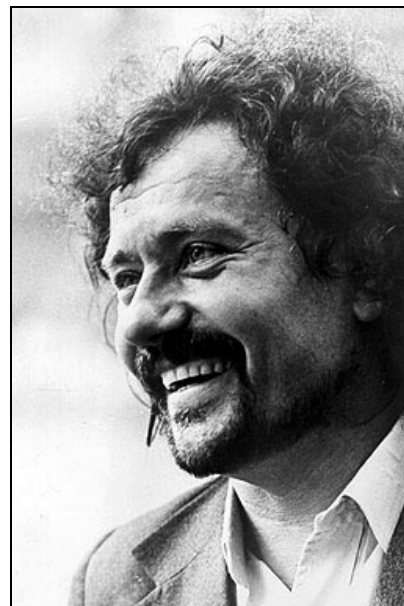
Logosului resurecțional, pătruns în adevăr, să însenineze consăngenii...

Cel care a citit și va citi Poezia lui Nicolae Esinencu va rămâne surprins de stilul original, inconfundabil al poetului, ce stă la îndemâna oricui, perceperea, râvna, receptarea, puterea de lucru în volumele de versuri. Autorul răspunde cum știe el că e mai bine, alții veni-vor și vor răspunde mai bine. Important e să-ți îndeplinești nobila misiune.

Citiserăm într-o enciclopedie muzicală mărturiile soției lui Bach, care spunea că soțul ei știa ce valoare are opera lui muzicală, dar pentru că tocmai el era chemat să facă asta, nu-i era prilej de jubilație în niciun fel.

Scriitorul Nicolae Esinencu se confesa unor prieteni că trebuie să-și facă datoria răscumpărându-și, cum se destăinuia și Eminescu, în ochii cititorilor dreptul la existență. „Dacă opera literară este o faptă morală, susține autorul, lectorul trebuie să fie mai bun, mai aproape de adevărul Cuvântului, și dacă a conștientizat aceasta, pot crede că mi-am făcut măcar o mică parte din datorie.” Nicolae Esinencu mai dezvăluie că: „Ceea ce se referă la persoana mea, la nerealizările, lipsurile, ce sunt uneori inerente, îmi asum, primesc palma, dar când este pălmuit Cuvântul, Adevărul întrupat în istoria acestui popor, atunci fie-mi îngăduit să urmez sfatul Mioriței – „Iar tu de omor, / Să nu le spui lor, / Să le spui curat / Că m-am însurat... –, adică să-mi fie permis să-i iubesc din adâncurile inimii”.

Dacă scrierile lui Nicolae Esinencu se citesc fără prejudecățile curente didactice și de sistematizare, vom

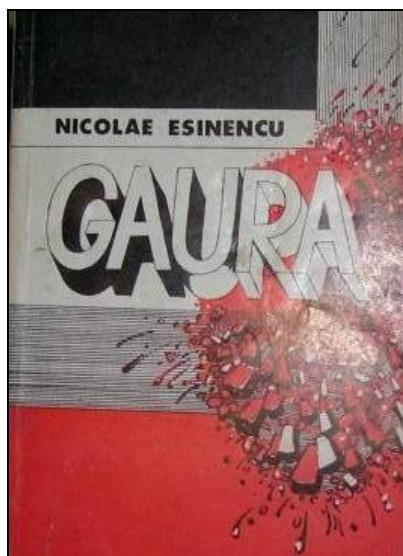

observa limpede că romanele, prozele scurte – între nuvelă și schiță – se disting prin dimensiuni, construcție, distanță *față de obiect*, înălțime sau frecvență a unor priviri. Cititorul ar rătăci mult, cu explicații de detaliu (dacă scriitorul Nicolae Esinencu ar insista) și, în esență, lucrurile nu ar deveni cu mult mai limpezi. Forma materiei esinenciene, atât de felurită, nu a fost supravegheată decât cu grija ca verbul să aibă întotdeauna întreaga libertate, ingeniosul să exprime, pe lângă *realitatea* pe care o dorea *întreagă*, însuși sentimentul ce prezidează comunicarea, sentimentul libertății, al adevărului, al jocului.

O chestiune de psihologie a succesului lui Nicolae Esinencu, spre amuzamentul cititorilor: deși întâmpinate cu căldură și admirație de publicul cititor, multe din volumele scriitorului nu au primit omologarea ce li se cuvenea în antologiile, istoriile și bilanțurile literare mai mult timp..., autorului acordându-i-se cu destulă sfială statutul seriozității și aprecierii.

După câte știu, apreciatul critic literar Mihail Dolgan l-a sprijinit întotdeauna, ajutându-l să apară la edituri, cu riscul de a fi și dumnealui *pus* pe rol de *ignorant*; menționăm și aportul *corifeului* Vasile Coroban și cercetătorului Ion Ciocanu. Abia din momentele *așezării perioadei gorbacioviste*, impresia de joc spiritual și de curiozitate literară s-a risipit, ba înseși cronicile și-au schimbat *culorile*. →

VITALIE RĂILEANU

De atunci se scrie că volumele lui Nicolae Esinencu ascund, sub jocul procedurilor de inteligență, adevăr, realitate și limbaj, un *ceva* mai grav decât apăsarea la prima vedere, o construcție și nu doar încercări de *demolare* și *parodiere*. Unii critici literari (nu le vom dezvălui numele, e cunoscut faptul – Istoria le pune pe toate la punct!) „s-au revizuit”, alții nu au renunțat la nostalgia iluziei oferite de volumele considerate „antinaționale” și chiar și-au arătat regretul că... Cele șase volume ale *Scrierilor alese* reprezintă vârsta, maturitatea operelor esinenciene și se bucură de un deosebit succes la public. Ele nu epuizează materia și se disting printr-o creștere evidentă a coeficientului de *autentică literatură*.

Putem afirma că toate volumele lui Nicolae Esinencu par niște clădiri nefinisate..., ridicate după planurile unui arhitect ce sfidează normele artei, propunându-și să construiască un edificiu fără precedent – un inventar de stiluri și metode. Acestui monument îi lipsește, deocamdată, cupola și e greu de imaginat cum va putea s-o așeze *arhitectul*, fără să năruie pereții, a căror structură de rezistență nu se întemeiază pe unele principii cunoscute până acum. Un fapt e cert: etajele (citește scrierile esinenciene) comunică prin galeriile secrete ale talentului. Sunt uși ascunse în zid, tuneluri subterane ce pornesc de la *Antene-le debutului* (1968), ajungând până la *Marele perete* al romanului *Vin chinezii!* (2009). Scriitorul ne întinde capcana unei iluzii epice, ne poartă ascendent prin toate *etajele construcției* sale, prin *pasaréle* ce leagă, la vedere, un corp al clădirii de altul, pentru a ne scoate, ca dintr-o cameră cu oglinzi, pe poarta prin care am intrat.

Nicolae Esinencu nu-și propune să-și refacă traseul de la un capăt la... același capăt. Posibil că o va face, poate, altă dată, dacă nu-i va fi prea greu, de nu va fi *vârtejul prea mare*... Iar noi, cititorii, admiratorii și analiștii *Scrierilor alese*, să încercăm să privim edificiul din afară, să facem probe cu materialul de *construcție*, să contemplăm, cum de altfel se și obișnuiește în arta arhitecturii, așezarea Monumentului în spațiu.

Iată însă că scriitorul Nicolae Esinencu, care ca om social reprezintă și el, în rând cu ceilalți, o victorie asupra trecutului, mereu fecundat de viața exterioară, de trecutul rămas activ în plasma sufletească a autorului,

crează în el o lume care se cere exprimată cu o putere telurică. Această lume interioară îl constrânge să scrie, adică să-i dea singura formă de viață la care aspiră. Căci scrisul acesta impetuos, irezistibil, nu-i decât specificul de viață al timpului prezent, neîncorporat definitiv în individualitatea scriitorului.

Cât de felurite și inconfundabile sunt personajele lui Nicolae Esinencu!

Să-ți aduci aminte de oamenii care au existat..., sau nu au existat, devenind biograful destinului lor – iată chimia genetică a creației epice. Cine nu a priceput aceasta poate fi critic cât vrea, dar niciodată scriitor.

Nicolae Esinencu nu este numai un creator de destine literare, ci și un gânditor care poate / reușește să surprindă cititorul select.

„Dacă aș pierde ironia, spune scriitorul nostru, în bună măsură aș pierde lirismul, împletirea de sarcasm și sentimentalism supravegheat, unele din canalele ce conduc în subtext...”

Aici voi invoca cu un exemplu (ce ține de subtext) de a fi al Omului și Scriitorului Nicolae Esinencu. Iată *filmul*...

Congresul Uniunii Scriitorilor din Moldova. Ordinea de zi – alegerea Președintelui USM. 5-6 candidați la funcție.

Unul câte unul răsar candidații în fața celor prezenți, încercând să-i convingă că anume „el” este mai bun, mai competent, mai abil decât contracandidații săi, iar *platforma*, proiectele, noile modalități de management etc., propuse de fiecare în parte, sunt cele mai actuale.

A venit rândul lui Nicolae Esinencu să iasă la *estradă* (cum a stăruit să spună *cu puțină morgă* moderatorul). În timp ce se apropia de tribună, fără grabă, de parcă lua aminte la ce se mai șoptește în urma lui, sala aplauda, aplauda, aplauda mulțumită, chipurile: „Ăsta-i de-al nostru, bre!”. *Aclamatul* se ridică pe scenă, îi

privește cu toată sinceritatea și seninătatea ochilor săi pe cei prezenți în Sala Mare a Casei Scriitorilor și, pe neașteptate, în stilul său à la Esinencu, declară cu franchețe: „Fraților! Vă mulțumesc pentru marea încredere, dar vă rog să mă ascultați cu mare atenție: cu adevărat cred – chiar și eu! – că sunt omul care ar putea scoate din impas Uniunea... ăsta-i purul adevăr! Eu însă... mă retrag din «goana» concurenței!...”

Colegii de condei, ziariștii, invitații și cei veniți de pe aiurea, niște „gură-cască”, vorba unui regretat scriitor, rămân contrariați. Dar *Teribilul* coleg de breaslă nu-i lăasă mult timp în *mrejele jocului*, adăugând și frapându-i definitiv pe toți: „Însă dacă, dacă, dacă doriți să fiu eu Președinte... al USM rețineți, iată ce se va întâmpla! Chiar de mâine-dimineață nu mai am nevoie de vice, de contabili, administrator, consilieri, paznici și tot așa! Eu voi fi în funcția lor! Dar să știți, de mâine vor trece pragul Casei Uniunii doar acei scriitori cărora le voi permite eu să intre, pe care eu îi cred scriitori! Și câți vom fi?... Deci atâția suntem, fraților!...”

Membri ai Uniunii Scriitorilor din Moldova erau atunci peste 200. În sală se așternu liniștea, o *liniște glacială*, vorba poetului. Parcă amuțiseră toți. Hipertensionata atmosferă pendula. O secundă, două, trei, patru... Și în aceste circumstanțe încordate *răbufnește din fundul sălii infernul*! Un cineva, din cei prezenți la Adunarea Generală, strigă (așa ca să-l audă toți, chiar și Esinencu, dar să nu-l observe cine-i): „Mai du-te tu în mă-ta!”

Așa a fost...

Omul și Scriitorul Nicolae Esinencu n-a replicat. El nu le-a cerut tuturor decât să mediteze asupra adevărului formulat încă de filosoful, poetul și filologul german Friedrich Nietzsche – Omul real reprezintă o valoare mult mai înaltă decât omul „dezirabil” dintr-unul sau altul din idealurile cunoscute.

Astfel, Nicolae Esinencu – Omul și Scriitorul – a redat atât de sugestiv multe, multe, multe... doar că într-o formă laconică, *pe scurt*, vorba vine, precum e și firea dumnealui de a spune.

Posibil că aceste amănunte, care îl caracterizează perfect pe maestru, →

valorează mult mai mult decât cele pe care le punem în capitol.

Pentru Nicolae Esinencu, forma cea mai înaltă a respectului față de sine însuși: față de opera sa și, deopotrivă, față de atitudinea sa socială. Cu un spirit primitiv de noutate, cu o cunoaștere adâncă a genurilor și a literaturii contemporane, Nicolae Esinencu se confesa (la o ședință în Sala cu Cămin a Uniunii Scriitorilor): „În măsura în care literatura pe care o scriem ne angajează ca oameni și ca buni patrioți ai acestui neam (și e firesc să ne angajeze! – *n.n.*), demnitatea scriitorului nu poate fi numai una profesională; ea este și una morală, umană, dacă doriți!”. Fără îndoială, aceste două aspecte au fost și sunt, și în acest mileniu trei, inseparabile: adevărul scriitor poartă responsabilitate față de fiecare din actele și opțiunile sale individuale, așa cum răspunde față de scrisul său. În general, Scriitorul constituie un exemplu prin Opera sa, prin conștiința rostului pe care această operă îl definește, îl reprezintă pe masa cititorului și, totodată, prin atitudinea sa de zi cu zi, ca reprezentant al neamului, ca responsabil al unei publicații artistice sau culturale. Un scriitor al Timpului prezent este o *fericită fuziune* între Omul și Opera literară, conturând veritabila sinteză de autentică intelectualitate. De aici *răbufnește* vezuvic capacitatea, forța de răspundere mereu crescândă a scriitorului Nicolae Esinencu, și cei care nu-l cunosc îi vor memora gesturile, mișcările, glasul – când plin de vervă satirică necruțătoare, când domol, meditativ, când alergând de la o întrebare la alta, cu o curiozitate ce-l reprezintă, mereu tânără, neistovită. Căci figura și personalitatea Dumnealui sunt / rămân din acelea care se fac remarcate și prețuite mereu. Iar măsura acestei demnități este una singură, indiferent de opera literară. Îl recunoaștem pe bunul artist într-un roman, într-o nuvelă sau într-un poem, dar și într-o piesă de teatru. Fiecare rând așternut pe hârtie ne reprezintă, și niciun scriitor contemporan, conștient, nu și-a rezervat vreodată demnitatea pentru capodopera de mâine, abdicând astăzi de la ea, fiindcă s-ar fi simțit mai puțin angajat de câteva fraze de ocazie.

Câtă dreptate are Nicolae Esinencu când afirmă: „Problema răspunderii scrisului este direct legată și de cititorul / publicul căruia ne adresăm”. A semăna confuzie – morală – „este la fel

de grav, de nedemn, indiferent dacă este la mijloc o operă importantă sau o simplă notă polemică, plasată în paginile unei reviste sau ale unui ziar cu pretenții literare. Cu atât mai grav cu cât cititorul respectiv este un lector tânăr, în formare, care așteaptă adevărate orientări literare; cu atât mai condamnat, când *cutare* sau *cutare* publicație apare sub egida – deloc efemeră, deloc personală – a uneia din cele mai importante instituții literar-culturale de la noi, de dimensiune și de răspundere colectivă...”.

Demnitatea nu a cunoscut și nici nu cunoaște până în prezent, jumătăți, sferturi de măsură: scriitorul adevărat, din secolul al XXI-lea, este obligat să aibă o ținută demnă de toată *extensiunea* operei sale, în toate actele și circumstanțele sale, ar zice Nicolae Esinencu.

Un vechi dicton spune: „Ca să fim respectați, trebuie să respectăm”; parafrazând, Nicolae Esinencu zice: „Ca să fim ascultați, trebuie să ne comportăm *ca atare*”.

Demnitate înseamnă civilizație și cuviință.

Scriitorul nostru ne sfătuiește să luăm aminte la următoarele: „Talentul nu exceptează pe nimeni de la respectarea normelor umane; talentul obligă!”.

Nicolae Esinencu nu obosește să afirme că talentul unui scriitor se cuvine să-l *descoperim* nu numai la adunări generale, prezentări, cenacluri literare, ci și în practica *de toate zilele* a manifestărilor sale – oglinda personalității morale ferme!

Foto: Petre Căpriță, „Eroul civilizator”

OCHII ȘARPELUI (Sensuri de haiku)

Ninge argintul,
cătrecătre-abisul
oglinzii
pas tăgăduit.

Ochii șarpelui
Șarpele orb, zici,
te-a sărutat pe talpă –
de vrajă ochii.

Lacul
Lotuși în flăcări,
apa visează-n cruguri
adâncul tăcut.

* * *
Soare răsare
pe turla de aramă –
aure de sfinți.

* * *
Catargul ceda –
obositul flutură
încălina spre somn.

* * *
Șarpele ținti
pe sub ram floarea de măr...
O, deștepții ochi!

* * *
Infinitatea
i-a venit de hac, pietrei –
rotundă masa...

Poveste
Foc balaurul,
în gurile lui – lumea,
cea mai frumoasă.

* * *
Cu floarea în dinți,
repede ploaie de-argint
ea, frumusețea.

Sâmbăta Moșilor
Morții învie –
amare cireșele,
doar rujul aprins.

* * *
Niciun zvon – plictis.
Miracolul, ispita –
frunze de ceară.

DUMITRU BĂLUȚĂ

Biblioteca Babel

Denis Emorine

Denis Emorine s-a născut în apropiere de Paris în anul 1956. Profesor și traducător, locuiește în Franța (Alsacia).

A studiat literatura modernă la Sorbonna. Este poet, eseist, romancier și dramaturg. Opera sa este tradusă în mai multe limbi străine.

Are cu engleza o relație afectivă specială, deoarece mama sa era profesoară de engleză. După tată este de origine rusă. Temele lui favorite sunt căutarea identității, tema dedublării personalității și trecerea timpului. Are o fascinație pentru Europa de Est și pentru România. Piese sale de teatru sunt jucate în Franța, în Canada (Québec) și în Rusia. Multe dintre cărțile sale sunt publicate în Statele Unite.

Colaborează în mod permanent la revista literară "*Les Cahiers du Sens*". Conduce două colecții de poezie la Editura du Cygne.

În 2004, Emorine a primit primul premiu de poezie (français) la Concursul Internațional *Féile Filiochta*. Academia din Var i-a decernat le « *prix de poésie 2009* ».

Ultima apariție editorială : *Passions*, <http://www.thelostbookshelf.com/e.html> (Cervena Barva Press), USA.

Situl web : <http://denis.emorine.free.fr>

Vaciller la vie

(fragment)

Nu era decât încă o noapte

Pe fața pământului.

Ca atâția alții,
Ți-ai ucis și tu copilăria
Pentru a (supra)viețui.

Din această învoială
Ai mai rămas cu dorința
De a-ți suge cu voluptate
Degetele înroșite,
Unul
Câte
Unul.

Cu forțe sporite
Bați la geamul trecutului.
Ar fi suficient să ridici privirea
Ca să vezi pentru ultima oară
Înainte de a te îneca,
Copilăndul ce-ai fost odată,
Pe stradă trecând.

Nu mai știi
Cum să reînvii flacăra,
Și să-ți îndrepți pașii înspre cei
Căzuți din cer.

Nici
Să surprinzi orele
Care-ți înghit lacome
Viața,
Nu mai știi.

Credeai c-ai abandonat
Deșertul în urma ta,
Undeva aproape de
Mormântul din dreapta.

Deșertul te înfruntă acum,
Și mormântul este
Tot acolo,
Scrijelit de durere:
Stă gata să se crape
În două,
Și să te înghită.

Din pragul orelor
Nerăbdătoare să-ți treacă pe dinainte,

Petre Căpriță, "Galaxia M"

Petre Căpriță, "Structuri"

Contempli încă o dată seara ce cade,
Fără să îndrăznești
A-ți arunca ție însuți
Nici măcar o privire.

Când îi vezi îmbătrânind
Și afundându-se
Încetul cu încetul,
Știi
Că și tu mori odată cu ei.

E ca și cum
Copilăria
Ar apărea din nou
Ca să-ți taie mai precis
Beregata.
Atunci poți întrevedea,
— fără îndoială mai clar —
Reflexia zilelor
Pe fața ta de copil
Veștejită

Pentru nimic.

Judith

Se spune despre tine că ești taciturnă,
Și că ești
O femeie cu buzele prea roșii.

Sângele este regatul tău.

Îți înfigi degetele
În ochii jucăuși ai timpului;
Te învâluie în lacrimi.

Părul îți șerpuieste în jurul
Gâtului tău prea alb.

Albastrul nopții te consacră,
O suverană.
Dintre tenebre apari în mantia-ți de
toți știută,
Catifelată,
Roșie, țipătoare.

Traducere FLAVIA COSMA

Zorica Senti

(Franța)

Zorica Senti este autoarea a numeroase volume de poezie scrise în limba franceză. De origine sârbă, poeta s-a afirmat și ca un sculptor de talent. Poemele autoarei volumului *Stinge tăcerea* au fost traduse în câteva limbi de mare circulație. Poezia ei e plină de simplitate și de căldură umană.

Rătăcită

sub ploaia speranței
pe terasele plictiselii
sub o ploaie de sentințe
pe băncile teoriei
pe urmele rătăcirii
pe marginea puțurilor
am primit nebunia

pe plajele gândurilor
în iazuri de lumină
pe drumurile memoriei
am pierdut himera
am căutat victoria
pe drumurile vieții
m-am rătăcit

prin câmpurile de grâu
pe cărări înflorite
o grădină a Edenului
într-o vale înzăpezită
pe cei mai înalți munți
mă voi duce să mă caut

voi muri sau voi câștiga
dacă mă voi găsi
îți voi scrie
Să fii un cuvânt

aș vrea să fiu
un cuvânt
complicat
imposibil
de pus la plural
să fie rar
un cuvânt unic

în dicționarul tău

aș vrea să fiu un verb
pe care tu să nu-l
conjugi
decât la prezent
și la viitor

Visul

Dacă nici o voce nu vrea să vorbească
trebuie să pleci, să nu mai revii
să cânti, să dansezi, să plângi, să te rogi
să blestemi noaptea, să schimbi viitorul
să-l imiți pe Picasso
să-l pastșezi pe Dali
să copiezi cuvânt de cuvânt
mii de pagini din Loti
să scrii pentru ați calma furia
mămuțărindu-l pe Prévert
să sfășii fiecare pagină
să începi invers
să pui viața în fața ta
și setea de a scrie să te roadă
ca să omori dezordinea
să-l asculți pe înger povestindu-ți visul

Undeva

sunt aici undeva
între cuvinte și mâine
undeva așezată
nimic nu mă împiedică
și totuși rămân
mută
aștept
aștept cuvintele să vorbească
undeva
doar cuvintele singure

cuvintele s-au născut
dar au rămas încă mute

sunt aici
și totuși
voi veni tocmai la tine
voi zbura
să mă pun
pe umărul tău
în zilele tale de mâine
undeva
pe pământ

cuvintele s-au născut
dar au rămas încă mute
dacă cuvintele tale ar începe să vorbească...

**Traducere și prezentare de
ION CRISTOFOR**

Nicola Rampin

(Italia)

Celule în intensivă
Obscuritate...

1.
*...m-am uitat autodidact
În cercetarea sensului
Din drumul drept
Între imperiul și râul
În derivă...*

2.
*...se vorbea despre politică
Și se continua cu strategii
comerciale
Dobânzi, împrumuturi,
investiții...
Căutam o blestemată tentativă
de intervenție, una
Între multe cuvinte cuvântul, dar
eram ignorat
Că în sală
Deveneau un enorm vacarm,
O armă care lezează creierul,
Atunci în acel moment
Am decis să mă ridic din
comodul
Fotoliu și să plec
Acasă.
Acolo, în ridicare m-am
entuziasmat
Și am decis să scriu, să scriu, să
scriu
Despre toate cele care cu
adevărat contează...
Viața,
Dragostea
Și mi-am descărcat
Supărarea!*

*...care spini vor putea vreodată
Să devină trandafiri în
paradisul
Spațiu temporal?
...doar un gând distorsionat,
Sau rânduri de cuvinte?
Papyrusul din Siracusa
După plânsetul meu
Va fi îmbibat de forță
năvalnică?
Sau furtuna vieții!*

*...apare după un soare timid
Orb destinul meu
Unde vei așeza hainele?*

**Traducerea de ELENA
DANIELA SGONDEA și
EUGEN EVU**

Haijini niponi contemporani

Shô Hayashi

prun alb înflorit -
lumina amurgului
s-apropie blând

cerul de azur
și roșul florii de prun
îmi sunt de ajuns

neaua rămasă
o invită pe alta -
flori roșii de prun

Atsuo Nasu

în plină iarnă
spinii trandafirului
se ascut singuri

Yuki Honda

cântec de minge -
era Showa, părinții,
totu-i departe

foșnetul de pas
al unui țânc de-o
șchioapă -
pașii primăverii

Tsukasa Oda

cu atâtea flori
legate în buchete
umbra-i mai clară

Goro Nishikawa

O, primăvară!
Glasurile pădurii
și-ale apelor

Keiko Niwa

pleoapele blânde
peste ochii închiși -
gâște sălbatic

Chizuko Tokuda

tot curcubeul
în spuma șamponului -
e primăvară

Fumiko Arai

acces de tuse -
singurătatea-n noapte
mult mai profundă

Hisahiko Nagamine

un prim fluture
în dolia vântului
ezită încă

Teiho Okada

spre-a prinde-un pește
pescărușul își sparge
umbra de iarnă

Shiyoshi Kurosaka

privește prin nea
statuia lui Ryokan
insula Sado

Chiéko Watanabé

cade zăpada -
să o privesc captivat
sau să-nchid ochii?

Sei'ichi Teshima

umbra stingeră-a
unui bătlan nemișcat -
va ninge-n curând

Yamaguchi Seishi

gârlă de vară -
un capăt de lanț roșu
moale în apă

Nakamura Kusatao

un fluture
zboară în mijlocul
războiului rece

Saito Sanki

seară de toamnă -
fluxul aduce resturi
de pește mare

Suzuki Murio

la „Venerice”
hulubi spârcâindu-se-n
aerul proaspăt

Sawaki Kinichi

arați de bombe -
oare unde se află
scheletele lor?

Kaneko Tota

cimitiru-a ars:
pe crengile pomilor
greieri calcinați

Takayanaghi Shikenobu

pliuri muntoase -
urechile morților
ne aud încă

de frig vrabia
chiar în templul lui
Buddha
își află casa

până în ochii
călugăriței griul
ierbii fanate

plajă de toamnă -
cum privești peste umăr
cum vezi un câine

**Traduceri de
ION ROȘIORU**

Pentru eternitate

Tatăl meu avea doi prieteni medici veterinari, oameni cu greutate la propriu și la figurat. Tolăniți pe canapeaua de la intrarea dispensarului, domnii doctori deprinseseră obiceiul de a aștepta în voie să se termine programul de lucru. Tata, pus pe glume, îi saluta invariabil cu un tovrășesc « Onoare muncii! ».

Gâdilați de zeflema, veterinarii s-au decis să-i ofere de ziua sa un cadou mai special. Nici una, nici două, i-au cumpărat un ditaimai volum omagial. Erau cinci kilograme de osanale aduse « Dibaciului Cîrmaci » (pe atunci se scria cu î din î și cu majuscule). « Cadou » mai nimerit nici că se putea, căci ura pe care tata i-o purta « conducătorului iubit » era binecunoscută amicilor intimi.

Știut era și faptul că librăreasa noastră, Erika-Tante, o săsoaică dintr-o bucată, dar cam « hotentotă », îi dușmănea pe mai toți, dar mai cu seamă pe comuniști. Infidelă Partidului, nu se dădea în lături de la a-i schimba tatei orice carte proastă pe una bună, dar echivalentă la preț. Pentru a-l împiedica să dea înapoi « Omagiul », „pretinii” i-au scris pe prima pagină ca dedicație expresia « *Pentru Eternitate* », semnându-se lângă ea cu nume și prenume, generos.

Ca răspuns la farsa cu cadoul, tata le-a trimis ulterior dintr-o excursie în singura țară în care i s-a permis vreodată să facă o ieșire – Rusia – o vedere pe care scrisese cu caractere chirilice invariabilul mesaj : « Slava Trudum ! ».

Trecut-au anii și « Omagiul » s-a prăfuit sub scrinul din coridorul casei noastre. De fiecare dată când apare câte un poet exaltat la televizor, declamând cu patos vreo gogonată cu iz propagandistic, tata îl caută cu acribie în paginile volumului-martor și exclamă apoi mulțumit : « încă unul care a servit cu polonicul ! ».

Am primit oferte atrăgătoare pentru cartea pe care nimeni n-a cumpărat-o vreodată de bunăvoie. Acum e la mare preț, căci tirajul a fost foarte redus. Bineînțeles că nici prin gând nu ne trece să ne despărțim de ea. Doar face parte din patrimoniul nostru familial,

pentru o veșnicie, mai...domestică. Confrunțați cu așa surprize, e firesc să-i dăm dreptate lui Einstein, spunând că totul e relativ.

Adesea, când nu primim ceea ce dorim, ci chiar opusul celor nădăjduite, realizăm că acel „ghinon” a fost de fapt un mare noroc. Puțin rest rămâne dintr-o “eternitate” confundată cu ceva care s-ar putea declina la plural. O eternitate, două eternități? A mea, a ta, a noastră?

Mă-ntorc la veșnicie, cea care, în dulcea viziune a lui Lucian Blaga, s-ar fi născut la sat. Sinceră să fiu, nu credeam că regula din alt secol se mai aplică și-n vremurile noastre.

E nevoie de multă imaginație pentru a mai crede că satul ar fi rămas depozitarul “eternităților noastre cumulate”. Dar iată că vara aceasta m-a catapultat exact în acel tablou rural neverosimil despre care credeam că ar fi dispărut demult. N-am ținut morțiș să verific ipoteza ilustrului lancrămean sentimental, dar, ce-i drept, am fost curioasă. Am mers deci anul acesta în satul bunicilor, un loc despre care nici nu mai eram sigură dacă există cu adevărat.

Se zvonise că prin satul uitat de lume casele se dărăpănează și oamenii se prăpădesc. Ne așteptam să întâlnim doar o mână de bătrâni nefericiți și câteva gospodării pustiite. Eram înarmați cu indiferență și înțelegere pentru ceea ce credeam noi că ar fi mersul firesc al lucrurilor - gloria și decăderea proprii oricărui ciclu natural. Nu mai doream decât să aruncăm o privire prin cimitir, pe la mormintele de moși și strămoși, cei duși la « cele veșnice », ca să nu-mi uit vorba. Știu că sună morbid să vizitezi cimitire, dar liniștea ceremonială și împăcarea pe care o impun nu sunt deloc nesănătoase.

Nu numai că nu ni s-au adevărit temerile, ci am fost chiar surprinși de puținul cu care s-a schimbat între timp în peisajul pe care nu l-am mai văzut din copilărie. Chiar dacă nu realizasem până acum, ne lipsise ceva. E ciudat cum ne-am regăsit la vârste adulte mână în mână, copii și părinți. Două generații între care se aștern câteva prăpăstii temporale, ne aflăm împreună într-o lume în care, atât unii cât și ceilalți am petrecut copilării frapant de asemănătoare. Ei acasă, iar noi, mai târziu, la bunici.

N-a fost nevoie de multe cuvinte pentru a afla locul cărărilor știute, intrarea în „Gura Hudiții”, poteca spre biserica din deal sau piatra sub care păstram cheia de la « casa dinaintre », precum și lanțul care ține porticul închis, ca să nu intre nepoftită ciurda de „ghibole”.

Reînviau fantasmagoric fizionomii uitate, de oameni care sebeau pe băncile de pe la porți, dând cumpănit binețe, coborâți parcă dintr-un film alb-negru. Firește, mulți au dispărut, dar erau și destui noi veniți, cu gospodării așezate, căruțe, animale domestice și chiar și copii de școală, care nu erau doar în vacanță la bunici.

**GABRIELA
CĂLUȚIU SONNENBERG**

Foto : Petre Căpriță,

Dacă pe foștii colegi de liceu nu-i mai recunosc acum prin fotografii, pe țăranii din satul bunicii i-am știut imediat. Poate pentru că ei au fost primii pe care ochii mei de prunc i-a văzut la început de drum. Sau poate că realmente ei nu s-au schimbat prea mult, încremeniți în făgașul unei vieți egale, constanți în straiile lor sobre, tipice românești.

« N-ai fi tu copila ai mică a lui Ditu lui Ionu' lui Ion Niculii ? » - m-a întrebat un vecin cu privirea sfredelitoare, pe care parcă-l știam de la sapă, de pe locul nostru din răpă. Sau poate era cel din vii sau de sub « pădurea ai' oprită »? Gustinul Melentii – pentru că așa se numea acel om, îmi enumerase fără niciun efort strămoșii până la a treia generație. Îmi venea să-i răspund « onoarea e de partea mea ». Mă simțeam ca la decernarea premiilor Oscar.

Pe drumul spre « tânărog », o femeie o luă pe mama în brațe, exclamând entuziasmată: « Getuțo, mai știi tu când erai fată de măritat și m-ai cântat pe mine mireasă ? ». Bănuiesc că se referă la un fel de formă arhaică locală de domnișoară de onoare. Știu că mama avea o voce foarte frumoasă. Pentru prima dată conștientizez că multe din numele de aici nu le-am mai auzit prin altă parte: Candit (cu „t”, nu ca eroul lui Voltaire), Sanvina, Susana (cu „s”!), Samoilă, Aurente. Sună de parcă le-ar fi inversat cineva literele. De unde or fi venit ele?

Din scurta vizită la un văr pe care nu-l mai văzuse de treizeci de ani, tata s-a ales cu un cocoș în carne și oase, pe care noi l-am « emigrat » ulterior la distanță de zeci de kilometri, în mijlocul celor cinci găini pe care le ținem din nostalgie. Oare cocoșii știu că unii numesc așa ceva „rai”?

Trecând pe lângă căminul cultural, am dat de magazinul sătesc. « Bolda », acum închisă, mirosea pe vremuri a boboroanțe și a petrol de lampă. Adevărat că stă pustie, cum stă și « colectiva », cea care a acrit multe inimi de țărani, împingându-i spre colectivizarea forțată. Nici localul în care crâșmarul *Ilarie* servea rachie creierelor înfierbântate nu mai e în folosință. N-am știut că sătucul aparent neînsemnat a fost unul din cele mai temute cuiburi legionare. Nici că bunicul bunicului meu a fost cel dintâi român din sat în proprietărit de groful ungur, ca semn de prețuire pentru serviciile prestate de familia sa în decursul anilor. Abia acum înțeleg de ce Moșu' a murit neîmpăcat, după ce a renunțat la tot ce agonisise, în favoarea « proprietății întregului popor ».

Cât de anevoioasă și istovitoare trebuie să fi fost transformarea tatălui meu din tânărul intelectual de la sate, care visa la egalitate și dreptate, în înverșunatul oponent al regimului, pe care securiștii îl amenințau cu eliminarea de la facultate a fiicelor sale, dacă nu se liniștește? El, care în tinerețe săpase cu entuziasm la șantierul de tineret pentru conducta de gaz metan Agnita-Botorca!

Poștă, telefoane, vulcanizare și destule case în renovare are satul. Cloștile răcăie didactic pământul, înconjurat de pui pestriți, care le

imită vioi. Căini care latră, cai care fornăie, pisici care aleargă sprintene, cumpene de fântână care scârțâie, clopote care bat, mișcare liberă peste tot este. Belșug nu este, dar e viață. Parcă ne-a mai venit inima la loc.

Spune ea, zicala francofonilor că « partir, c'est mourir un peu », iar eu încep să cred că e valabilă și reciprocă. « Venir, c'est naître un peu ». De ce nu? Mai ales pentru noi, românii plecați din țară, cei care obișnuim să venim în România în vacanțe, așa cum în copilărie mergeam vara pe la bunici. Incursiunile în trecut, revenirile prin locuri îngropate în amintire, nu sunt obligatorii prilejuri de remușcare înlăcrimată.

Și iar mă duce gândul la eternitate, așa cum se vede ea dinspre sat. Sau mai bine zis dinspre dealul Bendorfului, locul din care se poate arunca o ultimă privire înapoi. O zicală din familia noastră amintește de un frate de-al bunicului, care, la emigrarea în America, ar fi oprit carul în vârful dealului, aruncând o ultimă otheadă peste așezarea natală. Cu obidă stăpânită se pare că ar fi strigat: „No, satule, zece ani de luna lui mai poți să stai, până oi apuca tu să mă mai vezi o dată”. Stă satul și astăzi, ca atunci. Unde era să se ducă?

Dacă mă gândesc bine, mai lipsesc ceva ani până se vor adunat lunile lui florar pentru deceniul de absență promis de antecesorul nostru. Cei o sută douăzeci de ani ceruți - pentru că numai o lună pe an se numără - nu s-au scurs încă. Mă tem însă că satul nu s-ar lăsa impresionat nici cu atât. Eventuala întoarcere la vatră a unuia sau altuia dintre aventurierii săi fii risipitori, fie chiar și dincolo de limitele biologice ale unei vieți de om, ar trece neobservată. Poate că tot Blaga avea dreptate: din perspectiva satului, eternitatea e pur și simplu mai încăpătoare...

Nici neglijabilul meu aport de „un an de luna lui mai”, răgaz luat până am revenit pe ulițele Igheșului nu a răsturnat nimic în firea lucrurilor. Doar mie îmi ține cald, ca o pătură de lână.

Mi-a rămas întipărită în minte imaginea unei cruci la margine de drum, văzută din mersul mașinii, undeva pe-o vale din Podișul Transilvaniei. Flancată de două buchete de flori, se desena albă pe fundalul verde al ierbii, în fața unui lan de porumb. Avea o poziție ideală, demnă de invidiat. Atârnată de « gâtul » crucii, o ghirlandă din flori

de câmp amintea de ritualurile de bun venit de prin arhipelagurile de la tropice: „Bun venit în eternitate!”

De n-ar fi îndoiala. Oare ce-o fi dincolo? Dincolo de dealul Bendorfului, dincolo de ocean, dincolo de veșnicie?

Să nu uit să-mi pun în bagaj o plasă de virgule când plec iar din țară! Îmi trebuie ca să pun accentele și tremele pe sub caracterele românești, la țurile de sub « țuică » și « țară » sau pentru ă-urile de la « acasă ». Oriunde se întâmplă să fie casa mea.

Foto: Petre Căpriță, „Erou civilizator”

Străinul

Omul trece pragul de marmoră, cufundându-se în obscuritatea barului, în care vibra, dezordonat, o orgă de lumini. Ocolește mesele, parcă cu grija de a nu strivii consumatori estompați în roto-coalele de fum care se înălțau spre

tavan și se așează pe unul din scaunele înalte, aproape de barman.

-Un pepermint.

-Doriți și o cafea?

-Da, desigur.

Degajările roșii, galbene, albastre sau verzi ale luminii, marcând intensitatea și căderile cascade de un tonomat rudimentar îi profilează silueta masivă, puțin planturoasă, în contrast cu chipul palid, strivit parcă de abundența părului negru, lucios. Obrazul stâng îi era brăzdat de o cicatrice profundă, descriind o cataractă de vinișoare albastre, care atrăgea în mod neplăcut atenția. Cu un "mulțumesc" sec își răsfrânge ochii obosiți în licoarea verzuie a paharului lung. Se crease o cavalcadă de culori în care omul cobora încet.

Poate că în stepa verde, nemărginită, se consuma primăvara ca o suflare amară de mahorcă. Ordinele de înaintare trecute prin roto-coalele vântului se învălmășeau în capetele pletoase, nerase și puțin a transpirație. Orizont în față, în spate soarele dogoritor. Moartea nu se arăta nicăieri, dar mușca pretutindeni. Cerul senin era ca o revărsare de foc.

De căldură, carnea părea că se desprinde de pe oase și se lipește de hainele grele, în timp ce foamea trezea monștri de fum peste terciuirea creierelor încinse. Îmi conduceam plutonul într-o nebunească dezlănțuire de sudalme. Oamenii mă priveau cu teamă sau poate cu milă. Nu puteam înțelege nimic din tăcerea încrustată ca o mască pe chipurile lor pământii.

Docili și seci, cocoșați sub povara armelor, își continuau târâșul prin căldura vâscoasă, de miere. Aveau ceva din cumințenia boilor înjugați, îndărădnicindu-se să reziste până la ultima suflare.

Vâlceaua adâncă ce se deschidea, în sfârșit, la picioare, le scotea suspine de ușurare. Si eu o privesc și deodată uit unde sunt. Îmi trag sufletul și iar privesc. Pe cealaltă parte a văii răsărea, tăcută, o umbră de viață. Răcnesc:

-Pluton, stai!

Oamenii mă privesc fără să înțeleagă.

-Vreau un ficat de vițel fript. Înțelegeți, Marine? Mă uit la soldatul cu bot de nevăstuică. Mă întorc și îndrept arma spre victima nepăsătoare.

O rafală bezmetică trezește ecouri dureroase în tăcerea grea și animalul se întinde ușor, a întrebare sau a mirare, pe iarba grasă. Alerg. Părăsesc formația și nu aud

strigătele desperate de întoarcere. Între mine și victima muribundă nu mai era decât aerul pe care-l sfâșiam cu respirația întretăiată. Epuizat, spintec cu baioneta burta vițelului, care încă mai mișca. Prin rană i se revărsau intestinele însângerate. Eu caut doar ficatul. I-l găsesc, în sfârșit. Mă întorc, triumfător, iar soldatul cu bot de nevăstuică e lângă mine. Mă vede plin de sânge și cade în genunchi.

-Doamne ferește, dom locotinent, Doamne ferește!

-Taci, prostule, că astăzi are toată compania carne. Dar eu vreau doar ficatul, înțelegeți? Vreau ficatul, nenorocitul! Ce te holbezi așa? Ficatul, ha, ha, ha, ha!

Deodată, o nouă rafală spintecă iarba și soldatul cu bot de nevăstuică se-ntinde lângă mine cu mâinile înlănțuite de pântec. Prin rana deschisă, ficatul omului scuipa sânge. Eu strîngeam, inconștient, în unghii, ficatul animalului tânăr. "Ascunde-te, Mareș, ascunde-te, nebunule!" Aud, dar nu mă mișc. Chiar lângă mine gloanțele sfârteceau, în continuare, trupul cald al vițelului...

Peste tot era o revărsare de culori.

Aproape ostentativ, o tânără cu părul lung, galben, revărsat peste umeri, evită partea lezată a omului și se așează în dreapta, sorbind cu înghițituri mici aceeași băutură.

-Puteam să mă ascund, dar n-am făcut-o, murmură el, ca trezit dintr-un vis.

-Dar vai, domnule, nu mă deranjează. De ce să vă ascundeți? Zâmbește strâmb. Însă privirile lui nu o vedeau...

Femeia își strecura în suflet furia nemărginită a bărbatului. Ca niște oțeluri mâinile-i dezmembrau tremurul convulsiv al trupului, rânindu-l. Pieptu-i puternic, precum carena unui vas în valurile înspumate, îi strivea neliniștea. Dar tot nu se regăseau în răstignirile morții sau ale voluptății. Ea îl cuprindea cu toată ființa, dar el rămânea departe.

O nemulțumeau reținerile lui când îi atingeia vârfurile moarte ale cicatricei. În calvarul luptei în doi, mâinile îi cădeau inerte. Simțea o adiere de împlinire pe trupul tremurând. O alinare de mamă pe fruntea-i răscolită. De mamă? Da, mama. O sălbăticiune nevinovată fugărită prin stepele fără de sfârșit. M-a zămislit cu un om al războiului.

O brută care i-a pus pistolul în tâmplă. Vrei să mă iubești? i-ar fi zis. Mă vrei așa cum sunt acum, femeie? Dar poate că și ea l-a iubit cu patimă. Dimineața uitase să mai vină, iar obrazul omului sângera. Un obraz îi era tot o plagă. Obrazul stâng. Cum, obrazul stâng?

-Domnule, cum, obrazul stâng?

Omul se trezește cu o mână mică atingându-i cicatricile reci. Poate zâmbind, poate plângând, i-o îndepărtează cu gesturi blânde, reținute.

-Un mic dar de război. Privește întristat fața transfigurată de spaimă a fetei.

În hohote de plâns, aceasta părăsește în goană încăperea.

Omul, mâhnit, își ascunde privirea în reflexiile confuze ale paharului gol...

-Poate că, totuși, trebuia să mă ascund.

GEO CONSTANTINESCU

Încercări de străpungere a tăcerii gândului (XVII)

Și mai e ceva în legătură cu această catedră: șeful ei, profesorul Liviu Rusu, revenit în 1961, după vreo 13 ani de „exil” ca bibliotecar la BCU, făcea parte în opinia mea din categoria celor ce îmbătrânesc urât. Cu mijloace perfide a făcut tot ce i-a stat în putință spre a-i obstrucționa pe mai tinerii săi colegi. Cred că a fost și ceva legat de introducerea profilului „literatură comparată” pe lista celor în care se puteau face înscrieri la doctorat - această formă de „perfecționare”, cu un cuvânt în uz la acea vreme, fusese destul de recent reintrodusă, în procesul, demarat de câțiva ani, de revenire la organizarea academică din perioada interbelică și încă se mai făceau ajustări la regulamente -, însă profesorul L. Rusu, singurul cu drept de conducător științific în profil, avea o plăcere perversă în a prelungi răstimpul de la înscriere și până la susținerea tezei. Și nu era vorba de exigență, ci strict de manevre birocratice, căci altfel n-a manifestat niciodată vreun soi de interes pentru munca doctoranzilor săi. Se poate să fi fost și ultragiât de audiența moderată a seminariilor sale. Cartea lui „Tragicii greci” a putut fi audiată sub formă de expuneri la cursurile practice opționale ale anului nostru (în anul IV, nu știu dacă și în V). Am fost o singură dată, atrasă de una dintre colege, entuziasmată de ele, și n-am fost de fel fermecată de oratoria patetico-sentimentală, care, în opinia mea cam dură, nemodificată nici după lectura volumului, se reducea la o amplă povestire a acțiunii pieselor. În deplină cunoștință de cauză, pot spune așadar că aceste cursuri n-au fost niciodată evenimente. E de ajuns să le compar cu extraordinarele prelegeri ale profesorului de *Istoria Artelor* Virgil Vătășeanu, ale cărui cursuri am avut privilegiul de a le audia vreme de trei semestre (cred), spre a face diferență, o diferență zdrobitoare. Și nu e vorba doar de carisma frapantă a profesorului Vătășeanu, ci de impactul formativ al cursului său: era dintre cei care-ți oferă merinde intelectuală pentru o viață. Nici din unicul curs audiat, dar nici din cartea profesorului Rusu, n-am aflat nimic substanțial despre natura tragicului și nici despre tragicii greci. Pot să bănuiesc deci, că revenirea la catedră n-a fost triumfală, după cum se aștepta probabil. Fie din acest motiv, fie din (sau și din) altele, acreala meschină a lui L. Rusu s-a revărsat asupra colegilor de catedră doctoranzi și a produs mari întârzieri în obținerea titlului de doctor: Liviu și-a susținut teza în 1977, la 5 ani după Ioana.

Poate că speculațiile mele în legătură cu aspectele defavorizante ale repartizării lui Liviu la o catedră cu o poziție oarecum marginală în ansamblul vieții academice și literare să fie fără temei, chiar dacă, în acest moment nu le socotesc astfel, rămâne însă în picioare observația cu privire la sterilitatea relativă a celor doi ani americani; să

spun că a trecut cu arme și bagaje în zona criticii literare, poate ar fi exagerat, dar nu cu totul.

Am reflectat îndelung la posibilele explicații ale acestei întoarceri la prima iubire, publicistica de specialitate, fiindcă ea a fost însoțită de alcătuirea unui cerc de prieteni din mediul revistelor literare clujene, pe de o parte; pe de alta, nu pot să scap de gândul că volumele publicate sunt „agiornamenti”, ceea ce practic înseamnă lipsa unui proiect nou. Și aici intervine întrebarea căreia nu-i pot da un răspuns: să fie dezinteres sau vlăguire?

Oricum, acasă lucrurile nu păreau să se reechilibreze; pe fundalul penuriei generalizate din ce în ce mai greu suportabile, s-au născut sau doar s-au cristalizat, diver-

gențe având ca sursă boala Ioanei. Circulația dinspre cartierul Mănăstur - din ce în ce mai aglomerat - ajunsese infernală și Ioana trebuia să plece dimineața cu cel puțin o oră înainte, să ia un troleu în sens invers, spre stația ultimă, și să încerce de acolo să ia parte la asaltul brutal, al unei mulțimi nervoase, dominate exclusiv de

dreptul celui mai tare în disprețul tuturor regulilor de politețe, cât de minimale, al unuia care venea spre centru. Era un calvar cu mari riscuri pentru piciorul bolnav, cu rana superficială și temporar închisă sau chiar deschisă. Și să nu mai vorbim despre impresia deprimantă a unei gloate agresive. Cum situația nu dădea niciun semn de ameliorare, Ioana ajunsese la concluzia că o mașină ar fi salvatoare și a stăruit pe lângă Liviu să investească în două cecuri pentru o Dacie suma modestă de dolari cu care se întorseseră din State. Greu și complicat de înțeles de ce, Liviu a refuzat cu încăpățănare. Și n-a fost doar o singură discuție, însă nu s-a clintit nimic din pozițiile divergente. Că Ioana s-a străduit să nu interpreteze refuzul obstinat al lui Liviu drept dezinteres pentru starea ei de sănătate și, poate mai grav, pentru ea în general, e neîndoielnic; îndoielnic este rezultatul strădaniei, fie și pentru că, lucru rarissim, a abordat într-o discuție cu mine subiectul divergenței și asta în prezența lui Liviu, într-una din vizitele mele de sfârșit de săptămână. Eram în bucătărie, fumuoarul obișnuiților casei și locul plimbărilor de pauză ale lui Liviu, care nu participa niciodată la discuțiile noastre; mă considera un oaspete exclusiv al Ioanei și cele mai adeseori schimbam doar un salut, căci el deschidea ușa; la plecare, mă conducea Ioana, așa că nu ne mai vedeam. A fost un mic șoc pentru mine abordarea subiectului relațiilor lor, în general tabu, cât și faptul că Ioana încerca în chip vizibil să determine, să provoace o replică a lui Liviu sau poate doar o susținere din partea mea. Nu s-a întâmplat nici una, nici alta. Liviu n-a dat vreun semn că ar avea de gând să spună ceva și-a păstrat figura impasibilă (avea acest dar și trebuia să-i observi cu atenție privirea spre a vedea o reacție, nu ușor de descifrat), iar eu m-am ferit să avansez vreo opinie. →

ELENA NEAGOE

N-am făcut-o niciodată, din convingerea adânc înrădăcinată că există locuri unde accesul străinilor este interzis și nicio invitație nu anulează interdicția. Pe de altă parte, cred că boala Ioanei ajunsese săcătitoare pentru Liviu și că i se părea că ea se complăce în această stare și nu face destule eforturi pentru a și-o ameliora. Acesta trebuie să fi fost motivul pentru care ostilitatea lui față de familia Ioanei a crescut, după cum s-au înmulțit reproșurile (probabil necruțătoare) când surprindea micile trucuri prin care Ioana încerca să comunice cu mama ei evitându-l. Asta însemna însă participarea la numeroase probleme cărora neajutorata tanti Elvira (așa-i spuneam eu) trebuia să le facă față după moartea celui de-al doilea soț și divorțul fiului, cu alte cuvinte o povară pe umerii Ioanei și cine știe ce alte intenții de participare a ei la găsirea unor soluții. Așa-mi explic scena de dispută între cei doi, surprinsă involuntar de o colegă de catedră la o oră foarte matinală. Mi-a vorbit despre ceartă (așa o calificase, după tonul înalt și aspru), la câțiva ani după dispariția Ioanei; poate e prea mult să spun că am ghicit o satisfacție în constatarea despre caracterul îndoielnic al armoniei cuplului, mai mult o aparență decât o realitate, însă o tușă de răutate n-a lipsit. De prisos să spun că îl viza pe Liviu. Și chiar în vreme ce scriu, mi-a răsărit în minte o remarcă plină de amărăciune a Ioanei referitoare la neputința ei de a-și ajuta mama în găsirea unei locuințe; în vila doctorului Vintilă se instalase familia fiului lui și, deși nimeni nu-i contestase dreptul de a locui în continuare acolo, tanti Elvira se simțea ca o intrusă, a cărei plecare era de așteptat și așteptată. Nu cred că Ioana să-i fi spus deschis lui Liviu că ar putea participa la soluționarea problemei; mai curând socot că el s-a exprimat dintru început și fără echivoc asupra responsabilității soacrei sale pentru dificultățile pe care (avansează ideea) personal le considera mai curând mofturi sau, oricum, tolerabile.

Cel puțin în ceea ce privește slăbiciunea mamei ei în a face față provocărilor vieții, Ioana era întru totul de acord cu Liviu. Era însă departe de a-i împărtăși severitatea și, cu dragă inimă, ar fi preluat asupra ei poverile. Se enerva, firește, de câte ori mama ei lua decizii păguboase și se lăsa jumulită de oricine avea o astfel de intenție, de la nepoata ei, la meșterii chemați spre a drege câte ceva. Avea însă o indulgență tandră, aproape maternă, pentru ea. Era ca și când, de când dispăruse mama mare și se născuse un gol de autoritate în familie, Ioana ar fi împrumutat privirea tatălui ei, reflectată în numele de alint cu care i se adresa cândva, Mărgeluș. Deși n-a făcut niciodată niciun soi de comentariu asupra deciziei mamei sale de a ieși din starea de văduvie, cred că Ioana n-a considerat niciodată durata foarte lungă a acestei stări drept o urmare a fidelității față de profesor, ci o urmare a convingerii nestrămutate, nici măcar exprimate - căci avea statutul de axiomă - a bunicii, a mamei mari, că pentru copii un tată vitreg este neavenit. De altfel, a doua căsătorie a Elvirei a avut loc numai după ce și Daniel, al doilea născut, a terminat Conservatorul. Fusesse o perioadă dificilă pentru ea cea în care se trezise singură, cu doi copii mari, asupra cărora trebuia să vegheze, să-și asume responsabilitatea de cap de familie, și asta fiindcă, înțelesese și acceptase Ioana, cea mai adâncă nevoie a mamei a fost întotdeauna aceea de a fi protejată, ocrotită.

Am rămas cu impresia că Liviu nu-i iertase niciodată soacrei sale împotrivirea la căsătoria sa cu Ioana, că nu-l

Intrarea în Filologia clujeană

considerase destul de bun pentru ea, ci, așa cum mi-a spus odată, doar o manta de vreme rea. Pe la sfârșitul anului IV, o ceruse pe Ioana de soție și Elvira se opusese nu atât ideii în sine, cel puțin formal, ci oportunității unei căsătorii în acel moment, când amândoi erau încă studenți. A fost așadar nu un refuz, ci o amânare. Parțial cel puțin, am asistat la discuția pe care tocmai sosirea mea a întrerupt-o. Pe atunci se alesese oarecum un program, posibil fiindcă exista o anumită regularitate a vizitelor, și evitam zilele în care știam că Liviu e acolo. De aceea am fost foarte mirată, când, intrând în camera Ioanei, l-am găsit acolo și nu numai pe el, ci și pe tanti Elvira. Ioana era întinsă pe canapea, cam ca de obicei, iar Liviu și tanti Elvira în picioare, vizibil antrenați într-o discuție, doar ei, pe care prezența mea a întrerupt-o. Aș spune că Liviu era în ofensivă, avea ceva imperios în atitudine, în vreme ce Elvira avea un zâmbet binevoitor, de om matur în fața unui copil. Părea foarte sigură pe ea, aș zice, pe poziția ei, din care, era limpede, nimic nu o putea clinti. N-am bănuit nicio clipă subiectul disputei; nici nu aveam cum, fiindcă despre o căsătorie nu se discută oarecum în pripă, pe nepregătite, iar faptul că cei doi stăteau în picioare - tanti Elvira chiar lângă ușă, rezemată cu spatele de soba de teracotă - lăsa să se înțeleagă că e mai curând o discuție ad-hoc. Tanti Elvira a plecat cea dintâi la puțină vreme, câteva minute, destinsă și zâmbitoare, cu aerul că pentru ea discuția era oricum încheiată. Nici Liviu n-a mai stat mult, având însă pe față, de obicei impasibilă, ca o boare de îndârjire. Ioana n-a adus vorba despre subiectul disputei (nu aveam nicio îndoială) și mult mai târziu, nici nu știu cu ce ocazie, l-am aflat. În sinea mea m-am gândit atunci că era vorba despre vreun proiect de vacanță sau cam așa ceva. Însă chiar și așa, am făcut pentru mine în-sămi observația că Ioana nu participa la discuție și n-ai fi putut bănui că e de o parte sau alta; îmi lăsase impresia că e neutră. Și cred că așa și era, așa a perceput-o și Liviu; ba s-ar putea să fi văzut în pasivitatea ei un acord tacit cu mama. Îl considerase Elvira vreodată pe Liviu „manta de vreme rea”? Cred că numai cu aproximație se poate accepta formula, în măsura în care mama spera că se va ivi un pretendent mai potrivit, după standardele ei, ceea ce ar fi însemnat un bărbat ceva mai în vârstă, cu o carieră deja consolidată, care să-i ofere Ioanei protecția de care ea însăși beneficiase prin căsătorie. Nu că s-ar fi îndoit de capacitatea lui Liviu de a se afirma, asta ținea însă de viitor,

cu toate dificultățile și incertitudinile pe care le presupune. În plus, cei patru ani de prietenie a celor doi numai lini nu fuseseră, ci foarte agitați, cu perioade de despărțire, cu destulă suferință (Elvira o vedea numai pe a Ioanei). Privită în ansamblu, din perspectiva ei, una cu vechi tradiții persistând și azi, în fond, categoric Liviu nu părea candidatul ideal la mâna fiicei ei, chiar dacă nu se pun la socoteală șoaptele insidioase cu privire la caracterul interesat al preferinței lui Liviu pentru fiica profesorului Popovici. Am constatat cu amară uimire că această părere a persistat, iar respingerea ei categorică a fost taxată drept o naivitate înduioșătoare. Cel puțin în această privință socot că cei care l-au cunoscut pe Liviu în calitate de profesor îmi dau dreptate întru totul, inclusiv în ceea ce privește uimirea că o astfel de opinie s-a putut naște. Înăsprirea tonului în ceea ce privește implicarea Ioanei în problemele alor ei, refuzul categoric de a empatiza cu ei erau motivate, cel puțin la suprafață, de grija pentru starea de sănătate a Ioanei. Sunt însă tentată să cred că această grijă suferise mutații și mi-e greu să spun în ce măsură Liviu era conștient cu adevărat de complexa lui transformare lăuntrică.

La o întâlnire aniversară recentă a anului nostru, o fostă colegă de grupă brașoveancă mi-a istorisit un episod pe care-l socot semnificativ. Aflată la Brașov pentru o inspecție pentru gradul I și găzduită de această colegă, Ioana și-a prelungit șederea cu o zi spre a hoinări pe străzile vechi ale orașului, profitând și de vremea deosebit de frumoasă. A fost o zi pe care a trăit-o cu încântare, m-a asigurat colega mea, însă în telefonul de după încheierea inspecției, Ioana i-a spus lui Liviu că n-a găsit bilet de tren mai repede, motivându-și în felul acesta amânarea întoarcerii. Înclin deci să cred că după atâția ani de constrângeri și servituți, de limitare a posibilităților de mișcare provocate de o boală care nu ceda, Liviu ajunsese la exasperare; nicio mirare că bolnava tindea să se substituie bolii, era acolo, la îndemână pentru răbufnirile încordării, cu o atitudine înțelegător prevenitoare, tocmai aceea care, printr-un efect pervers, e provocatoare.

#

Privesc cu sentimente amestecate numărul mare de pagini ce s-a strâns, într-un răstimp, e drept, lung, prea lung. Sunt conștientă că, dat fiind „cuvântul din poveste/Înainte mult mai este” - după vorba basmului (bizar pomenit în contextul acestor știri ce n-au nimic comun cu epica lui pură) – voi fi nevoită să-l segmentez. Și, dacă vreau să-l termin, cu tot scepticismul meu cu privire la interesul virtualului cititor pentru persoana mea, va trebui să-mi îngădui pragurile de jurnal, imixtiunea timpului acestei zăbavnice redactări, fără de care anchiloza, tăcerea gândului mă paralizează zile întregi. La urma-urmelor cititorul, dacă va fi vreunul, le poate sări și am împăcat astfel și capra și varza.

Firese ar fi să așez moartea Ioanei ca ultim eveniment al acestei prime părți, însă nu voi face astfel, fiindcă în ultimul an de viață al Ioanei, tulburatul 1990, s-au întâmplat prea multe. A fost pentru toți un an haotic și trepidant și va trebui să-mi adun puterile și să pun surdina tristeții care mă copleșește de fiecare dată când mă gândesc la ironia neomenească a sorții care nu i-a îngăduit Ioanei să țină primul ei curs Eminescu în calitate de profesor universitar, să deschidă solemn noul an universitar în funcția pe care tatăl ei o avusese și pe care de mult o meritase.

Asterisc

BAZA DE DATE A GENERALILOR

(poveste pur imaginară)

În urmă cu ani, poate zeci de ani, citeam o carte de informatică a unui profesor american.

Nu îmi mai aduc aminte subiectul tratat. Dar țin minte că volumul avea o prefață de câteva pagini. În care autorul mulțumea la sute de oameni. Începând cu nume de colegi, profesori universitari, cu asistenți, ori studenți, continuând cu ingineri sau tehnicieni, cu o varietate de categorii socio-profesionale, și încheind cu cele mai frumoase cuvinte la adresa secretarelor și personalului de serviciu.

Asta țin minte și acum. Că dincolo de numele autorilor, tehnoredactorilor, editorilor, și editurii, cartea era prefăcută de o ofrandă. Ofranda recunoștinței pentru scrierea unei singure cărți.

Or, o carte este ca un copil.

Așa cum educația unui copil strânge în buchetul ei numele tuturor dascălilor și autorilor cărților care au sădit în el prinosul cunoașterii, așa și cartea, dincolo de ceea ce autorul a pus de la sine, este o sinteză a priceperii și strădaniei celor care au trudit la creșterea paginilor ei.

Zilele trecute, o echipă de conducere a unui Inspectorat General al Cunoașterii a fost schimbată de o alta, pe Planeta Viselor.

Noul General Astral a chemat Vechea Echipă și le-a ordonat: Aveți o oră ca să predați toate documentele și cunoștințele voastre Noii Echipe. Timp în care să vă faceți și bagajele și să părăsiți Nava. Destul ne-ați incomodat.

După numai o zi, două, același General Astral sesizează Ministerul Cunoașterii Planetei Albastre că vechea echipă a șters, la plecare, baza de date. Baza Generalilor. O fi avut timp, cu Noua Echipă de față, în Ora Astrala a Omenirii?

Autosesizată, Poliția Biometrică, total Apolitică, căuta. Adevărul. Pe calculatoare.

Părerea mea este că Adevărul este în altă parte. Scris bine, frumos și citeț, într-o carte de informatică americană.

Desigur, vor fi având și americanii, păcate. Dar știu să mulțumescă celor cu care au scris, împreună, timp de câțiva ani, o carte. Și amprenta recunoștinței rămâne în memoria colectivă a umanității și în rădăcinile copiilor.

Nu știu ce se înțelege în ziua de azi prin baza de date. Poate, oameni. Unii scoși din bază, alții, intrați în ea. Două instrucțiuni: Create. Și Delete. Sau două capete ale vieții: Naștere. Și Moarte.

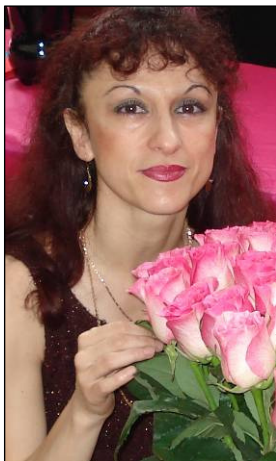
Lumea pe care trăim, noi, “ai noștri”, seamănă, din ce în ce mai mult cu o bază de date. Baza Generalilor.

În care Lumea este condamnată să reinventeze roata. Să o ia, ca Sisif, de la capăt. De unul singur. Împotriva tuturor.

Pentru a demonstra că are VALOARE. Umanitatea? Nu. De unul singur. Fiecare. Atât cât îl duce... imaginația.

JIANU LIVIU-FLORIAN

Încornorații din comediile lui nenea Iancu și alți încornorați celebri

(III)

După unii critici, care neagă posibilitatea ca neica Zaharia să ignore interesat legătura amoroasă dintre Zoie și Fănică, Zaharia Trahanache este doar un veritabil mistic în ale prieteniei, pe altarul căreia sacrifică evidența autenticității scrisorii de amor, pe care o consideră o plastografie patentă. Credința nestrămutată în prietenie este fundamentul psihologic al orbirii personajului, în ce privește infidelitatea Zoiei.

Jupân Dumitrache și Zaharia Trahanache s-au dedublat în figurile lui Iancu Pampon și Crăcănel, amândoi arborând o pretenție în prestanță, subminată însă de caricatură, pe o linie gravă la cel dintâi, și pe o alta sentimental-plângăcioasă, condimentată cu nuanțe de decrepitudine, la cel de al doilea. Poziția lor socială este depreciață în aceeași măsură ca și persoana fizică, fiecare dintre ei reprezentând mai mult amintirea a ceea ce a fost, au profesiuni incerte, în marginea onorabilității. Comportamentul lor nu are nimic din agresivitatea demnă a lui Jupân Dumitrache, nici diplomația cu pretenții de înțelepciune a lui Trahanache. Li s-a degradat numele, care seamănă mai degrabă cu o poreclă. Li s-a degradat până și situația civilă, nu mai sunt căsătoriți, ci practică doar o stare de concubinaj. Din ambicul și onoarea de familist, a mai rămas doar un impuls plin de agresivitate la Pampon, și predispoziția spre iertări lacrimogene a lui Crăcănel. **D-ale Carnavalului** este o comedie, un joc al iluziei grefat de natura umană. Piesa nu este numai o simplă deprecieri a materialului uman, elementul primordial îl reprezintă substanța iluzorie, substanța alterată, pierdută prin iluzie, a personajelor. Fiecare personaj și-a pierdut esența în jocul capricios al aparențelor - Pampon a fost ofițer, acum este trișor și amant; Crăcănel este un fost voluntar în garda civică, acum amant sentimental și încornorat predestinat. Comedia ilustrează un principiu fundamental al condiției umane, acela al nelimitatului joc dintre aparență și esență, cu triumful celei dintâi. Dramaturgul și-a propus o galerie de personaje, construite printr-o tehnică de tipizare, cu multe implicații caricaturale, din arta circului, a comediei populare, angrenate într-o înlanțuire de situații comic-dramatice, integrate într-un mediu în care se împletesc neconținut, iluzia și adevărul.

Crăcănel, pe numele său de cod: Mangafaua, este amantul oficial al Miței Baston, care îl traduce cu succes: Să fie cu puțință? Mița?...a opta?...ceea ce îl aduce în pragul disperării. Am plâns cum plâng și acum, că eu țin mult la amor; am plâns și am iertat-o...pe urmă am prins-o

iar, și iar am plâns, și iar am iertat-o; nu de multe ori, dar cam des. Crăcănel este încornoratul predestinat, perpetua repetitivitate a acestei condiții însă, tinde să îl scoată din zona comediei, atrăgând asupra lui compasiunea pe care o merită orice victimă. Crăcănel, ghinionistul în dragoste, este pus uneori în împrejurări ridicole, care amintesc de ridicolul tragic al celebrului Georges Dandin, de Sganarelle sau de personajul Căpitanul din **Commedia dell'arte**. Mangafaua fără noroc în dragoste se comportă însă ca un creștin fundamentalist, care respectă cu strictețe litera Bibliei precum și noi iertăm greșităților noștri. Caragiale nu își lămurește prea bine publicul, asupra motivului apariției lui Crăcănel în frizeria lui Nae. Nu este un client și despre adulterul Miței află mai târziu de la Pampon. Dintre personajele masculine ale comediei este cel mai succulent, are biografia cea mai bogată în detalii comice, situându-se aproape pe o poziție tragică. Naiv ca orice îndrăgostit, orbit de bună credință, se teme de gelozia Miței: Mi-am pus costum ca să nu mă cunoască cineva și să afle Mița. Cum e ea geloasă! Crăcănel n-a amăgit vreodată vreo femeie, lucrurile s-au petrecut mereu invers, dar cu toate acestea are puterea de a-și păstra credința în dragoste, chiar dacă a fost lovit în mod repetat în ce îi era mai drag pe lume. Este o victimă a propriei slăbiciuni, un sentimental care plânge de câte ori este părăsit, un volintir cu naturelul simțitor.

Pampon, fost tist de vardiști la Ploiești, adică ofițer, și-a sacrificat cariera pentru cel mai sacru amor, Didina Mazu, este turbat de gelozie, devenind un încornorat de-a dreptul fioros. Numele său are o sonoritate milităroasă, solemnă, sugerând ceva din atitudinea bătoasă, agresivă, impulsivă, a personajului, dar cu toate aparențele acesta se dovedește a fi totuși un suflet fragil, impresionabil la necazurile fratelui de suferință - Crăcănel. Dintr-un neînfricat Căpitan, similar celui din **Commedia dell'arte**, cum se comportă personajul pe parcursul acțiunii, Pampon demonstrează spre final, că nu este în fond decât un adevărat cavaler - un cavaler fără teamă și prihană cum spune criticul Ștefan Cazimir. Pampon este dominat de Didina, căreia nu îi face niciun reproș în privința trădării amoroase, privind-o mai degrabă ca pe o victimă a Bibicului mișel, care nu se mulțumește cu o singură amantăși atentează și la o a doua. După părerea lui, damele sunt absolvite de vină, într-o chestiune de traducere întreaga vină îi aparține în general bărbatului, care nu este decât un agresor cu porniri condamnabile și distructive.

Piese de rezistență și virtuozitate din creația dramaturgului sunt construite pe schema triumfului conjugal. Bărbatul soț caragialian manifestă în chestiuni erotice o totală apatie. Dragostea conjugală, egală în intensitate de ambele părți este scoasă în afara normalității. Epuizarea personajelor pe o singură coordonată i-a făcut pe mulți comentatori să vorbească despre dezumanizarea personajelor, reduse la stadiul de mecanisme, marionete, fanteze umane, în genul literaturii absurde de mai târziu. Concluzie după alții exagerată. Chir dacă personajele sunt stereotipe, totuși ele condensează în trăirile lor fixe, o incontestabilă doză de umanitate, fie și numai prin vehemența cu care își urmăresc scopurile, ambițiile, păstrarea onoarei. →

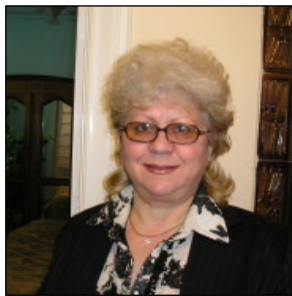
TAMARA CONSTANTINESCU

Felicitarea

Cineva mă iubea și eu nu-mi vedeam
capul de treburi
cineva îmi mulțumea că exist
și eu mângăleam grăbită o listă de
priorități

Ai grijă, ai grijă ce îți dorești!, îmi strigă
ursulețul de pluș,
ai să vezi tu că de-alde ăștia au cea mai perfidă tehnică
și îți vor umple patul cu declarații băloase,
nu te da pentru sentimente la ofertă,
nu există dragoste cu efect instantaneu,
mai bine strânge-ți în brațe tăcerea
ea te iubește de-o viață și e sinceră.

Cineva mă iubea în cuvinte date cu sclipici
și pe lista neîncăpătoare își dădeau duhul
altele, singure, venite să se odihnească
la adăpostul anonimatului:
te se despărțea de iubesc, îmi se îndepărta de e
apoi de tare și dor
numele își recuza prenumele,

frânturi din felicitarea de Anul Nou evadaseră
din chenarul festiv,
ani și mulți și la zăceau în fâșii stingere și
înnegrite
printre trandafiri afumați, cupe de șampanie
gri
din care încă săreau cu pocnet bulele.
Lumânările ardeau atacând și ce mai
rămăsese.

Singurul care a avut prezență de spirit
a fost ursulețul de pluș ce aruncă la timp
șampania din cupe
stingând inima incendiatoare
și când te gândești că niciodată nu mă gândisem
să-i dau și lui un nume...

luă cu ultimele forțe felicitarea cu inima în flăcări
de pe colțul patului unde o aruncasem neglijent
și o stinse cu propriul său piept plușat:
au ars mocnit, până ce din ei rămase un trandafir
îngălbenit
din ale cărui margini zdrențuite încă mai șerpuia
festiv fumul.

MONICA MUREȘAN

→Comediografia apare, de pe o poziție, satirică, de pe
cealaltă, caricaturală. Unii pun temei pe forța ridiculizării,
alții pe grotesc. Unii caută în lumea caragialiană tipuri
psihologice și sociale, alții recunosc măști
dezindividualizate, roluri fixe, fără substanța vieții, lipsa
oricărui orizont. Unii acordă comicului caragialian
prerogativele răsului cathartic, alții găsesc grimasa
comicului tragic.

Formele de amor nebun concurează în lumea lui
Caragiale pe acelea stabilizate în calmele convenții ale
clasicului triumphi conjugal. Cuplurile întrețin legături de
amorași concubini, împerechindu-se, dar în același timp
suspectându-se de trădare, se ceartă, se împacă, se traduc,
se iartă, se amenință într-o lume fără constrângeri, jună
sunt, de nimeni nu depand. Dar și când unul depandă de
celălalt, nebuniile amorului ordonează viața cuplului.
Agresivul Pampon și martirizatul Cracănel, amanți de
cursă lungă, nu au mai puțin ambiș ca Jupân Dumitrache,
iar când realizează că misteriosul Bibiț vrea să le strice
casa, se angajează într-o relație pentru nimicirea rivalului
comun.

Nebunia erotică se înfățișează ca un motiv care
aparține unui registru comic. Autorul transfigurează
sminteala amoroasă în piesele sale, asemănător cu modul
comic în care este prezentă în literatura clasică și barocă.
Ea urmează dramei shakespiariene, unde nebunia erotică
cunoaște forma unei pasiuni disperate, în care personajul
este proiectat pe un drum fără ieșire, lovit de împutinarea
puterilor minții, de o incurabilă alienare. Viziunea iubire-
nebunie-moarte poate fi ultimul cântec al Ofeliei sau al lui
Lear, poate al lui Othello. Din preambul al morții, din
vestitoarea unui sfârșit tragic, nebunia devine o prezență
înselătoare pe parcursul acțiunii și un obiect al ironiei.
Tragica nebunie din dragoste, întâlnită în teatrul lui
Shakespeare, se metamorfozează odată cu teatrul clasic în

tragism închipuit. Golită de substanța tragică și
întreținându-se din fandacșii, nebunia, ca rezultat al iubirii
pătimașe, se instalează în lumea comediei. Funcția
nebuniei erotice este, de la clasicism încoace, să pună în
mișcare o dramă falsă, o încurcătură, un qui-pro-quo.
Relația strânsă dintre nebunia erotică și qui-pro-quo
generează în **Commedia dell'arte** și în comedia clasică,
seria acțiunilor înșelătoare, de reducere a spiritelor agitate
în universul calmant al iluziilor. Nebunia este forma cea
mai pură, cea mai totală a qui-pro-quo-ului, ea confundă
falsul cu adevărul, moartea cu viața, bărbatul cu femeia,
îndrăgostita cu o Erinie și victima cu Minos.

Bibliografie:

- Berlogea, Ileana, Cucu, Silvia, Nicoară, Eugen, *Istoria Teatrului Universal*, vol II, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982.
- Berlogea, Ileana, *Istoria Teatrului Universal*, vol I, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
- George, Alexandru, *Caragiale glose-dispute-analize*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996.
- Fanache, V., *Caragiale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984.
- I.L.Caragiale, *Teatru*, Editura Eminescu, București, 1971.
- Iosifescu, Silviu, *Caragiale*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1952.
- Machiavelli, Niccolo, *Mătrăguna*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.
- Mărculescu, Olga, *Commedia dellarte*, Editura Univers, București, 1984.
- Molière, *Opere*, Volumele I-V, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.
- Negrea, Gelu, *Dicționar subiectiv al personajelor lui I.L. Caragiale*, Editura Cartea Românească, București, 2009.
- Pandolfi, Vito, *Istoria Teatrului Universal*, vol I-IV, Editura Meridiane, București, 1971.
- Papadima, Liviu, *Caragiale, firește*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999.
- Timuș, Mircea, *Opera lui I.L.Caragiale*, vol.I, Editura Minerva, București, 1977.

Teatru

Am întâlnit și țigani fericiți... sau despre limbaj universal și „stimă de sine”!

Deși nu despre filme vom vorbi în cele ce urmează, cu siguranță, titlul afișat îi va duce, pe mulți cititori cu gândul la splendida producție sârbească a regizorului Alexandar Petrovic, răsplătită, în 1967, cu Premiul special al Juriului de la Cannes. Greu de egalat performanța interpretativă a lui Mekim Fehmiu, protagonistul acestei comedii negre vândute în 109 țări! Și, totuși, peste două decenii, în 1988, Emir Kusturica avea să dobândească aceeași distincție, tot pe Croazetă, cu „Vremea țăganilor”, pentru ca, după încă un deceniu, același uriaș regizor să prezinte, la Festivalul de la Veneția, „Pisica albă, pisica neagră”, obținând Leul de argint. Să nu uităm, în aceeași idee, „Șatra” lui Emil Loteanu, film premiat în 1976 la San Sebastian, și, ceva mai recent, „Roming” (coproducție Infilim, Infinity, Media Pro Pictures, Televiziunea cehă), în regia lui Jiri Vejdelek, unde unul dintre protagoniști, Marian Labuda (între preferații lui Jiri Menzel, distribuindu-l în „Sătucul meu iubit”, „Sfârșitul vremurilor vechi”, „Opera cerșetorilor”, „L-am slujit pe regele Angliei”), spune povestea unui rege-țigan, Somali, chinuit de blestemul de a nu putea răspunde unor tradiții, cum ar fi să danseze și să fure. Culmea! - muncește din greu într-o fabrică. Pentru a „ispăși”, acesta va pleca să caute Pasărea magică, veghețoare a focului țăganilor.

De ce acest preambul? Tocmai pentru că pe scena mare a Teatrului Național din Târgu-Mureș, Pasărea s-a rotit deasupra „focului”, înnobilit cu dansul ei darul creației unor artiști minunați. Am văzut „O noapte furtunoasă”, a lui Caragiale – despre care nu credeam că s-ar mai putea rosti ceva în plus – în varianta fermecătoare a unei trupe de actori țigani/rromi bucureșteni, regizați de Rudy Moca și Sorin-Aurel Sandu, cel care a tradus și adaptat piesa în limba romani. Un spectacol de ținută, actori cu dicție impecabilă și condiție fizică pe măsură, mișcându-se cu o dezinvoltură demnă de invidiat, în scenografia lui Rudy Moca, intrând perfect în „pielea” personajelor atât de cunoscute publicului spectator și creând excelente momente comice – mai ales în registrul de pantomimă.

Organizatorii evenimentului, reprezentanții Asociației Culturale „Amphitheatrom”, spun că este pentru prima dată în lume când o piesă a lui Caragiale este tradusă în limba romani, este primul spectacol de teatru realizat de profesioniști care își asumă fără rezerve apartenența la etnia romă și este primul spectacol de teatru din România în care se vorbește integral în limba romani. (Pe un ecran de fundal, simultan cu ce se întâmplă în scenă, este proiectat textul în limba română.) Aș adăuga că este prima „Noapte furtunoasă” cu o Ziță în travesti, aspect aproape insesizabil publicului spectator, ceea ce înseamnă o notă în plus pentru actor. Dar și o Vetă inteligentă, caldă, umană și... normală. Nimic strident, nimic de gust îndoielnic în spectacol, un Caragiale bine pus în pagină de oameni care... știu carte. Admirabili și băieții. Deci, contează! O trupă bine sudată, cu oameni talentați, cu plăcere de joc, un spectacol rodat, cu o ilustrație muzicală splendidă, a lui Adrian Sandu. Bravo, felicitări tuturor!

Piesa a fost realizată în cadrul proiectului „Parol, monșer, Caragiale în limba romani - Caravana cu teatru romanes”, derulat de Asociația Culturală „Amphitheatrom”, cu sprijin financiar de la Agenția Națională pentru Romi, Departamentul pentru Relații Interetnice al Guvernului României și Asociația Partida Romilor „Pro-Europa”.

Desigur, toate aceste notabile eforturi au o motivație superioară. Președintele Asociației Culturale „Amphitheatrom”, Sorin-Aurel Sandu, a declarat, recent, într-o conferință de presă, că se dorește înființarea unui teatru rrom de stat, finanțat de la buget, proiectul fiind realizabil în

maximum cinci ani, amintind că, în Rusia, există o astfel de instituție de 100 de ani, iar în fosta Iugoslavie a fost inițiat un astfel de proiect prin anii '70. „Să existe Teatrul Rrom de Stat din România, ca instituție de cultură finanțată de la bugetul de stat. Cum știți, teatrul are funcția de a-l înnobila pe om. Există această nevoie de cultură, de teatru pentru romi. Acest spectacol este un eveniment care are o mare importanță socială, pentru că ridică stima de sine”, a spus Sorin-Aurel Sandu. „Dacă nu va exista un Teatru Rrom de Stat în România, atunci, cu siguranță, va exista o trupă de teatru care va performa în limba romani, invitată și în străinătate. Primii pași au fost făcuți. Ne trebuie doar o hotărâre de guvern și bani alocați” - a spus el. Se pare că unii directori de teatru din România s-au

arătat interesați de ideea pregătirii unor actori rromi, chiar și de înființarea unor secții speciale pentru aceștia. Atât deputatul care reprezintă comunitatea rromă, Nicolae Păun, cât și președintele Agenției Naționale pentru Rromi, Ilie Dincă, și-au exprimat sprijinul în acest sens. „Se vor coagula niște vectori a căror rezultantă va duce exact acolo” - a conchis Sorin-Aurel Sandu.

Așadar, Teatrul Național din Târgu-Mureș (director general Gasparik Attila) a găzduit, luni seara, reprezentanța spectacolului „Jekh răt lisăme”, adaptare în limba romani după „O noapte furtunoasă” de I.L. Caragiale.

„Veni, vidi, vinci!” – mi-a spus, fericit, pe bună dreptate, prietenul Rudy Moca, după spectacol. „Flori, aplauze, uimire, felicitări, și o echipă de actori profesioniști rromi, asumându-și cu mândrie identitatea romă. Au venit, au văzut, au învins «O noapte furtunoasă» a inegalabilului Caragiale, jucat - în premieră europeană - în limba romani – a subliniat Rudy. - Zita Moldovan, Sorin Aurel-Sandu, Pavel Bârsan, Dragoș Dumitru, Marcel Costea și Mădălin Mandin au fost minunați actori ai performanței actoricești, creionând profilul personajelor „Noptii furtunoase” într-o altă paletă interpretativă, încântând publicul spectator al Naționalului târgumureșean. Am asistat la spectacol, cu emoție..., «furând» cu coada ochiului către oamenii din sală, pe care-i vedeam distrându-se, râzând și bucurându-se de ceea ce văd pe scenă. A dispărut elementul «limbaj»! A rămas doar întrepătrunderea de sentimente, senzații, și bună dispoziție... caragialeană! Mai e nevoie să demonstrăm că, în astfel de cazuri, nu mai există bariere de limbaj, de comunicare? Mai e nevoie să demonstrăm universalitatea operei lui Caragiale? Îmbinând sarcasmul subtil al comportamentului caricatural al personajelor lui Caragiale, cu similitudini din comportamentul deviant al unor personalități rrome, fiecare personaj își găsește corespondentul rrom – român, păstrându-și specificitatea etnică nealterată, vizibilă până și în elementele scenografiei. «Veni, vidi, vinci!». →

De acum încolo, calea către înființarea Teatrului Național al Romilor este deschisă! Doamne, ajută!”.

Să spunem și noi, ca Rudy Moca: Doamne, ajută! Ca gazetar și ca om de cultură, voi sprijini această inițiativă, luând în calcul și faptul că, încă din august 2009, cinci gazetari au înființat Asociația Jurnaliștilor Rromi (AJRr) – pe sprijinul căreia artiștii contează. Ideea înființării asociației menționate aparține Ioanei Avădani, directorul general al Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI). Cei cinci membri fondatori sunt: George Lăcătuș (președinte), Ciprian Mailat (director executiv), Zoltan Petru, Bobby Neacșu și Antoaneta Etves. Obiectivele asociației sunt: promovarea libertății de exprimare ca drept fundamental al omului; consolidarea și conștientizarea în rândul jurnaliștilor a necesității relatării obiective a subiectelor despre rromi; eliminarea stereotipurilor și prejudecăților din relatările despre rromi din mass-media; dezvoltarea de programe destinate formării de jurnaliști rromi. AJRr se află în curs de afiliere la Alianța Civică a Rromilor din România <http://www.acrr.ro>

Deci, într-adevăr, premise pentru... mai bine există. Să batem fierul cât e cald!

MARIANA CRISTESCU

Concursul Național de Creație Literară în Limba Rromani “Ștefan Fuli”

Pe Corina Ciocârlan am întâlnit-o la Grădiștea lui Fănuș Neagu, în seria de acțiuni din cadrul proiectului « Curcubeu peste Carpați ».

Recomandarea călduroasă făcut-o atunci de prof. Angela Olaru, din Brăila, e o dată în plus argumentată și de inițiativa sa de a organiza un **Concurs Național de Creație Literară în Limba Rromani**.

Acceptarea, apoi, ca acest concurs să poarte numele lui Ștefan Fuli, din Târnăveni, confirmă calitatea acestui dascăl cu orizont deschis, care a înțeles că poetul din Târnăveni, dispărut tragic, poate fi simbolul unei atitudini față de condiția creatorului de etnie rromă.

Iată ARGUMENTUL acestei inițiative, care are și un motto: „Pesqo but-zalagutno poetikano si e manuşesqo xramosaripen/ pruva, so intâl pesqi kondicia patâs an-oi poezia.” (O N. Băcuc):

„În lumea cuvintelor, copilul e apa vie. Să nu-i secăm izvorul, ba dimpotrivă, să-l ajutăm să se afirme. Să credem în el și-n bucuria lui de fiecare zi! Societatea modernă cere oameni creatori, inventivi, inovatori, aceasta fiind o condiție hotărâtoare a progresului la care aspiră toate ființele umane, indiferent de culoarea pielii, de religie sau de condiția lui socială.

Concursul poartă numele „deschizătorului de drumuri,” „călăuzei” în destinul literar al rromilor din perioada postdecembristă, celui care poate deveni emblematic atât prin destinul său tragic, cât și prin pionieratul creației

sale literare, fiind considerat în publicația „Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien” „primul din etnia lui, cel puțin în ultimii 50 de ani, care poate prezenta un volum de poezie de sine stătător

Ștefan Fuli atrage atenția asupra unei etnii, asupra necesității de integrare a etniei rrom, asupra „calvarului rromului într-o lume plină de prejudecăți. A lăsat în urmă două volume de versuri, „Aproape, departe”, Editura Tipomur, și „Calvarul rugului”, Editura Nico, și un destin extrem de zbuciumat.

„Destinul tragic al poetului Ștefan Fuli e impresionant în întreaga sa complexitate. Dincolo de destin însă stă și o operă, chiar dacă de mică întindere, dar cele două volume tipărite, unul antum și celălalt postum, implicarea sa în viața culturală a Târnăveniului sunt argumentele pentru ceea ce Hölderlin numea „a locui poetic lumea aceasta”.

Un Festival de Creație Literară „Ștefan Fuli” este un firesc omagiu adus celor care fac eforturi să-și depășească atât condiția socială, cât și cea culturală, iar pentru etnia rromă, Ștefan Fuli înseamnă un nou început pentru încrederea în forțele literare ale unei etnii, pentru nevoia rostirii și rostuirii. Prin invocarea și evocarea poetului Ștefan Fuli, poate renaște o lume.” - așa cum spunea poetul și publicistul contemporan Nicolae Băciuț, singurul său editor dar și promotor al operei lui Ștefan Fuli, cel care este și membru de onoare în cadrul concursului nostru”.

Totodată, facem cunoscut și Regulamentul concursului, adresat elevilor din clasele V-XII:

Concursul se va desfășura în data de 18 martie 2012, la Brăila, de Ziua Poeziei Rrome. Lucrările vor fi expediate numai prin poștă pe adresa școlii până pe data de 10 martie (data poștei), iar pe plic se va face precizarea obligatorie.

Este exclusă varianta trimiterii lucrărilor prin e-mail (orice lucrare care va fi trimisă prin e-mail nu va fi luată în considerare de către comisia de jurizare);

Pentru siguranța corespondenței, se recomandă trimiterea plicurilor cu „confirmare de primire”;

Lucrările vor fi tehnoredactate cu font Times New Roman 12, menționându-se în colțul din dreapta sus numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător, o adresă de e-mail și un număr de telefon pentru a putea fi contactați de către organizatori;

Lucrările vor fi secretizate (colț îndoit și lipit cu etichete pe fiecare lucrare) de către profesorul îndrumător al elevului, după ce s-a asigurat că este completat corect colțul din dreapta sus (a nu se uita adresa de e-mail după care vor fi contactați, ulterior, toți participanții);

Festivitatea de premiere va avea loc la o dată care fi anunțată din timp de către organizatori;

Elevii din alte județe ale țării care nu vor putea fi prezenți la festivitatea de premiere vor primi diploma prin poștă;

Nu se percepe taxă de participare și nu se expediază plic timbrat;

Diplomele de participare vor fi expediate electronic împreună cu celelalte materiale ale concursului.

Persoana de contact pentru detalii, prof. inițiator Ciocârlan Corina, e-mail: ceama_corina@yahoo.com.

NICOLAE BĂCIUȚ

Arhipelag

— o carte de vizită a scriitorilor basarabeni în străinătate

La Biblioteca *Onisifor Ghibu* din Chișinău a avut loc lansarea almanahului *Arhipelag*, o ediție în limbile germană, franceză și engleză, care, după cum a subliniat prefațatorul ei și totodată moderatorul evenimentului – Vitalie Ciobanu, este o inițiativă în premieră absolută în Basarabia. Volumul se constituie ca o antologie de texte reprezentative, apărute sub egida PEN Centrului de la Chișinău, filială a Asociației Mondiale a Scriitorilor (Internațional PEN) cu sediul la Londra, fondată după destrămarea fostei Uniuni Sovietice în anul de grație 1991, care a oferit o deschidere a Republicii Moldova spre Occident pe mai multe planuri, inclusiv în domeniul literar. Alegerea titlului n-a fost întâmplătoare, ea ne duce cu gândul la remarcabila operă *Arhipelagul Gulag*, de Alexandr Soljenițan, care a pus bazele literaturii despre închisorile staliniste. Textele incluse, neomogene după gen și tematică (se regăsesc aici poezii, proze, interviuri, studii publicistice, eseuri, pagini de dramaturgie), abordează, în temei, problemele afirmării valorilor românești din acest spațiu, ori, cum motivează Vitalie Ciobanu, s-a dorit prin creatorii risipiți pe „insule”, să se refacă, după o lungă perioadă de teroare politică și ideologică, unitatea „continentului” pe care l-au alcătuit cândva, un continent care a însemnat la scară națională pentru scriitorii din Moldova, cultura română, iar la dimensiune universală, civilizația europeană.

După cum era și firesc, s-a dat prioritate membrilor PEN Centrului de la Chișinău, astfel că în sumar sunt 31 de scriitori din generații diferite: Spiridon Vagheli (primul președinte), Andrei Burac (al doilea președinte), Vitalie Ciobanu (actualul președinte la al doilea mandat), Aureliu Busuioc, Leo Butnaru, Lorina Bălțeanu (stabilită la Paris), Eugen Lungu, Vasile Gârbeț, Valentina Tăzlăuanu, Vasile Romanciuc, Arcadie Suceveanu, Grigore Chipere, Mihai Cimpoi, Emilian Galaicu-Păun, Constantin Cheianu, Tamara Căraș, Maria Șleahțișchi, Serafim Saca, Nicolae Negru, Valeria Grosu, Val Butnaru, Vladimir Beșleagă, Nicolae Leahu, Iulian Ciocan, Nicolae Popa, Nicolae Rusu, Ion Hadârcă, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Ioan Mănescuț, Vasile Tărășeanu (din Cernăuți), scriitori afirmați în arealul românesc, o parte și în străinătate (individual), cu stiluri și identități distincte.

Vitalie Ciobanu, în preambulul dezbaterilor, a menționat importanța acestei lucrări, care poate fi interpretată ca o carte de vizită a scriitorilor basarabeni în Europa și nu numai, încununând efortul de mai mulți ani a PEN Centrului de la Chișinău, într-o fructificarea relațiilor de colaborare internațională în acest almanah. Merită fi apreciată și ținuta grafică a lucrării măiestrită de Vitalie Coroban. Editarea a fost posibilă grație sponsorului principal: Fundația Kultur-Kontakt de la Viena și a Institutului Cultural Român, ultimul a acoperit plata unei părți din traduceri. Apropos de traduceri, la ele s-a conlucrat cu traducători remarcabili - nume bine cunoscute în context internațional, care au asigurat și redactarea. Aceștia sunt Alistair Ian Blyth (variantele engleză), Michael Astner și Iulia Richter (variantele germană). Cartea a văzut lumina tiparului la Editura *Cartier* din Chișinău, ea va fi expusă în cadrul Târgului de Carte de la Viena.

Arhipelag-ul, fiind expediat unor Ambasade și Consulate din străinătate, va fi considerat partea noastră de integrare europeană, încercând să dăm un exemplu politicienilor noștri, a subliniat președintele PEN Centrului de la Chișinău.

Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, salutând apariția *Almanahului*, și-a exprimat speranța

în posibilitatea de editare și a altor antologii de acest gen, pentru o deschidere mai largă spre alte literaturi, exprimându-și în paralel dorința de reanimare a instituției traducerilor în Republica Moldova pentru a redresa activitatea în domeniu și a fonda un atelier întru pregătirea și creșterea generației noi de traducători autohtoni. Este o bucurie pentru noi toți, căci cartea este frumoasă și elegantă, o adevărată performanță a Editurii *Cartier*, pe care o recunoști prin inconfundabilul sigiliu, a mai remarcat Arcadie Suceveanu.

Scriitorul Andrei Burac, prin prisma amintirilor, a evocat etapele inițiale de constituire a PEN Centrului de la Chișinău, care din start și-a propus mobilizarea eforturilor scriitoricești pentru a face cunoscut peste hotare numele și operele de referință ale literaturii basarabene contemporane.

Scriitorul Vladimir Beșleagă, cunosător al germanei, s-a arătat mulțumit de calitatea traducerilor în această limbă.

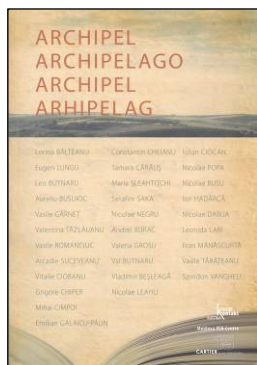
Au mai vorbit Serafim Saca, Lorena Bălțeanu, Valentina Tăzlăuanu, Emil Galaicu-Păun, Constantin Cheianu, Iulian Ciocan, aceștia adresând felicitări celor care au muncit din greu la proiect, fiind convinși că primul pas, deosebit de important, va fi urmat negreșit de următorii, astfel ca literatura basarabeană, realizările ei, să iasă în afară în toată complexitatea și evoluția sa. Reprezentanții Ambasadei Poloniei și a României în Republica Moldova, prezenți la lansare, au vorbit despre intensificarea relațiilor de cooperare în promovarea valorilor de interes comun, în susținerea proiectelor scriitorilor și a oamenilor de cultură în general.

Mulțumind celor prezenți pentru participare și confesiuni, Vitalie Ciobanu a mai spus că *Almanahul* trilingv a apărut în 500 de exemplare, în mod gratuit o parte din acesta va fi distribuit Centrelor PEN din toate țările în care ele există, de asemenea, unor prestigioase instituții de cultură străine, misiuni diplomatice etc., având sincera dorință în eventualitatea unor posibile editări, în continuare, cel puțin, o dată la doi-trei ani, a antologiilor fluviu de acest fel. Cartea va fi distribuită și în cele mai mari biblioteci din Moldova.

Volumul cuprinde 500 de pagini și se adresează cititorilor de limbă engleză, franceză și germană. În limbă română este prezentată doar prefața intitulată *O literatură de arhipelag*, care, după cum am menționat la început, este semnată de Vitalie Ciobanu. În ampla prefață, autorul se referă nu doar la conținutul antologiei, dar și la aspectul istoric în general, pornind de la anexarea din 1812 a Basarabiei la Rusia și până în 1989, când s-a prăbușit Cortina de Fier. Basarabenii au trebuit să lupte nu numai pentru democrație și libertate, dar și pentru redobândirea identității naționale, jefuite în urma Pactului Ribbentrop-Molotov, cu toate că erau parte componentă a națiunii române, au fost văduviți de adevărata limbă română și de alfabetul ei latin, ele fiind proclamate oficial abia la 27 august 1991, odată cu declararea independenței Republicii Moldova. Prefațatorul consideră obligatorie necesitatea de cunoaștere a condițiilor istorice în care a apărut și s-a dezvoltat literatura română din Basarabia, aspecte necunoscute pentru o bună parte din literații străini din spațiul european, dar și din cel asiatic, căci chiar și în fosta Uniune Sovietică KGB-ul nu admitea străbaterea adevărului la lumină, iar cei care îndrăzneau într-o formă cât de sumară să abordeze subiectul în cauză erau trimiși la „urșii albi”, în gulagurile siberiene.

Susțin aprecierile și felicitările adresate, dar am și o sugestie ca, în viitor, la apariția altor antologii în mai multe limbi de largă circulație, numărul scriitorilor incluși să se extindă și să nu fie limitați la cel al membrilor PEN Centrului de la Chișinău, pentru ca majoritatea scriitorilor de certă valoare să ne poată reprezenta cu prestanță corespunzătoare în spațiul literaturii universale.

RAIA ROGAC

FUEGO, "ALINUL" TUTUROR VÂRSTELOR

Un dor profund, dureros, crud ...a pus stăpânire pe mine, în ultima ședere la Montréal, cel mai mare oraș din provincia canadiană Québec. Acesta se află pe Insula Montreal, formată la confluența fluviului Sfântul Laurențiu (Saint Laurent) și a râului Ottawa. Insula împarte fluviul Sfântul Laurențiu între canalul principal și

Rivière des Prairies. Orașul este desfășurat și pe alte 74 de insule vecine, ca Insula Maicilor, Ile-Bizard, Ile-Ste-Helene și Ile-Notre-Dame).

Mister, frumusețe, noutate ...vizitez Insula Maicilor și foșnetul frunzei de arțar mă neliniștește. Aud, aproape, o muzică cunoscută și vorbe românești. Cât sunt de uimită ! Bucuria mă apropie de grup... șase tineri români își immortalizează chipurile cu un aparat de fotografiat, veseli, și în acordurile unei muzici românești, își unduiesc trupurile fericite. Trei perechi pline de dragoste și de speranță...

Fuego – "Amore mio, se tu "! Aceasta este melodia care țâșnește din casetofonul tânărului Andrei, în surdină! Toți se află la muncă pe perioada vacanței, la Montreal, pentru al doilea an. În timpul liber vizitează cele mai minunate locuri din împrejurimi... Ascultă, cu mult drag, muzica interpretată de Fuego. Strigătul meu de bucurie și uimire îi oprește din pozat și dansat. Cu aceeași bucurie îmi povestesc despre speranțele lor, credință și iubire și despre faptul că muzica hip - hop, îndrăgită de mai toți colegii lor, nu-i atrage, impresionându-i vocea minunată, timbrul, versurile lui Fuego, muzica pe care o ascultă acum și colegii lor, studenți din alte țări europene, americane și asiatice, cu care au legat prietenii și cărora, le-au dăruit câte un CD cu muzica îndrăgitului cântăreț român, Paul Surugiu / Fuego.

Buna mea prietenă, Helene, după ce a cunoscut tinerii, ne-a invitat pe toți la casa sa de vacanță, la pescuit, la un grătar și la drumeție, a doua zi, duminica. Am acceptat cu mult drag.

Și iată că, și duminica, muzica lui Fuego mi-a accentuat dorul de casă și de cei dragi. Andrei mi-a dăruit un CD care..., departe de țară, prin versurile și minunatele interpretări ale lui Fuego, m-au întors, prin inimaginabilele cale a gândului, acasă, la casa părintească. Versurile cântecului "Casa părintească, nu se vinde": "Casa părintească nu se vinde, / Nu se vinde tot ce este sfânt, {...} Casa părintească nu se vinde, / Nu se vinde pragul părintesc, / Dintre-atâtea locuri, dragi și sfinte, / Ochii mamei încă ne privesc! // Om pleca și noi

cândva din viață / Și părinții, sus, ne-or întreba: / Ce mai face casa noastră dragă, / Cine are grijă, azi, de ea?"

L-am văzut pe tăicuțul meu, cel drag, Petre, plecat de un an dintre noi, cu ochii în lacrimi, spunându-mi: "Te-am așteptat tată, mi-a fost atât de dor de tine! Au înflorit cireșii! Ning prin florile lor, dorul din sufletul meu! Vino! Ușa e deschisă! Mă-ta e fericită și a băgat în cuptor poalele-n brâu, care îți plac atât de mult ție și Andrașului." Cu ochii în lacrimi și boala atârându-i de suflet, îmi spunea adesea: "Veniți mai des..., vă dau eu bani de drum! Uite, Floarea lui Mișu a lui Ghivercea vine în fiecare lună... și George a lui Nicolae, își face casa aici!" și de bucurie punea muzica, tot pe Fuego, care îi plăcea atât de mult și, ascultându-l, lăcrima adesea, asemenea mie, acum! Asculta mai ales : "Iubirea înfloarește Primăvara", "Toata lumea dansează" și "Mama." Își amintea des de masa sa, pe care a divinizat-o și îl emoționa melodia lui Fuego. Îi plăcea mult și se înduioșa ascultând romanța "A venit aseară mama", pe versurile lui Vasile Militaru, interpretată cu mult suflet de Nelu Stan: "A venit aseară mama / Din sătucu-i de departe / Să-l mai vadă pe băiatu-i / Astăzi, domn cu multă carte. / Nundrăznează să intre-n casă / Cu opincile-n picioare / Și cu multă grija calcă / Pe alături de covoare."

Dorul și muzica lui Fuego, interpretarea acestuia, vocea-i caldă, blândă, mângâietoare, m-au adus acasă, în România, cu mult înainte decât îmi planificasem. Primul drum l-am făcut la cimitir, la mormântul iubitului meu tată, plecat prematur dintre noi, al bunicilor, care mi-au înfrumusețat copilăria lipsită de griji, și al străbunicilor, cărora, cu drag și cu mult dor, le aprind câte o lumânare, în orice colț al lumii m-aș afla, mângâindu-le obraji, cu sufletul!

Am alergat, apoi, la casa părintească, construită cu trudă și migală de iubitul meu tată, pentru noi, pruncii lui, cea mai mare din sat, gătată cu drag și, tocmai atunci când ar fi trebuit să se bucure de ea, a plecat la ceruri. La măicuța, care-l aștepta în prag, acolo, în Eden, cu siguranță, prin muzica lui Fuego.

Da, și bunica, în ultima perioadă de viață, când picioarele nu o mai ajutau și puterile îi fuseseră furate de vreme, bunica Maria, asculta cu mult drag melodiile lui Fuego. Butona telecomanda pe programele muzicale până apărea Fuego. Ne spunea că mama sa este Irina Loghin și o moștenește în talent și frumusețe. Degeaba încercam să-i spunem că nu-i adevărat, era în stare să se certe cu noi, pentru dreptatea sa.

Casa bunicilor, casa părintească a copilăriei mele, din vale de casa cea nouă, îmi aprinde amintirile vii, în muzica lui Fuego! Plâng asemenea unui copil pe muzica lui și văd... o văd pe bunica, gîngășă asemenea unei flori de "Nu mă uita", în bucătăria de vară, lângă oalele de lut, în care puneă câte-o găină întreagă la ciorbă, cea mai gustoasă ciorbă...și făcea câte-o salată→

LIGYA DIACONESCU

În 23 septembrie, a fost înscrisă în CANADA: "Association des mass-médias et journalistes d'expression roumaine sans frontière" al cărei membru fondator sunt (împreună cu alți câțiva ziariști români răspândiți în întreaga lume).

Pe locul tavernei

În care mi-am jucat
La pont
Visul și
Inelul de logodnă,
Acolo,
Unde
Tu mi-ai retezat cosița de aur
Cu foarfeca degetelor,
Mi-am lăsat amanet
Cei mai frumoși ani din
Memoria colectivă.
În odaia
Cu străluciri de șis
În loc de opaiț,
Candidat la alte speranțe
Îmi scriu rugăciunea
Direct
Pe fața albă de masă.
Miroase a fluturi și a
insectare
Mâna mea
Ce adună firimituri
Și spațiile libere dintre
silabe.

În metropola cu orfani

Și vânzători de halviță,
În zorii zilei fără nicio
speranță

A ajuns la noi
Ultimul transport
Cu rom de Jamaica.
Și ce
Dacă vehiculul este numai
Epavă,
Vapor
Fără jurnal de bord
Fără căpitan și fără servantul
Ocupat
Cu turnatu-n pahare?
Regina balului ce va urma
Poartă corset cu diamante
Și stropi de
Melasă sub limba ce cântă
Despre linșaj și iubiri
imposibile.

De patruzeci și patru de zile

Fumul iese alandala
Din țigara bunicului.
Imaginea este una mocnită,
Aproape abstractă,
Dantela de Flandra
Din care s-au hrănit
Escadroane de molii
Și anotimpuri ciudate.
Fericit este numai el,
Făcătorul de pace,

Cel ce stă
Neclintit
În jilțul uitării
Din capătul mesei.
Să înceapă petrecerea!
Avem lăutarul fără vioară
Și vin de cucută
Turnăm în pocalul
Pe care l-am pictat
În vara trecută
Cu flori de cicoare.

Amprenta-i

Fastuoasă,
Aproape palpabilă.
Stă
Ca orice pecete
În rândul din față,
Pe cartea asta poștală.
Miroase a tămâie sintetică
Aerul alungat din biserica
Noastră
Și funcționarul-n civil
Umblă de-a lela
Prin arhivele
Aranjate pe familii și genuri.
Degetele mele fără inele
Bâjbăie...
Caută
Acul de pălărie

Într-un car cu stele decupate
Pe viață
Din hârtie verzuie.

Umbre fără trup

Se mișcă în saboți negri
Pe peretele alb al salonului
Cu oglinzi paralele.
Imaginea cu internatul de
fete
Șochează,
Îmi acaparează
Tot spațiul în care
Isadora Duncan
Goală pușcă
Dansează pe
Gratis.
Vara aceea nu a existat
Niciodată!
Doar clănțănitul katiușei
Peste un petic fierbinte de
piele
Este certitudinea
Poemului
Semnat în creion chimic :
„Al tău,
Sergei Esenin”.

MELANIA CUC

de castraveți de-ți lingeai degetele, pe care le băgam în castroane cu desenul cocoșului de Hurez, pe măsuta rotundă, cu trei picioare. Ne dojenea cu vocea-i blândă, suavă, rugătoare...: ”Nu vă stricați foamea, drăguții de voi... V-o fi lovit foamea, imediat e gata friptura, să pun usturoiu!”

Și... era cea mai bună friptură... Apoi, obosită de la sapa câmpului, își pleca capul pe pernă, să adoarmă, rugându-ne și pe noi, nepoții, să facem la fel. Ne băga în odaia cea bună, în mirosul crud al gutuilor pufoase, proaspăt culese, și al mușcatelor multicolore care adesea ne zâmbeau din glastre, asemenea celor de pe prisma casei. Noi ne ciondăneam, alergam, strigam... O azeam după nu mai mult de 5-10 minute, ridicându-se din pat și deschizând ușa la noi, spunând : “Aoleu, măicuțică,.... ce de mai durmii!” Obosită, în puținele minute, într-un somn profund, își odihnea trupul și sufletul, pentru a o lua de la capăt. Apoi, pleca în grabă la cules de prune. O urmam, promițându-i ajutorul. Mai simt și acum mirosul fânului proaspăt cosit și al prunelor zemoase, a căror zeamă ni se scurgea printre degete, asemenea sângelui. Înainte de plecarea în cealaltă dimensiune, la chemarea Bunului Dumnezeu, ascultând muzica atât de dragă sufletului său, cântată cu o măiestrie de neînchipuit de Fuego, își aducea aminte, ca și noi astăzi, de toate năzbâtiile noastre... cum am îmbătat curcanul, cum am îngropat pisica-sub nucul cel bătrân din fundul grădinii..., cum am omorât bobocii de rață, dar și cum spuneam “Tatăl nostru “ în biserică,

spre marea ei bucurie și mândrie, cum învățam în livadă și câtă fericire i-am adus luând examenul la facultate...

Fuego... muzica sa iubită de bunica și de tata, îndrăgită de mine, a fost cea care a încântat-o și pe fiica mea, Andrada-Victoria, de prin clasa a patra, acum studentă la Medicină. Cunoaște versurile majorității melodiilor interpretate de Fuego și, adesea, când învață, învață oasele și mușchii, pe melodiile sale. În liceu, chiar s-a ciufulit cu o colegă, Andrada susținând muzica lui.

Fuego este unul dintre cei mai iubiți artiști contemporani. În țară și în diaspora, sufletele, îngreunate de dor, de dorul de țară, de casă, de dorul părinților, de dorul florilor de cireș, de dorul-dorului, îl ascultă cu mult drag, adesea alinându-și trăirile.

Copii, adolescenți, bătrâni, cu sufletul tânăr și inima vrăjită de muzica lui Fuego, îi fredonează melodiile, cu patos și recunoștință. Recunoștința mea, a tatălui, a bunicii și a fiicei i-o aduc și eu, acum, pe această cale, marelui artist, Paul Surugiu / Fuego. A vrut să devină preot, pentru a alina sufletele rănite și a le călăuzi. Dumnezeu a avut un alt plan pentru el. Acela de a alina mult mai multe suflete, de a bucura inimile și de a se întrece cu păsările cerului în măiestria muzicii. De aceea i-a dăruit un glas mai dulce ca al privighetorii și mai lin decât al ciocârliei.

Îl așteptăm cu noi creații și îl susținem, rugându-ne pentru el și vocea sa... divină.

Foto: Fuego cu Grigore Vieru

PAMFLET

A zecea scrisoare franco-afonă: Pe scut, sau sub scut(ul balistic)

Ei, și ne-am mai făcut noi prin țărișoară coada colac peste Pupăză (scriu cu majusculă, pentru că Pupăză e vecinul nostru de la etajul inferior), astfel încât să prindem și confruntarea echipelor „fotbaliatoare” ale Franței și României împotriva Gazonului Național din București! Drept să vă spun, pe mine nu mă interesează industria electrocasnică, așa puțin îmi pasă de actualitatea legată de mașina sclavagistă de spălat... bani negri numită „le foot”, și cu atât mai puțin de insalubra spălătorie publică a Ligii miticiste.

Cât despre „tricolorii” noștri decolorați dar vopsiți de circumstanță cu un imn după ureche și jucând tot după ureche un fotbal de maidan (fără dragoste !), singura grijă a românului care a mai rămas din mine e să nu fie încă un „fan” îndobitocit și într-o ureche. Noroc însă că nu am căzut nici în cealaltă ureche și să mă pasionez precum un franțuz sadea de o națională parcă a Franței (mai corect, după cum arată, a fostelor ei colonii)... Nu de alta, dar și într-un caz și în celălalt caut să mă feresc activ de... otită!

Deci nicio mirare că spectacolul fotbalistic a fost un fel de dirt-track printre „brazde înguste și adânci”, spectacol foarte asemănător cu ceea ce oferă șoselele noastre străinilor obligați să plătească *vignietă* la intrarea în țară pentru privilegiul de a se hurduca pe gropi „urcate de strămoșii mei pe brânci”.

Dar obrazul subțire cu cheltuială se ține și, dacă vrei să te lauzi la întoarcerea din concediu cu senzații tari, apoi să plătești frate din greu, că hârtoape ca la noi la preț de autostradă sunt greu de găsit !

Cu toate acestea, nu regret că mi-am capacitat cu mici viclesuguri și momeli familionul să ne prelungim concediul aici până la meci. Pe mine mă interesa de fapt să văd cum își dă fiecare din ai mei în petec și își dezvăluie identitatea de profunzime în timp ce face „galerie”. Era clar că eu trebuia să strig baremi de câteva ori „Hai, România!”, pentru că în ochii lor o să rămân oricum un drag de „metec” pripășit aiurea.

Dar franțuzoaica de nevastă-mea, văzându-se într-un sector de tribună românesc (asta după repertoriul bogat de înjurături care nu se compară cu cel *gallic*), a stat tot timpul impasibilă ca să nu o ia pe coaja proaspăt bronzată.

Pe mine însă nu m-a păcălit, că o știu și pe față și pe dos (la figurat, dar și la propriu!). Avea reflectată pe față o stare de spirit foarte asemănătoare cu aceea care trebuie să-i fi animat pe realizatorii unui pamflet TV franțuzesc cu păpuși dedicat, în bătaie de joc, adversarilor de la București ai Cocoșilor Galici. Și poate că, forțată de realitățile locale, ea a avut înaintea ălor revelația identității dintre un tomberon și Tâmpitopole (așa cum „alinta” nenea Iancu Caragiale cetatea lui Bucur, „le berger”).

Cel mai mare mister îl reprezenta însă reacția odoarelor noastre corcite față de tentația schizoidă de a fi când Ion, când Jean. Și să te ții ! Cum ei mai fuseseră însă și înainte la meciuri ale Franței împreună cu colegii lor de clasă de origine arabă, au făcut ceea ce erau deja învățați de către aceștia, în ciuda amenințărilor Prezidentului „Sharko”.

Adică au fluierat copios Marseilleza (!!!), de am rămas și eu și franțuzoaica mască și, respectiv, „bouche bée”... Apoi, din inerție și cu totală imparțialitate, au procedat la fel și cu „Deșteaptă-te...!”. În primul caz, cei din jurul nostru au crezut că e vorba de doi huligani neaoși, pentru ca în celălalt să aprecieze că se protestează împotriva imnului cântat aiurea! Disperat, mă uit la nevastă-mea, ea așisderea, la mine, simțind amândoi într-o unire internațională că ne mănâncă palmele, dar rău de tot. Aflându-ne însă în public - și încă ce public ! - ne-am abținut să aplicăm vreo corecție fluiericilor noștri, intuind însă că vom avea încă un subiect educațional de dezbatut în familie, desigur, pe lângă cele uzuale legate de explozia glandulară la puberi și abținerea acestora de la experimentarea drogurilor în pauzele de la școală...

În fața acestor revelații majore, scorul meciului (nici pe scut, nici sub scut) nu a mai contat... Așa că în curând am plecat spre casă (adică La Douce France) cu avionul, mai având însă timp să prindem ceva din ecourile unei iminente vizite transatlantice la nivelul cel mai înalt. Numai că mie, triumfalismul din presă și delirul activiștilor de partid(e) îmi aducea aminte de o vizită similară din anii '70...

Și dacă e să mă întrebați, o să vă răspund sincer că eu prefer imaginea celei de atunci ! De ce? Pentru că în acel moment, eram mai tânăr, mai sănătos, mai vânos și mai vânos, de nu-mi făceam probleme decât de la a treia gagică în sus. Iar acum, abia o scot la capăt cu una bucată soție franțuzoiacă (ce-i drept, cu mult mai tânără ca mine! He, he, he!...).

Oricum, odată ajunși la rezidența noastră din Hexagon, ea mă întreabă piramidal:

– Mon cher, *dragă*, nu cumva te simțeai mai în siguranță în fosta ta țară, apărută acum de scutul de rachetele intercontinentale ?

După ce îi spun că viața mea, dar și moartea (!), sunt acolo unde e ea și copiii - adică neapărat în Franța - mai adaug așa, ca pentru mine:

– Bune, colo-șa, rachetele ălea, dar sub scut cum ar fi putut ele să mă apere de toți „patrihoții” ?!?”

HYDRA N.T.

Foto: Petre Căpriță, „Natura statică cu flori”

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate Domnule Băciuț,

Vă cer scuze că răspund cu o asemenea întârziere, dar mai întâi am fost o lună jumătate la țară, fără computer, iar apoi am intrat într-un asemenea iureș încât n-am mai apucat să răspund la sutele de mesaje sosite între timp.

Nu am mai reușit să merg și eu la Brăila, așa cum fusese planificat, dar a fost Romi și mă gândeam că prietenii dvs., profesorii, îl vor aborda ca să-i spună despre ce e vorba, ceea ce nu s-a întâmplat. Puteți, în orice caz, dacă mai e nevoie, să le dați adresa mea de mail, să vorbim direct.

Vă mulțumesc mult pentru trimiterea "Vetrei vechi".

Cu urări de toamnă frumoasă,

Ana Blandiana

Foarte bine, domnule Nicolae Băciuț,

Că v-ați gândit la casele memoriale ale scriitorilor. Acestea sunt crucile țințirului nemuritor România. Dar sunt încă atâtea "morminte" cărora nu li s-au ridicat cruci, din nepăsarea urmașilor de azi.

Aici, în Valea Jiului, localnicii își îngroapă morții în propria ogradă, ca semn de trăinicie și ca neputință a urmașilor să-și înstrăineze zestrea, ograda, pământul. Cum să vinzi ograda în care ai îngropat părinții, strămoșii!!? Tot astfel, și țara.

Aceste case memoriale sunt crucile ce ne țin pământul să nu alunece în alte părți, spiritul ce ne leagă.

Dă, Doamne, ca fiecare localitate să aibă câte o casă memorială! Să nu ne mai poată preocupă pământul și sufletul politicianii de azi, împielitați în sute și mii de piei străine de spiritul nostru.

Dă, Doamne, ca în aceste case să intre copiii, ei cel puțin să vadă că de oriunde se poate ivi spiritul, numai să-ți bată o inimă curată în piept și să fie o iconiță pe peretele de la Răsărit! Să-i îndrumăm să-și frângă genunchii lor plâpânzi de pragul acestor case memoriale.

Perșii lui Xerxes numeau bibliotecile "casa vieții". Tot astfel să le numim și noi pe aceste case memoriale, "casele vieții" noastre!

Încă o dată, foarte bine ai făcut, domnule Băciuț, publicând în "Vatra Veche" salba aceasta de nestemate! Nu se putea s-o faci altă revistă.

Velea

Dragă Nicole,

Îți mulțumesc mult. Revista a ieșit foarte frumoasă. Sincere felicitări și mulțumiri,

Ion Cristofor

Ca de obicei, am citit revista, într-adevăr, cu plăcere așa cum sună și îndemnul din josul paginii, am reținut și pledoaria scriitorului NB pentru case memoriale (fără casa Fănuș Neagu, care lipsește pe nedrept!!), dar nu pot fi de acord cu ideea că nu mai sunt dascăli care să-și ia elevii și să intre împreună cu ei într-una..două.. mai multe case memoriale...Și să le și vorbească elevilor despre scriitori, despre oamenii de valoare ai acestei țări... să le cultive chiar ceea ce numim cultul pentru înaintași și nu numai...Cred că îmi veți da dreptate că încă nu e totul pierdut în acest

sens! Eu sunt o optimistă ...și nu îmi pierd nădejdea...și credința!!

Mulțumesc pentru pâinea cea de pe Vatră...mai ales când **Vatra e veche!!** și când e condusă de un inimos redactor!!

AO

Dear Nick,

Mi se pare unul dintre cele mai bune numere. Ca Pasarea Phoenix, voila! Tot răul... spre bine! Cateodată ești genial.

M.

Domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

De cum am primit revista *Vatra veche* nr. 9, am început să parcurg foaie cu foaie, pentru a-mi informa ochiul. Pe rând, am văzut atmosfera unei case primitoare în care toți autorii i-au împodobit pereții prin strofe, texte de proză, tablouri, asemenea unor giuvaiere scilpitoare, generate de viziunea fiecăruia.

Vise sau amintiri colorate în lumină de feerie și miraj asupra unor lucrări de artă; realitatea adunată din toate cuvintele trăite adânc, e bucuria împodobirii paginilor revistei.

Am început să citesc. Mă aflam în afară de mine, în afară de cei ce sunt cuprinși aici. Spre sfârșit, o poezie... O lacrimă, un vers din poezie, un vers și iarăși altul. Și crucea (simbolică) pe casă. O casă, precum sufletul unui om bun și generos. CASA din CHINTELNIC! Frumoase versuri!

Crucea de pe casă este crucea întrupată în sufletul d-voastră. Aveți harul și farul SFINTEI CRUCI! Luminozitatea sufletului și inimii vă dă puterea să faceți alături de alte spirite luminate, o mare lucrare, care este plăcută bunului Dumnezeu, cât și atât de căutată de cei ce sunt însetați spre a se adăpa din licoarea ei.

Vă mulțumesc din suflet pentru revistă.

Vă prețuiesc marea omenie... valoarea sufletului pe care-l puneți în tot ceea ce faceți, în semnul neprețuitului efort pentru cultură.

Constanța Abălășei-Donosă

Mulțumiri, domnule Nicolae Băciuț. Și acest număr al revistei va fi citit cu interes. Ideea prezentării caselor memoriale e binvenită. Urmărind acest frumos șirag de case, unele mai arătoase, altele foarte modeste, descopăr mirajul fiecărui loc în care s-au ținut visele dintâi ale marilor creatori ocrotiți de Divinitate. Gânduri bune și prețuire pentru colectivul redacțional și pentru colaboratori, din partea

Veronică Oșorheian

Vatra veche de septembrie

Lunarul de cultură *Vatra veche*, condus de Nicolae Băciuț, are pe copertă Casa Memorială "Mihai Eminescu", de la Ipotești, de altfel numărul este ilustrat cu imagini ale unor case memoriale din țară, printre care și Casele "Liviu Rebreanu", "Andrei Mureșanu", "George Coșbuc". Despre nevoia de case memoriale, scriu Nicolae Băciuț și Valentin Marica. Interesant este dialogul purtat cu părintele Arsenie Papacioc, dar și învățăturile părintelui Arsenie. *Literatura e o altă țară*, spune Elena M. Cîmpan, care scrie și despre literatura bursei și bursa literaturii, în zece trăsături principale. Despre prozele scurte ale lui Alexandru Petriu scrie Ion Radu Zăgreanu, la același capitol al recenziilor merită a fi amintită și *Via Dolorosa* a Melaniei Cuc. Cu drag despre Nepos scrie Mircea Daroși, iar Sandu Al. Rațiu este călător în lumea versurilor. Convorbirile duhovnicești cu I.P.S. Ioan Selejan, purtate de Luminița Cornea, dau frumusețea acestei reviste. Un număr de bucurie, în care casele memoriale sunt puse alături de biserici și muzee.

Menuț Maximilian

Răsunetul, 21 septembrie 2011

Bună ziua, Domnule Băciuț,

Sper că toate sunt bine și că revista *Vatra Veche* e în continuare la mare înălțime, răsfrățându-ne cu lecturi frumoase, după cum ne-am obișnuit.

Am ținut seama de rugămintea transmiterii materialelor doar atunci când nu mai apar și prin alte părți și m-am așternut pe scris ceva special pentru Dumneavoastră. Nu știu dacă e demn de publicat, dar îmi face mare plăcere să vă transmit astăzi rezultatul. Sper să fie o lectură plăcută.

Anexez și câteva fotografii, inclusiv un portret de-al meu, cât de cât mai recent, doar pentru a sublinia contextul. Știu că nu e neapărat nevoie, căci ilustrațiile din revista *Vatra veche* sunt mereu o temă aparte și o adevărată incantare în sine. Le pun doar cu titlul de "diverse".

Rămân cu deosebită prețuire, mereu aceeași a Dumneavoastră

Gabriela Călușiu Sonnenberg

Stimate si draga domnule Nicolae Băciuț,

În sfârșit, **S-A DESCHIS!** ...Vă mulțumesc mult, pentru trimiterea nr. 9/2011 al glorioasei (de neînfrânt!!) "**Vetre vechi**!!". Splendid conținutul! Rafinament intelectual inegalabil, pitoresc al ideilor, vise irepetabile în cosmosul paralel al Poeților Neamului ("**Poezia lui Grigore Vieru**" - de Maria Chețan), orficitate pur/neaos romanească... - interviuri, dialoguri și profeții : Rodica Lăzărescu, față cu cel mai curajos istoric român: Gheorghe Buzatu...!

Felicitări, din toată inima! Doamne, ajută!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

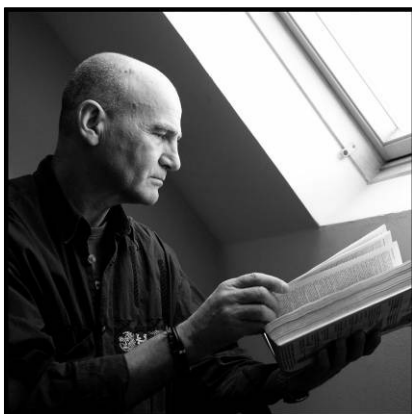
Vă mulțumesc pentru revista pe care o primesc cu regularitate. Vă doresc succes în activitatea de a realiza publicația și apreciez neuitarea de care mă bucur. Ațazez două textulețe și niște catrene pe care eu le-am vrut epigrame. Cu stimă,

Ioan Mugurel Sasu

Mulțumesc. Deseară mă apuc de citit.

Marinică Panduru

Literatură și film PEȘTERA MEDITAȚIILOR

Ca să vorbim cinstit, nu numai capodoperele trebuie mereu abordate. Uneori nu mai vrei efort de deciptare, nici sinuozități narrative. Dorești o directețe a mesajului, un discurs artistic mai facil, mai empatic. Un foietaj eterogen, dar tonic. Ca un fel de lecție de viață, ca să intri mai ușor în pulberile cotidiene.

Elisabeth Gilbert a scris un megabestseller internațional: *Mănâncă, roagă-te, iubește*, iar acum a terminat cartea *Și am spus da*. Pot fi citite și la noi, apărute la Editura Humanitas. În 2006 e gata deja filmul lui Ryan Murphy după romanul *Eat, pray, love*, cu Julia Roberts, James Franco, Javier Bardem.

Elisabeth, eroina, are de toate. Nu se simte în apele ei. Vrea să-și descopere sinele cu mijloace proprii. Divorțează, merge în Italia, apoi în India, acolo în peștera meditațiilor, cunoaște oameni, cugetă, se construiește pe sine, se confesează înțeleptului Ketut și pricepe că trebuie să zâmbească și cu mintea, dar și cu ficatul. În final va redescoperi dragostea, de care se temea. De ce? Poate că atunci când iubești te anulezi pe tine însuși? Spaima de a pierde echilibrul atât de greu câștigat? Însă Ketut o lămurește că „a-ți pierde echilibrul din cauza iubirii face parte din a trăi o viață echilibrată”.

A lua totul de la zero. A avea timp pentru tine, a scăpa de rutină, de dependențe. Oare de ce trăim nefericiți? De teama schimbării. Se știe – de la Roma citire- cum că „ruinele sunt calea transformării”. Iată că italienii au o voce interioară, în sensul că simt când trebuie să facă o pauză benefică. Să fii stăpân pe timpul tău, pe... lenea ta. Dolce farniente! Ce vor ... mușchii tăi! Mănânci fără teama kilogramelor în plus. Stai pe terasă, savurezi cu sfințenie paste superbe, bei un pahar de vin... De aceea are succes cartea și, implicit, filmul. Mai trebuie să ne gândim și la oamenii care cresc copii, într-o viață agitată de familie. O viață normală și curajoasă. Acolo în peștera meditațiilor înțelegi munca în folosul tuturor, speli pe jos cu detașare, faci o lungă cură de iertare, te ierți pe tine însuși și realizezi că „Dumnezeu se află în mine, CA mine”. Tu devii propriul tău creator.

ALEXANDRU JURCAN

Dragă Nicolae Băciut,

M-am uitat atent la nr. 9 al revistei. Trebuie să-ți spun că ideea de a avea o temă-pilot a numărului, ca și ilustrația aferentă ei, este excelentă. Este un fel de plasă de rezistență, care permite și salturile către experimente literare de ultima oră, dar și contactul cu baza identitară a literaturii. Celelalte materiale care implinesc numărul, după discuțiile și imaginile referitoare la casele memoriale, sunt armonicele sunetului muzical al instrumentului principal... Cred că mai există asemenea teme mari ale continuității culturale (și literare), care merită să fie evaluate din nou. Pentru ca să nu fim doar o civilizație momentană, ci una care are propriile ei referințe în trecut, adică chiar "scara tălcuitoare" a spiritualității românești...

Cele bune,

Ecaterina Țaralungă

Mult stimat Domnul Băciut,

Mi-a plăcut tare mult revista Dvs., cu casele memoriale și cu descrierea importante lor. O paralela ciudată: Și eu - ca profesor de literatură germană la UBB (Universitatea Babeș-Bolyai, n.n.) - am făcut ceva asemănător, am redactat o hartă a monumentelor literaturii germane de zonă. Dacă aveți interes, vă trimit harta literară.

Cu stimă,

Andras F. Balogh,

Cluj

Ce surpriză ! M-am bucurat să o regăsesc pe Costina în paginile revistei !

Interesant articolul și reușită revista !

Îți doresc succes și viață lungă acestei acestei publicații. Dacă este posibil, doresc și eu două exemplare.

Îți mulțumesc,

Florina

Mulțumesc mult pentru revistă. Cinstesc celor care în aceste vremuri se gândesc la cultură!
P.C

Vă mulțumesc din suflet !!!! Faceți o muncă de titan. Bravo!

Angela Nache Mamier

Stimate Domnule Băciut,

Revin, după secul „am primit”, alăturând și mulțumirea pentru publicarea articolului domnului profesor Păstrăguș despre cartea mea. Spuneam „revin”, pentru că abia când am avut puțin timp, am putut frunzări revista și-am observat și articolul.

Mai am o rugămintă... Cum ar putea în posesia publicației dumneavoastră, cea tipărită? Mulțumesc!

Cu stimă,

Mihai Știrbu

Bună dimineața, Am rămas puțin surprins de trimiterea acestei reviste. Vă mulțumesc și dacă doriți să publicați o caricatură sau pictură, apelați cu încredere.

Cu respect,

Ștef,

artist plastic brăilean

Stimate Domnule Redactor-Șef,

Vă mulțumesc pentru bucuria pe care ne-o prilejuieți prin oferirea unei asemenea bogății literare!

Vă felicit și pentru acest număr proaspăt re-născut, dar plin de maturitate spirituală! Succes pentru viitor!

Cu multă considerație,

Florina Dinescu

Ploiești

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă!

Ion Berghia

Deocamdată doar am răsfoit-o! Foarte interesantă! Mulțumesc!

Cornel Rodean

Am avut, într-adevăr o lectură foarte plăcută dar și instructivă. Excelentă abordarea subiectului: "case memoriale", mai ales că anul acesta în iunie am fost la Ipotești și ceea ce am văzut nu avea cum să-mi placă. Dar nu este vorba numai de bani, ci mai ales nu trebuie uitat că, la urma urmei, oamenii sfințesc locurile. Vă trimit un studiu pe o temă foarte actuală și dezbătută în acest an. Ca de obicei, dumneavoastră veți hotărî soarta lui. Cu deosebită stimă,

M.B.B.

Vă mulțumesc pentru constanța cu care îmi trimiteți revista și vă felicit pentru calitatea înaltă a conținutului. Doamne ajută.

pr. Vasile Andreica

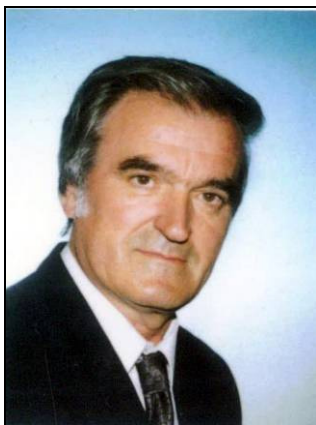
Dragă domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru promptitudinea cu care îmi trimiteți revista în care găsesc întotdeauna lucruri interesante. Am putut deschide și această nouă formulă, și am descoperit că știam numărul acesta, cu casele memoriale și cu frumoasele poeme ale lui Horia Bădescu, căci mi-l mai trimiseseți înainte în PDF.

Vă urez zile frumoase,

Constantin Abăluță

Foto: Petre Căpriță, "Compoziție"

RECUNOAȘTERE EUROPEANĂ

Recunoscuți de-acum prin vers,
Avem poeți, dar și eroi,
Mulți ne cunosc și după mers...
Căci mergem numai înapoi.

INVESTITORII STRĂINI ÎN ROMÂNIA

Descoperindu-ne pe hartă
Străinii grija ne-o tot poartă,
Vin de la Londra, Bonn, New-
York...
Văd sărăcia și se-ntorc.

ÎNARMARE NUCLEARĂ

În lumea largă este straniu
Că unii zgândăresc atomul
Și tot îmbogățesc uraniu'
În loc să-mbogățească omul!

DUPĂ REFORMĂ

Se poate dovedi prin fapte:
Românii vor avea osânză,
Căci peste tot va curge *lapte*
Din care va ieși o *brânză*.

OMAGIU

I-aș dedica femeii versul,
Aș umple cupele cu vin,
I-aș dărui și Universul...
Dar teamă mi-e că-i puțin.

DEZIDERAT

Pretențios ca alții nu-s,
Am o dorință doar, banală:
Să pot dormi o noapte-n plus

În casa mea memorială!

NEDREPTATE

S-ar întrerupe și ecoul,
De-ar observa aceste fapte:
Că vaca trage-n jug cu boul,
Iar seara numai ea dă lapte.

PENSIONARI DUPĂ GREVĂ

În capitală și-n județe,
Trăiesc în limite umane,
Căci *sprijin* au la bătrânețe...
Li s-au asigurat *bastoane*.

ÎNTOARCEREA FIILOR RĂTĂCITORI

Părinții au primit pământ,
Cu drag lucrează și cu-avânt,
Iar fiii se întorc acasă
Să fie cât mai mulți. La masă.

PROFIT ȘI EVAZIUNE FISCALĂ

Când astăzi criza ia avânt,
N-aș vrea să adâncesc o rană,
Dar cum să fie la *pământ*,
Economia *subterană*?

TRADIȚIE BĂRBĂTEASCĂ

Ce afirm, să nu mă toarne
Nimeni, că ar fi prăpăd:
Toți bărbații poartă coarne,
Dar la unii nu se văd.

ADAPTARE LA MEDIU

Chiar dacă-mi torc al vieții caier
 greu,
Că prețurile urcă azi mereu,
În piață nu înjur de cele sfinte,

Făcând economie de... cuvinte.

PE TIMP DE CRIZĂ

Observ pe-a crizei perioadă,
Când toate se reduc masiv,
Că domnișoarele pe stradă
Îmbracă fuste cât un tiv.

STATUIA PROSTIEI

Ea nu-i făcută la-ntâmplare,
Ci cum a rânduit Preasfântul,
Și a ieșit atât de mare,
Că a întunecat Pământul.

PROBLEMA DEMOGRAFICĂ

Cu vocea-i foarte sigură și calmă,
A spus un senator în Parlament:
Când fusta se scurtează cu o palmă,
Natalitatea crește c-un procent!

UNUI ȘEF

Greu când torci al vieții caier
Și în post mai faci erori,
Iar ca șef te simți în *aer*,
Trebuie urgent să *zbori*!

ACCEPT

Atât mai spun și-apoi conclud,
Căci eu, urcând pe-a vieții treaptă,
Prefer un adevăr mai *crud*,
Decât minciuna bine *coaptă*!

DUPĂ REFORMĂ

A fost în anii cei trecuți
O viață plină de nevoi,
Acum părem ca nou născuți...
Nu mai avem nimic pe noi!

VIAȚA LA BLOC

E-o liniște de-nmormântare
La blocul străjuț de tei
Atunci când nu se bat covoare...
Și nici vecinii între ei.

VASILE LARCO

Foto: Petre Căpriță, "Așteptare"

CUI I-E FRICĂ DE STATUI?

Arhiepiscopia de Alba-Iulia, Protopopiatul Ortodox Târgu-Mureș, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Mureș, Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru”, Asociația „Nicolae Băciuf” pentru Descoperirea și Promovarea Valorilor Culturale și Profesionale, Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”, Fundația Culturală „Vasile Netea”, Despărțământul Central Județean Mureș al „Astrei”

Nr. 15/11 februarie 2010

Către

**Primăria Municipiului Târgu-Mureș,
Consiliului local,
Domnului Primar dr. Dorin Florea,**

În ideea susținerii și impunerii prestigiului cultural al Municipiului Târgu-Mureș, Vă solicităm, cu toată considerația, aprobarea amplasamentului Bustului scriitorului Grigore Vieru în spațiul civic târgumureșean, pe B-dul Cetății, în apropierea Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru” al Fundației Culturale „Cezara”, cu sediul în B-dul Cetății nr. 13.

Dezvelirea bustului scriitorului Grigore Vieru onorează viața spirituală a municipiului Târgu-Mureș, detaliază ideea de multiculturalism și promovează echilibrul spiritual în mediul comunitar târgumureșean. Prezența scriitorului Grigore Vieru la Târgu-Mureș a fost de fiecare dată una de prestanță și fraternitate, de afirmare a valorilor culturale și spirituale naționale.

Vă facem mențiunea că prin amplasarea bustului scriitorului Grigore Vieru în perimetrul B-dului Cetății se inițiază, ca perspectivă, rotonda oamenilor de cultură care au dat prestigiu Municipiului Târgu-Mureș, alături de bustul scriitorului Grigore Vieru urmând să fie amplasate busturile lui Romulus Guga, Serafim Duicu, Ion Vlasiu, Vasile Netea și Ion Fiscuteanu, într-un proiect pe care l-am numit CENACULUM.

Vă rugăm să luați în considerare propunerea noastră, pentru ca spațiul comunitar târgumureșean să fie înnobilit spiritual și conectat la spațiul spiritual național și european prin recunoașterea valorilor culturale.

**DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ ȘI
PATRIMONIUL NAȚIONAL MUREȘ, ASTRA,
DESPĂRȚĂMÂNTUL CENTRAL MUREȘ,
PROTOPOPIATUL TÂRGU-MUREȘ, ASOCIAȚIA
„Nicolae Băciuf” PENTRU DESCOPERIREA,
SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR
CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE**

Nr. 27/14 septembrie 2011

Către

Consiliul Municipal Târgu-Mureș

Având în vedere nevoia de recunoaștere a contribuției aduse la creșterea prestigiului cultural al municipiului Târgu-Mureș, vă solicităm aprobarea pentru amenajarea pe Bd. Cetății a „Aleii Scriitorilor”, cu amplasarea de busturi ale unor personalități importante mureșene sau care sunt legate prin activitatea lor de Târgu-Mureș

Proiectul ar cuprinde, în primă instanță, amplasarea busturilor scriitorilor Romulus Guga, Vasile Netea, Ion Vlasiu, Serafim Duicu, Ion Fiscuteanu, Grigore Vieru, Adrian Păunescu.

Toți aceștia s-au afirmat nu doar în domeniul literaturii, ci și în alte domenii ale culturii, remarcându-se și în viața Cetății.

Acel spațiu va deveni un perimetru al manifestării culturale publice, într-o deschidere de orizont spiritual interactiv, al dialogului și respectului pentru valoare.

Târgu-Mureșul va căpăta astfel distincție, sporindu-și atractivitatea pentru turismul cultural.

Realizarea bustului se va face într-un parteneriat cu Consiliul Județean Alba și Primăria Municipiului Alba, unde s-a dezvelit un bust al scriitorului basarabean.

Bustul ar urma să fie dezvelit în data de 28 martie, ca punct culminant al Colocviilor „Grigore Vieru”, în prezența oficialităților, a unor invitați din țară și Chișinău, cu participarea ÎPS Andrei, Arhiepiscop de Alba Iulia.

Târgu-Mureș la 11 februarie 2010

Semnează

Preot protopop Nicolae Gheorghe Șincan

Director Nicolae Băciuf

Director Valentin Marica

Președinte Sergiu Paul Băciuf

Președinte Valentin Marica

Președinte Dimitrie Poptămaș

Președinte Lazăr Lădariu

Foto: Scriitori mureșeni la bustul lui Grigore Vieru, expus în Galeria „Deisis”, în așteptarea aprobărilor pentru a fi amplasat în fața Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru” din Târgu-Mureș

Niciunul dintre aceștia nu mai este în viață, iar memoria lor trebuie cinstită și pentru a oferi exemple, modele pentru generațiile viitoare.

Totodată, busturile acestora, lucrări de artă, vor spori patrimoniul municipiului, zestrea sa culturală.

Amplasamentul pentru busturile acestor personalități va deveni și loc de atracție turistică, loc de pelerinaj, dar și loc în care se vor desfășura manifestări culturale.

Pentru Adrian Păunescu, solicităm amplasarea bustului în fața Catedralei Ortodoxe din Cartierul Tudor, al cărui ctitor este alături de alți jertfitori pentru cultura și credința neamului.

Datele biografice ale acestor personalități vor fi prezentate la momentul oportun.

Proiectul tehnic îl vom prezenta spre avizare, după aprobarea amplasării.

Vă mulțumim,

Director Nicolae Băciuf,

Președinte ASTRA, Lazăr Lădariu

Protopop Ortodox Târgu-Mureș, pr. dr. Gheorghe Șincan

Sevalet

Câmpia Transilvană – istorie, natură și pictură

Câmpia Transilvană, cu interes geografic și peisagistic, m-a pus să trăiesc continuu într-un proiect înăbușit, dar mereu dospind în sufletul meu, gata oricând să se transforme într-un torent de creație, care să adune în scurgerea sa năbădăioasă peisaje, elemente de floră și faună, omul cu preocupările lui zilnice din această zonă.

Ar fi însemnat o pierdere pentru mine să las pradă uitării sau comodității această parte pitorească a Transilvaniei, ca să nu fie immortalizată în armonia culorilor și rafinamentul artei picturale.

Câmpia Transilvană, cu aspect de stepă, cu limitele ei restrânse între localitățile Dej, Cluj, Turda, Apahida, Luduș și Târgu-Mureș, formată dintr-un adevărat labirint de dealuri cu spinările rotunjite, scunde și golașe, scoase la iveală de dispariția pădurilor de altă dată, creează conotații de fund de mare din trecutele epoci geologice. Oare ce tulburări și neliniști au dus la încrețirea unui adânc de mare cu rămășițe până în zilele noastre? Greu de răspuns, taină a geologilor și istoricilor erelor prin care a trecut planeta noastră. Și cum se face că în acest labirint au rămas o mulțime de iazuri și tăuri, dovada unui râu îmbătrânit și obosit până la revărsarea lui în albia unui frate mai mare. Greu de spus și căutat!

Lipsa de izvoare de apă, dar și aceasta sălcie, stătută și tulbure, face ca apa să fie scoasă din adâncuri cu greu.

Văduvită de un pământ slab roditor, lovită de ani secetoși în șir, Câmpia și-a modelat oamenii ei după chipul și asemănarea sa, care s-au așezat în sate rare și case răzlețe, la adăpostul dintre dealuri, ca în fundalul unei pâlnii, în apropierea unui tău sau a unui izvor, cu

viață grea și plină de neprevăzut și presărată cu drame sociale.

„Câmpia? Ce paradox - „Dealuri și dealuri cât cuprind ochii, ca valurile împietrite ale unei mări înfuriate” (Pavel Dan). Privitor la stepe de câmpie, a cărei asemănare nu se poate compara cu Bărăganul României, stepele Ucrainei sau cele asiatice, paradoxul ei își pierde semnificația după rămășițele unor păduri de stejar unde s-au format adevărate ochiuri de stepă”. Pășunile și ogoarele care o acoperă, vegetația uscată, turmele de oi, albe și fumurii, creează aerul de stepă, completată de frumoasa floare sângerie a bujorului de la Zau, unică la noi și în stepele Ucrainei și Caucazului.

Privite din înălțimi, spinările dealurilor și adâncimea văilor par legate între ele ca un păienjenis ce formează peisajul în care „fiecare frunză, fiecare floare și fiecare colț din sufletul omenesc trebuie cântat” (L. Blaga).

Pământul, prea puțin dătător de roadă, a produs urmări nefaste asupra multor sate care au fost copleșite ani la rând de mizerie și dominate de fatalitatea suferinței. Iar cei care s-au opus în fața unei asemenea nedreptăți naturale, cu îndârjire și crispăre, au fost țărani Câmpiei, care, cu perseverență și fără gesturi spectaculare și patetisme, și-au asumat un destin eroic. În măreția și forța acestui destin eroic, apărut în convulsiile sociale, se conturează figurile luminoase ale unor luptători ca: Gheorghe Șincai, Petru Maior, Vasile Moldovan. De amintit și de marii oameni de cultură pe care i-a dat acest pământ, cum sunt scriitorul Pavel Dan, muzicianul Pavel Tornea, sculptorul Ion Vlasiu, pictorul Teodor Harșia și actorul Ovidiu Iuliu Moldovan.

Câmpia Transilvană, astăzi, este legată de o lume rurală ce bate în retragere în acest secol al urbanizării globului, legată de un cântec funerar, în care satul investit cu culorile legendei devine nostalgia unui rai pierdut. Numai noi, oamenii, suntem cei care îl putem ajuta și salva. Este o datorie de onoare pentru mânăitorii de condei și culoare să înnobilăm aceste frumuseți fără echivoc pe care le posedă așezarea rurală.

Călătorule, căutător de peisaje și nostalgii, dacă soarta îți îndreaptă pașii pe drumurile vechi ale Câmpiei, făcute din nevoia omului, vei putea spune copleșit de bucurie și fericire: „Și eu am fost în Câmpia cu dealuri, mireasa Transilvaniei”.

DR. LIVIU OVIDIU ȘTEF

Orizonturi

Curte fără stăpân

Drum la margine de sat

După ploaie

Vânat pe Câmpie

Un artist: Marcel Naste

S-a născut la data de 3 martie 1981, în localitatea Reghin.

A absolvit Liceul de Artă Plastică din Târgu-Mureș, specialitatea pictură, în anul 1999. A urmat cursurile Universității „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, secția Teologie Patrimoniu Cultural, picturi Bisericești, Iconografie și Restaurare din Cluj-Napoca, fiind licențiat în anul 2003. A absolvit Institutul de Artă Vizuală „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca în anul 2005.

A organizat expoziții personale la:

2011 - Muzeul de Artă Râmnicu Vâlcea (Organizat de UAP Râmnicu Vâlcea, prima ediție a Icoana Bizantină) (Expoziția profesioniștilor); „Moll” Târgu-Mureș, „Icoana”, Ipotești jud. Botoșani în Sala Horea Bernea expoziția „Prapurii”, Cluj Napoca – Polul cultural Clujean AAP Expoziția Profesioniștilor ianuarie, Galeria de Artă Nostalgia-Cluj-Napoca; Muzeul de Etnografie Târgu Mureș; Tg Mureș-Week end; Tg. Mureș – Cetate de zilele Tg. Mureșene; Villa Franka-Sighișoara; Radio Tg. Mureș; AAP Mureș, Târgu – Mureș; Sighișoara; Nadeș; Memorialul Ipotești la Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”, Galeria „ Nostalgia” Cluj Napoca, etc.

2010 - Direcția de Cultură și Patrimoniu Național Sălaj, Zalău; UAP (Uniunea Artiștilor Plastici), Târgu-Mureș; AAP (Asociația Artiștilor Plastici) Târgu-Mureș; Sala de expoziții „DEISIS”, Târgu-Mureș; Casa de Cultură „George Enescu” din Reghin; Consulatul General Român din Bonn, Germania, Consiliul Județean Paderborn, Germania, primăria din Eschweiler, Germania.

2009 - Muzeul de Istorie, Mediaș; Mănăstirea „Sf. Ilie”, Toplița; UAP (Uniunea Artiștilor Plastici), Târgu-Mureș; Expoziție de pictură în cadrul Manifestării culturale intitulată „Patrimoniul Cultural bisericesc-artă și credință” organizat de DJCCPCN

Mureș; Palatul Administrativ (Prefectură), Târgu-Mureș, cu ocazia întâmpinării Ministrului Culturii al României; Centrul Cultural “Reduta”, Brașov; “Festivalul Văii Gurghiului”, Ibănești, jud. Mureș; Biserica Ortodoxă din Bistra Mureșului cu ocazia întâmpinării președintelui României; Primaria din Toplița; Șerbeni, jud. Mureș; AAP (Asociația Artiștilor Plastici) Târgu-Mureș;

2008 Polul Lăbrăriei Universității, Cluj-Napoca; Cetate, Târgu-Mureș; UAP (Uniunea Artiștilor Plastici), Târgu-Mureș; Muzeul de Istorie Sighișoara; Casa de Cultură, Bistrița; Ministerul Culturii, București, “Icoana din Fereastră”, organizată în cadrul manifestării culturale „Patrimoniul Cultural Bisericesc-Tradițier și Modernitate” de către Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Mureș; AAP (Asociația Artiștilor Plastici) Târgu-Mureș;

2007 - la sala “UNIREA “Târgu-Mureș; 2007 - Leptokaria, Grecia; Casa de Cultură a Tineretului “George Enescu”; “Festivalul Văii Gurghiului”, Ibănești, jud. Mureș

2006 - Studioul de Radio Târgu-Mureș; 2006 - B.C. R. Central Târgu-Mureș; Muzeul de Istorie Sighișoara; “Festivalul Văii Gurghiului”, Ibănești, jud. Mureș; Muzeul Etnografic, Cluj-Napoca; Muzeul Etnografic, Târgu-Mureș; Teatrul Național, Turda; Muzeul etnografic Reghin; Facultatea de Teologie Ortodoxă Alba-Iulia; Casa de Cultură a Tineretului “George Enescu”; “Festivalul Văii Gurghiului”, Ibănești, jud. Mureș; Muzeul Național

de Artă, Cluj-Napoca; UAP (Uniunea Artiștilor Plastici), Târgu-Mureș; AAP (Asociația Artiștilor Plastici) Târgu-Mureș;

2005 - Expotransilvania Cluj-Napoca; Camera de Comerț Râmnicu Vâlcea; Casa de Cultură „George Enescu” din Reghin

2004 - Casa de Cultură „George Enescu” din Reghin;

2002 - **2003**- Muzeul Etnografic Reghin;

1998 - Casa de Cultură „Eugen Nicoadă”;

1996 -1999 de asemenea expoziții colective la: Liceul de Artă ,

A participat la tabere de pictură în localitățile: Deda, Sighișoara, Turda, Lăpușna, Reghin, Leptokaria-Grecia, Mănăstirea Doamnei-Toplița, Șăulia, Mănăstirea Sfântul Ilie-Toplița, Complexul Weekend - Tg. Mureș, Cotuș –Sângeorgiu de Mureș, Nadeș, Ipotești jud. Botoșani.

A obținut diploma „Superlative Culturale” 2005, oferită de Studioul de Radio Târgu-Mureș; premiul I la concursul național de literatură și artă “Ambasador”, 2007; diploma “Ambasador” 2008; diplome acordate de: Centrul Județean pentru Conservarea și promovarea Culturii Tradiționale Mureș 2006; Muzeul Etnografic Reghin 2003, Rotary Club Turda 2006, Asociația Artiștilor Plastici Mureș 2007, Centrul de Creație și Cercetare „Icoana” din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca (2006); Muzeul Județean Mureș, Muzeul Etnografic Reghin, Asociația Filantropia Ortodoxă Alba-Iulia (2006); diplomă de fidelitate Fundația „Înălțarea”, Târgu-Mureș 2008; Consiliul Județean, Centrul Județean pentru Conservarea și promovarea Culturii Tradiționale Mureș, Asociația Artiștilor Plastici Târgu-Mureș 2008; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și patrimoniul Cultural Național Mureș și Asociația Artiștilor Plastici Mureș 2008; Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba-Iulia, 2009; Consiliul Județean Mureș 2009; Premiul Serafim Duicu, 2009 precum și alte diplome de participare la tabere de creații și expoziții.

Deținător de lucrări în colecții particulare din țară și străinătate: România, America, Franța, Germania, Grecia, Olanda

Tehnici: baițuri-foiță, uleiuri, tempera cu emulsie de ou pe suport tradițional pentru icoane, acril și tempera. Stil: abstract, realist, nonfigurativ, bizantin, modern, decorativ și grafică. Este membru al Asociației Artiștilor Plastici Mureș din anul 2006 și membru U. A. P. Mureș, din anul 2006.

Realizează ilustrate pentru mai multe cărți: Cărți de poezie, cărți educative pentru copii, educație rutieră. Autor de carte “Prapurii” 2008, „Toader Popovici Zugravul”, 2010; coautor la ”ANUAR” AAP Mureș ediția 2008, 2009.

NICOLAE BĂCIUȚ

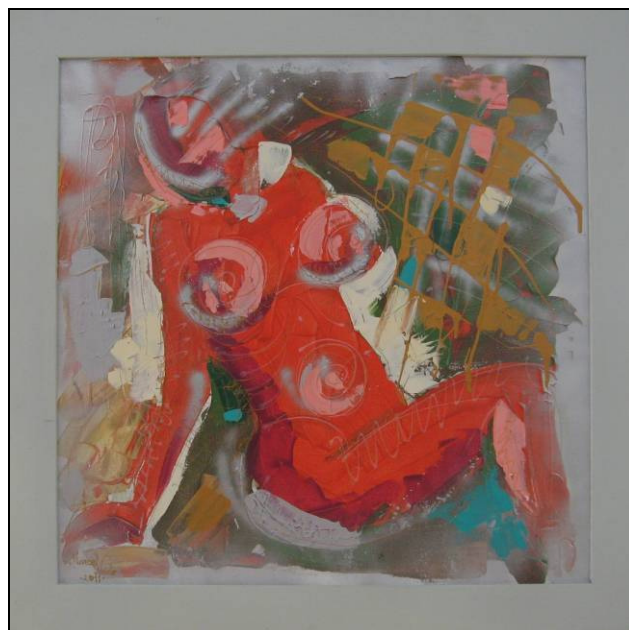
Foto: Marcel Naste, expoziție la Ministerul Culturii, 2008

Nuduri

În expoziția de grup de la sala „Nostalgia” din Cluj, artistul târgumureșean Marcel Naste prezintă o parte din ciclul «Nuduri». El valorifică în stilul modern o temă abordată din cele mai vechi timpuri „Nudul”. Motivul uman este doar aparent subiectul tablourilor sale și mai degrabă artistul însuși este tema picturilor sale. Tema nudului ne duce cu gândul la Eros, la antinomia bărbat-femeie, prin care, propunând nudul feminin, artistul se oglindește pe sine. Vedem în demersul plastic al pictorului Marcel Naste nuditatea feminină simbolizând starea de inocență primară, reîncarnarea materiei prime (Prakriti).

Artistul realizează o serie cu nuduri, iar identificarea femeii se efectuează prin dominanta cromatică și prin reprezentarea simbolică a femeii, prin marcarea atributelor sexului cu scriitură sub formă de spirală în culoare pură, iar pata mare a nudului (torsului) în culoare dominantă. Simboluri precum spirala, asemuită cochiliei melcului, evoluției, dezvoltării ciclice progresive, vulvei, spirala șarpe încolăcit, având semnificații lunare, acvatice și feminine, iar raportat la timp, mișcare spre infinit a lumii materiale și ideilor. Semn optimist, dar având încărcătură ambivalentă naștere-moarte (Calpa și pralaya). Încarnare a logosului divin sau a inteligenței satanice - femeia. Dezbrăcarea vestmintelor o văd ca pe o abolire a lucrurilor ce îl separă pe artist de lumea ce îl înconjoară și o restabilire a contactului direct cu energiile cosmice. În psihanaliză, se consideră că nuditatea și reprezentarea ei sunt expresii ale dorințelor de demascare și de punere în valoare a adevăratei personalități.

Iată deci motivația căutării Eului și a identității artistice la Marcel Naste. Discursul plastic e unul armonios, rostit cursiv fără sincope. Concretul și abstractul, realitatea și ficțiunea, figurativul și nonfigurativul perechi antinomice se împletesc armonios și transmit empatic trăirile și sentimentele artistului. Pendulând între concret și abstract, între cerebral și spontan, între rațional și irațional, artistul se exprimă coerent și dovedește o foarte temeinică stăpânire a mijloacelor de expresie, compoziție, culoare, totul pe fondul unor armonii consonante și a unor forme plastice reduse la esență. Pe fondul vibrat calm, în armonii de griuri colorate înalte de o deosebită finețe, se produc translații între personajul principal și spațiul pictural înconjurător, rezultata fiind unitate picturală. Scriitura grafică dezinvoltă leagă suprafețele picturale și scoate în evidență esențialul. Artistul practică o pictură de limbaj, nu de motiv, acesta fiind numai un pretext. În tablourile lui Marcel Naste, se întâlnesc trasee amintind de o logică obișnuită a formelor, expresia energiei creatoare de factură intelectuală, împletite cu trasee spontane, imprevizibile, ținând de hazard, amintind de Action-painting. Tușe viguroase în pensulă și șpaclu construiesc figura pe fondul rafinat vibrat în griuri colorate. Aceste realizări ne amintesc prin cromatică și prin rafinament de Nicolas De Stael, Matisse și de românii Vasile Grigore, Adrian Chira, Mihai Frunză. Totuși se recunoaște chiar dacă își revendică tangențe cu cei mai înainte amintiți și cu alți artiști, totuși, lucrările sale se constituie în entități personale rotunde complexe și complete. Se vede aceasta

în tușele viguroase în pensulă și șpaclu, care construiesc figura pe fondul rafinat pe griuri colorate. Tandre și melodice, formele se împletesc, în subtile armonii cromatice, cu grafismul dezinvolt, indicând un amplu registru de stări și forme de expresie. Numeroasele mijloace tehnice utilizate permit o bogată și spumată exprimare plastică. Lucrate în tehnică mixtă acril, spray, pastă de relief și culori vinilice modelate în pensulă și șpaclu, în tușe largi, scriituri fine și dripping. Tablourile sale din ciclul abstract și nudurile sunt complexe simfonii cromatice, amintind de concertele de jazz, atunci când solista linie sau pată iese în față. Pictura lui Marcel Naste nu reprezintă sentimente trecătoare și are acoperire în cunoaștere exprimate prin organizare, cromatică și armonie. Artistul a dat la o parte valul iluziei pentru a ajunge la adevăr.

VASILE MUREȘAN

Petre Căpriță

Născut la 5.03.1976 Tg-Jiu.

Din 2002 - Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Tg-Mureș

Studii:

- Liceul de Artă Tg-Mureș (1991-1994).
- Academia de Arte Plastice București, secția Pictură

- clasa prof. Sorin Ilfoveanu (1994-1999)

Profesia actuală:

- Profesor de Educație Vizuală, Grup Școlar "Constantin Brâncuși", secția Arhitectură

Expoziții de grup:

- 2007 Tg-Mureș - Donația Colecției "Gheorghe și Elisabeta David" - Palatul Culturii
- 1995-2006 Tg-Mureș - Galeria Artis - lucrări în expoziție permanentă.
- 2001-2006 Tg-Mureș - Salonul județean de pictură al U.A.P. - Palatul Culturii
- 2001 București - Târgul Internațional de Arte Vizuale - Teatrul Național București
- 1998-2003 Tg-Mureș - Expoziții din Tabăra de creație "Armonia"
- 1998,1999 București - "Accente" - Galeria Apollo
- 1997 București - "Realul și posibilul" - Galeria Galla
- 1996 București - "130 de ani de la înființarea Academiei de Artă" - Galeria Artexpo etaj3/4 Teatrul Național București
- 1995 București - Concursul tinerilor pictori - Galeria Dominus
- 1995 București - "Forma" - Galeria Galla
- 1995 București - "Dialogul libertății" - Galeria Galla

Expoziții personale:

- 2007 Tg-Mureș - "Expresia Formei" - Banca Comercială Română
- 1999 București - "Sunete interioare" - Muzeul Literaturii Române

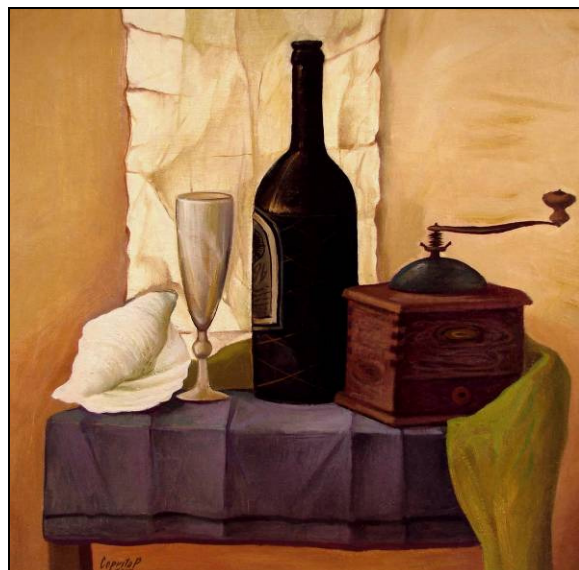
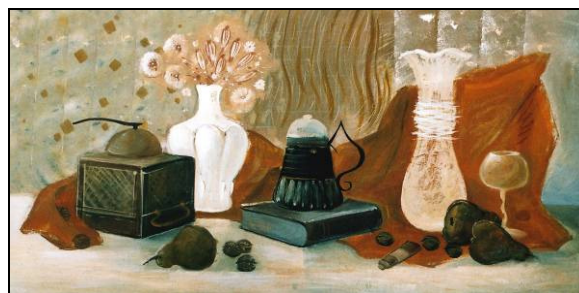
Ilustrații carte:

- 2007 "Competența de (re)lectură" autor : Eva Monica Szekely
- 2006 "Egografii" autor: Mioara Kozak

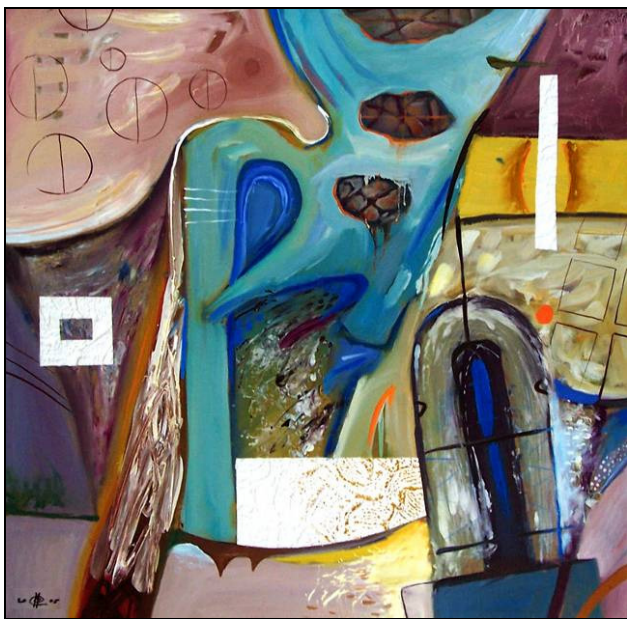
Burse de documentare:

- Franța - Luxemburg 1996

Lucrări în colecții particulare din Germania, Norvegia, Danemarca, Franța, Ungaria

OCHIUL CICLOPULUI

Petre Căpriță, „Fereastră”

O SEARĂ CIUDATĂ

Întoarcerea cramei către casă... sau cam așa ceva.

Tot ce are început are și sfârșit, veșnică este numai veșnicia, în cazul de față trebuia părăsită incinta amplasată la subsolul unei clădiri, probabil de patrimoniu, renunțat la atmosfera respectivă și pornit spre casă. O fi mai acasă acolo unde te așteaptă discuții pe un ton prea puțin degajat, anumite acuzații, mă rog, discuții cu caracter de ceartă, deși aici totul pare, poate în oarecare

măsură este, posibil. De ce am intrat? Era cald și mă plictiseam, personajul din „Străinul” lui Camus, din motive asemănătoare, a făcut altele mai rele. Poate căutam și o oază de liniște, în gălăgia de acolo speram să găsesc liniștea, aceea și numai aceea, de care aveam nevoie. Dacă printre miile de spectatori ai unui meci de fotbal care părăsesc stadionul există cineva care încearcă, cu orice chip, să intre că are de recuperat ziarul pe care l-a uitat în tribună, este vinovată mulțimea, este vinovat individul, fie și numai pentru că există, sau ca în mai toate cazurile, vinovați sunt și toți și nimeni? Or vinovată este viața, care, te scoate din subsolul unei clădiri, precis de patrimoniu, îndreptându-te spre locul în care vei fi pus la stâlpul infamiei? Bine că soacra a avut bunul simț să treacă la cele veșnice la o vârstă rezonabilă, înainte de a-și etala întreg arsenalul de care dispunea pentru astfel de întoarceri de gineri risipitori. Au rămas urmările manifestării unui acord de voință exprimat cândva și care a făcut ca fosta personalitate proprie să piardă accesul la atât de trâmbițata libertate prin transformarea lui „eu” într-un fel de „noi” în care „eul” a devenit un punct minuscul, neglijabil chiar.

Totuși, uneori, pot apărea momente în care, așa puțin importantă, persoana poate intra în subsolul unei clădiri monument istoric și beneficia de oportunitățile oferite. Până la un moment, lumea își consumă timpul și cele comandate individual, urmează ceva ce Euclid nu ar înțelege niciodată, adică intersecția paralelelor, mai ales că direct proporțional cu cantitatea de lichid teaurizată în organism crește și gradul de înțelegere, se iartă cu ușurință păcatul celui care, asemeni ție, caută acolo unde speră să fie ceva care mai mult ca sigur nu există nicăieri. Nu-i? Dar te poți preface că este.

IOAN MUGUREL SASU

(Continuare în p. 58)

Directori de onoare

MIHAI SIN,

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I.Brumar, Mariana Chețan, Elena M. Cîmpan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,

Mihaela Malea Stroe, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Gheorghe Șincan

Correspondenți: Bianca Osnaga, Darie Ducan, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Alexandru Jurcan, Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA), Adriana Yamane (Japonia), Flavia Cosma (Canada)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciut 2011 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2011-0552